

Työeläkelaitoksille

KUNTOUTUSTA KOSKEVAN LAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTAMINEN

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen kuntoutusta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi (HE 259/90).

Esityksen tarkoituksena on selkeyttää ja täydentää olemassa olevia kuntoutuspalveluja sekä luoda selkeä työnjako kuntoutuspalveluja järjestävien viranomaisten ja yhteisöjen kesken.

Uudistus koskee viranomaisten ja eräiden yhteisöjen ja laitosten kuntouttamisvelvoitetta ja yhteistoimintaa, kuntoutusajan toimeentuloturvaa sekä tapaturma- ja liikennevakuutusta koskevan lainsäädännön muuttamista.

Kuntoutuksen aikainen toimeentulo turvattaisiin pääsääntöisesti kuntoutusrahalain mukaisen kuntoutusrahan avulla. Sen maksamisesta huolehtisi Kansaneläkelaitos. Jos kuntoutuspäätöksen tekee kuitenkin työeläkelaitos, se myös maksaa kuntoutusrahan.

Kuntoutusrahan taso vastaisi yleensä sairausvakuutuksen päivärahan määrää. Työeläkejärjestelmän ja Kansaneläkelaitoksen maksama kuntoutusraha kuitenkin lasketaan eri tavalla.

Työeläkejärjestelmän kuntoutus

Työntekijäin eläkelakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan ennen eläkepäätöksen tekoa eläkelaitoksen olisi tarvittaessa varmistettava vakuutetun tai työntekijän kuntoutusmahdollisuudet. Jos eläkehakemus hylätään, hakija on tarvittaessa ohjattava hänen kuntoutustarvettaan vastaavaan kuntoutukseen tai muiden palvelujen piiriin.

LA/M-L Seppälä

11.12.1990

Tarkoitus on, että työeläkejärjestelmä antaisi etupäässä ammatillista kuntoutusta. Lyhytaikainen lääkinnällinen kuntoutus tulisi kysymykseen ammatillista kuntoutusta tukevana. Kuntoutuksen saamisen edellytyksenä olisi, että hakijalla olisi oikeus tulevan ajan eläkkeeseen.

Vastaavia säännöksiä ehdotetaan myös merimieseläkelakiin ja valtion eläkelakiin. Muu eläkelainsäädäntö muuttuisi vastaavasti viittauksilla työntekijäin eläkelakiin tai muuttamalla eläkesäätöjä.

Kuntoutusraha

Jos henkilölle päätetään antaa kuntoutusta, hänellä olisi oikeus työeläkelakien mukaiseen kuntoutusrahaan niiltä kuntoutuskuukausilta, joina hän on estynyt tekemästä ansiotyötä. Kuntoutusrahasta olisi annettava valituskelpoinen päätös.

Työeläkejärjestelmässä kuntoutusraha olisi TEL 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen, kuntoutuspäätökseen mennessä karttuneiden peruseläkkeiden yhteismäärä korotettuna 33 %:lla. Jos kuntoutettava jo on eläkkeellä, hänelle maksettaisiin kuitenkin eläkkeen lisänä kuntoutusraha, joka olisi 10 % hänelle maksettavien mainittujen peruseläkkeiden ja hänen kansaneläkkeensä pohjaosan, lisäosan ja lapsikorotuksen yhteismäärästä.

Kuntoutusraha
ja työkyvyttö-
myyseläke

Kuntoutettavan siirtymistä eläkkeelle ei yleensä oteta esille kuntoutusaikana. Jos eläke kuitenkin poikkeuksellisesti tulisi myönnettäväksi takautuvasti samalta ajalta, jolta hänelle on suoritettu kuntoutusrahaa, eläkettä suoritettaisiin takautuvasti vain siltä osin kuin sen määrä ylittää kuntoutusrahan määrän. Jos vähennys on jo tehty muusta eläkkeestä, jona pidetään 8 §:n 4 momentin mukaisia peruseläkkeitä ja kansaneläkettä, ei vähennystä tehtäisi uudelleen.

Jos kuntoutettu joutuu työkyvyttömyyseläkkeelle vuoden kuluessa työhönpaluusta, eläke määräytyisi samojen perusteiden mukaan kuin jos kuntoutusrahan sijasta olisi myönnetty eläke. Kuntoutusraha-aika pidentäisi myös työeläkkeen tulevan ajan jälkikarenssiaikaa.

LA/M-L Seppälä

11.12.1990

Kustannusvastuu

Kuntoutusta myöntävän eläkelaitoksen kustannusvastuu on TEL:n 12 §:ään tehtävin muutoksin tarkoitus säilyttää samana kuin jos kuntoutettavalle kuntoutusrahan sijasta olisi myönnetty työkyvyttömyyseläke. Eläkelaitokset vastaisivat yhteisesti kuntoutusrahan eläkkeen ylittävistä osasta. Menettely koskisi muunmuassa korotusta, muiden lakien mukaista eläkettä vastaavaa osuutta kuntoutusrahasta ja indeksikorotusta.

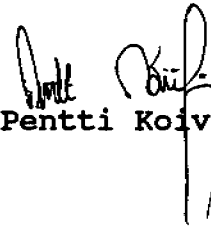
Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.10.1991.

Eläketurvakeskus antaa lainmuutosta koskevat soveltamisohjeet myöhemmässä yleiskirjeessä.

ELÄKETURVAKESKUS

Seppo Pietiläinen

Pentti Koivistoinen

LIITTEET

Hallituksen esitys 259/90

Hallituksen esitys Eduskunnalle kuntoutusta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi viranomaisten ja eräiden yhteisöjen ja laitosten kuntouttamisvelvoitteesta ja yhteistoiminnasta, kuntoutusajan toimeentuloturvasta sekä tapaturma- ja liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevan lainsäädännön uudistamisesta.

Kuntoutusjärjestelmien tehostamisella tähdätään siihen, että kansalaiset voisivat osallistua työelämään ja selviytyä elämän muista vaatimuksista kykyjensä ja ikänsä edellyttämällä tavalla entistä paremmin ja entistä pidempään. Esityksellä pyritään täten lisäämään kansalaisten aktiivin elämän mahdollisuuksia sekä vastaavasti vähentämään tarvetta siirtyä työkyvyttömyyseläkkeelle ja muiden pitkäaikaisetuuksien piiriin. Esityksessä on pyritty ottamaan myös huomioon kuntoutuksen mahdollisuudet työvoiman tarjonnan turvaamiseen edessä olevina vuosikymmeninä.

Palvelujärjestelmien työnjaon selkeyttämiseksi ja kuntoutettavien aseman parantamiseksi ehdotetaan, että keskeisiin sosiaali- ja terveydenhuollon, työhallinnon ja vakuutusjärjestelmien lakeihin sisällytetään kuntoutusvelvoite. Lakeihin ehdotetaan myös lisättäväksi organisaatioita velvoittava säännös yhteistoiminnasta. Kuntoutuksen asiakaspalvelua koskevasta yhteistyöstä ehdotetaan säädettäväksi erillisellä yhteistoimintalailla, jolla samalla luodaan hallinnolliset puitteet eri hallinnonalojen yhteistyölle. Yhteistoimintalain tavoitteena on varmistaa, että jokainen kuntoutusasiakas saa tarvitsemansa palvelut ja että kuntoutus järjestetään suunnitelmallisesti ja kuntoutujan omaa panosta korostaen.

Kuntoutuksen aikainen toimeentuloturva ehdotetaan järjestettäväksi kuntoutusrahan avulla. Sitä maksettaisiin työkäisille eli 16—64-vuotiaille, jos kuntoutuksen tavoitteena on työelämässä pysyminen, työelämään palaaminen tai sinne tulo ja työssäkäynti ei ole kuntou-

tusaikana mahdollista. Kuntoutusraha olisi yleensä samansuuruinen kuin kuntoutettavan sairausvakuutuksen päiväraha. Eläkkeeseen tai työttömyyspäivärahaan oikeutettu kuntoutettava saisi mainitun etuuden 10 %:lla korotettuna. Kuntoutusrahan maksamisesta huolehtisi kansaneläkelaitos. Silloin kun kuntoutuspäätöksen tekee työeläkelaitos, se huolehtii myös kuntoutusrahan maksamisesta.

Kuntoutustoiminnan vastuunjako tehostetaan niin, että kansaneläkelaitoksen velvollisuutena olisi järjestää ammatillista kuntoutusta ja vaikeavammaisten henkilöiden toimintakykyä ylläpitävää kuntoutusta.

Tapaturma- ja liikennevakuutuksen kuntoutuksen ja kuntoutusajan toimeentuloturvan korvaamista koskevat säädökset uudistettaisiin. Uudet lait ottaisivat nykyistä paremmin huomioon kuntoutustoiminnassa tapahtuneen kehityksen. Korvattavien kuntoutustoimenpiteiden piiriä laajennettaisiin.

Kuntoutusrahaa koskevan ehdotuksen toteuttaminen merkitsisi vuositasolla kansaneläke- ja työeläkejärjestelmille noin 100—110 miljoonan markan lisäkustannuksia. Tapaturma- ja liikennevakuutusta koskevan lainsäädännön uudistuksesta aiheutuisi vuotuisia lisäkustannuksia alkuvaiheessa tapaturmavakuutusjärjestelmälle noin 5 miljoonaa markkaa ja liikennevakuutusjärjestelmälle noin 10 miljoonaa markkaa. Kuntoutuksen jälkeisen sairaus- ja työttömyyspäivärahan tason turvaaminen merkitsisi noin 5 miljoonan markan lisäkustannuksia vuositasolla kyseisille järjestelmille. Kansaneläkelaitoksen velvollisuudeksi säädetyistä kuntoutuksesta aiheutuvat kustannukset ovat vuodessa noin 75 miljoonaa markkaa. Sen lisäksi kansaneläkelaitoksella on mahdollisuus toteuttaa nykyisin harjoittamaansa harkinnanvaraista kuntoutusta toimintaan varatun rahamäärän ja kolmeksi vuodeksi laaditun toimin-

tasuunnitelman puitteissa. Eduskunta päättäisi rahamäärän vuosittain.

Vuonna 1991 kuntoutusjärjestelmän kokonaisuudistuksesta aiheutuu valtiolle kustannuksia 10 miljoonaa markkaa.

Kuntoutuslainsäädännön kehittämistä sekä kuntoutuksenaikaisen toimeentuloturvan jär-

jestämisestä on sovittu talous- ja tulopoliittisessa kokonaisratkaisussa vuosille 1990 ja 1991.

Esitys liittyy valtion tulo- ja menoarvioesitykseen vuodelle 1991.

Tarkoituksena on, että ehdotetut muutokset tulevat voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	5		
1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys	5	1.11. Maatalousyrittäjien eläkelaki, yrittäjien eläkelaki ja eräiden työsuhteessa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelaki	34
1.1. Tavoitteet	5	1.12. Merimieseläkelaki	34
1.2. Keinot	6	1.13. Valtion eläkelaki	34
2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu	7	1.14. Kansaneläkelaki	34
2.1. Nykyinen tilanne	7	1.15. Työttömyysturvalaki	34
2.1.1. Kuntoutusjärjestelmän yleispiirteet	7	1.16. Sairausvakuutuslaki	34
2.1.2. Kuntoutus terveydenhuollossa	7	1.17. Eläkkeensaajien asumistukilaki	35
2.1.3. Kuntoutus sosiaalihuollossa	8	1.18. Perhe-eläkelaki	35
2.1.4. Kuntoutus työhallinnossa	10	1.19. Rintamasotilaseläkelaki	35
2.1.5. Kansaneläkelaitoksen kuntoutustoiminta	10	1.20. Laki tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta ja laki liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta	35
2.1.6. Työeläkejärjestelmän kuntoutustoiminta	12	1.21. Tapaturmavakuutuslaki ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaki	45
2.1.7. Tapaturma- ja liikennevakuutusjärjestelmien kuntoutustoiminta	12		
2.2. Kuntoutusajan toimeentuloturva	14	2. Voimaantulo	45
2.3. Nykyisen järjestelmän toimivuus ja muutosten tarve	14	LAKITEKSTIT	46
2.4. Valmisteluvaiheet ja -aineisto	15	1. Laki kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä	46
2.4.1. Eduskunnan toivomukset ja lausumat	15	2. Laki kansanterveyslain muuttamisesta	48
2.4.2. Muut kannanotot	15	3. Laki erikoissairaanhoidon muuttamisesta	49
2.4.3. Asian valmistelu	15	4. Laki sosiaalihuoltolain 17 §:n muuttamisesta	49
3. Ehdotetut muutokset	16	5. Laki työterveyshuoltolain 2 §:n muuttamisesta	50
3.1. Kuntoutustehtävien täsmentäminen ja eritahojen työnjako	16	6. Laki työllisyyslain 7 §:n muuttamisesta	50
3.2. Yhteistoiminta	17	7. Laki kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta	51
3.3. Kuntoutusajan toimeentuloturva	18	8. Kuntoutusrahalaki	53
3.4. Tapaturma- ja liikennevakuutusjärjestelmien kuntoutus	18	9. Laki työntekijäin eläkelain muuttamisesta	59
4. Esityksen vaikutukset	19	10. Laki lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain muuttamisesta	63
4.1. Taloudelliset vaikutukset	19	11. Laki maatalousyrittäjien eläkelain 6 §:n muuttamisesta	65
4.2. Organisaatoriset vaikutukset	21	12. Laki yrittäjien eläkelain 5 §:n muuttamisesta	66
5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	21	13. Laki eräiden työsuhteissa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelain 3 §:n muuttamisesta	67
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	22	14. Laki merimieseläkelain muuttamisesta	67
1. Lakiehdotusten perustelut	22	15. Laki valtion eläkelain muuttamisesta	68
1.1. Laki kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä	22	16. Laki kansaneläkelain muuttamisesta	71
1.2. Kansanterveyslaki	24	17. Laki työttömyysturvalain 5 §:n muuttamisesta	72
1.3. Erikoissairaanhoidonlaki	24	18. Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta	72
1.4. Sosiaalihuoltolaki	25	19. Laki eläkkeensaajien asumistukilain 6 §:n muuttamisesta	73
1.5. Työterveyshuoltolaki	25		
1.6. Työllisyyslaki	25		
1.7. Laki kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta	25		
1.8. Kuntoutusrahalaki	27		
1.9. Työntekijäin eläkelaki	32		
1.10. Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelaki	33		

	Sivu		Sivu
20. Laki perhe-eläkelain 15 b §:n muuttamisesta .	74	10. Laki lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain muuttamisesta	93
21. Laki rintamasotilaseläkelain 8 §:n muuttamisesta	74	11. Laki maatalousyrittäjien eläkelain 6 §:n muuttamisesta	97
22. Laki tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta	74	12. Laki yrittäjien eläkelain 5 §:n muuttamisesta .	99
23. Laki liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta	78	13. Laki eräiden työsuhteessa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelain 3 §:n muuttamisesta	100
24. Laki tapaturmavakuutuslain 14 ja 22 §:n muuttamisesta	81	14. Laki merimieseläkelain muuttamisesta	101
25. Laki maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 9 §:n muuttamisesta	82	15. Laki valtion eläkelain muuttamisesta	102
LIITE	83	16. Laki kansaneläkelain muuttamisesta	108
Rinnakkaistekstit	83	17. Laki työttömyysturvalain muuttamisesta	110
2. Kansaneläkelain muuttamisesta	83	18. Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta	111
5. Laki työterveyshuoltolain 2 §:n muuttamisesta	84	19. Laki eläkkeensaajien asumistukilain 6 §:n muuttamisesta	113
6. Laki työllisyyslain 7 §:n muuttamisesta	85	20. Laki perhe-eläkelain 15 b §:n muuttamisesta .	113
9. Laki työntekijäin eläkelain muuttamisesta	86	21. Laki rintamasotilaseläkelain 8 §:n muuttamisesta	114
		24. Laki tapaturmavakuutuslain 14 ja 22 §:n muuttamisesta	114
		25. Laki maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 9 §:n muuttamisesta	115

YLEISPERUSTELUT

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys

1.1. Tavoitteet

Työ- ja toimintakyvyn säilyminen mahdollisimman pitkään ja mahdollisuus kuntoutumiseen ongelmien kohdatessa ovat tärkeitä kansalaisten hyvinvoinnin ja elämisen laadun perustekijöitä. Yksityisten kansalaisten hyvinvoinnin lisäksi kattava ja toimiva kuntoutusjärjestelmä on käynyt entistä ajankohtaisemmaksi myös yhteiskunnan eri toimintojen kannalta. Kuntoutuksella voidaan vähentää paineita varhaiseläkejärjestelmiä kohtaan sekä lisätä työvoiman tarjontaa ja edistää työmarkkinoiden häiriötöntä kehitystä aikana, jolloin työmarkkinoille tulevien uusien työntekijöiden määrä on jäämässä pienemmäksi kuin sieltä poistuvien määrä. Täten hyvin toimiva kuntoutus varmistaa osaltaan myös julkisten palvelujen saataavuutta.

Esityksen tarkoituksena on selkeyttää ja täydentää olemassa olevia kuntoutuspalveluja sekä luoda selkeä työnjako kuntoutuspalveluja järjestävien viranomaisten ja yhteisöjen kesken. Selkeä työnjako edistää kuntoutustoimenpiteiden entistä nopeampaa ja tarkoituksenmukaisempaa toteuttamista. Kuntoutustoimenpiteiden avulla pyritään siihen, että kansalaiset voisivat osallistua työelämään ja selviytyä elämän muista vaatimuksista kykyjensä ja ikänsä edellyttämällä tavalla entistä paremmin ja entistä pitempään. Hyvin toimiva kuntoutus lisää kansalaisten aktiivin elämisen mahdollisuuksia ja vastaavasti vähentää tarvetta siirtyä työkyvyttömyyseläkkeelle tai muiden ennen aikaisten pitkäaikaisetuuksien piiriin. Kuntoutuksella pyritään myös ylläpitämään kansalaisten toimintakykyä niin, että he voisivat mahdollisuuksien mukaan elää mahdollisimman pitkään omatoimisesti joutumatta turvautumaan laitoshiitoon.

Kuntoutusta toteuttavat maassamme monet viranomaiset, yhteisöt ja laitokset. Kuntoutuspalvelujärjestelmän rakenne on pääosin seu-

raava: Kunnallinen terveydenhuolto vastaa lääkinnällisestä kuntoutuksesta, kunnallinen sosiaalihuolto sosiaalisesta kuntoutuksesta, työhallinto ja ammattikasvatusviranomaiset ammatillisesta kuntoutuksesta ja opetushallinto kasvatuksellisesta kuntoutuksesta. Työterveyshuoltojärjestelmällä on kuntoutukseen liittyviä velvoitteita. Tapaturma- ja liikennevakuutusjärjestelmät vastaavat työtapaturmissa ja liikenneonnettomuuksissa vammautuneiden kuntoutuksesta. Kansaneläkelaitos osallistuu monin tavoin kuntoutukseen niin palvelujen rahoittajana kuin järjestäjänäkin. Työeläkejärjestelmä puolestaan järjestää lähinnä ammatillista kuntoutusta vakuutetuilleen. Valtion kokonaan kustantaman sotilasvammalain (404/48) mukaista kuntoutusta hallinnoi tapaturmavirasto ja rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (60/83) mukaista kuntoutusta tapaturmaviraston lisäksi lääkintöhallitus ja kunnat sekä kansaneläkelaitos.

Kuntoutusjärjestelmän hajanaisuus on johtanut osittain toimintojen päällekkäisyyteen ja epätarkoituksenmukaiseen työnjakoon. Kuntoutuspalvelujen käyttäjille tilanne aiheuttaa epävarmuutta ja päätösten viivästyistä. Erityisesti terveydenhuollon ja sosiaalivakuutuksen välinen työnjako on kehityksen myötä tullut epäselväksi.

Toimiva kuntoutuspalvelujärjestelmä on tarpeen erityisesti nopeasti muuttuvien työelämän vaatimusten takia. Kuntoutuspalvelujen puuttuessa on eläkkeelle siirtyminen jäänyt usein ainoaksi vaihtoehdoksi, vaikka monissa tapauksissa sitä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena sen enempää yksilöiden kuin koko yhteiskunnankaan kannalta. Kuntoutuksen merkitys korostuu myös väestön ikärakenteen muuttuessa. Niisanottujen suurten ikäluokien vanhetessa on erityisesti huolehdittava ikääntyneiden työkykyisyyden kannalta välttämättömien kuntoutuspalvelujen järjestämisestä.

Lähtökohtana on pidettävä, että asianomaiset viranomaiset sekä yhteisöt ja laitokset oman toimintansa olennaisena osana järjestä-

vät myös kuntoutuspalveluja. Toisaalta kuntoutettavan on saatava kaikki ne palvelut ja tukitoimet, joita hän tarvitsee ja joita on mahdollisuus saada. Kunnallishallinnon järjestämien kuntoutuspalvelujen toteutuminen on riippuvainen kulloisestakin taloudellisesta tilanteesta, koska kunnat ja julkisen järjestelmä voivat tuottaa palveluita vain määrärahojen puitteissa. Toisaalta sosiaalivakuutusjärjestelmässä lähdetään yleisesti siitä, että etuuksiin on oikeus kaikilla, jotka täyttävät laissa niiden saamiselle asetetut edellytykset.

Palvelujen saaminen ei saa myöskään riippua siitä, osaako asiakas hakea palveluja juuri oikealta organisaatiolta. Tämän periaatteen toteuttaminen edellyttää selkeää työnjakoa, yhteistoimintaa ja asiakkaan neuvontaa ja opastusta.

Tämän vuoksi sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöä on täsmennettävä kuntoutuksen osalta. Työvoimaviranomaisten on osana työvoima- ja työnvälitys- sekä ammatinvalinnan-ohjaustoimintaa huolehdittava palvelujen antamisesta myös vajaakuntoisille. Opetusviranomaisten ja oppilaitosten tehtävänä on huolehtia myös vammaisten henkilöiden opetuksesta ja koulutuksesta eri tasoilla. Tapaturmavakuutuslain- ja liikennevakuutuslain kuntoutussäännökset olisi saatettava ajanmukaisiksi. Myös kansaneläkelaitoksen kuntoutustoiminnan sisällöstä on tarpeen säätää nykyistä tarkemmin ja muita palveluorganisaatioita vastaavalla tavalla lailla. Työeläkejärjestelmän järjestämää kuntoutusta koskevat säännökset on myös tarkoitus yhtenäistää.

Kuntoutuksesta aiheutuu siihen osallistuville jossakin määrin kuluja kuntoutustoimenpiteistä, mutta ennen kaikkea kuntoutukseen käytetyn ajan osalta omia ja perheen ylläpitokustannuksia sekä ansioiden menetyksiä.

Kuntoutuksenaikainen toimeentuloturva vaihtelee eri järjestelmissä. Esimerkiksi sotilasmalakiin taikka tapaturmavakuutuslain (608/48) tai liikennevakuutuslakiin (279/59) perustuvan kuntoutuksen ajalta kuntoutujilla on lakisääteinen oikeus toimeentuloturvaan. Useissa järjestelmissä lakisääteinen kuntoutusajan toimeentuloturva puuttuu kokonaan ja se on usein lisäksi tarpeettoman epäyhtenäinen ja riittämätön. Tämä on omiaan aiheuttamaan kuntoutujalle epävarmuutta, kuntoutushalukkuuden vähenemistä ja kuntoutujien välistä epätasa-arvoa. Joissakin tapauksissa kuntoutusajan toimeentulon puuttuminen on muodostu-

nut esteeksi kuntoutukseen hakeutumiselle. Kuntoutuksen onnistuminen edellyttää palvelujen ja toimeentuloturvan yhteensovittamista.

Esityksessä ehdotetaan kuntoutuksenaikaisen toimeentuloturvan järjestämistä. Sen avulla järjestetään kuntoutuksessa olevan henkilön toimeentulo edellyttäen, että kuntoutuksen tavoitteena on työelämään tulo, siinä pysyminen tai siihen paluu.

1.2. Keinot

Nykyisin vain muutamissa säädöksissä on viranomaisia tai muita palveluorganisaatioita velvoittavia säännöksiä kuntouttamisesta. Näissäkään säännöksissä ei ole tarpeeksi yksityiskohtaisesti ja selkeästi määritelty eri kuntoutustahojen velvoitteita. Vastuu kuntoutuksen toteuttamisesta tulisi olla kuntoutusjärjestelmillä, joiden tulee myös ohjata kuntoutuja asianmukaisten palveluiden piiriin. Tarkoituksenmukaista on, että kuntoutuspalvelujen järjestämisvelvoitteesta säädetään yleisesti lain tasolla, minkä lisäksi tarvitaan asetuksen tasoisia säädöksiä kuntoutuksen yksityiskohtaisesta sisällöstä. Lisäksi on tarpeen säätää lailla eri organisaatioiden yhteistoiminnasta.

Kuntoutuksen onnistuminen edellyttää palvelun käyttäjän myönteistä asennoitumista ja halukkuutta kuntoutukseen. Tämän vuoksi säädöksissä on tarpeen korostaa kuntoutujille annettavaa tietoa ja neuvontaa sekä heidän osallistumistaan kuntoutuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Kuntoutusasiakkaan kuntoutusasiain hoito ja kuntoutuksen jatkuvuus edellyttävät myös eri viranomaisten, yhteisöjen, laitosten ja muiden toimintayksiköiden saumatonta yhteistyötä. Suurelta osin yhteistyö sujuu osana normaalia jokapäiväistä toimintaa ja erikseen sovimalla asiasta paikallisella tasolla.

Lisäksi tarvitaan hallinnollisesti järjestettyä yhteistyötä sellaisissa tapauksissa, joissa kuntoutusasiakas tarvitsee yhtäaikaaisesti usean palvelujärjestelmän palveluja tai esiintyy epävarmuutta ensisijaisesta palvelujärjestelmästä. Paikallistason yhteistyöstä on annettu määräyksiä ja ohjeita muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisissa suunnitelmissa, lääkintöhallituksen yleis- ja ohjekirjeillä, työministeriön päätöksillä ja kansaneläkelaitoksen yleisohjeilla. Näiden ohjeiden mukaan jokaisessa kunnassa tulisi olla paikallinen

yhteistyöryhmä, jonka tehtävänä on käsitellä eri tahojen yhteistyöhön liittyviä periaatteellisia kysymyksiä ja yksittäisiä henkilöitä koskevia kuntoutusasioita. Paikallisten asiakasyhteistyöryhmien toiminnasta saadut kokemukset ovat olleet rohkaisevia. Hallinnolliset ohjeet ja sopimusmenettelyt eivät kuitenkaan ole osoittautuneet kaikissa tapauksissa riittäviksi, vaan erityisesti ongelmallisimpien tapauksien hoitamiseksi ja väliinpuotoamisen estämiseksi tarvitaan yhteistyön tehostamista lainsäädännön avulla. Annetut ohjeet ovat olleet eritasoisia ja viranomaisia eri tavoin sitovia, mistä on aiheutunut käytännön ongelmia. Ongelma on myös se, että yhteistoiminta ei kata kaikkia paikkakuntia eikä kaikkia kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyötä edellyttäviä tehtäviä.

Kun yhteistyövelvoite olisi säädetty lain tasolla, se koskisi samalla tavalla kaikkia yhteistoimintaan osallistuvia. Lakisääteisen yhteistoimintavelvoitteen piiriin tulisivat tällöin myös kunnat ja kansaneläkelaitos. Myös kansalaisten oikeuksien toteutuminen puoltaa lain tasoista säädöstä.

Kuntoutuksen tehokas toteuttaminen edellyttää lakisääteisen kuntoutuksenaikaisen toimeentuloturvan järjestämistä. Ongelmallisin tilanne on nykyisin terveydenhuollon järjestämissä kuntoutuksessa ja eräiltä osin ammatillisessa kuntoutuksessa. Terveydenhuollon järjestämään kuntoutukseen ei liity erikseen mahdollisuutta kuntoutusasiakkaan toimeentuloturvaan. Tämän vuoksi kuntoutusjaksoille ohjautuvat muita helpommin ne henkilöt, joilla on oikeus sairauspäivärahaan. Vastaavasti toimeentuloturvan puuttuminen on muodostunut useissa tapauksissa esteeksi sosiaaliseen ja ammatilliseen kuntoutukseen hakeutumiselle. Niinpä sopeutumisvalmennukseen ja perhekuntoutukseen osallistuvien sekä päihdehuollon piirissä olevien työhön kuntoutettavien sosiaalihuollon asiakkaiden toimeentulo tulisi turvata aukottomasti.

Esityksellä pyritään poistamaan niitä keskeisiä toimeentuloturvaan liittyviä puutteita, jotka ovat olleet esteenä kuntoutuksen tehokkaalle toteuttamiselle. Toimeentuloturvan tulisi olla myös suhteellisen yhtenäinen, jotta kuntoutajat olisivat tasa-arvoisessa asemassa riippumatta siitä, minkä lain nojalla ja minkä palvelujärjestelmän piirissä he saavat kuntoutusta. Tämän vuoksi ehdotetaan säädettäväksi kuntoutusrahalaki, jonka nojalla kuntoutujalla

olisi lakisääteinen oikeus kuntoutusajan toimeentuloturvaan laissa mainittujen edellytysten täyttyessä. Vastaavat muutokset tehtäisiin työeläkelakeihin.

Lainsäädäntö ei sinänsä ole vielä riittävä tae kuntoutustoiminnan kehittymiselle. Lisäksi tarvitaan laajaa koulutusta lainsäädännössä olevien tavoitteiden ja toimintatapojen toteuttamiseksi. Tämä tehtävä kuuluu kullekin viranomaiselle ja muulle organisaatiolle oman toiminnan osana. Tämän ohella on tarpeen järjestää yhteistä, eri hallinnonalat käsittävää koulutusta erityisesti kuntoutuksen työnjaon selkiinntämiseksi ja yhteistyön edistämiseksi.

2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu

2.1. Nykyinen tilanne

2.1.1. Kuntoutusjärjestelmän yleispiirteet

Julkishallinnon kuntoutuspalveluja tuotetaan osana terveydenhuoltoa, sosiaalihuoltoa, työhallintoa ja opetushallintoa. Näiden kuntoutusjärjestelmien tarkoituksena on omien lähtökohtiensa puitteissa ohjata ja helpottaa kansalaisten selviytymistä tavanomaisessa elämässä, työelämässä ja opiskelussa. Julkishallinnon järjestämistä palveluista on säädetty kutakin hallinnonala koskeissa laeissa kuten kansanterveyslaissa (66/72) ja sosiaalihuoltolaissa (710/82). Määrärahojen niukkuuden vuoksi tavoitteiden toteuttamista joudutaan rajoittamaan erityisesti kuntatasolla.

Sosiaalivakuutusjärjestelmä rakentuu yleisesti periaatteelle, jonka mukaan henkilön on saatava hänelle lainsäädännön perusteella kuuluvat etuudet, kuten sairausvakuutuskorvaus ja työkyvyttömyyseläke. Sosiaalivakuutusjärjestelmissä on myös niiden tavoitteita tukemaan kehitettyjä palveluita kuten kuntoutus, joiden saaminen on harkinnanvaraista ja joiden saaminen on usein yhteydessä kyseiseen järjestelmään kuuluvien varsinaisten lakisääteisten etuuksien myöntämiseen sekä toisaalta julkisen järjestelmän tarjoamiin palveluihin.

2.1.2. Kuntoutus terveydenhuollossa

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetulla lailla (677/82),

sosiaalihuoltolailla ja invaliidihuoltolain muuttamisesta annetulla lailla (704/82) invalidihuollon järjestäminen on säädetty kunnalliseksi valtionosuudella tuetuksi toiminnaksi. Kunnallisista yleissairaaloista annetun lain (561/65), kansanterveyslain, invaliidihuoltolain (907/46) ja sairausvakuutuslain (364/63) muuttamisesta annetuilla laeilla (673—676/83) lääkinnällisen kuntoutuksen järjestäminen siirrettiin keskitetyksi terveyskeskuksi ja sairaaloita ylläpitävien kuntien ja kuntainliittojen tehtäväksi.

Kunnan velvollisuutena on kansanterveyslain 14 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan järjestää kunnan asukkaiden sairaanhoito, johon luetaan lääkärin suorittama tutkimus ja hänen antamansa tai valvomansa hoito ja lääkinnällinen kuntoutus. Lain 14 §:n 3 momentin mukaan kunnan järjestettäväksi säädettyyn lääkinnälliseen kuntoutukseen luetaan kuntouttavien hoitotoimenpiteiden lisäksi kuuluvaksi kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittävä tutkimus, apuvälinehuolto sekä sopeutumisvalmennus- ja ohjaustoiminta sekä muut näihin rinnastettavat toiminnot siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Kansanterveysasetuksen 7 c §:n (855/83) mukaan kansanterveystyöhön kuuluvaa lääkinnällistä kuntoutusta ovat

- tarpeelliset fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä aktivoivat, parantavat tai ylläpitävät toimenpiteet ja terapia;
- kuntoutushoitajakso, jolla tarkoitetaan edellä mainituista toimenpiteistä ja terapiasta koostuvaa avo- tai laitoshoidtoa;
- kuntoutustutkimustoiminta, jolla tarkoitetaan kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittävää tutkimusta;
- apuvälinehuolto, johon kuuluu apuvälineen tarpeen määrittäminen, sovittaminen ja luovuttaminen omaksi tai käytettäväksi ja käytön opetus sekä muiden kuntoutuksessa määrällisesti tarvittavien apu- ja hoitovälineiden antaminen ja välineiden huolto;
- sopeutumisvalmennus, jolla tarkoitetaan toiminta- ja kuntoutusedellytysten tukemista ja parantamista antamalla kuntoutettavalle ja hänen lähiyhteisölleen tietoa ja kuntoutumista edistäviä valmiuksia;
- kuntoutusohjaus, jolla tarkoitetaan kuntoutettavan ja hänen lähiyhteisönsä ohjaamista sekä kuntoutettavan toimintamahdollisuuksien lisäämiseen liittyvien erityistarpeiden tiedottamista; sekä
- muut edellä mainittuihin rinnastettavat

toimenpiteet.

Kunnallisen erikoissairaanhoidon kuntoutusvelvoite on sisällytetty kunnallisista yleissairaaloista annettuun lakiin (561/65) ja -asetukseen (9/67). Lain 1 §:n sanamuoto vastaa kansanterveyslain 14 §:n 3 momenttia ja asetuksen 1 a §:n kansanterveysasetuksen 7 c §:ää. Kunnallisista yleissairaaloista annettu laki ja asetus kumoutuvat 1 päivästä tammikuuta 1991 erikoissairaanhoidon lain (1062/89) tullessa voimaan.

Erikoissairaanhoidon lain 1 §:n 2 momentin mukaista erikoissairaanhoidtoa ovat muun muassa lääketieteen ja hammaslääketieteen erikoisaloiden mukaiset lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluvat terveydenhuollon palvelut.

Lääkinnällinen kuntoutus kohdistuu kaikkiin ikäryhmiin. Siihen kuuluvin toimintamuodoin pyritään vajaakuntoisen henkilön työ- ja toimintakyvyn ylläpitämiseen tai parantamiseen. Lääkinnällinen kuntoutus on kiinteä osa kansanterveystyötä, yleistä sairaanhoitoa, mielenterveystyötä ja mielisairaanhoidtoa. Palvelut järjestetään porrastetusti siten, että vaativimmat ja kustannuksiltaan kalleimmat palvelut järjestetään keskussairaaloista. Muuten lääkinnällisessä kuntoutuksessa noudatetaan yleisiä hoidon porrastuksen periaatteita. Sairaanhoidtopiireittäin pyritään koordinoituun yhteistyöhön terveyskeskusten, sairaanhoidolaitosten ja sosiaalihuollon yksiköiden kesken. Palvelujen alueellinen koordinaatiotehtävä kuuluu keskussairaaloiden kuntoutustutkimusyksiköille.

Julkisessa terveydenhuollossa kuntoutuksessa on vuosittain runsaat 68 000 tapausta, joista erilaisten avohoidon toimenpiteiden piirissä on noin 52 000, kestoaltaan keskimäärin 22 käyntikertaa, kuntoutustutkimuksissa vajaan 4 000, kestoaltaan keskimäärin 15 käyntikertaa, laitokuntoutuksessa 8 000, kestoaltaan keskimäärin 21 hoitopäivää sekä sopeutumisvalmennuksissa 4 000, kestoaltaan keskimäärin 8 päivää. Luvut ovat keskussairaaloille vuonna 1989 tehtyyn kyselyyn perustuvia arvioita.

2.1.3. Kuntoutus sosiaalihuollossa

Sopeutumisvalmennus

Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/87); jäljempänä vammaispalvelulaki, mukaan kunnan velvollisuuksiin kuuluu vammaiselle

järjestettävä tarpeenmukainen sopeutumisvalmennus. Sopeutumisvalmennuksen tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön sosiaalista toimintakykyä. Sopeutumisvalmennuksen sisältö vaihtelee eri vammaisryhmien tarpeiden mukaan.

Vuonna 1985 osallistui invalidihuoltolain 25 e §:n mukaiseen valtion erillisrahoituksen perusteella toteutettuun sopeutumisvalmennukseen noin 3 000 henkilöä.

Raha-automaattiyhdistyksen tekemän selvityksen mukaan vuonna 1989 sosiaalitoimi rahoitti yhteensä 2 100 henkilön kurssitoiminnan (sosiaalitoimi 1 280 henkilöä, erityishuoltopiirit 820 henkilöä). Edellä mainitun selvityksen mukaan kurssien keskimääräinen pituus on yhdeksän vuorokautta, joten kuntoutusrahan osuus jää vähäiseksi. Vuonna 1989 Raha-automaattiyhdistyksen toiminnan piirissä oli 2 500 henkilöä.

Perhekuntoutus

Lastensuojelun kautta perhekuntoutukseen osallistui vuonna 1988 noin 80 henkeä, joskin tarve tämänkaltaisen kuntoutuksen järjestämiseen olisi ollut suurempi. Lastensuojelussa perhekuntoutus tapahtuu viikonloppuisin tai lyhyinä 1—2 viikon pituisina kuntoutusjaksoina ja niille hakeutumisen voidaan olettaa nopeasti kaksinkertaistuvan, mikäli perheenjäsenen toimeentulo olisi kuntoutusajalta turvattu. Tuleva kehitys riippuu paljolti myös hoitoresurssien määrällisestä lisääntymisestä.

Päihdehuollon laituskuntoutukseen osallistui vuonna 1988 noin 500 perheenjäsentä. Osa heistä oli lapsia ja osa kuntoutettavista puolisoista jäi ilman toimeentuloturva tuona aikana.

Päihdehuollon kuntoutus

Päihdehuollon kuntoutustoiminnalla tarkoitetaan sosiaalityön ja terveydenhuollon menettämällä ja ammattihenkilökunnan toimesta annettavaa hoitoa ja kuntoutusta A-klinikoilla, nuorisolaitoksissa, katkaisuhuoltoasemilla, kuntoutuslaitoksissa tai vastaavissa yksiköissä. Kuntoutusta annetaan myös omaisille tai läheisille.

Kuntoutuksen tavoitteena on päihdeongelman ja siihen liittyvien fyysisten, psyykkisten

ja sosiaalisten vaikeuksien hoitaminen sekä päihdeongelmien ehkäisy sekä päihdeongelmaisen ja hänen läheistensä aseman ja toimintaedellysten parantaminen.

Päihdehuollon avokuntoutuksen piirissä on vuosittain noin 40 000 asiakasta. Suurin osa kuntoutettavista on työelämässä mukana olevia. Hoitoonhakeutumishetkellä noin 30 % on työttömiä, joista osa on työttömyysturvan piirissä. Osa on toimeentulotuen varassa.

Avokuntotusjakso vaihtelee suuresti henkilön hoidon tarpeen mukaan. Varsin pieni osa asiakkaista on säännöllisessä, yli kolme kuukautta kestävässä hoitosuhteessa. Tässä ryhmässä arvioidaan olevan noin 4 000 vaikeasti työelämään sijoitettavaa henkilöä, joilla on monenlaisia sosiaalisia ongelmia ja työvalmennuspuutteita. Osa on avohoidossa jatkohoitona laituskuntoutusjaksolle.

Noin 2 000 henkilöä tästä ryhmästä on työttömyysturvan ja noin 2 000 toimeentulotuen piirissä. Tämän ryhmän kohdalla avokuntotus kestää keskimäärin kolme kuukautta, jonka jälkeen tai jonka aikana henkilö kuntoutuu työkykyiseksi.

Lyhytaikaista (keskimäärin 4—5 vrk) vierotushoitoa käyttää vuosittain noin 11 000 asiakasta sosiaalihuollon katkaisuhuoltoasemilla, noin 7—8 000 terveydenhuollon yksiköissä, terveyskeskuksissa ja sairaaloissa. Pisimmillään hoito kestää yleensä noin kaksi viikkoa, jolloin se tapahtuu suurimmaksi osaksi sairaaloiden vuodeosastoilla. Yli viikon katkaisuhoidoissa sosiaalihuollon yksiköissä arvioidaan vuosittain olevan keskimäärin 200. Valtaosa hoidettavista on työttömiä. Heistä vain noin kolmannes on työttömyysturvan piirissä ja loput toimeentulotuen varassa (saanut karenssin tai ei työnhakijana työvoimatoimistossa). Päihdehuollon kuntoutuslaitoksissa on vuosittain noin 14—15 000 henkilöä, joista perheenjäsenen osuus on noin 500. Keskimääräinen hoitoaika vuonna 1988 oli 27 vuorokautta. Laituskuntoutuksessa varsinaiset asiakkaat saavat sairausvakuutuksen päivärahana, perheenjäsenille sairausvakuutuksen päivärahaa ei makseta.

Laitoksissa on kokeiluluontoisesti yhteistyössä työvoimaviranomaisten kanssa järjestetty normaalin laituskuntotusjakson jälkeen työhönkuntotusjakso, joka kestää keskimäärin kolme kuukautta. Tällaisen kuntoutuksen tarpeessa olevista osa on muuten työttömyysturvan piirissä ja osa saa toimeentulotukea.

Erillisen työhönkuntoutusjakson tarpeessa arvioidaan vuosittain olevan kaikkiaan noin 1 500 henkilöä normaalin laitospääntötyön jälkeen.

2.1.4. Kuntoutus työhallinnossa

Työhallinnon järjestämät työvoimapaalvelut ja tukitoimenpiteet tukevat ammatillista kuntoutusta tavoitteena vajaakuntoisten työllistyminen avoimille työmarkkinoille. Työllisyyslain (275/87) mukaan kansalaisten omatoiminen tai työvoimapaalvelujen avulla tapahtuva työhön sijoittuminen on ensisijainen tavoite pyrittäessä täystyöllisyyteen. Myös vajaakuntoisia asiakkaita pyritään työllistämään ensisijassa työvoimapaalvelujen avulla tai ohjaamaan työnsaantia edistävään koulutukseen. Vajaakuntoisten ammatillinen kuntoutus työhallinnossa perustuu työllisyyslain 7 §:n 2 momentissa tarkoitettujen työvoimapaalvelujen järjestämiseen, joista on säädetty erityislaeilla. Ammatinvalinnanohjauksen tietopalvelun, työnvälityksen ja työllisyyskoulutuksen avulla sekä vajaakuntoisten erityispaalveluilla ohjataan vajaakuntoisia heille sopivaan työhön tai koulutukseen. Vajaakuntoisten erityispaalveluihin kuuluvat seuraavat valtioneuvoston päätöksillä tarkemmin määrätyt ammatinvalinnanohjauksen ja työnvälityksen tukitoimenpiteet sekä etuudet:

- lääkärin ja muut työkyvyn tutkimukset
- asiaintuntijakonsultaatiot
- kuntoutustutkimukset ja erityisohjaus
- työkyvyn tutkimukset ja työhönvalmentautuminen
- työkyvyn tutkimukset työpaikoilla
- koulutuskokeilut sekä työ- ja koulutuskokeilut oppilaitoksissa
- työolosuhteiden järjestelytuki

Työhallinnon käytössä on kolme erityisohjauslaitosta: Invalidisäätiö, Kuntoutussäätiö ja Reumasäätiö. Työllisyyskoulutuksena järjestetään pääosin aikuisille tarkoitettua ammatillista uudelleen-, täydennys- ja jatkokoulutusta sekä tuettua opiskelua. Erityisesti vajaakuntoisille tarkoitettua työllisyyskoulutusta järjestetään Kiipulan ammatillisessa kurssikeskuksessa.

Jollei työtön työnhakija työllisty omatoimisesti tai työvoimapaalvelujen avulla, valtion on työllisyyslain mukaan pyrittävä järjestämään hänelle työntekomahdollisuus työllisyysmäärä-

rahojen avulla siten kuin työllisyysasetuksella (737/87) on säädetty. Vajaakuntoisia työnhakijoita voidaan työllisyysasetuksen mukaan työllistää yhtäjaksoisesti enintään kahden vuoden ajan. Viimesijaisena keinona työllisyyslaki velvoittaa valtion tai kunnan järjestämään työntekomahdollisuuden alle 20-vuotiaille, kolme kuukautta työttömänä olleille nuorille, ja pitkään työttömänä olleille henkilöille. Työllisyyslain velvoitteet koskevat myös näihin ryhmiin kuuluvia työkykyisiä vajaakuntoisia työnhakijoita. Työllisyyslain mukainen tuettu työllistäminen ei kuitenkaan ole mahdollista, kun vajaakuntoinen henkilö saa eläkettä tai muuta ansionmenetykskorvausta täyden työkyvyttömyyden perusteella.

Työvoimatoimistojen vajaakuntoisista asiakkaista yhä suurempi osa on aikuisia henkilöitä, joilla erilaiset terveydelliset syyt aiheuttavat työpaikan tai ammatin vaihdon tarpeen. Suurin sairauspääryhmä on tuki- ja liikuntaelinten sairaudet. Mielenterveyshäiriöt, hengityselinten taudit, ihotaudit sekä hermoston ja aistien taudit ovat muita yleisiä vajaakuntoisuuden syitä.

Työnvälityksessä oli vuonna 1989 yli 43 000 vajaakuntoista työnhakijaa (7 % työnhakijoista). Heistä lähes 17 000 (38 %) sijoittui työhön omatoimisesti tai työnvälityksen avulla, noin 2 500 (6 %) aloitti työllisyyskoulutuksen ja noin 7 100 (17 %) työllistettiin työllisyysmäärärahojen avulla julkiselle ja yksityiselle sektorille.

Ammatinvalinnanohjauksen asiakkaista oli vuonna 1989 vajaakuntoisia lähes 14 000 (35 % ohjausasiakkaista). Vajaakuntoisten ammatinvalinnanohjauksessa on asiakkaiden kanssa päädytty koulutussuunnitelmaan joko ensimmäisenä tai toisena vaihtoehtona 80 %:ssa tapauksista.

2.1.5. Kansaneläkelaitoksen kuntoutustoiminta

Säädökset

Kansaneläkelaitoksen kuntoutustoimintaa säätelee kansaneläkelain (347/56) 34 §, jonka mukaan pysyvän työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn palauttamiseksi eläkelaitos voi antaa vakuutetulle lääkintähuoltoa, koulutusta ja työhuoltoa. Kansaneläkelaitos antaa kuntoutusta myös sairausvakuu-

tuslain 60 §:n 2 momentin perusteella. Sen mukaan sairausvakuutusrahaston varoista on vuosittain käytettävä määrä, joka vastaa kahta prosenttia vakuutettujen sairausvakuutusmaksuina kertyneestä määrästä, sairauksien ehkäisemistä ja vakuutettujen kuntouttamista koskevaan toimintaan, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Kuntoutuksen sisältö on täsmennetty kansaneläkelaitoksen ohjeilla. Kansaneläkelain mukaisessa kuntoutuksessa pyritään kuntoutujan työllistymiseen. Sairausvakuutuslain nojalla voidaan kustantaa toimenpiteitä myös toimintakyvyn parantamiseksi ilman työhön sijoittamisen tavoitteita. Kansaneläkelain mukaan voidaan järjestää kuntoutusta toimintakyvyn palauttamiseksi, jos on todennäköistä, että sen jälkeen voidaan ryhtyä työ- ja ansiokykyä palauttaviin kuntoutustoimenpiteisiin. Edellytyksenä saattaa olla lääkinnällisin toimenpitein tapahtuva työkyvyn parantaminen, ylläpitäminen ja palauttaminen. Yksilöllinen kuntoutusprosessi saattaa siten käsittää useita suunnitelmallisia toimenpidejaksoja.

Sairausvakuutuslain mukaan kustannuksia voidaan maksaa myös alle 16-vuotiaiden lasten kuntoutuksesta; kansaneläkelain mukaan ei. Yläikärajaa ei ole kummassakaan laissa. Kansaneläkelain mukaisessa toiminnassa pyritään kuitenkin keskittymään työikäisiin henkilöihin.

Kuntoutus kustannetaan aina kansaneläkelain mukaisista varoista, kun siihen on mahdollisuus. Näin ollen ainoastaan kuntoutus, joka koskee alle-16-vuotiaita vakuutettuja tai joiden tarkoituksena on kuntoutettavan toimintakyvyn palauttaminen, ylläpitäminen tai parantaminen, kustannetaan sairausvakuutuslain mukaisista kuntoutusvaroista.

Toimenpiteitä voidaan kustantaa myös työ- ja toimintakyvyn alenemisen ehkäisemiseksi. Sairausvakuutuspäivärahan tai työkyvyttömyyseläkkeen saaminen ei siis ole kuntoutuksen saamisen edellytyksenä. Vakuutetulle, joka sairaudestaan tai vammastaan huolimatta arvioidaan työkykyiseksi, voidaan antaa kuntoutusta, jos on todennäköistä, että hän ilman sitä myöhemmin tulisi työkyvyttömäksi.

Kuntoutuksen antaminen riippuu siten kansaneläkelaitoksen päättävien elinten vahvistamista toiminnan sisältöä ja menetelytapoja koskevista ohjeista. Vakuutetulla ei ole subjektiivista oikeutta kuntoutukseen.

Kuntoutuksen sisältö

Kuntoutustoimenpiteet voidaan ryhmittää eri tavoin. Kansaneläkelaitoksen kuntouttamistoiminnassa on omaksuttu jako tutkimuksiin, lääkinnälliseen kuntoutukseen ja ammatilliseen kuntoutukseen.

Kansaneläkelaitoksen kuntoutuksena annetaan esimerkiksi kuntoutuslaitosjaksoja, sopeutumisvalmennusta, psykoterapiaa, neuropsykologista kuntoutusta, kuntoutustutkimuksia, työklinikkakokeilua, työpaikkakokeilua, lääketieteellisiä erityistutkimuksia, pohjakoulutusta, ammatillista koulutusta, työhönvalmennusta, työtä ja opiskelua helpottavia apuvälineitä ja elinkeinoapua. Kansaneläkelaitos käyttää kuntoutustoiminnassa kulloinkin kysymykseen tulevia yhteiskunnan yleisiä palveluja, kuntoutuslaitoksia ja oppilaitoksia maksamalla näille kuntoutuksesta aiheutuvat kustannukset.

Kansaneläkelaitos kuntoutti vuonna 1989 yhteensä 34 747 henkilöä, joista 14 611 oli miehiä ja 20 086 naisia. Ikäryhmiin 0—15-vuotiaat kuului 350 ja ikäryhmään yli 64-vuotiaat 1 531 henkilöä. Kuntoutuskustannukset olivat runsaat 350 miljoonaa markkaa, josta sairausvakuutuksen osuus oli runsas 30 miljoonaa markkaa.

Myönteisiä kuntoutuspäätöksiä tehtiin 33 442, joista 16,8 % koski ammatillista, 72,6 % lääkinnällistä ja 10,6 % tutkimukset-ryhmän kuntoutusta. Hylkääviä päätöksiä oli 22,1 %.

Suurin sairauspääryhmä oli tuki- ja liikunta-elinsairaudet, joita koskevia päätöksiä oli lähes puolet kaikista. Mielen-terveyshäiriöitä koski 4 011 kuntoutuspäätöstä ja seuraavina tulivat hermoston ja aistielinten sairaudet sekä hengityselinten sairaudet, joiden kummankin ryhmän osalta tehtiin runsaat 2 000 myönteistä kuntoutuspäätöstä.

Kuntoutettavista 65,5 % oli ammatissa toimivia, 32,8 % ammatissa toimimattomia (perheenemännät, opiskelijat) ja 1,6 %:ssa tieto puuttui. Mediaani-ikä kuntoutettavilla oli 44 vuotta; ammatillisessa kuntoutuksessa 22 ja lääkinnällisessä kuntoutuksessa 48 vuotta.

2.1.6. Työeläkejärjestelmän kuntoutustoiminta

Työeläkelakien, kuten työntekijäin eläkelain 4 §:n 6 momentin, mukaan eläkelaitos voi antaa työntekijälle työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi lääkintähuoltoa, koulutusta ja työhuoltoa.

Työeläkelaitosten korvaama kuntoutus perustuu pääosin työeläkejärjestelmän kuntoutusta koskeviin toimeenpano-ohjeisiin, jotka Työeläkelaitosten Liitto r.y. vahvistaa. Työkyvyttömyyseläkkeen saajalle voidaan korvata tarpeelliseksi katsottavat tutkimukset ja ammattikoulutus, järjestää työhönvalmennusta ja suorittaa tukea työhönsijoittumiselle ja antaa korotonta lainaa tai avustusta oman elinkeinon harjoittamista varten. Lääkintähuoltoa myönnetään vain, jos työhönpaluu on todennäköistä. Tavanmukaista sairaanhoitoa ei työeläkejärjestelmästä korvata. Kuntoutustuuksia voidaan myöntää myös työkyvyttömyyseläkkeen saajalle. Jos kuntoutuksen avulla voidaan ehkäistä työkyvyttömyys, kuntoutustoimenpiteitä voidaan korvata jo ennen työkyvyttömyyseläkkeen myöntämistä.

Työeläkejärjestelmä korvaa kuntoutujalle kaikki välttämättömät kuntoutuskustannukset kuten koulumaksut, kirja- ja opintovälinehankinnat sekä matkakustannukset. Kuntoutusohjelman ajalta suoritetaan täyttä työkyvyttömyyseläkettä tai sitä vastaavaa kuntoutusrahaa. Lisäksi voidaan harkinnan mukaan maksaa kuntoutujan välttämättömät elatusmenot, jos hän kuntoutuksen takia joutuu siirtymään pois kotipaikkakunnaltaan tai jos kuntoutus tapahtuu sisäoppilaitoksessa.

Kuntoutus on työeläkejärjestelmässä harkinnanvarainen etuus, johon vakuutetulla ei ole suoraan lain perusteella oikeutta.

Tiedot työeläkejärjestelmän kuntoutuspalvelujen käytöstä ovat luvun 2.1.7. kohdalla.

2.1.7. Tapaturma- ja liikennevakuutusjärjestelmien kuntoutustoiminta

Tapaturmavakuutuslain mukaisesta kuntoutuksesta säädetään tapaturmakorvausta saavien invaliidihuollosta annetussa laissa (592/63). Liikennevakuutusjärjestelmän kuntoutusta puolestaan säätelee laki liikennevakuutuskorvausta saavien invaliidihuollosta (391/65). Tapaturmakorvausta ja liikennevakuutuskorvaus-

ta saavien invaliidihuollosta annetut lait ovat pääasiallisesti yhdenmukaiset. Kuntoutuksen tavoitteena on työhönpaluun edistäminen sekä työ- ja toimintakyvyn parantaminen. Laeissa säädetään muun muassa työhönvalmennuksesta sekä kuntoutustarvetta ja kuntoutusmahdollisuuksia selvittävistä tutkimuksista. Laeilla ei ole rajattu etuuskien piiriin kuuluvia vamma- tai sairauden laadun mukaan. Sen sijaan vakuutusperiaatteiden mukaisesti tapaturma- ja liikennevakuutuksen vakuutuskorvauksen saaminen edellyttää syy-yhteyttä vakuutustapahtuman ja kuntoutustarpeen välillä. Lisäksi tapaturmavakuutuksessa ja liikennevakuutuksessa sovelletaan yleensäkin vahingonkorvausoikeudessa omaksuttua periaatetta, jonka mukaan korvattava menetys määritellään normaalin elämäkulun ja vakuutustapahtuman seurauksen erotuksena.

Tapaturmavakuutuksen kuntoutusta korvataan päivärahaa tai elinkorkoa taikka tapaturmaeläkettä saavalle. Kuntoutuksena korvataan tarpeellisten tutkimusten perusteella työ- ja toimintakyvyn edistämiseksi ja parantamiseksi annettava kuntoutushoito sekä riittävä koulutus tai valmennus sellaiseen ammattiin tai työhön, jolla korvauksensaajan harkitaan voivan hankkia pääasiallisen toimeentulonsa. Elinkeino- tai ammatinharjoittamisen tukemiseksi annetaan avustusta tai korotonta lainaa työvälineiden ja koneiden hankkimiseksi tai omaa yritystä varten. Korvaukset sisältävät sekä lääkinnällisen että ammatillisen kuntoutuksen. Lääkinnällinen kuntoutus sisältää muun muassa hoitajaksot kuntoutushoitolaitoksissa sekä apuvälineiden hankkimisen, huollon ja uusimisen. Apuvälineinä korvataan muun muassa proteeseja ja tukilaitteita, liikuntavälineitä kuten pyörätuoleja, viestintävälineitä ja asunnon lisälaitteita. Lääkinnällisellä kuntoutuksella pyritään parantamaan kuntoutujan mahdollisuuksia selviytyä jokapäiväisessä elämässään eli hänen yleistä toimintakykyään ja hänen selviytymistään työelämässä yleensä.

Ammatillisella kuntoutuksella pyritään antamaan riittävä koulutus tai valmennus sellaiseen ammattiin tai työhön, jolla kuntoutujan katsotaan voivan hankkia pääasiallisen toimeentulonsa. Ammatillinen kuntoutus voi tapahtua yleisissä ammattioppilaitoksissa tai kurseilla taikka erityisissä invalidien ammattioppilaitoksissa. Työhönvalmennus tapahtuu yleensä entisessä tai uudessa työpaikassa taikka työklini-kassa. Elinkeino- tai ammatin hankkimista

tuetaan lainalla tai avustuksella. Kysymykseen voi myös tulla tuki työhön sijoittumista varten joko entiseen työpaikkaan tai uuteen työhön. Ammatillisena kuntoutuksena korvataan kuntoutujalle kaikki välttämättömät kuntoutuskustannukset kuten hoitomaksut, kirja- ja opintovälinehankinnat sekä matkakustannukset.

Liikennevakuutusjärjestelmän kuntoutus on tavoitteiltaan lähes samanlainen kuin tapaturmavakuutuslain mukainen kuntoutus.

Tapaturma- ja liikennevakuutusjärjestelmässä korvauksen saajalla on subjektiivinen oikeus kuntoutukseen. Hänellä on kuntoutusta koskeviin päätöksiin muutoksenhakuoikeus.

Vakuutusyhtiön korvausvelvollisuus kansanterveysjärjestelmän tuottamien kuntoutuspalveluihin kohdistuu niihin kustannuksiin, jotka vakuutettu joutuisi itse maksamaan eli sairaalan tai terveyskeskuksen asiakkaalta perimiin maksuihin. Tämä koskee myös niitä tilanteita, joissa lääkinnällinen kuntoutus on järjestetty ostopalveluilla. Valtaosa palveluista on asiakkaille maksuttomia tai voimakkaasti subventoituja. Lääkinnällisten kuntoutuspalvelujen tuottamisesta aiheutuvat kustannukset tulevat siten pääosin yleiselle terveydenhuoltojärjestelmälle. Lääkinnällistä kuntoutusta voidaan järjestää myös lähettämällä kuntoutuja sairaalan tai terveyskeskuksen tutkimus- tai hoitomääräyksellä yksityisiin fysioterapia- tai muihin terapiapalveluihin. Tällöin vakuutusjärjestelmä korvaa muuhun kuin välittömään sairaudenhoitoon liittyvät kuntoutettavalle aiheutuneet kustannukset kokonaisuudessaan laskun mukaan. Menettely perustuu vakuutusjärjestelmien ja kunnallisten keskusjärjestöjen yhteiseen vuonna 1984 antamaan suositukseen, jota täydennettiin vuonna 1989. Suositus ei siirrä vakuutuslaitoksen vahingon korvaamiseen liittyvää päätösvaltaa kunnille. Sen tarkoituksena on määritellä työn- ja vastuunjakoa sekä menettely ristiriitatilanteiden varalta.

Jos apuvälineen tarve perustuu tapaturma- tai liikennevakuutuslaissa tarkoitettuun vakuutus tapahtumaan, lääkinnällisenä kuntoutuksena annettun apuvälinehuollon kustannukset eivät kuulu lainkaan yleiselle terveydenhuoltojärjestelmälle.

Vammaispalvelulaki on puolestaan toissijainen eli kunta on velvollinen järjestämään ja kustantamaan laissa tarkoitettut palvelut ja tukitoimenpiteet silloin, kun vammaisen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai

etuuksia muun lain nojalla. Tapaturma- ja liikennevakuutusjärjestelmän ensisijaista korvausvastuuta vakuutus tapahtuman johdosta ei vammaispalvelulain säätämisen yhteydessä muutettu. Kunta voi kuitenkin järjestää palvelut ja tukitoimet, jos ensisijainen palvelu tai etuus viivästyy. Tällöin kunnalle syntyy takautumisoikeus aiheutuneista kustannuksista ensisijaiseen korvausvelvolliseen nähden. Takautumisoikeuden suuruus määräytyy kunnan ostamien palveluiden ja tukitoimien osalta niiden hankintahinnan mukaan. Kunnan omana toimintanaan antamien palveluiden ja tukitoimien osalta perusteena on se hinta, joka niistä muualta hankittuna yleisesti jouduttaisiin suorittamaan.

Myös kansaneläkelaitoksen sairausvakuutus- tai kansaneläkelain korvaama kuntoutus samoin kuin työeläkelainsäädännön perusteella korvattava kuntoutus tai vammaispalvelulain taikka sosiaalihuoltolain (710/82) perusteella annettava kuntoutus ovat toissijaisia liikennevakuutuksesta korvattavaan kuntoutukseen nähden. Jos liikennevahinko on myös tapaturmavakuutuslain mukaan korvattava työtapaturma, kuntoutus korvataan ensisijaisesti tapaturmavakuutuslain ja tapaturmakorvausta saavien invalidihuollosta annetun lain mukaisesti. Tapaturmavakuutuksella on tällöin takautumisoikeus liikennevakuutukseen nähden.

Vakuutusalan Kuntouttamis keskus (VKK) on lakisääteistä tapaturma-, liikenne- ja työeläkevakuutusta harjoittavien vakuutus- ja työeläkelaitosten yhteinen toimisto. Se ei itse tuota palveluita, vaan käyttää olemassa olevia palveluita ja maksaa kuntoutuksesta kuntoutujalle aiheutuvat kustannukset.

VKK toimi vuonna 1989 seuraavasti:

Vireille tulleita kuntoutusasioita	
uusja asioita	1 244
uudelleen vireille tulleita	124
Käsittelystä poistettuja asioita	1 247
Vireillä vuoden lopussa	2 318
Kuntoutustoimenpiteitä valmisteltu	
tutkimukset	557
lääkinnällinen kuntoutus	319
ammatillinen kuntoutus	982
kasvatuksellinen kuntoutus	20

Uusissa toimeksiannoissa oli raaja- ja tukielin vammaisten osuus 55 %. Seuraavaksi suurimmat ryhmät olivat hengitysvammaiset

15 %, ihotautia sairastavat 13 % ja aivovam-
maiset 9 %.

Uusia toimeksiantoja oli tapaturmavakuu-
tuksesta 65 %, liikennevakuutuksesta 23 % ja
työeläkevakuutuksesta 18 %.

2.2. Kuntoutusajan toimeentuloturva

Kuntoutuksen toimeentuloturva on eri kun-
toutusjärjestelmissä järjestetty eri tavoin. Mak-
settavat etuudet ovat epäyhtenäiset ja joissakin
tapauksissa toimeentuloturva puuttuu kokoa-
naan. Toimeentuloturva saattaa vaihdella
myös samassa kuntoutusjärjestelmässä sen mu-
kaan, onko kyseessä lääkinnällinen vai amma-
tillinen kuntoutus.

Julkisen terveydenhuollon antaman lääkinnällisen kuntoutuksen ajalta kuntoutujalla ei ole sosiaalivakuutukseen perustuvaa lakisää-
teistä toimeentuloturva. Kuntoutujalla voi
kuitenkin olla oikeus sanotulta ajalta esimerk-
kiksi sairausajan palkkaan, sairausvakuutuk-
sen päivärahaan tai eläkkeeseen.

Myöskään sosiaalihuollon antaman kuntou-
tuksen ajalta ei ole oikeutta erilliseen toimeen-
tuloturvaan. Nykyistä tilannetta on kuvattu
tarkemmin kohdassa 2.1.3.

Opetustoimen osalta toimeentuloturva on
pääasiassa järjestetty opintotukilain (28/72)
mukaisen opintotuen avulla.

Työhallinnossa voidaan vajaakuntoisten työ-
hönsijoitukseen liittyvien tutkimus- ja työko-
keilutoimenpiteiden ajalta maksaa työttömyys-
turvalain (602/84) mukaista suurimman korot-
tetun peruspäivärahan suuruisa päivärahaa,
mikäli samalta ajalta ei makseta työttömyys-
turvaa työttömyysturvalain nojalla. Työvoima-
poliittiseen aikuiskoulutukseen valitun opiske-
lijän koulutusajaksi toimeentulo turvataan
maksamalla opiskelijalle koulutustukea ja mui-
ta opintososiaalisia etuuksia siten kuin työvoi-
mapoliittisesta aikuiskoulutuksesta (763/90) on
säädetty. Laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 1991. Lisäksi työministeriössä on valmis-
teltavana valtioneuvoston päätös ammatinva-
linnanohjaukseen liittyvien kustannusten kor-
vaamisesta siten, että ammatinvalinnanohjauk-
sen tutkimus- ja selvitystoimenpiteiden ajalta
voitaisiin maksaa työttömyysturvalain mukais-
ta suurimman korotetun peruspäivärahan suu-
ruista päivärahaa, mikäli samalta ajalta ei
makseta työttömyysturvaa työttömyysturvalain
nojalla.

Kansaneläkelaitos on puolestaan maksanut
kansaneläkelain tai sairausvakuutuslain mukai-
sen lääkinnällisen kuntoutuksen ajalta sairaus-
vakuutuslain mukaisen päivärahan suuruisa
toimeentuloturva. Koulutuksen ajalta makse-
taan pohja- ja ammatillisessa koulutuksessa
olevalle opintorahaa ja korkeakouluopiskelus-
sa olevalle opintoavustusta.

Työeläkejärjestelmä myöntää kuntoutuksen
ajalta määräaikaisen työkyvyttömyyseläkkeen
tai saman suuruisen kuntoutusrahan.

Tapaturma- ja liikennevakuutusjärjestelmä
myöntää kuntoutusajalta täysimääräisen an-
sionmenetyskorvauksen.

2.3. Nykyisen järjestelmän toimivuus ja muutosten tarve

Julkinen terveydenhuolto, sosiaalihuolto,
työ- ja opetushallinto sekä kansaneläkelaitos
ovat kehittäneet kuntoutustoimintaansa osana
omia palvelutoimintojaan. Kuntoutus on toi-
mintana vakiintunut ja sitä on jatkuvasti kehi-
tetty.

Eri palvelutahot tarjoavat lähes samoja pal-
veluita. Kunkin järjestelmän toimialan tavoit-
teesta lähtien lainsäädäntöön tulisi selkeämmin
kirjata kullekin järjestelmälle ominainen kun-
toutustoiminta.

Kuntoutuspalveluja tarvitsevan kuntoutus-
asiakkaan näkökulmasta palvelunantajataho-
jen osittainen päällekkäisyys ja työnjaon jäsen-
tyttömyys ovat puolestaan aiheuttaneet epä-
selvyyttä siitä, minkä tahon puoleen kulloinkin
olisi käännyttävä ja milloin palveluita voi edel-
lyttää järjestettävän. On tarpeen selkeyttää
järjestelmien välistä työnjakoa. On luotava
menettely, jolla kuntoutuspalvelujen antajata-
hot keskenään selvittävä, kuntoutujan kanssa
kuntoutusedellytykset parhaan kokonaistulok-
sen saavuttamiseksi ja sopivat siitä, minkä
tahon vastualueelle kuntoutuja kulloinkin
kuuluu.

Myös kuntoutuksenaikainen toimeentulotur-
va on puutteellinen kuten kohdassa 2.2. on
selostettu. Tämän takia ehdotetaan toimeentu-
loturva järjestettäväksi kuntoutusrahain
(/) sekä työeläkejärjestelmän kuntoutus-
rahan avulla.

Tapaturmakorvausta saavien invalidiidihuol-
lost annettu laki ja liikennevakuutuskorvausta
saavien invalidiidihuollosta annettu laki rakentu-
vat pitkälle edelleenkin vuoden 1946 invalidiidi-

huoltolain käsitteille. Voimaantuloajankohtana lait olivat aikaansa edellä ja omiaan edistämään kuntoutustoiminnan kehittymistä yleensäkin. Lait ovat sanamuodoltaan varsin väljiä. Tämä on tuonut joustavuutta, mutta toisaalta se on saattanut johtaa epätietoisuuteen siitä, mitä kuntoutustoimenpiteitä korvataan. Tätä epätietoisuutta lisää osaltaan myös se, että käsitteet eivät kaikilta osin vastaa muussa lainsäädännössä olevia käsitteitä. Muussa kuntoutukseen liittyvässä lainsäädännössä tapahtuneet muutokset edellyttävätkin tapaturma- ja liikennevakuutusjärjestelmien kuntoutussäännösten uudistamista.

Vammaispalvelulain voimaantulo edellyttää tapaturma- ja liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevan lainsäädännön tarkistamista siten, että siitä selkeästi ilmenee, miltä osin tapaturma- ja liikennevakuutusjärjestelmät korvaavat samoja palveluita, joita annetaan uuden lainsäädännön perusteella. Samalla olisi otettava huomioon vammaispalvelulain voimaantulosta vakuutusjärjestelmien korvauskäytäntöön aiheutuvat muutostarpeet lisäämällä lakeihin säännökset uusista kuntoutuksena korvattavista etuuksista.

Tapaturma- ja liikennevakuutuslainsäädännössä lähtökohtana on vakuutetun lakiin perustuva oikeus saada korvausta vahingotapaturman johdosta. Tämän oikeuden toteuttamista edistää, että oikeuden sisältö ilmenee riittävästi selkeästi lainsäädännöstä.

2.4. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

2.4.1. Eduskunnan toivomukset ja lausumat

Eduskunta on useaan otteeseen vaatinut kuntoutuspalvelujärjestelmän kehittämistä.

Eduskunta on käsitellessään muistutuksia valtiovarain hoidosta ja tilinpidosta vuonna 1986 edellyttänyt hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi. Vastauksessaan eduskunnalle hallitus on todennut, että sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteilla esitys, jolla tähdätään eri kuntoutustahojen työnjaon selkiinnyttämiseen ja yhteistyön parantamiseen. Tarkoituksena on, että sosiaali- ja terveydenhuollon, työhallinnon, opetushallinnon, kansaneläkelaitoksen ja muiden vakuutusjärjestelmien kuntoutustoiminnasta säädetään tai sovitaan riittävän yksityiskohtaisesti ja sitovasti. Tavoitteena on, että

näiden järjestelmien harjoittaessa normaalia toimintaansa niiden on tarjottava tarpeelliset palvelut myös vajaakuntoisille henkilöille.

Sosiaalivaliokunta totesi 30 päivänä maaliskuuta 1989 päivätyssä mietinnössään n:o 5 Valtioneuvoston kertomuksesta toimenpiteistä työllisyyslain soveltamisessa vuonna 1987, että kuntoutuksen organisaatio, rahoitus ja muut järjestelyt on saatava kuntoutettavan kannalta selkeiksi, toimiviksi ja yksinkertaisiksi. Työvoiman ikääntyessä ammatillisen ja lääkinnällisen kuntoutuksen tarve kasvaa lähivuosina edelleen. Tämä sekä niukkojen voimavarojen mahdollisimman tehokas hyödyntäminen edellyttävät nykyisen hajanaisen kuntoutusjärjestelmän kokoamista. Valiokunnan mielestä on ryhdyttävä pikaisesti toimenpiteisiin alueellisesti kattavan ja korkeatasoisen yhtenäisen kuntoutusjärjestelmän luomiseksi maahamme. Kuntoutuksen toimeenpanossa työvoima-, terveys- ja sosiaaliviranomaisten yhteistyötä on tehostettava muun muassa lisäämällä pysyvien kuntoutuksen yhteistyöryhmien merkitystä.

2.4.2. Muut kannanotot

Suomen kansainväliset sitoumukset ja toiminta sellaisissa järjestöissä kuin esimerkiksi Maailman terveysjärjestö ja Kansainvälinen työjärjestö (ILO) edellyttävät myös toimivaa kuntoutusjärjestelmää.

Kuntoutuksen kokonaisuudistuksen tarve on tullut esille myös eri alojen toimintaohjelmien valmistelun yhteydessä. Näistä ohjelmista mainittakoon kuntoutusasiain neuvottelukunnan vuonna 1987 hyväksymä vajaakuntoisten henkilöiden ammatillista kuntoutusta ja työllistämistä koskeva kansallinen toimintaohjelma, joka perustuu Kansainvälisen työjärjestön sopimukseen n:o 159.

2.4.3. Asian valmistelu

Kuntoutuspalvelujärjestelmän uudistamista on valmisteltu useissa komiteoissa. Näitä ovat olleet kuntoutuskomitea (komiteanmietintö 1966 A 8), sosiaali- ja terveysministeriön, opetusministeriön ja työvoimaministeriön vuonna 1978 asettamat kuntoutustoimikunnat (komiteanmietintö 1979:7—9), kuntoutusrahatoimikunta (komiteanmietintö 1983:93) ja lääkinnällisen kuntoutuksen kehittämistoimikunta (ko-

miteanmietintö 1987:52). Näiden komiteanmietintöjen perusteella ei kuitenkaan ole tehty kuntoutuspalvelujärjestelmän kokonaisuudistusta.

Nyt ehdotettavia lakeja on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivassa kuntoutusasiain neuvottelukunnassa, johon kuuluu edustajia valtion asianomaisilta hallinnonaloilta, kunnallisista keskusjärjestöistä, vammaisjärjestöistä, kansaneläkelaitoksesta ja muista vakuutusjärjestelmistä sekä asiantuntijoita työntekijä-, työnantaja- ja maatalousyrittäjäjärjestöistä.

Kuntoutusajan toimeentuloturva koskeva ehdotus perustuu sosiaali- ja terveysministeriön 26 päivänä toukokuuta 1988 asettaman toimikunnan mietintöön (komiteanmietintö 1990:6) ja siitä hankittuihin lausuntoihin.

Tapaturmavakuutuslakiin ja liikennevakuutuslakiin ehdotetut muutokset perustuvat sosiaali- ja terveysministeriön 1 päivänä helmikuuta 1989 asettaman toimikunnan mietintöön (komiteanmietintö 1990:13) ja siitä saatuihin lausuntoihin.

Kuntoutuspalvelujärjestelmän uudistuksesta on sovittu talous- ja tulopoliittisissa kokonaisratkaisussa vuosille 1990—1992. Sen mukaan kuntoutusta kehitetään kuntoutusasiain neuvottelukunnassa ja kuntoutusajan toimeentuloturva selvittävässä toimikunnassa valmistumassa olevien mietintöjen suuntaviivojen mukaisesti.

3. Ehdotetut muutokset

3.1. Kuntoutustehtävien täsmittäminen ja eri tahojen työnjako

Esityksessä ehdotetaan eri viranomaisten, yhteisöjen ja laitosten toimintaa säänteleviin lakeihin lisättäväksi kuntoutusvelvoite ja olemassa olevien velvoitteiden tehostamista.

Tämän vuoksi ehdotetaan kansanterveyslakia, erikoissairaanhoidolakia ja sosiaalihuoltolakia täsmennettäväksi. Laeissa olevia kuntoutusvelvoitteita on tarkoitus edelleen tämentää asetuksilla. Julkisten palvelujärjestäjien toiminnassa palveluiden järjestämisvelvollisuutta kuitenkin rajaavat käytettävissä olevat resurssit. Uudistus tähtää siihen, että kuntoutettava voi nykyistä paremmin saada tietoa kuntouttamiseen velvollisesta organisaatiosta ja sen tarjoamista kuntoutuspalveluista.

Lisäksi ehdotetaan työterveyshuoltolain (743/78) kuntoutusta koskevia säännöksiä täsmennettäväksi ja työterveyshuollon kuntoutusvelvoitteita tarkennettaviksi. Muutoksilla mahdollistetaan entistä paremmin varhaiskuntoutuksen toteuttaminen työterveyshuoltona. Myös työllisyyslain (275/87) säännöksiä ehdotetaan täsmennettäväksi.

Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta ehdotetaan säänneltäväksi omassa erillisessä laissaan, jolloin kansaneläkelain 34 § ja sairausvakuutuslain 60 §:n 2 momentti tarpeettomana kumottaisiin. Tarkoituksena on selvittää kansaneläkelaitoksen järjestämisvastuuta toisaalta julkiseen terveydenhuoltojärjestelmään sekä toisaalta työ- ja opetushallintoon nähden. Kansaneläkelaitoksen on järjestettävä ammatillista koulutusta silloin kun sitä ei ole järjestetty työvoima- tai opetushallinnon tai työeläkejärjestelmän taholta. Kansaneläkelaitoksen järjestämisvelvollisuuksiin kuuluisi lääkinnällisen kuntoutuksen palvelujen korvaaminen, kun kyseessä on vaikeavammaisen tarvitsemat poikkeuksellisen pitkäaikaiset muut kuin sairaanhoitoon välittömästi liittyvät kuntoutusjaksot avo- tai laitoshoidossa. Lain 2 ja 3 §:n mukaiseen kuntoutukseen olisi pykälässä tarkoitetuilla henkilöillä laissa säädetty oikeus. Kansaneläkelaitoksen järjestettäväksi säädettyistä kuntoutuspalveluista kuntoutettavalla olisi muutoksenhakuoikeus. Muutoin kansaneläkelaitoksen kuntoutus olisi harkinnanvaraista nykyiseen tapaan eduskunnan varaaman määrärahan puitteissa. Tarkoituksena on, että kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen määrä ja laatu säilyvät vähintään nykyisellä tasolla.

Kansaneläkelaitokselle säädettäisiin myös velvollisuus tarvittaessa selvittää kuntoutujan kuntoutusmahdollisuudet. Tämä olisi tehtävä viimeistään silloin, kun vakuutettu on saanut sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa 60 päivältä.

Kansaneläkelakiin ja työntekijän eläkelakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan ennen eläkepäätöksen tekoa eläkelaitoksen olisi tarvittaessa varmistettava vakuutetun tai työntekijän kuntoutusmahdollisuudet. Toisaalta, jos eläkehakemus hylätään, hakija on tarvittaessa ohjattava hänen kuntoutustarvettaan vastaavaan kuntoutukseen tai muiden palveluiden piiriin. Vastaavia säännöksiä ehdotetaan myös merimieseläkelakiin (72/56) ja valtion eläkelakiin (280/66). Muu eläkelainsäädäntö

muuttuisi vastaavasti viittauksilla työntekijäin eläkelakiin tai muuttamalla eläkesääntöjä.

Opetustoimen lainsäädäntöä ei ehdoteta tässä yhteydessä muutettavaksi, koska jo nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa tarkempien säännösten antamisen asetuksella.

Ammatillisia oppilaitoksia koskeva lainsäädäntö on uudistettu vuonna 1989. Uudistuksen yhteydessä kiinnitettiin huomiota myös vajaa-kuntoisten ja vammaisten tarvitsemaan erityisopetukseen. Esimerkiksi ammatillisista oppilaitoksista annetun lain (487/87) koulutuksen tavoitteita käsittelevään 3 §:ään otettiin säännös, jonka mukaan ammatillisen erityisopetuksen tavoitteena on yhteistyössä kuntoutuspalvelujen tuottajien kanssa edistää opiskelijan kokonaiskuntoutusta. Vastaavasti ammatillisista erityisoppilaitoksista annetun asetuksen (677/89) 1 §:ssä säädetään, että opiskelijan kokonaiskuntoutuksen edistämiseksi oppilaitoksen tulee järjestää koulutuksen kestäessä tarvittavaa kuntoutusta sekä toimia yhteistyössä terveyden- ja sosiaalihuollon palvelujen tuottajien ja työvoimaviranomaisten kanssa.

Peruskoulu- ja lukio-opetusta koskevan lainsäädännön uudistaminen on vireillä opetusministeriössä. Tässä yhteydessä on tarkoitus selvittää myös vammaisten opiskelijoiden tarvitsemia erityispalveluja. Asiasta annettavissa asetuksissa on niin ikään mahdollista täsmentää eri organisaatioiden työnjakoa ja yhteistyötä.

Hallitus selvittää erikseen tarpeen ja mahdollisuuden täsmentää yliopistojen ja korkeakoulujen velvollisuuksia ja tehtäviä vammaisten opiskelun ja heidän tarvitsemiensa palvelujen järjestämisessä.

3.2. Yhteistoiminta

Kuntoutusasiakkaan kuntoutusasiain hoito ja kuntoutuksen jatkuvuus edellyttävät eri viranomaisten, yhteistöjen, laitosten ja muiden toimintayksiköiden saumatonta yhteistyötä. Suurelta osin yhteistyö sujuu osana normaalia jokapäiväistä toimintaa ja erikseen sopimalla asiasta paikallisella tasolla.

Lisäksi tarvitaan hallinnollisesti järjestettyä yhteistyötä sellaisissa tapauksissa, joissa kuntoutusasiakas tarvitsee usean palvelujärjestelmän palveluja ja niiden koordinoitua. Terveydenhuollon sisäinen yhteistyö on järjestetty erikoissairaanhoitolain 10 §:n 2 momentin mu-

kaisesti yhteistyötä koskee eduskunnassa käsiteltävänä oleva kansanterveyslain 27 §:n muutosehdotus (hall.es. 202/89 vp.). Säännökset koskevat yhteistyötä ja työnjakoa kansanterveystyön ja erikoissairaanhoidon välillä. Paikallistason yhteistyöstä on annettu määräyksiä ja ohjeita muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisilla suunnitelmilla, lääkintöhallituksen yleiskirjeillä, työvoimaministeriön päätöksillä ja kansaneläkelaitoksen kuntoutusta koskevilla yleisohjeilla. Näiden ohjeiden mukaan jokaisessa kunnassa tulisi olla paikallinen yhteistyöryhmä, jonka tehtävänä on käsitellä eri tahojen yhteistyöhön liittyviä periaatteellisia kysymyksiä ja yksittäisiä henkilöitä koskevia kuntoutusongelmia. Paikallisten asiakasyhteistyöryhmien toiminnasta saadut kokemukset ovat olleet hyviä. Niiden työskentelyä olisi kuitenkin edelleen tarpeen tehostaa ja yhtenäistää. Ongelmana on erityisesti se, että yhteistoiminta ei ole kaikkia paikkakuntia ja kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyötä edellyttäviä tehtäviä kattavaa. Useissa tapauksissa yhteistyö on ollut myös liiaksi työhallintokeskeistä, jolloin muut ongelmat ovat jääneet osittain selvittämättä.

Yhteistyön järjestäminen vain hallinnollisin ohjein ja sopimusmenettelyin ei ole osoittautunut riittäväksi, vaan erityisesti ongelmallisimpien tapausten hoitamiseksi ja väliinpuotoamisen estämiseksi tarvitaan lainsäädäntötoimia. Annetut ohjeet ovat olleet eritasoisia ja viranomaisia eri tavoin sitovia. Lailla säädetty yhteistoimintavelvoite koskisi samalla tavalla kaikkia siihen osallistuvia. Tällöin yhteistoimintavelvoitteen piiriin tulisivat kaikki kunnat ja kansaneläkelaitos. Myös kansalaisten oikeuksien toteuttaminen edellyttää asiasta lain tasoista säädöstä.

Yhteistoimintaa koskevan lain tarkoituksena on yhteensovittaa kuntoutuksen asiakaspalvelua koskevien asioiden käsittelyä sekä tehostaa viranomaisten ja muiden yhteistöjen ja laitosten yhteistyötä näiden asioiden järjestämisessä.

Laissa säädettäisiin paikallistason, aluetason ja valtakunnan tason yhteistyön tavoitteista, sisällöstä ja muodoista. Yhteistoimintaorganisaatiot olisivat paikallistasolla vapaasti järjestettävissä siten, että niistä huolehtivat alan ammattilaiset. Nykyiset yhteistyöelimet voidaan nimetä laissa tarkoitetuiksi paikallistason yhteistyöryhmiksi. Sairaanhoitopiirissä asia olisi parhaiten järjestettävissä nykyisten kes-

kussairaalapiirien kuntoutustutkimusyksiköiden avulla.

Lisäksi eri viranomaisten sekä yhteisöjen ja laitosten toimintaa säänteleviin lakeihin ehdotetaan otettavaksi yhteistoimintaan velvoittava säännös. Nykyisin tällaisia yhteistoimintavelvoitteita on ainoastaan kansanterveyslaissa, sosiaalihuoltolaissa ja työllisyyslaissa.

Myös kuntoutuksen järjestämistä koskevia lakeja ehdotetaan täydennettäväksi säännöksillä, jotka velvoittavat ohjaamaan asiakkaan jonkin muun organisaation palvelujen piiriin siinä tapauksessa, että kuntoutuspalvelujen antamista ei ole säädetty kyseisen organisaation tehtäväksi tai kuntoutuksen järjestäminen ei ole tarkoituksenmukaista juuri siinä palvelujärjestelmässä.

3.3. Kuntoutusajan toimeentuloturva

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kuntoutusajan toimeentuloturva sääntelevä kuntoutusrahaksi. Tarkoituksena on luoda menetely, jonka mukaan kuntoutussuunnitelman mukaiseen kuntoutukseen osallistuvalla kuntoutujalla olisi myös toimeentuloturva kyseiseltä ajalta järjestetty.

Kuntoutusrahan saamiseksi edellytetään, että kuntoutusajan on oltava työelämään tuloon, siinä pysymiseen tai siihen paluun tähtäävä.

Kuntoutusrahain nojalla Suomessa asuvalle 16—64-vuotiaalla henkilöllä olisi oikeus kuntoutusrahaan, jos hän on laissa tarkemmin säädettyssä julkisen-terveydenhuolto- tai sosiaalihuoltojärjestelmän tai kansaneläkelaitoksen järjestämässä taikka työterveyshuoltolain mukaisessa kuntoutuksessa. Esitys sisältää ehdotuksen kuntoutusrahan ulottamiseksi koskemaan sitä osaa sosiaalisesta kuntoutuksista, jolla tähdätään henkilön työkykyisyyden kohentamiseen niin, että sillä varmistettaisiin olemassa olevan työkyvyn säilyminen tai parannettaisiin henkilön kykyä hakeutua tai palata työmarkkinoille. Esitys sisältää myös ehdotukset kuntoutusrahan maksamiseksi sopeutumisvalmennuksessa ja perhekuntoutuksessa oleville sekä päihdehuollon piirissä työmarkkinoille kuntoutettaville henkilöille. Tarkemmat säännökset ehdotetaan annettaviksi asetukseilla.

Kuntoutusraha olisi pääsääntöisesti sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan suuruinen. Kuntoutusrahaa suoritettaisiin kuntoutuksen ajalta sekä tietyin edellytyksin kuntoutusjakso-

jen väliseltä loma-ajalta ja kuntoutukseen pääsyyn odotusajalta. Kuntoutusrahaa ei suoritettaisi omavastuuajalta, joka pääsääntöisesti on sama kuin sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan omavastuu-aika.

Kuntoutusrahain säätämisen lisäksi ehdotetaan työeläkelakien kuntoutusta ja kuntoutuksenajan toimeentuloturva koskevia säännöksiä muutettaviksi ja täsmennettäväksi.

3.4. Tapaturma- ja liikennevakuutusjärjestelmien kuntoutus

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi tapaturma- ja liikennevakuutusjärjestelmien invalidihuoltona korvaamaa kuntoutusta koskeva lainsäädäntö, joka on kuvattu tarkemmin kohdassa 2.1.7.

Tapaturma- ja liikennevakuutusjärjestelmien kuntoutuksesta ehdotetaan säädettäväksi erilliset lait, sillä tapaturmavakuutus on työmarkkinapohjainen järjestelmä ja voi tulevaisuudessa kehittyä eri tavoin kuin liikennevakuutus. Säännökset kummassakin laissa ovat samanlaiset lukuun ottamatta lakien soveltamisalaa, kustannusten jakoa ja muutoksenhakua. Esityksen mukaan tapaturma- ja liikennevakuutusjärjestelmien kuntoutusta koskevan lainsäädännön soveltamisala ei nykyisestään muuttuisi. Samaan tapaan kuin nykyisinkin kuntoutuksena korvattaisiin ainoastaan kuntoutujalle kuntoutuksesta aiheutuvat kohtuulliset kustannukset. Korvattavuuden edellytyksenä on, että kuntoutuksen tarve johtuu vakuutustapahtumasta ja sen seurauksista.

Kuntoutettavan työ- ja toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen kannalta kuntoutumisen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kuntoutuksen eri toimintamuotojen yhteensovittamista usein pitkäaikaiseksi kokonaisuudeksi. Tämän kokonaisvaltaisuuden korostamiseksi on tarpeen, että kuntoutuksen tarkoitus ja tavoitteet määritellään ehdotetuissa laeissa nykyistä yleisemmin.

Esityksessä ehdotetaan, ettei kuntoutuksen korvaaminen olisi enää sidoksissa ansionmenetykskorvauksen saamiseen. Kuntoutuksen korvaamisen edellytykseksi riittäisi vakuutus-tapahtuma ja siitä johtuva kuntoutustarve.

Ehdotuksen mukaan laeissa säädettäisiin aikaisempaa täsmällisemmin siitä, mitä toimenpiteitä kuntoutuksena korvattaisiin. Ammatillisena kuntoutuksena korvattaisiin työ- ja ansio-

kykyyn liittyvä kuntoutus, jolla pyritään edistämään kuntoutettavan mahdollisuuksia jatkaa entisessä työssä tai siirtymään uuteen toimeentulon turvaavaan työhön tai ammattiin. Korvattavaksi ehdotetun kuntoutuksen sisältö vastaa pääsääntöisesti sekä liikenne- että tapaturmavakuutuksen nykyistä korvauskäytäntöä. Uusina korvausmuotoina lakiin ehdotetaan otettavaksi muun muassa työtehtävistä suoriutumisen edistämiseksi tarvittavien apuvälineiden korvaaminen sekä vaikeasti vammaisille myönnettävä laina tai avustus asunnon ja työpaikan välisillä matkoilla tarvittavan kulkuneuvon hankkimiseksi taikka vastaavien ylimääräisten matkakustannusten korvaaminen.

Ehdotuksen mukaan työ- tai toimintakykyyn liittyvänä kuntoutuksena korvattaisiin pääsääntöisesti lääkinnällisenä kuntoutuksena nykyisin korvattava kuntoutus. Kuntoutuksen korvattavat etuudet vastaisivat pitkälti nykyistä korvauskäytäntöä. Tapaturmavakuutuksen osalta uutena korvausmuotona lakiin ehdotetaan otettaviksi säännökset asunnon muutosten kustannusten korvaamisesta vaikeavammaisille. Lisäksi korvattavissa etuuksissa on otettu huomioon vammaispalvelulain voimaantulosta aiheutuneet tarpeelliset etuuksien laajennukset.

Ehdotettuihin lakeihin otettaisiin myös nykyistä tarkemmat säännökset kuntoutuksen ajalta suoritettavasta ansionmenetyskorvauksesta. Laeissa säädettäisiin entistä selkeämmin vakuutuslaitoksen toimintavollisuudesta kuntoutusasiain vireille saattamiseksi. Kuntoutettavan oma-aloitteisuuden tukemiseksi säädettäisiin, että kuntoutettava voi milloin tahansa saada kuntoutusasiansa vireille. Kuntoutusasian voisi saada vireille myös kuntoutettavan työnantaja, sairaanhoitolaitos, sosiaali- ja työviranomaiset sekä muu vammautuneen kuntoutusasiaa hoitava henkilö.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Lakiehdotusten lähtökohtana on selkeyttää nykyistä tilannetta, eikä niillä ensisijaisesti pyritä kuntoutuspalvelujen käytön lisäämiseen. Työnjaon tarkentaminen tähtää pääasiassa palveluorganisaatioilla jo nykyisin olevien velvoitteiden täsmentämiseen. Ehdotuksilla ei tähdätä

myöskään olennaisiin muutoksiin eri palvelujärjestelmien nykyisissä tehtävissä.

Työnjaon ja yhteistoiminnan paraneminen saattaa jossakin määrin lisätä kuntoutuspalvelujen käyttöä. Sitä on pidettävä vammaisten ja vajaakuntoisten henkilöiden kannalta oikeana ja yhteiskunnan velvoitteiden mukaisena. Näin saadaan entistä useammat ihmiset kuntoutukseen, mistä aiheutuu monenlaista sekä inhimillistä että yhteiskunnallista hyötyä ja suoranaista säästöä esimerkiksi eläke- ja sairausvakuutusmenoissa. Yhteistyön kehittymisen voi olettaa alentavan myös hallinnollisia kuluja.

Julkisen terveydenhuoltojärjestelmän ja kansaneläkelaitoksen kuntoutuksen työnjako toteutetaan päälinjoiltaan kustannusneutraalisti. Tarkoituksena on säätää laki kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta ja kumota kansaneläkelain 34 § ja sairausvakuutuslain 60 §:n 2 momentti. Kansaneläkelaitoksen velvollisuudeksi säädetynt kuntoutustoiminnan kustannuksiksi arvioidaan vuositasona 75 miljoonaa markkaa, joka maksetaan kansaneläkerahaston varoista. Harkinnanvaraisen kuntoutuksen osuuden arvioidaan nykyinen toiminta säilyttäen olevan 250 miljoonaa markkaa vuositasona. Se rahoitettaisiin kansaneläkerahastosta eduskunnan tähän tarkoitukseen varaa-man rahamäärän puitteissa. Sairausvakuutuslain 60 §:n 2 momentin mukaan varoja vapautuu tähän tarkoitukseen vuositasona 90 miljoonaa markkaa. Vuonna 1991 summat ovat vastaavasti vajaat 3/12 edellä mainituista, jolloin lakisääteisen kuntoutuksen osuus on noin 15 miljoonaa markkaa ja harkinnanvaraisen kuntoutuksen osuus noin 50 miljoonaa markkaa.

Kuntoutuksen ajan toimeentuloturva koskeva esitys merkitsee sekä ammatilliseen että lääkinnälliseen kuntoutukseen liittyvän toimeentuloturvan laajenemista, tason yhdenmu-kaistamista ja kuntoutusajalta maksettavien muiden sosiaalietuuksien korvaantumista osittain kuntoutusrahalla. Tältä osin uudistuksesta kansaneläke- ja työeläkejärjestelmälle aiheutuva menojen kasvu olisi noin 100—110 miljoonaa markkaa vuodessa. Kuntoutuksen perusteella maksettavan toimeentuloturvan kustannukset sinänsä kasvaisivat tätä enemmän, mutta muun kuntoutuksenaikaisen toimeentuloturvan, lähinnä kansaneläkelaitoksen maksama nykyinen kuntoutusajainen toimeentuloturva sekä sairausvakuutuksen päivärahakustannukset vastaavasti vähenisivät. Koska uusia säännöksiä sovellettaisiin uudistuksen voimaantu-

lon jälkeen alkaviin kuntoutusjaksoihin, kustannuslisäys olisi ensimmäisenä vuotena noin 70 miljoonaa markkaa. Lisäksi kuntoutuksen jälkeiseen toimeentuloturvaan esitetyt parannukset lisäisivät sosiaaliturvajärjestelmien menoja tasapainotilassa arviolta 5 miljoonalla markalla. Sairauspäivärahoissa lisäys olisi noin 4 ja työttömyyspäivärahoissa noin 1 miljoonaa markkaa.

Arvioissa ei ole otettu huomioon verotuksen vaikutusta. Lisäkustannuksista palautuisi verotuloina 30—40 %.

Kuntoutusajan toimeentuloturvan parantaminen todennäköisesti myös jossakin määrin lisäisi kuntoutujien määrää, mikä toisaalta lisäisi sekä kuntoutuksesta että kuntoutusajan toimeentuloturvasta aiheutuvia kustannuksia, jolloin 10 %:n suuruinen määrän kasvu lisäisi kustannuksia noin 50 miljoonaa markkaa ja 30 %:n suuruinen kasvu vastaavasti noin 150 miljoonaa markkaa vuodessa. Näistä noin kolmannes olisi toimeentuloturvan kustannuksia.

Kuntoutuksen onnistuminen toisaalta vähentäisi työkyvyttömyyden perusteella maksettavista sosiaalietuuksista aiheutuvia kustannuksia. Tässä yhteydessä ei ole ollut mahdollista yksityiskohtaisesti arvioida niitä kokonaistaloudellisia vaikutuksia, joita kuntoutuksen lisääntymisellä olisi väestön vanhetessa ja työvoiman kysynnän kasvaessa. On kuitenkin pääteltävissä, että erityisesti työelämässä pysymiseen tai sinne palaamiseen tähtäävän kuntoutuksen laajentaminen muun muassa eläkekustannusten aleneminen huomioon ottaen on kokonaistaloudellisesti perusteltua. Esimerkiksi pelkästään työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen lykkääntyminen keskimäärin 3—4 kuukaudella kuntoutustapausta kohden riittää jo alentuneina eläkemenoina peittämään kuntoutuksista keskimäärin aiheutuvat kustannukset.

Kuntoutusrahalain piiriin kuuluvaan kuntoutukseen liittyvän toimeentuloturvan maksaisi ja kustantaisi kansaneläkelaitos. Työeläkelaitosten antaman kuntoutuksen ajalta maksettava toimeentuloturva kustannettaisiin työeläkevaroista.

Esityksestä aiheutuvia, kuntoutuksen nykyistä laajuutta vastaavia kustannuksia on seuravassa tarkasteltu kohderyhmittäin. Markkamäärät vastaavat vuoden 1990 hinta- ja ansiotasoa.

Kansaneläkelaitoksen antamassa ammatillisessa kuntoutuksessa on nykyisin noin 4 500

henkeä vuodessa, joista noin 3 500 tulisi uudistettavan toimeentuloturvan piiriin. Kuntoutusraha korvaisi nykyisen opintorahan ja opintoavustuksen sekä työkyvyttömille maksettavan sairausvakuutuksen päivärahan tai kuntoutuksen aikana myönnettävän eläkkeen. Tason uudistaminen ja kuntoutusrahan maksaminen odotus- ja loma-ajalta lisäisi maksettavien sosiaalietuuksien kokonaismäärää tasapainotilassa noin 70 miljoonaa markkaa vuodessa.

Kansaneläkelaitoksen antaman lääkinnällisen kuntoutuksen osalta uudistuksen mukaisen kuntoutusrahan piiriin tulisivat lähinnä ne kuntoutujat, jotka eivät saa eläkettä, eli vuosittain vajaat 20 000 kuntoutujaa ja näiden omaista. Kustannusvaikutus olisi varsin vähäinen, koska kuntoutusraha vastaisi pääosin nykykäytäntöä.

Terveystieteiden ja työterveyshuollossa uudistetun kuntoutusrahan piiri eli ensisijaisesti laituskuntoutukseen, kuntoutustutkimukseen ja sopeutumisvalmennukseen vuosittain tulevien lukumäärä olisi noin 15 000, mikä koostuu lähinnä terveydenhuollon piirissä kuntoutettavista. Toimeentuloturvan kustannuslisäys olisi noin 30 miljoonaa markkaa vuodessa.

Sosiaalihuollon kuntoutuksessa noin 1 500 sopeutumisvalmennuksessa ja vajaalle 500 perhekuntoutuksella olevalla olisi lakiehdotuksen mukaan oikeus kuntoutusrahaan. Heille maksettaisiin kuntoutusrahaa yhteensä 3 miljoonaa markkaa. Muissa toimeentuloturvamenoissa olisi vähennystä noin 1 miljoonaa markkaa. Päihdehuollon osalta kuntoutusrahoikeudesta on tarkoitus säätää asetuksella. Päihdehuollon kuntoutusrahasta arvioidaan aiheutuvan muissa toimeentuloturvamenoissa aiheutuvat säästöt huomioon ottaen lisäkustannuksia 5 miljoonaa markkaa vuodessa. Siten sosiaalihuollon kuntoutuksessa kuntoutusrahasta aiheutuisi noin 7 miljoonan markan nettolisäkustannukset vuodessa.

Toimeentuloturvan tason uudistaminen lisäisi yksityisen sektorin työeläkelaitosten ja Kuntien eläkevakuutuksen kustannuksia tasapainotilassa noin 5 miljoonaa markkaa vuodessa edellyttäen, että työeläkelaitosten kuntoutettavien määrä pysyisi ennallaan.

Tapaturmavakuutusjärjestelmässä uudistuksesta aiheutuvat lisäkustannukset ovat vuositasolla uudistuksen alkuvaiheessa kaikkiaan noin 5 miljoonaa markkaa vuodessa ja liikennevakuutusjärjestelmässä noin 10 miljoonaa markkaa.

Tapaturmavakuutusjärjestelmän kuntoutuskustannukset ilman toimeentuloturvaa ovat nykyään vuositasolla runsaat 5 miljoonaa markkaa ja liikennevakuutusjärjestelmän noin 10 miljoonaa markkaa.

4.2. Organisatoriset vaikutukset

Kuntoutuksen työnjaon selkeyttäminen ei edellytä organisatorisia muutoksia kuntoutuspalvelujärjestelmissä. Esityksen tavoitteena on ainoastaan nykyisten järjestelmien toiminnan tehostaminen.

Vastaavasti kuntoutuksen yhteistyötä koskevat ehdotukset tähtäävät ennen kaikkea yhteistyön kehittämiseen osana palvelujärjestelmien normaalia toimintaa. Laissa kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä ehdotetaan perustettavaksi paikallisen, alueellisen ja valtakunnan tason yhteistyöelimet. Erilaisia paikallisia asiakasyhteistyöryhmiä on tällä hetkellä yhteensä lähes 600. Ottaen huomioon, että ehdotetut kuntoutuksen asiakaspalvelun yhteistyöryhmät olisivat kunta- tai kuntainliittokohtaisia, niiden määräksi voidaan arvioida 200—300. Tämän lisäksi tulisi parisenkymmentä sairaanhoitopiiriin yhteydessä toimivaa yhteistyötoimikuntaa. Näin ollen nykyisten asiakasyhteistyöryhmien määrä kokonaisuutena ottaen vähenisi, kun osa päällekkäisistä työryhmistä voitaisiin lakkauttaa. Asiakasyhteistyöryhmien toiminnasta ei aiheudu myöskään merkittäviä taloudellisia kustannuksia, koska ehdotusten lähtökohtana on se, että yhteistyö on ensisijaisesti hoidettava normaalina viranomaistyönä ja vain silloin, kun se ei ole johtanut myönteiseen tulokseen, tarvittaisiin yhteistyöryhmiä. Niiden työskentelyyn yhteistyöryh-

mien jäsenet osallistuvat normaalina virkakatyönä ilman erillisiä korvauksia.

Kuntoutusrahaesitys merkitsisi kansaneläkelaitoksen tehtävien lisääntymistä, mutta ottaen huomioon käytettävissä olevat voimavarat ja kansaneläkelaitoksessa vireillä olevat uudistushankkeet kuntoutusrahalain perusteella ei tarvita organisaatiomuutoksia eikä kansaneläkelaitoksen henkilöstön kokonaismäärän lisäystä.

Koska valtion eläkejärjestelmä ei sisällä kuntoutusta koskevia säännöksiä lainkaan, lainmuutoksen toteuttaminen edellyttää muutoksia tietojärjestelmään. Näistä muutoksista aiheutuu noin 500 000 markan kertakustannukset.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Eduskunnassa on vireillä useita hallituksen esityksiä, jotka on otettava huomioon tätä hallituksen esitystä käsiteltäessä (hall. es. 201 ja 202/89 vp.). Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen sotilastapaturmalaisiksi sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (hall.es. 98/90 vp.). Esitys sisältää myös kuntoutusetuudet sekä toimeentuloturvan. Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1991. Lisäksi Eduskunnalle annetaan hallituksen esitys laiksi merimieseläkelain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi, jossa ehdotetaan muutettavaksi samoja säännöksiä kuin nyt annettavassa hallituksen esityksessä.

Lainsäädäntöä valmisteltaessa on myös otettu huomioon järjestelmän yhteensovittaminen ulkomaiden järjestelmien kanssa sosiaaliturvasopimusten ja ETA-neuvotteluissa käsiteltävänä olevan EY:n yhteensovituslainsäädännön (asetus 1408/71) kanssa. Esitys ei ole ristiriidassa näiden kanssa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä

1 luku Yleiset säännökset

1 §. *Kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyö.* Kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyö koskisi viranomaisten sekä yhteisöjen ja laitosten toimenpiteitä asiakkaan kuntoutuspalvelujen antamiseksi, kuntoutustarpeen ja -mahdollisuuksien arvioimiseksi, kuntoutukseen liittyvän koulutuksen järjestämiseksi sekä työllistymisen edistämiseksi.

Yhteistyön tarve perustuu siihen, että useilla julkisten palvelujärjestelmien asiakkailta on samanaikaisesti terveyteen, sosiaaliseen kanssakäymiseen, työllistymiseen ja kuntoutukseen liittyviä ongelmia, joiden ratkaiseminen ei ole mahdollista yhdessä palvelujärjestämässä. Toimintaa kutsuttaisiin ehdotetussa laissa kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöksi, silläuseimmat yhteistyökysymykset liittyisivät asiakkaan kuntoutuspalvelujen järjestämiseen sekä kuntoutustarpeen ja -mahdollisuuksien arvioimiseen. Nykyiset yhteistyöelimet voitaisiin nimetä laissa tarkoitetuiksi paikallisiksi yhteistyölielimeiksi. Tästä syystä ehdotetun lain mukaisessa yhteistyössä voitaisiin käsitellä myös koulutukseen liittyviä kysymyksiä ja työllisyyslain 18 §:n mukaisia kysymyksiä.

2 §. *Kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyön tarkoitus ja sisältö.* Asiakaspalveluyhteistyön tavoitteena on saada aikaan asiakkaalle sellainen palvelukokonaisuus, joka ottaa huomioon asiakkaan edellytykset, elämäntilanteen ja palvelutarpeen. Asiakaspalveluyhteistyössä pyritään myös ehkäisemään asiakkaiden ongelmia ja käsittelemään niitä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Yhteistyö on ensisijaisesti osa viranomaisten tavanomaista toimintaa. Sellaisia kaikkein ongelmallisimpia tapauksia varten, joita ei voida ratkaista jokapäiväisin yhteistyön keinoin, olisi perustettava paikallisen ja alueellisen tason yhteistyöelimet.

Koska kuntoutuksen onnistuminen edellyttää kuntoutujan omakohtaista sitoutumista ja kuntoutusmotivaatiota, ehdotetaan pykälään otettavaksi säännös, jonka mukaan palvelujen tulee perustua yhdessä asiakkaan kanssa tehtyyn suunnitelmaan.

3 §. *Suhde muuhun lainsäädäntöön.* Ehdotettu laki olisi toissijainen samaa asiaa koskeviin erityissäännöksiin nähden.

2 luku. Paikallinen yhteistyö

4 §. *Kuntoutuksen asiakaspalvelun yhteistyöryhmä.* Ehdotetun 4 §:n mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että sen alueella toimii yhteistyöryhmä. Yhteistyöryhmä voi olla myös usean kunnan yhteinen. Yhteistyöryhmäksi voidaan myös nimetä terveyskeskuksen, työvoimatoimiston tai kansaneläkelaitoksen yhteydessä jo toimiva asiakasyhteistyöryhmä.

Ehdotuksessa lähdetään siitä, että yhteistyöryhmän nimeäminen on kunkin kunnan sisäinen asia, jolloin yhteistyöryhmän voisi nimetä esimerkiksi lautakunta tai viranhaltija paikallisten olojen mukaisesti. Yhteistyöryhmä ei kuitenkaan olisi kunnallista lautakuntaa vastaava toimielin, vaan siihen nimettäisiin sellaisia ammattihenkilöitä, jotka jokapäiväisessä työssään ovat tekemisissä kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyön asioiden kanssa. Yhteistyöryhmän jäsenet osallistuisivat ryhmän kokouksiin ja muuhun yhteistyöhön virkatyönä ilman erillisiä korvauksia. Näin ollen työryhmien työskentelystä ei aiheutuisi myöskään ylimääräisiä kustannuksia.

5 §. *Yhteistyöryhmän kokoonpano.* Ehdotuksen mukaan yhteistyöryhmän peruskokoonpano muodostuisi sosiaalihuolto-, terveydenhuolto ja työvoimaviranomaisten sekä kansaneläkelaitoksen edustajista, sillä valtaosa lain soveltamistapauksista koskisi näiden järjestelmien asiakkaita. Työryhmän jäsenet olisivat näiden järjestelmien nimeämiä, millä pystyttäisiin varmistamaan tarvittava asiantuntemus.

Tarvittaessa yhteistyöryhmän olisi kutsuttava kokouksiinsa myös muiden viranomaisten,

erityisesti opetus- ja ammattikasvatusviranomaisten, vakuutusjärjestelmien sekä muiden yhteisöjen, laitosten ja järjestöjen edustajia kuten vammaisjärjestöjen edustajia. Työryhmä voisi myös kuulla asiantuntijoita. Tarkoituksena on, että kunkin asian käsittelyssä mukana ovat vain ne tahot, joita asia koskee.

Käsiteltäessä 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuja lausuntoja yksittäisistä kuntoutuksen asiakaspalvelua koskevista asioista olisi yhteistyöryhmän kuultava kuntoutusasiakasta ja tarvittaessa hänen lähiomaistaan.

6 §. *Yhteistyöryhmän tehtävät.* Paikallisen yhteistyöryhmän tehtäviin kuuluisi suunnitella, edistää ja seurata viranomaisten sekä laitosten ja yhteisöjen yhteistoimintaa lähinnä kuntatasolla sekä käsitellä asiakaspalveluja koskevia periaatteellisesti tärkeitä kysymyksiä. Lisäksi yhteistyöryhmän tehtävänä olisi antaa lausuntoja yksittäistapauksissa.

Ehdotuksen mukainen asiakaspalveluyhteistyö kattaa laajasti julkishallinnon ja palvelujärjestelmien välisen yhteistyön. Lain tarkoituksena ei ole puuttua eri viranomaisten, yhteisöjen ja laitosten toimivaltaan, vaan luoda yhtenäiset menettelytavat yhteistyön ja asiakaspalvelun kehittämiseksi.

Nykyisten asiakasyhteistyöryhmien toiminnasta tehtyjen selvitysten pohjalta voidaan arvioida, että tämän lain mukaista asiakaspalveluyhteistyötä edellyttäviä asiakkaita olisi vuosittain noin 50 000. Heistä useimmat ovat moniongelmaisia asiakkaita, jotka tarvitsevat niin sosiaali- ja terveydenhuollon kuin työhallinnon ja kansaneläkelaitoksen ja muiden palvelujärjestelmien palveluja. Asiakkaina saattavat tulla kyseeseen myös laitoksista siirtyvät, jotka tarvitsevat monipuolista tukea. Samoin pakolaiset tarvitsevat usein palveluja, jotka edellyttävät sosiaali- ja terveydenhuoltoviranomaisten sekä opetus-, ammattikasvatus- ja työhallinnon palvelujen yhteensovittamista.

7 §. *Lausunnon antaminen.* Ehdotuksen mukaan yhteistyöryhmän lausuntoa yksittäisestä kuntoutuksen asiakaspalvelun yhteistyötä koskevasta asiasta voisivat pyytää sosiaalihuolto-, terveydenhuolto-, opetus-, ammattikasvatus- ja työvoimaviranomainen, työterveyshuoltojärjestelmään kuuluva viranomainen, kansaneläkelaitos ja muu viranomainen, yhteisö tai laitos sekä myös itse kuntoutettava. Viranomaisen, yhteisön tai laitoksen pyytäessä lausuntoa sen antamiseen tarvittaisiin asiakkaan suostumus. Jos lausunto koskee vakuutusjärjestel-

mien mahdollisesti korvattavaksi kuuluvaa toimintaa, vakuutuslaitokselle olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi asiassa.

Lausunnot olisi annettava viivytyksettä. Jos lausunto koskee asiaa, joka ei kuulu yhteistyöryhmälle taikka se on muuten ilmeisen aiheeton, ei lausuntoa tarvitsisi antaa. Koska yhteistyöryhmästä ei ole tarkoitus luoda uutta muutoksenhakuelintä, ehdotetaan 7 §:n 5 momenttiin otettavaksi säännös siitä, että työryhmä ei anna lausuntoa, jos sama asia on vireillä muutoksenhakuelimessä.

Työryhmän lausunto ei olisi sitova. Ehdotuksen tavoite on, että eri kuntoutustahoja edustavassa yhteistyöryhmässä voidaan monipuolisesti pohtia asiakkaan kokonaistilannetta ja hänen tarvitsemiaan palveluja ja yhteisesti päätyä asiakkaan kannalta sopivaan ratkaisuun.

3 luku. Alueellinen yhteistyö

8 §. *Kuntoutuksen asiakaspalvelun yhteistyötoimikunta.* Ehdotuksen mukaan alueellisen tason yhteistyötä edistävä kuntoutuksen asiakaspalvelun yhteistyötoimikunta toimisi sairaanhoitopiirin yhteydessä ja sen nimittäisi lääninhallitus. Lääninhallituksen tehtävänä olisi myös koordinoita alueensa yhteistyötoimikuntien työskentelyä. Tämä on välttämätöntä toimikuntien lukumäärän vuoksi ja tehtävä sopii lääninhallitukselle yleishallintoviranomaisena.

9 §. *Yhteistyötoimikunnan kokoonpano.* Ehdotuksen mukaan alueellisen tason yhteistyötoimikuntaan kuuluisi keskeisten alalla toimivien sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten, yhteisöjen ja laitosten sekä opetus- ja työhallinnon ja kansaneläkelaitoksen nimeämä asiantuntija. Yhteistyötoimikuntana voisi toimia esimerkiksi sairaanhoitopiirin kuntoutusyhteistyöryhmä.

Jos toimikunnan käsiteltävänä on esimerkiksi tapaturma- tai liikennevakuutusjärjestelmän asiakasta koskeva asia, sen olisi kutsuttava tämän järjestelmän edustaja kokoukseen. Pykälän 2 momentissa on lueteltu myös muita kyseeseen tulevia yhteisöjä, laitoksia ja järjestöjä sekä asiantuntijoita. Järjestöinä voivat tulla kysymykseen muun muassa erilaiset vammaisjärjestöt.

10 §. *Yhteistyötoimikunnan tehtävät.* Alueellisen tason yhteistyötoimikunnan tehtävänä olisi suunnitella, edistää ja seurata viranomais-

ten, yhteisöjen ja laitosten yhteistyötä sekä käsitellä periaatteellisesti tärkeitä kysymyksiä.

Lisäksi toimikunnan olisi edistettävä kuntatason yhteistyöryhmien yhteistyötä ja järjestettävä tarvittavaa ohjausta ja koulutusta.

Ottaen huomioon toimikunnan tehtävät ja kokoonpanon ei ole tarkoituksenmukaista, että se antaisi esimerkiksi kuntoutusasiakkaan pyynnöstä lausuntoja yksittäistapauksissa. Sitä vastoin saattaa olla mahdollista, että joissakin erityistapauksissa kuntatason yhteistyöryhmä voisi pyytää toimikunnalta kannanottoa jostaakin periaatteellisesti tärkeästä yksittäistapauksesta.

4 luku. Valtakunnallinen yhteistyö

11 §. *Kuntoutusasiain neuvottelukunta.* Ehdotuksen mukaan kuntoutuksen yhteistyön valtakunnan tason ohjaus, kehittäminen ja koordinointi kuuluisi kuntoutusasiain neuvottelukunnalle, josta säädettäisiin asetuksella.

5 luku. Erinäiset säännökset

12 §. *Salassapitovelvollisuus.* Koska kaikkia asiakaspalveluyhteistyöhön osallistuvia virkamiehiä, toimihenkilöitä ja työntekijöitä ei erillislainsäädännön nojalla välttämättä koske salassapitovelvollisuus, on asiakkaiden oikeusturvan vuoksi tarpeen ottaa asiasta säännökset myös ehdotettuun lakiin. Salassapitovelvollisuuden rikkominen säädettäisiin rangaistavaksi.

13 §. *Työjärjestys.* Ehdotuksen mukaan yhteistyöryhmän ja yhteistyötoimikunnan olisi hyväksyttävä työjärjestys, jossa on määräykset kokousten koollekutsumisesta, työskentelytavasta, päätösmenettelystä ja muista tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta tarpeellisista seikoista. Yhteistyöryhmien ja yhteistyötoimikuntien toiminnan käytännön yksityiskohtainen järjestely jäisi niiden itsensä tehtäväksi.

14 §. *Voimaantulo.* Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991. Yhteistyöryhmän ja yhteistyötoimikunnan asettamiselle ehdotetaan kolmen kuukauden määräaikaa lain voimaantulosta. Pykälässä ehdotetaan myös säädettäväksi, että ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

1.2. Kansanterveyslaki

14 §. Kansanterveyslain 14 §:n 3 momentissa määriteltyjä kunnan tehtäviä lääkinnällisen kuntoutuksen järjestämisestä ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että kunnan järjestämisvelvollisuudesta rajataan pois ne tehtävät, jotka on säädetty kansaneläkelaitoksen tehtäviksi. Muilta osin lain tarkoittama kunnan kuntoutuksen järjestämisvelvollisuus säilyisi ennallaan. Lisäksi toimintoihin ehdotetaan sisällytettäväksi neuvonta. Kuntoutuksen yksityiskohtaisesta sisällöstä säädetään asetuksessa.

23 §. Kansanterveyslakiin ehdotetaan lisättäväksi yhteistyöhön velvoittava §. Jos terveyskeskuksen potilas tarvitsee kuntoutusta, jota ei ole säädetty terveyskeskuksen tehtäväksi tai jota ei ole tarkoituksenmukaista järjestää kansanterveystyönä, terveyskeskuksen olisi ohjattava asiakas tarpeen mukaan sairaanhoitopiiriin, sosiaalihuolto-, työvoima- tai opetusviranomaisen taikka kansaneläkelaitoksen tai muun kuntoutuksen palveluorganisaation palvelujen piiriin. Ehdotetun säännöksen toimitus edellyttää, että terveyskeskuksen toimihenkilöt tietävät tarkasti, mikä on terveyskeskuksen lakisääteinen velvollisuus kuntoutuksen järjestämiseen ja mitä kuntoutuspalveluja muista järjestelmistä on saatavissa. Tarkoituksenmukaisuutta on harkittava kuntoutuksen sisällön ja kuntoutuspalvelujen tarkoituksen perusteella.

Ehdotetun 23 §:n 2 momentissa on viitattu kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annettuun lakiin.

1.3. Erikoissairaanhoitolaki

1 §. Erikoissairaanhoitolaissa ei ole määritelty kunnalliseen erikoissairaanhoitoon kuuluvan lääkinnällisen kuntoutuksen sisältöä. Lain 1 §:ään ehdotetaan lisättäväksi 3 momentti, johon sisältyisivät vastaavat säännökset lääkinnällisen kuntoutuksen sisällöstä kuin kansanterveyslaissa. Erikoissairaanhoitona annettavaa lääkinnällistä kuntoutusta olisivat lääketieteen tai hammaslääketieteen erikoisalojen mukaiset kuntouttavat hoitotoimenpiteet sekä neuvonta, kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittävä tutkimus, apuvälinehuolto sekä sopeutumismuunnos- ja ohjaustoiminta sekä muut näihin rinnastettavat toiminnat. Läkinnällisen kuntoutuksen järjestäminen olisi sairaanhoito-

piirin asia siltä osin kuin sitä ei ole säädetty kansaneläkelaitoksen tehtäväksi. Muilta osin lain tarkoittama kuntoutuksen järjestämisvelvollisuus säilyisi sairaanhoitopiirillä. Toiminnan yksityiskohtaisesta sisällöstä säädettäisiin asetuksella.

10 a §. Erikoissairaanhoitolain 10 §:n yhteistyövelvoitteita ehdotetaan täydennettäväksi kuntoutuspotilaan ohjaamista koskevilla säännöksillä. Lisäksi ehdotettuun 10 a §:n 2 momenttiin sisältyisi viittaus kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annettuun lakiin.

1.4. Sosiaalihuoltolaki

17 §. Sosiaalihuoltolakiin ehdotetaan lisättäväksi vastaavat yhteistyövelvoitteet kuin kansanterveyslaissa.

Sosiaalihuoltoon koskevista erillislaeissa, kuten esimerkiksi vammaispalvelulaissa, päihdehuoltolaissa (41/86), lastensuojelulaissa (683/83) ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa (520/77), on viittaukset sosiaalihuoltolakiin, joten yhteistyövelvoite koskisi kaikkia sosiaalihuollon toimintoja.

1.5. Työterveyshuoltolaki

2 §. Pykälän 1 momentin 6 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi muiden lakien tapaan kuntoutusta koskeva neuvonta. Työterveyshuollon velvoitteita ehdotetaan lisäksi täsmennettäväksi siten, että sen on omalta osaltaan osallistuttava työkykyä ylläpitävään toimintaan työpaikalla. Työterveyshuollossa tunnetaan työpaikkojen olot ja sen kautta on mahdollisuus vaikuttaa työntekijäin terveyteen ja myös kuntoutuspalveluihin. Tarkoituksena on mahdollistaa varhaiskuntoutus entistä selkeämmin. Lisäksi ehdotetaan otettavaksi viittaus kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyötä koskevaan lakiin.

Työterveyshuollon tarkemmasta sisällöstä määrätään valtioneuvoston päätöksellä ja työmarkkinaosapuolten sopimuksilla ja suosituksilla.

1.6. Työllisyyslaki

7 §. Työllisyyslain 7 §:ään ehdotetaan otettavaksi vastaava yhteistoimintasäännös kuin kansanterveyslakiin.

Pykälässä on määritelty työvoimapaivaluiksi erityisesti työnvälitys, ammatinvalinnanohjaus, työllisyyskoulutus, muuttoturvan järjestäminen, sijaintineuvonta, ohjaaminen omaoimiseen työllistymiseen, kansainvälinen harjoittelijain vaihto, tietopalvelu ja vajaakuntoisten erityispalvelut. Koska vajaakuntoisten erityispalveluista säädetään tarkemmin asetuksella, säädöstaso ja -tapa vastaa sitä menettelyä, jota ehdotetaan muihinkin lakeihin.

1.7. Laki kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta

1 §. *Lain tarkoitus.* Laissa säädetään kansaneläkelain ja sairausvakuutuslain mukaisesti vakuutettujen kuntoutuksen korvaamisesta ja järjestämisestä. Lailla säädettäisiin yhtenäisesti kansaneläkelaitoksen kaikesta kuntoutustoiminnasta, joka nykyisin jakautuu eri aikoina säädettyihin kansaneläkelain 34 §:n ja sairausvakuutuslain 60 §:n 2 momentin mukaiseen kuntoutukseen. Nämä lainkohdat ehdotetaan kumottaviksi asianomaisia lakiehdotuksia koskevista muutosehdotuksissa.

Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen korvaaminen koskisi kaikkia kyseisten lakien mukaan vakuutettuja henkilöitä, joten korvattavaa kuntoutusta voisivat saada kaikenikäiset. Kuntoutuksen piirissä olisivat siten lapset, työikäiset ja vanhukset. Kansaneläkelaitoksen kuntoutustoiminta olisi toissijaista tapaturma- ja liikennevakuutuksen sekä sotilasvammalain ja sotilastapaturmalain kuntoutukseen nähden. Jos tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutus on evätty sillä perusteella, ettei se kuulu kyseisille järjestelmille, kansaneläkelaitos voisi kuitenkin antaa tämän lain mukaista kuntoutusta.

2 §. *Ammatillinen kuntoutus.* Pykälässä tarkoitettuna ammatillisen kuntoutuksen tavoitteena olisi työkyvyn ja ansiomahdollisuuksien parantaminen tai säilyttäminen silloin, kun nämä ominaisuudet ovat sairauden, vian tai vamman vuoksi olennaisesti heikentyneet. Kuntoutuksella tähdätään siihen, että vakuutetut voisivat mahdollisimman pitkään pysyä työelämässä heille sopivissa ammateissa tai valitsemaan sopivan ammatin. Tässä vaiheessa ei ole mahdollista ulottaa lakisääteistä oikeutta niin sanottuun varhaiskuntoutukseen. Tärkeätä kuitenkin on, että tämän pykälän mukaiseen kuntoutukseen voitaisiin ryhtyä riittävän var-

hain kun työkyvyn heikkeneminen on selvästi havaittavissa.

Kuntoutuksen korvattavuuden edellytyksenä olisi, että annettava ammatillinen kuntoutus ja valmennus edistäisi henkilön työ- ja ansiomahdollisuuksia. Myös vastaava uudelleen koulutus korvattaisiin. Ammatillisen koulutuksen saamiseksi myös välttämätön yleissivistävä peruskoulutus korvattaisiin. Kansaneläkelaitos korvaisi kyseistä kuntoutusta siltä osin kuin sitä ei ole järjestetty työvoima- tai opetushallinnon tai työeläkejärjestelmän taholta. Ammatillisen kuntoutuksen sisällöstä voitaisiin säätää tarkemmin asetuksella.

Kansaneläkelaitos korvaisi työkyvyn ja ansiomahdollisuuksien vuoksi vaikeavammaisen tarvitsemat kalliit ja vaativat apuvälineet. Kansaneläkelaitos myöntäisi myös avustusta tai korotonta lainaa elinkeinon tai ammatin harjoittamisen tukemiseksi. Korvattavaa olisi myös kuntoutuksen tarpeen arvioimiseksi tarpeelliset tutkimukset sekä työ- ja kuntoutuskokeilut.

3 §. Lääkinnällinen kuntoutus. Lääkinnällisen kuntoutuksen tarkoituksena on työ- tai toimintakyvyn ylläpitäminen. Kansaneläkelaitoksen tehtävänä olisi korvata laitos- tai avohoidossa pitkäaikaiset tai vaativat muut kuin sairaanhoitoon liittyvät kuntoutusjaksot, jotka ovat tarpeen momentissa tarkoitettujen henkilöiden työ- tai toimintakyvyn säilyttämiseksi tai parantamiseksi. Kuntoutuksen tarpeellisuutta tarkoittaa, että aiotun kuntoutustoimenpiteen voidaan perustellusti odottaa johtavan työ- tai toimintakykyä koskevien tavoitteiden saavuttamiseen. Pykälässä tarkoitettua kuntoutusta järjestettäisiin vaikeavammaiselle henkilölle, jolla on oikeus saada lapsen hoitotukea, vammaistukea tai kansaneläkelain mukaista hoitotukea koskevien säännösten mukaista ylintä tai keskimmäistä etuutta. Pykälässä tarkoitettua kuntoutustoimenpiteistä voitaisiin säätää tarkemmin asetuksella.

4 §. Harkinnanvarainen kuntoutus. Kansaneläkelaitoksen järjestämä muu lääkinällinen tai ammatillinen kuntoutus sekä tutkimus- ja kehittämistoiminta järjestettäisiin eduskunnan vuosittain tarkoitukseen päättämän rahamäärän avulla. Rahamäärää voitaisiin käyttää myös ammatillisesti syventävään kuntoutukseen. Rahamäärä mitoitetaan siten, että kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen määrä ja laatu säilyvät vähintään nykyisellä tasolla. Vuosittaista päättämistä tarvitaan sik-

si, että rahamäärä tulisi voida mitoittaa joustavasti kulloistakin mahdollisesti nopeastikin muuttuvaa kuntoutustarvetta vastaavaksi. Laissa kiinteästi määritelty määräraha voi kuntoutustarpeen kasvaessa osoittautua riittämättömäksi, kuten muun muassa kansaneläkelaitoksen valtuutettujen tarkastajat ovat vuonna 1987 todenneet nykyisen sairausvakuutuslain 60 §:n 2 momentin osalta.

Kansaneläkelaitos voisi tässä pykälässä tarkoitettua kuntoutuksen avulla kuntouttaa myös muita kuin 2 §:ssä ja 3 §:n 1 momentissa tarkoitettuja henkilöitä, muun muassa vanhuk- sia. Tässä pykälässä tarkoitettuja rahoja ei voisi käyttää uusien kuntoutuslaitosten tai vastaavien rahoittamiseen. Sen sijaan tarvittaessa varoja voitaisiin käyttää kansaneläkelaitoksen yhteistoimintasäätiöitten piiriin kuuluvien kuntoutuslaitosten tai muiden sellaisten laitosten, joita kansaneläkelaitos on avustanut, perusparannuksesta aiheutuviin menoihin ja näiden laitosten käyttöavustuksiin. Kansaneläkelaitoksen olisi vuosittain esitettävä suunnitelma harkinnanvaraisen kuntoutuksen toteuttamisesta kolme seuraavaa kalenterivuotta varten. Suunnitelma käsiteltäisiin kansaneläkelaitoksen lisätyössä hallituksessa.

5 §. Hakeminen ja päätöksenteko. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi kuntoutusta koskevista päätöksenteosta. Korvausta haettaisiin kansaneläkelaitoksen paikallistoimistosta.

6 §. Kuntoutusmahdollisuuksien selvitysvelvollisuus. Kuntoutuksen varhaisen ja oikea- aikaisen toteuttamisen varmistamiseksi pykälään ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan kansaneläkelaitoksen velvollisuutena olisi tarvittaessa selvittää kuntoutusmahdollisuudet viimeistään silloin, kun vakuutettu on saanut sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa 60 päivältä.

7 §. Yhteistoiminta. Pykälässä on säännökset yhteistoiminnasta, jotka vastaavat muissa ehdotetuissa laeissa olevia säännöksiä.

8 §. Muutoksenhaku. Lain 2 ja 3 §:n mukaan kansaneläkelaitoksen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvista päätöksistä ehdotetaan säädettäväksi kaksiportainen muutoksenhakuoikeus ensin tarkastuslautakuntaan ja edelleen vakuutusosastoiteen. Menettely on sama kuin kansaneläkkeen-, yleisen perhe-eläkkeen- ja lapsen hoitotuenetuksissa.

9 §. Kansaneläkelaitoksen oikeus saada tietoja. Kansaneläkelaitoksen kuntoutustoiminnan sujuvan toteuttamisen kannalta on tar-

peen, että se saisi muilta viranomaisilta ja laitoksilta kuntoutusasian ratkaisemiseksi välttämättömät tiedot. Kansaneläkelaitoksella on näiden tietojen suhteen salassapitovelvollisuus.

10 §. *Rahoitus.* Kuntoutuksen kustannukset ehdotetaan maksettavaksi kansaneläkerahastosta.

11 §. *Sosiaaliturvasopimukset.* Asetuksella voitaisiin säätää sellaisia poikkeuksia, jotka joutuvat vieraan valtion kanssa tehdystä vastavuoroisesta sopimuksesta.

12 §. *Toiminnan järjestäminen.* Tarkoituksena on, että kuntoutustoiminnan järjestämisessä noudatetaan mitä kansaneläkelaitoksen toiminnasta on kansaneläkelaiissa säädetty. Lähinnä kysymykseen tulevat soveltuvin osin eläkkeiden hakemiseen, maksuun, ilmoitusvelvollisuuteen ja eläkeasian käsittelyyn liittyvät säännökset.

13 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälän mukaan tarkemmat säännökset annettaisiin asetuksella.

14 §. *Voimaantulo.* Pykälässä on säännös lain voimaantulosta.

1.8. Kuntoutusrahaki

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Soveltamisala.* Pykälässä määritellään lain soveltamisala, joka on kuntoutettavan toimintaturvaa järjestäminen.

2 §. *Etuudet.* Pykälässä säädetään maksettavat etuudet: kuntoutusraha sekä harkinnanvarainen kuntoutusavustus. Etuuksia maksettaisiin Suomessa asuvalle henkilölle, joka on kuntoutuksen takia estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä. Pykälässä määritellään myös, mitä tarkoitetaan Suomessa asumisella. Määrittely vastaa sairausvakuutuslain soveltamiskäytäntöä. Oman työn käsite vastaa sairausvakuutuslaissa olevaa määritelmää, kuitenkin sillä poikkeuksella, että kuntoutuksena annettava päätointa vastaava ammattiin tähtäävää opiskelua ei pidetä omana työnä.

3 §. *Viranomaiset.* Pykälässä säädetään lain mukaisen toiminnan, kehittäminen ja valvonta sosiaali- ja terveysministeriön tehtäväksi sekä etuuksien myöntäminen ja maksaminen kansaneläkelaitoksen tehtäväksi.

2 luku. Oikeus kuntoutusrahaan

4 §. *Kuntoutuksen tarkoitus.* Pykälässä määritellään kuntoutusrahaan oikeuttavan kuntoutuksen tarkoitus, jonka on oltava kuntoutujan työelämässä pysyminen tai työelämään palaaminen tai sinne pääseminen.

5 §. *Kuntoutuksen antamisperuste.* Pykälässä on lueteltu kuntoutusrahaan oikeuttavan kuntoutuksen antamisperusteet, joita on kuntoutuksen tarpeellisuus sekä säännelty velvoite, kun kuntoutus perustuu joihinkin pykälässä luetelluista säännöksistä, joita ovat kansanterveyslain 14 §:n 3 momentti, erikoissairaanhoidon lain 1 §, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain 8 §:n 1 momentti sopeutumisvalmennuksen osalta, lastensuojelulaki ja päihdehuoltolaki perhekuntoutuksen osalta, kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annettu laki (/) sekä työterveyshuoltolain 2 ja 3 §.

Pykälän 2 momentin mukaan kuntoutusraha voitaisiin maksaa myös, jos kuntoutus perustuu työterveyshuoltoon nimetyn tai muun työpaikan olosuhteisiin perehtyneen erikoislääkärin määräykseen ja vastaa sisällöltään 1 momentissa tarkoitettua kuntoutusta.

Työpaikan olosuhteisiin perehtymisellä tarkoitetaan sitä, että kuntoutujan työhön liittyvät sairauden, vian tai vamman kannalta olennaiset kuormitustekijät ja työn asettamat erityisvaatimukset on arvioitu. Arviointi tehdään työterveyshuollosta annetun valtioneuvoston päätöksen (1009/78) 3—5 §:n tarkoittamasta työpaikkaselvityksestä tai yrittäjien ja muiden omaa työtään tekevien työterveyshuollosta annetun valtioneuvoston päätöksen (1010/78) 2—3 §:n tarkoittamasta selvityksestä, jos sellainen on laadittu tai voidaan laatia. Tämän lisäksi edellytetään, että kuntoutustarpeen ja mahdollisuudet arvioi työterveyshuoltoon nimetty lääkäri tai vajaakuntoisuutta aiheuttavan sairauden, vian tai vamman kannalta asiantunteva erikoislääkäri.

Momentti kattaa muun muassa sellaiset tapaukset, joissa yrittäjä tai muu omaa työtään tekevä on järjestänyt työterveyshuoltoilaisa tarkoitettua työterveyshuollon ja maksaa osittain tai kokonaan muut kuntoutuksesta aiheutuvat kustannukset ja kuntoutus vastaa sisällöltään 1 momentissa tarkoitettua kuntoutusta. Tällaisen säännöksen ottaminen lakiin on katsottu tarpeelliseksi muun muassa siksi, että

sellaiset yrittäjät, jotka vastaavat itse työterveyshuollostaan ja maksavat myös kuntoutuksesta aiheutuvat kustannukset, voisivat saada kuntoutusajan toimeentuloturvana järjestetyn.

Pykälän 3 momentin mukaan kuntoutusrahaa voitaisiin maksaa myös vammaispalvelulain mukaista sopeutumisvalmennusta vastaavan Raha-automaattiyhdistyksen rahoittaman kuntoutuksen ajalta.

Päihdehuoltolain mukaiseen kuntoutukseen kuntoutusrahaa maksetaan siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Annettavalla asetuksella kuntoutusrahoikeus ulotetaan alkuvaiheessa sellaiseen päihdehuollon kuntoutukseen, jonka erityisenä tavoitteena on henkilön työssä pysyminen tai työhön palaaminen. Kohderyhmänä tulevat kysymykseen ensisijassa työpaikan hoitoonohjausjärjestelmän tai työterveydenhuollon kautta kuntoutukseen ohjautuneet.

Kuntoutuksen tulisi perustua sosiaalihuoltoasetuksen (607/83) 6 §:n mukaiseen huoltosuunnitelmaan tai päihdehuoltoasetuksen (653/86) 2 §:n mukaiseen kuntoutussuunnitelmaan. Tarvittaessa kuntoutettavat ohjataan kuntoutukseen asiakaspalveluyhteistyöryhmän kautta, jolloin olisi mahdollista ottaa kokonaisuutena huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon tai työvoimapaikojen tarjoamat kuntoutusmahdollisuudet.

6 §. Ulkomailla annettu kuntoutus. Kuntoutusrahaa voitaisiin maksaa myös ulkomailla annettavan kuntoutuksen ajalta, jos se on 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuun säännökseen perustuvaa kuntoutusta ja sen antaminen ei ole Suomessa mahdollista tai kuntoutusrahan maksamiseen on muutoin erittäin painava syy. Tällaista voisi olla esimerkiksi pakollinen harjoittelu ulkomailla. Kuntoutusrahan maksaminen ulkomailla tapahtuvan ammatillisen koulutuksen ajalta voisi tulla kysymykseen myös silloin, kun opiskeluun liittyvä harjoittelu- tai muu vastaava jakso hyväksytään kuntoutettavan muuten Suomessa suorittaman tutkinnon opintosuorituksiksi.

7 §. Kuntoutusrahan maksamisen esteet. Pykälässä on lueteltu kuntoutusrahan suorittamisen esteet. Koska kuntoutusraha liittyy lähinnä työhön menoon tähtäävään kuntoutukseen, sitä ei suoritettaisi, jos kuntoutettava saa kansaneläkelain mukaista varhennettua vanhuuseläkettä, työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen säännöksiin, eläkeohjesään-

nön tai eläkesääntöjen mukaista vanhuuseläkettä taikka työeläkelakien mukaista varhennettua vanhuuseläkettä. Toisaalta kyseisten henkilöiden toimeentulo on jo järjestetty eläkeiden avulla. Kuntoutusrahaa ei suoritettaisi myöskään, jos kuntoutettavalla on oikeus saada täyttä ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuslain, liikennevakuutuslain taikka sotilasvammalain perusteella, koska nämä järjestelmät vastaavat itse kuntoutuksesta. Sen sijaan osakorvaus ei olisi kuntoutusrahan saamisen esteenä. Jotta kuntoutustoimenpiteiden aloittaminen olisi mahdollista viivytyksettä, ehdotetaan että kansaneläkelaitos saisi takautumisoikeuden suorittamistaan toimenpiteistä tapaturma- ja liikennevakuutusjärjestelmiin nähden, jos kansaneläkelaitos on jo aloittanut kuntoutuksen.

Kuntoutusrahan suorittaminen ei ole tarpeellista eikä tarkoituksenmukaista myöskään yleissivistävän peruskoulutuksen, toisin sanoen peruskoulun, lukion tai kansanopisto-opiskelun ajalta. Puuttuva peruskoulutus saattaa kuitenkin olla esteenä uudelleen- tai jatkokoulutukselle. Tämän takia on tarpeen, että kuntoutettavan koulutuksen kannalta välttämättömän valmentavan yleissivistävän peruskoulutuksen ajalta maksettaisiin kuntoutusrahaa. Tarkoitus ei ole, että puuttuva peruskoulutus suoritettaisiin kokonaan kuntoutusrahan tuella. Hallitus selvittää kuntoutusrahan ja korkeakouluopiskelijoiden opintotuen yhteensovittamisen.

3 luku. Kuntoutusrahan maksamisaika, määrä ja suhde muihin etuuksiin

8 §. Maksamisaika. Kuntoutusrahaa maksettaisiin kuntoutukseen osallistumisen ajalta eli kuten sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa jokaiselta arkipäivältä.

Pykälän 2 momentissa säädetään, että kuntoutusrahaa suoritetaan myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Tällainen säännös on tarpeellinen kuntoutuksen onnistumisen kannalta, jotta esimerkiksi kuntoutuksen odotusajat eivät estäisi kuntoutuksen hakeutumista. Kuntoutusrahaa voitaisiin suorittaa myös oppilaitosten loma-ajoilta niissä tapauksissa, joissa kuntoutettavan työssäkäynti ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista. Kuntoutusrahan tarkoitus huomioon ottaen kuntoutusrahaa maksettaisiin

kummankin synn perusteella erikseen laskettuna enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden.

9 §. *Ostavastuu-aika.* Pykälässä on säännelty kuntoutusrahan omavastuu-aika.

Pykälän 1 ja 2 momentin mukainen perussääntö kuntoutusrahan suorittamisen omavastuuajasta vastaa sairausvakuutuslain säännöksiä. Koska kuntoutusaika voidaan tietyin edellytyksin rinnastaa sairausvakuutusajaksi ja ne joissakin tapauksissa voivat olla vaihtoehtoisia, on yhdenmukaisuuden vuoksi katsottu tarpeelliseksi säätää sairausvakuutuslakia vastaava omavastuu-aika. Omavastuu-aikaa voidaan perustella myös kustannusnäkökohdilla ja sillä, että lyhyen kuntoutusjakson mahdollisesti aiheuttamat ansionmenetykset eivät yleensä ole henkilölle taloudellisesti ylivoimaisia.

10 §. *Uusi kuntoutusjakso.* Pykälässä määritellään 9 §:ssä tarkoitettua omavastuuta lyhyempi, yhden päivän omavastuu sovellettavaksi silloin, kun kuntoutus jatkuu uudelleen 30 päivän kuluessa päivästä, jolta kuntoutusrahaa viimeksi maksettiin.

11 §. *Maksaminen ilman omavastuu-aikaa.* Pykälässä on säännökset niistä tapauksista, joissa ei noudatettaisi omavastuu-aikoja. Omavastuu-aikaa ei olisi niissä tapauksissa, joissa kuntoutus alkaa välittömästi sairausvakuutuslain mukaisen päivärahakauden tai työttömyysturvalain mukaisen työttömyyspäiväraha-kauden jälkeen.

12 §. *Asetuksella säädettävät poikkeukset omavastuuajasta.* Tarkoituksena on mahdollistaa kuntoutusrahan suorittaminen lyhyempää omavastuu-aikaa soveltaen kuin on säädetty 9 §:ssä niissä tapauksissa, joissa se on kuntoutuksen onnistumisen kannalta tarpeellista. Asetuksella olisi mahdollista säilyttää esimerkiksi kansaneläkelaitoksen nykykäytäntö tarkoituksenmukaisessa laajuudessa.

Asetuksella voitaisiin säätää myös siitä, milloin erissä annettu kuntoutus katsotaan samaksi kuntoutukseksi omavastuu-aikaa silmällä pitäen.

13 §. *Siirtyminen eläkkeeltä.* Pykälässä säännellään eläkkeellä olevan kuntoutettavan kuntoutusrahan suorittamisen alkamisesta. Koska kuntoutettavalla tuolloin on toimeentuloturva jo järjestetty, on kuntoutusrahaa tarkoituksenmukaista maksaa vasta 30 päivän kuluttua kuntoutuksen alkamispäivästä. Eläkkeen lisäksi maksettava kuntoutusraha tulisi siten kyseen lähinnä pidemmissä ammatillisen kuntou-

tuksen jaksoissa, joita motivoimaan jo eläkkeellä olevien kuntoutusraha on tarkoitettu.

14 §. *Kuntoutusrahan määrä.* Pääsäännön mukaan kuntoutusraha vastaisi sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa. Pykälän 2 momenttiin on kuitenkin otettu säännös, jonka mukaan kuntoutettavan työtulojen laskennassa voitaisiin ottaa huomioon myös viimeksi vahvistettua verovuotta edeltävän vuoden työtulot. Säännös perustuu siihen, että useissa kuntoutustapauksissa kuntoutukseen osallistuvan työtulot voivat esimerkiksi sairauden vuoksi olla olennaisesti vähentyneet jo pidemmältä ajalta ennen kuntoutuksen alkamista. Näihin tuloihin tehtäisiin työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisen paikkaindeksiluvun mukaisen tarkistus.

15 §. *Työttömyysturvaa saaneen kuntoutusrahan vähimmäismäärä.* Kuntoutuksen alkaessa työttömyyspäivärahaa saaneelle henkilölle on tarkoitus suorittaa vähintään työttömyysturvan tasoista etuutta 10 %:llä korotettuna. Vähimmäismäärän korotuksella pyritään motivoimaan kuntoutuksen osallistumista.

16 §. *Eläkkeensaajan kuntoutusraha.* Pykälässä on säännökset eläkkeen lisäksi maksettavasta kuntoutusrahasta. Kuntoutusmotivaation vuoksi ehdotetaan, että momentissa mainitulla eläkkeellä oleva kuntoutuja saisi normaalisti maksettavan eläkkeen lisäksi 10 %:n korotuksen kuntoutusrahana. Menettely on yksinkertaisempi kuin eläkkeen muuttaminen kuntoutusrahaksi. Koska kuntoutusrahaa ei ole tarkoituksenmukaista maksaa lyhytaikaisen lääkinnällisen kuntoutuksen perusteella, 10 %:n korotus maksettaisiin 13 §:n mukaan 30 päivän kuluttua kuntoutuksen alkamisesta.

17 §. *Kuntoutusrahan vähimmäismäärä ammatillisessa koulutuksessa.* Yhdenjaksoisen pitempiaikaiseen kuntoutukseen liittyvän koulutuksen, joka yleensä on ammatillista koulutusta, aikana on tarkoitus turvata koulutukseen osallistuvalla kuntoutusrahan vähimmäistasoksi työttömyysturvalain mukainen peruspäiväraha viikolta 10 %:lla korotettuna.

Pykälän 2 momentin mukaan ammatillisessa koulutuksessa olevan kuntoutusraha voidaan hakemuksesta määrätä prosenttiosuutena kansaneläkelain mukaisen pohjaosan ja yksinäisen henkilön täysimääräisen lisäosan yhteismäärästä siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Tarkoituksena on taata kuntoutusrahalle sellainen taso, ettei henkilön tarvitsisi kuntoutusrahan riittämättömyyden takia hakea kunnallista toimeentulotukea. Vähimmäismäärä säilyttäisi

myös kansaneläkelaitoksen nykyisin omassa taloudessaan asuvalle tai huoltovelvolliselle maksumien etuuksien tason kuntoutujille.

18 §. *Yhteensovitus.* Pykälässä on säännökset kuntoutusrahan yhteensovituksesta muiden toimeentuloturvaetuuksien kanssa.

Edellä 7 §:ssä luetellaan etuudet, jotka estävät kuntoutusrahan suorittamisen. Tämän pykälän 1 momentin mukaan kuntoutusraha yhteensovitetaan, kun kuntoutettavalla on kuntoutusrahan suorittamisajalta oikeus jonkin muun lain perusteella suoritettavaan korvaukseen ansionmenetyksestä, kuntoutusrahaa siis suoritetaan vain siltä osin kuin se on muun lain perusteella suoritettavaa etuutta suurempi. Tällainen korvaus voisi olla esimerkiksi sairausvakuutuslain perusteella suoritettava vanhempainraha ja potilasvahinkolain (585/86) perusteella suoritettava ansionmenetykskorvaus. Yhteensovitusta ei tehdä, jos kuntoutettava saa etuutta, joka on luonteeltaan muuta kuin ansiomenetykskorvausta, kuten korvausta sairauden aiheuttamista erityiskustannuksista (vammaistuki) tai lapsista aiheutuvan yleisten kuluksien korvausta (lapsilisä).

Pykälän 2 momentissa puolestaan säännellään tapauksista, jolloin kuntoutujalle on myönnetty jonkin muun lain perusteella takautuvasti ansionmenetykskorvausta.

19 §. *Maksaminen ilman yhteensovitusta.* Pykälässä säädellään tapauksista, joissa yhteensovitusta toisen ansionmenetykskorvauksen kanssa ei tehdä. Periaatteena on, ettei yhteensovitusta suoriteta, jos joko kuntoutusrahan tai muun etuuden taso ei ole täysimääräinen. Näin pyritään takaamaan toimeentuloturvan riittävä taso.

Jos kuntoutettavalle on myönnetty kansaneläkelain 22 §:n 2 momentin perusteella eläke (esimerkiksi pysyvästi sokea tai liikuntakyvyttö), ei yhteensovitusta tehtäisi, eikä myöskään jos äiti saisi vanhempainrahan vähimmäismäärää työssäolon johdosta. Mainittu etuus on luonteeltaan paitsi ansionmenetykskorvausta myös perhepoliittista tukea.

20 §. *Kuntoutusrahan määrän tarkistaminen.* Pykälässä säädetään mahdollisuus tarkistaa ammatillisessa koulutuksessa olevan kuntoutusrahan määrä kuntoutettavan olosuhteiden muutosten johdosta. Pääsääntö on, että kuntoutusraha määräytyy sen suorittamisen alkamishetken mukaan ja kuntoutuksen aikana siihen tehdään ainoastaan indeksitarkistukset. Pitkäaikaisessa kuntoutuksessa olosuhteet voi-

vat kuitenkin muuttua esimerkiksi huoltovelvollisuuden muuttumisen vuoksi. Asiasta voitaisiin säätää tarkemmin asetuksella.

21 §. *Maksaminen työnantajalle.* Pykälässä on säännökset tilanteisiin, joissa työnantaja suorittaa kuntoutettavalle kuntoutusajalta palkkaa tai sitä vastaavaa korvausta. Jos työnantaja maksaa palkkaa, kuntoutettavalla ei ole oikeutta saada tältä ajalta kuntoutusrahaa enempää kuin kuntoutusrahan ja palkan erotus. Se osa kuntoutusrahasta, jota ei ole maksettava kuntoutettavalle, suoritetaan työnantajalle.

22 §. *Kuntoutuksen keskeytyminen.* Pykälässä säädellään tapauksista, joissa kuntoutus keskeytyy kuntoutettavan tullessa sairausvakuutuslaissa tarkoitetulla tavalla työkyvyttömäksi tai muusta vastaavasta kuntoutettavasta riippumattomasta syystä. Kuntoutusrahaa maksettaisiin tuolloin enintään 25 arkipäivältä. Erityisestä syystä kuntoutusrahaa voitaisiin tällöin maksaa myös pitemmältä ajalta, kuitenkin enintään kolmelta kuukaudelta. Kuntoutujalla olisi tuolloin yleensä oikeus johonkin muuhun toimeentuloturvaan, kuten sairausvakuutuslain mukaiseen päivärahaan. Etuuksien suorittamisen täytäntöönpanon kannalta olisi tarkoituksenmukaista, ettei etuuslajia lyhyeksi ajaksi muutettaisi.

23 §. *Kuntoutusrahan lakkauttaminen.* Kuntoutusrahan suorittaminen ehdotetaan lakkauttavaksi, jos kuntoutus keskeytyy muusta kuin edellä 22 §:ssä tarkoitettusta syystä tai jos kuntoutusrahan suorittamisen edellytykset eivät täyty. Kansaneläkelaitos voisi myös perustellusta syystä tehdä väliaikaisen lakkautuspäätöksen, jotta turhilta takaisinperintäpäätöksiltä vällyttäisiin.

24 §. *Harkinnanvarainen kuntoutusavustus.* Pykälässä on säännökset harkinnanvaraisen kuntoutusavustuksen suorittamisesta. Sitä suoritettaisiin, jos se on kuntoutusta saaneen henkilön työllistymisen kannalta erityisen tarpeen. Tämä saattaisi tulla kyseeseen esimerkiksi henkilön palatessa kuntoutuksen jälkeen aikaisempaa huonommin palkattuun työhön, jolloin hänelle voitaisiin suorittaa entisen ja uuden palkan erotusta vastaavaa kuntoutusavustusta. Sitä voitaisiin maksaa myös ajalta, jona henkilö on työsuhteen solmimiseen tähtäävässä työharjoittelussa. Harkinnanvaraisen kuntoutusavustuksen enimmäismäärä olisi sen saajalle kuudelta kuukaudelta lasketun kuntoutusrahan määrä. Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta

suoritetaan työssäoloajalta. Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta ei voitaisi maksaa, jos kuntoutettava on työttömyysturvan piirissä. Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta maksettaisiin yhdessä tai useammassa erässä.

4 luku. Hakeminen, päätös, maksaminen ja muutoksenhaku

25 §. *Etuuksien hakeminen.* Pykälän 1 momentin mukaan kuntoutusrahaa haettaisiin kansaneläkelaitokselta. Hakemuksen perusteluksi olisi esitettävä kuntoutussuunnitelma tai muu riittäväksi katsottava selvitys. Riittävänä selvityksenä voitaisiin pitää esimerkiksi lääkärinlausuntoa, josta ilmenee olennaiset kuntoutuksen antamiseen liittyvät seikat. Momentissa olevat säännökset koskevat kuntoutusrahahakemuksen tekemistä. Kansaneläkelaitoksen selvittämismenettelylain säännöksiä.

Kuntoutusrahan haku-aikaan liittyvät 3 momentin säännökset vastaavat sairausvakuutuslain säännöksiä.

26 §. *Päätös.* Kansaneläkelaitoksen olisi annettava kirjallinen päätös.

Päätös olisi annettava tiedoksi hakijalle ja kuntoutuspäätöksen antajalle, siis esimerkiksi terveyskeskukselle, sosiaalivirastolle, työvoimatoimistolle tai eläkelaitokselle. Tällaista tiedoksiantoa on pidettävä välttämättömänä kuntoutuksen onnistumisen, sen jatkuvuuden ja eri kuntoutuspalveluorganisaatioiden yhteistyön kannalta. Ammatillisesta kuntoutuksesta olisi ilmoitettava myös opintotukikeskukselle sekä eläketurvakeskukselle eräänlaisena ennakoilmoituksena mahdollisia eläkkeitä varten.

27 §. *Maksaminen.* Kuntoutusraha maksettaisiin kuntoutusjakson jälkeen. Pitkäaikaisessa ammatillisessa koulutuksessa olisi kuitenkin tarpeen maksaa kuntoutusraha etukäteen kuukausittain.

28 §. *Muutoksenhaku.* Kansaneläkelaitoksen tekemiin kuntoutusrahaa koskeviin päätöksiin haettaisiin muutosta kuten kansaneläkelaitoksen kuntoutuspäätöksistä ensin tarkastuslautakuntaan ja siitä vakuutusosoikeuteen.

Kansaneläkelaitos voisi lainvoimaisen päätöksen estämättä ottaa asian uudelleen käsiteltäväksi silloin, kun etuus tulisi myönnettäväksi.

5 luku. Erinäiset säännökset

29 §. *Takaisinperintä ja ulosotto.* Pykälässä säädetään aiheettomasti maksetun kuntoutusrahan takaisinperinnässä. Takaisinperinnästä voitaisiin kohtuussyistä luopua. Perittävä määrä voitaisiin kuitata myöhemmin maksettavista tämän lain mukaisista etuuksista.

Kuntoutuksen onnistumisen kannalta on aiheellista, ettei kuntoutusrahaa voitaisi ulosmitata.

30 §. *Indeksitarkistus.* Pääsäännön mukaan kuntoutusraha määräytyy sen myöntämishetken tilanteen mukaan ja siihen tehdään kuntoutuksen jatkuessa ainoastaan vuosittain indeksitarkistus. Näin on erityisesti 14 ja 15 §:n mukaan määräytyvän kuntoutusrahan osalta. Sen sijaan muutoin määräytyvät kuntoutusrahat seuraavat määräytymisperusteitaan. Esimerkiksi eläkkeiden nousussa myös kuntoutusrahan määrä nousisi.

31 §. *Rahoitus.* Kuntoutusrahan kustannukset suoritettaisiin kansaneläkerahastosta.

32 §. *Sosiaaliturvasopimukset.* Pykälän mukaan asetuksella voitaisiin säätää sellaisia poikkeuksia kuntoutusrahain säännöksistä, jotka johtuvat vieraan valtion kanssa tehdystä vastavuoroisesta sopimuksesta. Säännös on tarpeen kansainvälistymisen vuoksi ja se vastaa muissa sosiaalivakuutuslaeissa olevia säännöksiä.

33 §. *Kansaneläkelaitoksen oikeus saada tietoja.* Pykälän tiedonsaantisäännökset vastaavat sairausvakuutuslain säännöksiä.

Nykyisten säännösten pohjalta on esiintynyt ongelmia tietojen saamisessa ja antamisessa esimerkiksi ammatillisten oppilaitosten, kuntoutuslaitosten osalta; tämän johdosta olisi tarpeen 3 momentissa selkeyttää tietojen luovutus- ja saantimahdollisuudet.

34 §. *Sairausvakuutuslain säännösten noudattaminen.* Pykälässä säädetään, että muilta osin noudatetaan sairausvakuutuslain mukaisia menettelytapoja ja säännöksiä.

Säännökset koskevat esimerkiksi virka-apua, tietojen salassapitoa, päivärahan maksamista, muutoksenhakumenettelyä ja tarvittavien lomakkeiden vahvistamista.

35 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälän mukaan tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta annettaisiin asetuksella.

36 §. *Voimaantulosäännös ja siirtymäsäännökset.*

1.9. Työntekijäin eläkelaki

4 d §. Pykälään lisättävä 6 momentti koskee tilannetta, jossa henkilö on saanut kuntoutusrahalain mukaista kuntoutusrahaa ajalta, jolta hänelle myöhemmin myönnetään työkyvyttömyyseläke. Ehdotuksen mukaan työkyvyttömyyseläkettä suoritettaisiin takautuvasti vain siltä osin kuin sen määrä ylittää kuntoutusrahalain mukaisen kuntoutusrahan määrän. Jos vähennys on jo tehty muusta eläkkeestä, jona pidetään 8 §:n 4 momentin mukaisia peruseläkkeitä ja kansaneläkettä, ei vähennystä tehtäisi uudelleen.

Momentissa säädettäisiin myös takautuvasti maksettavan työkyvyttömyyseläkkeen ja samalta ajalta maksetun työeläkelakien mukaisen kuntoutusrahan yhteensovittamisesta. Lähtökohtana on, että kysymystä siirtymisestä eläkkeelle ei oteta esille kuntoutusaikana. Tämän vuoksi 6 momentissa tarkoitettu tilanne on poikkeuksellinen ja tulee kysymykseen lähinnä valitustapauksissa. Koska työeläkelakien mukainen kuntoutusraha määrältään vastaa vähintään 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaisten peruseläkkeiden yhteismäärää, ei ole tarkoituksenmukaista maksaa tämän lain mukaista työkyvyttömyyseläkettä takautuvasti kuntoutusraha-ajalta.

Kuntoutus

4 h §. Pykälän 1 momentissa on lueteltu kuntoutusmuodot sekä yleisellä tasolla määritellyt henkilöt, joille kuntoutusta voidaan antaa. Työeläkejärjestelmän kuntoutus on ensisijaisesti ammatillista. Lyhytaikainen lääkinnällinen kuntoutus tulee kysymykseen ammatillista kuntoutusta tukevana.

Pykälän 2 momentin mukaan ammatillisen kuntoutuksen saamisen edellytyksenä olisi, että henkilöllä on viimeisen työsuhteensa perusteella oikeus saada aika eläketapahtumasta eläkkeeseen eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi eläkettä määrättäessä tai että hän saa mainitulla tavalla määrättyä eläkettä.

4 i §. Lesken lainaa koskevat säännökset siirretään 4 §:n 6 momentista omana etuutenaan 4 i §:ksi.

4 j §. Pykälään ehdotetaan otettavaksi samat kuntoutusmahdollisuuksien selvitysvolvollisuudet sekä ohjausvelvoite kuin kansaneläke-

lakiin on ehdotettu. Muuna palveluna tulevat kysymykseen esimerkiksi terveys- ja työhallinnon palvelut. Lisäksi säädetään velvollisuus noudattaa, mitä kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annetussa laissa on säädetty.

4 k §. Pykälän 1 momentin mukaan henkilöllä, jolle on päätetty antaa kuntoutusta, olisi oikeus kuntoutusrahaan niiltä kuukausilta, joiden ajan hän on kuntoutuksen johdosta estynyt tekemästä ansiotyötä. Työntekijäin eläkelain mukaan oikeus eläkkeeseen alkaa eläketapahtumaa seuraavan kalenterikuukauden alusta. Koska ammatillinen kuntoutus on pitkäaikaisista, kuntoutusrahan maksukautena on syytä käyttää eläkkeen tapaan kalenterikuukautta.

Ehdotettu 2 momentti mahdollistaisi kuntoutusrahan suorittamisen muultakin kuin 1 momentissa mainitulta ajalta, kuten kuntoutuspäätöksen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Säännökset vastaavat kuntoutusrahalain säännöksiä.

Kuntoutuksen jälkeisen työllistymisen tukemiseksi 3 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta suorittaa harkinnanvaraista avustusta kuntoutuksen päättymisen jälkeiseltä ajalta, jos se on työllistymisen kannalta erityisen tarpeellista. Tällaista kuntoutusavustusta voitaisiin myöntää esimerkiksi työharjoittelun ajaksi tai tilanteessa, jossa henkilö palaa kuntoutuksen jälkeen aikaisempaa huonommin palkattuun työhön.

4 l §. Pykälässä säädettäisiin kuntoutusrahan määrästä. Työntekijäin eläkelain mukainen eläke määräytyy toisaalta työssäoloajan ja toisaalta työstä saatavan palkan perusteella. Koska kuntoutusraha myönnetään henkilölle, jonka vaihtoehtoinen etuus olisi usein eläke, on tarkoituksenmukaista, että myös kuntoutusraha määräytyy työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen peruseläkkeiden yhteismäärästä ottaen huomioon esimerkiksi lapsi- ynnä muut korotukset ja yhteensovituksesta johtuvat muutokset sekä indeksikorotukset samalla tavoin kuin eläkkeen osalta. Kuntoutusmotivaation kannalta on kuitenkin tarpeen, että kuntoutusraha on suurempi kuin vastaavalta ajalta maksettava työkyvyttömyyseläke olisi. Tämän johdosta ehdotetaan, että kuntoutusraha olisi peruseläkkeiden yhteismäärä korotettuna 33 %:lla.

Eläkettä saavan kuntoutusraha olisi vastavasti 10 % henkilön kaikista eläkkeistä. Täl-

löin otetaan huomioon kansaneläkkeen pohjaosa, lisäosa ja lapsikorotus kuntoutusrahan suorittamisesta alkaessa. Tämän jälkeen kansaneläkkeen määrä suoritettaisiin TEL-indeksin mukaan. Harkinnanvarainen kuntoutusavustus olisi puolestaan enintään kuudelta kuukaudelta maksettavan kuntoutusrahan suuruisen.

Mainitut tasot vastaavat suunnilleen kuntoutusrahalaisissa ehdotettua kuntoutusrahan tasoa.

4 m §. Pykälän perusteella olisi mahdollista korvata erityiskustannuksia kuntoutettavalle. Tällaisia kustannuksia ovat esimerkiksi matkakulut sekä kulut oleskelusta vieraalla paikkakunnalla. Tarkoitus on jatkaa nykyistä käytäntöä.

4 n §. Kuntoutusrahasta olisi tehtävä päätös ja päätökseen voisi hakea muutosta kuten eläkepäätökseen.

Kuntoutusrahan saajalla olisi ilmoitusvelvollisuus muutoksista, jotka vaikuttavat kuntoutusrahoikeuteen tai kuntoutusrahan määrään. Kuntoutusrahan takaisinperinnän suhteen noudatettaisiin eläkkeen takaisinperintää koskevia työntekijäin eläkelain säännöksiä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin eläkelaitokselle velvollisuus ilmoittaa 4 h §:ssä tarkoitettua kuntoutustoimenpiteestään ja kuntoutusrahapäätöksestään kansaneläkelaitokselle. Menettely on tarpeen mahdollisten eläkkeiden varalta.

Pykälän 3 momentti sisältää säännöksen tilanteeseen, jossa työnantaja maksaa kuntoutettavalle palkkaa kuntoutusaikana. Palkan määrää vastaava osa kuntoutusrahasta maksettaisiin työnantajalle. Näin kuntoutettava saisi palkkana ja kuntoutusrahana aina vähintään tarkoitetun kuntoutusrahan määrän.

6 §. Pykälän 3 momentissa säädetään, että eläkettä määrättäessä otetaan eläkkeeseen oikeuttavana huomioon myös aika eläketapahtumasta eläkeikään, jos työsuhteen päättymisen ja eläketapahtuman välinen aika on vähemmän kuin 360 päivää. Tämän niin sanotun tulevan ajan oikeuden säilyminen on tarpeen myös siltä ajalta, kun kuntoutettava saa työeläkelakien tai kuntoutusrahalaisten mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilasvammalain (404/48) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella. Tästä syystä lainkohdassa säädettäisiin, että työntekijän ilmoituksen johdosta jätetään mainittua 360 päivän karenssi-aikaa laskettaessa ottamatta huomioon

myös sellaiset päivät, joilta työntekijä on saanut sanottuja etuuksia.

On mahdollista, että onnistuneenkin kuntoutuksen ja työhönpaluun jälkeen kuntoutettu työntekijä tulee työkyvyttömäksi ja oikeutetuksi työntekijäin eläkelain mukaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen. Näin ollen on aiheellista, että työkyvyttömyyden alkaessa vuoden kuluessa kuntoutusrahan päättymisestä eläke määräytyy kuntoutusta edeltäneen ansiotason mukaan eli samojen perusteiden mukaan kuin jos kuntoutusrahan sijasta olisi myönnetty eläke. Tätä koskeva säännös olisi pykälään lisättävässä 6 momentissa, jolloin nykyinen 6 momentti siirtyy 7 momentiksi. Säännöksellä taatettaisiin, että kuntoutuksen johdosta mahdollisesti alentunut ansiotaso ei mainituissa tapauksissa alentaisi eläkettä.

8 §. Pykälään lisätään yhteensovituksessa huomioon otettavien ensisijaisuuksiin tapaturmavakuutuksen ja liikennevakuutuksen perusteella korvattavat kuntoutusetuudet.

12 §. Kuntoutusta myöntävän eläkelaitoksen kustannusvastuu on syytä säilyttää samana kuin jos kuntoutusrahan asemesta olisi myönnetty työkyvyttömyyseläke. Tästä otettaisiin säännökset 12 §:n 1 momentin 2 kohtaan. Näin työnantajalle kuntoutusrahasta aiheutuva kustannusrasitus ei muodostuisi suuremmaksi kuin työkyvyttömyyseläkkeestä.

Momentin 4 kohdan mukaan eläkelaitokset vastaisivat yhteisesti kuntoutusrahan eläkkeen ylittävistä osasta. Menettely koskisi muun muassa kuntoutuskorotusta, muiden lakien mukaista eläkettä vastaavaa osuutta kuntoutusrahasta ja indeksikorotusta.

Pykälän 4 momentin mukaan eläkelaitokset vastaavat kuntoutuskustannuksista muilta osin noudattaen soveltuvasti, mitä perhe-eläkkeestä aiheutuvista kustannuksista on säädetty. Tältä osin säilytettäisiin nykykäytäntö.

Voimaantulo. Ehdotettuja lainmuutoksia on tarkoitus soveltaa kuntoutukseen, joka alkaa lain tultua voimaan.

1.10. Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelaki

1 §. Viittaussäännökset työntekijäin eläkelain 4 h—4 n §:ään lisätään.

4 b §. Pykälässä määritellään kuntoutusrahan edellytykset ja suuruus.

7 §. Pykälän 1 momenttiin tehdään vastaava täydennys kuin työntekijäin eläkelain 6 §:n 3 momenttiin. Uudeksi 4 momentiksi lisätään työntekijäin eläkelain 6 §:n uutta 6 momenttia vastaava säännös.

9 §. Pykälässä on vastaava täydennys 1 momentin 2 ja 3 kohtaan kuin on tehty työntekijäin eläkelain 12 §:n 1 momentin 2 ja 4 kohtaan.

11 §. Pykälän 3 momenttiin korjataan viittaus työntekijäin eläkelain 4 i §:ään.

1.11. Maatalousyrittäjien eläkelaki, yrittäjien eläkelaki ja eräiden työsuhteessa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelaki

Säännöksiin ehdotetaan viittauksin tehtäviksi työntekijäin eläkelakiin ehdotetut vastaavat muutokset kuntoutuksen antamisedellytyksistä ja kuntoutusrahan suuruudesta.

1.12. Merimieseläkelaki

3 a ja 25 §. Lakiin ehdotetaan otettavaksi työntekijäin eläkelakiin ehdotetut vastaavat säännökset kuntoutuksen antamisesta sekä kuntoutusrahasta.

1.13. Valtion eläkelaki

Valtion eläkelakiin lisättäviksi ehdotetut 15 a §:n uusi 6 momentti, sekä 18 b—18 e § sekä 19 §:n uusi 2 momentti vastaavat sisällöltään edellä selostettuja työntekijäin eläkelakiin tehtyjä muutoksia kuntoutusrahan suorittamisesta. Lain 1 §:ään, 9 §:n 2 ja 3 momenttiin sekä 6 §:n 1 momentin e kohtaan ehdotetaan tehtäviksi tekniset tarkistukset vanhentuneisiin säännöksiin.

1.14. Kansaneläkelaki

22 a §. Yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytyksenä on, että ansiotyön lopettamisen tai ansiotulojen vähentämisen tulee olla tapahtunut aikaisintaan 360 päivää ennen yksilölliseen varhaiseläkkeeseen oikeuttavan työkyvyttömyyden alkamista. Laissa on säädetty ne poikkeukselliset syyt, jotka pidentävät sanot-

ua 360 päivän aikaa. Tällaiseksi syyksi olisi luettava myös kuntoutusaika. Kansaneläkelain 31 §:n 2 momentin viittaussäännöksen perusteella muutos koskisi myös määräaikaisen tai lakkautetun työkyvyttömyyseläkkeen jälkeen myönnettävää yksilöllistä varhaiseläkettä.

34 §. Koska kansaneläkelaitoksen kuntoutustoiminnasta ehdotetaan säädettäväksi oma lakinsa, pykälä ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana.

36 §. Pykälän uuteen 2 ja 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi samat säännökset kuntoutusmahdollisuuksien selvittämisvelvollisuudesta ennen työkyvyttömyyseläkepäätöksen tekemistä kuin työntekijäin eläkelaisissa. Lisäksi säädettäisiin velvollisuudesta noudattaa kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annettua lakia.

39 §. Pykälässä säädetään takautuvasti myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen maksamisesta kuntoutusrahalain mukaista kuntoutusrahaa saaneelle. Säännös koskisi myös yksilöllistä varhaiseläkettä kansaneläkelain 22 a §:n 2 momentin viittaussäännöksen perusteella, mutta ei 22 §:n 2 momentin mukaista työkyvyttömyyseläkettä. Vastaava säännös on myös ehdotetussa työntekijäin eläkelain 4 d §:n 6 momentissa. Tarkoituksena on, että takautuvana työkyvyttömyyseläkkeenä maksetaan ainoastaan eläkkeiden yhteismäärän ja kuntoutusrahan erotus. Kansaneläke otettaisiin huomioon enintään pohja- ja lisäosan sekä lapsikorotuksen määräisenä. Työeläkkeinä otettaisiin huomioon työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainitut eläkkeet. Eläkejärjestelmät sopisivat maksamisen yksityiskohdista.

1.15. Työttömyysturvalaki

5 §. Työttömyyspäivärahan suorittamista rajoittavaan luetteloon olisi lisättävä lakisääteiset kuntoutuksenaikaiset ansionmenetykskorvaukset. Kuntoutuja ei kuntoutusrahan suorittamisaikana ole työmarkkinoiden käytettävissä. Lisäksi kuntoutuksenaikaiset etuudet ovat yleensä vastaavaa työttömyysturvaetuutta suurempia.

1.16. Sairausvakuutuslaki

15 §. Tarkoituksena on, että kuntoutusraha on sairausvakuutuslain mukaiseen päivärahaan

nähdän ensisijaista, jolloin myöskään sairausvakuutuslain 27 §:n mukaista ensisijaisuusaika ei kerry.

18 a §. Tarkoituksena on, ettei kuntoutusraha-aika alentaisi myöhemmin mahdollisesti suoritettavan sairausvakuutuksen päivärahan määrää. Sen vuoksi päiväraha olisi laskettava kuntoutuksen alkaessa vallinneen tilanteen mukaisesti, koska sairausvakuutuksessa ei päivärahan pohjana olevaksi tuloksi lueta sosiaalivakuutusetuksia. Työttömyysturvan taso säilyisi vastaavasti työttömyysturvalain 16 §:n 4 momentin perusteella, sillä kuntoutusrahan oikeuttava kuntoutus olisi hyväksyttävä syy, jonka perusteella ansioiden tarkasteluaikaa voidaan pidentää.

19 §. Pykälän 4 momentissa selkiinnytetään kuntoutuksen ja työkyvyttömyyden välistä suhdetta. Kun kuntoutettava on kuntoutuksessa, hänen katsottaisiin sairausvakuutuslain 19 §:n 4 momentissa tarkoitettua 12 kuukauden aikaa laskettaessa olevan tuon ajan työkykyinen.

22 ja 23 e §. Säännöksiin on äitiys- ja vanhempainrahan sekä erityishoitorahan tason säilyttämiseksi lisätty viittaus 18 a §:n 2 momenttiin.

60 §. Koska kansaneläkelaitoksen kuntoutuksesta ehdotetaan säädettäväksi oma lakinsa, pykälän 2 momenttiin sisältyvät kuntoutussäännökset ehdotetaan kumottaviksi tarpeettomina.

1.17. Eläkkeensaajien asumistukilaki

6 §. Etuuksiin, joita ei lasketa vuosituloksi, ehdotetaan lisättäviksi kuntoutusetuudet, jotta kuntoutujan asumistuki ei vähenisi kuntoutuksen johdosta.

1.18. Perhe-eläkelaki

15 b §. Etuuksiin, joita ei lasketa vuosituloksi, ehdotetaan lisättäviksi kuntoutusetuudet.

1.19. Rintamasotilaseläkelaki

8 §. Etuuksiin, joita ei lasketa vuosituloksi, ehdotetaan lisättäviksi kuntoutusetuudet.

1.20. Laki tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta ja laki liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta

Yksityiskohtaiset perustelut esitetään yhteisinä sekä liikennevakuutuslain että tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta, koska lait ovat pääsääntöisesti saman sisältöiset.

1 §. *Sovellettamisala.* Tässä pykälässä säädetään lain sovellettamisalasta. Kuntoutusta korvattaisiin, kun sen tarve johtuu tapaturmavakuutuslain mukaisesta työtapaturmasta tai ammattitautilaissa tarkoitettua ammattitaudista. Liikennevahingon johdosta annettavan kuntoutuksen korvaamisesta säädetään vastaavasti asianomaisen lain 1 §:ssä. Lakien sovellettamisalaan ei ehdoteta muutosta aikaisempaan nähden. Oikeus kuntoutukseen on Suomessa asuvalla henkilöllä. Suomessa asuvalla tarkoitetaan henkilöä, jolla on täällä väestökirjalain (141/69) mukainen kotipaikka.

Koska lakia tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta sovelletaan työtapaturman ja ammattitaudin lisäksi niihin vapaa-ajan tapaturmiin ja muihin vammoihin ja sairauksiin, jotka korvataan tapaturmavakuutuslain perusteella, on tästä otettu maininta lakiin.

2 §. *Kuntoutus.* Molempiin lakeihin on otettu saman sisältöinen kuntoutuksen yleismääritelmä. Määritelmän pohjana on ollut muun muassa ILO:n yleissopimuksen 159/1983 ammatillisen kuntoutuksen määritelmä. Siinä on otettu huomioon myös käytännön kuntoutustyön kokemukset ja korvattavan kuntoutuksen monimuotoisuus.

Kuntoutuksen ja sen tavoitteiden yleismääritelmä on olennaisesti samansisältöinen kuin tapaturmavakuutuksen ja liikennevakuutuksen kuntoutus on tähänkin saakka ollut lakien ja korvauskäytännön mukaan. Kuntoutus edellyttää uuden määritelmän mukaan myös kuntoutettavan oma-aloitteista ja aktiivista suhtautumista ja osallistumista.

Kuntoutukseksi ei ole säädetty vain tiettyjä toimenpiteitä, vaan korvattavia ovat pääasiasa kaikki sellaiset tarpeelliset toimenpiteet, joilla voidaan toteuttaa kuntoutuksen tarkoitusta. Laissa on jäljempänä lueteltu niitä korvattavia toimenpiteitä, joilla kuntoutuksen tavoitteisiin pyritään. Lisäksi korvattaviksi säädetään lueteltuihin rinnastettavat toimenpiteet, jotta toi-

menpideluettelo ei kuntoutusmuotojen kehityksessä rajoita korvaamista tarpeettomasti.

3 §. *Kuntoutuksen edellytykset.* Kuntoutuksen tarpeen tulee johtua työtapaturmasta, ammattitaudista tai liikennevahingosta. Jos kuntoutuksen tarve johtuu muusta vammasta tai sairaudesta, ei sitä korvata näistä vakuutusjärjestelmistä.

Kuntoutusta korvataan, kun työ- tai toimintakyky taikka ansiomahdollisuudet ovat korvattavan vamman tai sairauden vuoksi heikentyneet tai jos on todennäköistä, että tällaista olennaista heikkenemistä myöhemmin tapahtuisi. Kuntoutuksen korvaamista on laajennettu nykyiseen verrattuna siten, että kuntoutus voidaan korvata silloinkin, kun henkilö ei vielä ole saanut ansionmenetykskorvausta.

Kuntoutusta on tähän asti korvattu vain, jos kuntoutettava saa tai on saanut tapaturmavakuutuslain mukaista päivärahaa tai tapaturmaeläkettä tai vastaavaa liikennevakuutuslain mukaista korvausta. Varsinkin ammattitaudeissa on syntynyt tilanteita, joissa ansionmenetystä ei ole vielä syntynyt, mutta kuntoutuksen tarve on silti selkeästi olemassa. Esimerkkinä on sellainen ammattitaudiksi todettu yliherkkyys työssä käytetylle aineelle, joka ei aiheuta suoranaista työkyvyttömyyttä, mutta siirtyminen toiseen työhön on välttämätöntä. Kuntoutus on ehdotetun uuden säännöksen mukaan korvattavaa, vaikka ammattitaudista muuten olisi maksettu esimerkiksi vain sairaanhoitokuluja. Kuntoutus pystytään korvaamaan näissä tapauksissa riittävän aikaisessa vaiheessa ammattitautin oireiden ilmenemisen jälkeen.

Ehdotetun laajennuksen vuoksi ei laeissa enää tarvita niissä nyt olevia säännöksiä ansionmenetykskorvauksen saamisesta kuntoutuksen edellytyksenä. Kuntoutuksen korvaamisen edellytykseksi riittää, että kyseessä on korvattava työtapaturma, ammattitauti tai liikennevahinko ja että kuntoutustarve johtuu niistä.

Kuntoutuksen korvaamisesta päättää vakuutuslaitos. Kuntoutusasiain vireille saattamisessa ja toimeenpanossa vakuutuslaitoksilla on velvollisuuksia, joista säädetään lakien 11 §:ssä.

4 §. *Korvattava kuntoutus.* Kuntoutujalle korvataan vamman tai sairauden vuoksi tarpeellisesta kuntoutuksesta aiheutuvat kohtuulliset kustannukset sekä suoritetaan korvausta kuntoutusajalta syntyneestä ansionmenetyksestä.

Kuntoutuksen aiheuttamat tarpeelliset ja kohtuulliset kustannukset korvataan kuntout-

tettavalle tapaturmavakuutuslain ja liikennevakuutuslain yleisperiaatteiden mukaan eli perusteena ovat kuntoutujalle itselleen aiheutuvat kustannukset. Kustannukset korvataan vain siltä osin, kuin korvattava vahinkotapahtuma on ne kokonaan aiheuttanut tai lisännyt kuntoutujalle muutenkin aiheutuvia kustannuksia.

Kuntoutuksena korvattavista kustannuksista säädetään tarkemmin jäljempänä kunkin toimipideryhmän osalta erikseen. Ansionmenetyksen korvaamisen tarkemmat säännökset ovat lakien 7 §:ssä.

Kuntoutuksena voidaan käyttää kaikkia yhteiskunnassa yleisesti saatavilla olevia kuntoutuspalveluja. Tällaisia ovat kunnallisen terveydenhuollon lääkinnällisen kuntoutuksen palvelut, jotka osittain kuuluvat myös tapaturmavakuutuslain mukaan korvattavaan sairaanhoitoon, kunnan vammaisuuden perusteella järjestämät tukitoimet ja palvelut sekä ammatillisen kuntoutuksen palvelut, joita tuottaa muun muassa työhallinto. Kuntoutuksena korvataan myös muita kuin yhteiskunnassa yleisesti annettavia palveluja. Esimerkkinä ovat kuntoutustoimenpiteet, joita varsinkin ammatillisen kuntoutuksen alueella järjestetään suoraan vakuutusjärjestelmän ja työnantajan tai muun työpaikan välisin sopimuksin.

5 §. *Työ- ja ansiokykyyn liittyvä kuntoutus.* Pykälässä säädetään ammatillisen kuntoutuksen korvaamisesta. Kuntoutuksen tavoitteena on, että kuntoutettava vamman tai sairauden aiheuttamista rajoituksista huolimatta kykenee jatkamaan entisessä työssään tai ammatissaan taikka siirtymään sellaiseen uuteen työhön tai ammattiin, josta hän voi saada pääasiallisen toimeentulonsa. Kuntoutuksen pääasialliset keinot on luetteltu 6 §:ssä. Tällaiseen kuntoutuksen ryhdyttäessä tehdään tarpeelliset kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittävät tutkimukset.

Kuntoutustoimenpiteitä suunniteltaessa otetaan huomioon kuntoutujan ikä, aikaisempi toiminta, koulutus, asumisolosuhteet, vammasta tai sairaudesta aiheutuvat rajoitukset sekä hänen mahdollisuutensa sijoittua kuntoutuksen päätyttyä työhön tai ammattiin työmarkkinoilla yleisesti noudatetuin ehdoin.

Kuntoutusta suunniteltaessa huomioon otettavat tekijät ovat olennaisesti samat kuin tapaturmavakuutuslain 18 §:n mukaan huomioon otettavat tekijät, jotka vaikuttavat työkyvyn alentumisen arviointiin ja tapaturmaeläkkeen suuruuteen.

6 §. *Työ- ja ansiokykyyn liittyvän kuntoutuksen korvattavat kustannukset.* Pykälä eroaa sanamuodoltaan voimassa olevien lakien luetelemista ammatillisen kuntoutuksen muodoista, mutta se kattaa olennaisesti samat kuntoutuksen muodot, joita jo tähän asti on korvattu. Uusia kuntoutuksen muotoja ovat 7 kohdassa määritellyt työtehtävistä suoriutumisen apuvälineet ja laitteet sekä 8 kohdassa tarkoitettu vaikeasti vammaiselle myönnettävä avustus tai laina asunnon ja työpaikan välisillä matkoilla tarvittavaa kulkuneuvoa varten. Muilta osin on tehty eräitä laajennuksia esimerkiksi yritystoiminnan tukemiseksi annettavan avustuksen tai lainan nykyistä monipuolisempia käyttömahdollisuuksia varten.

Ammattikoulutukseen pääsemistä varten tarvitaan eräissä tapauksissa aikaisemman koulupohjan täydentämistä ja sen korvaaminen on nyt otettu mukaan lakiin. Sitä on jo viime vuosina käytännössä korvattu.

Kuntoutuskustannuksina korvataan myös kuntoutuksesta aiheutuvat kohtuulliset opiskelu- ja matkakustannukset.

1. Kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittävät tutkimukset

Tällaisia tutkimuksia voivat olla terveydenhuollon piirissä tehtävät työkykyä selvittävät tutkimukset, työhallinnon toimesta tapahtuva ammatinvalinnanohjaus ja vajaakuntoisten työhönsijoituspalvelun erilaiset työ- ja suorituskykyä selvittävät toimenpiteet, vammaispalvelulain mukainen ja muu kuntoutusohjaus tai vakuutuslaitoksen tai Vakuutusalan kuntouttamiskeskuksen toimesta järjestettävät työkunnan arviointi- ja työkliniikkatutkimukset. Tutkimukset ovat yleensä maksuttomia kuntoutettavalle. Tutkimukset ovat nykyäänkin korvattavia, jos ne ovat maksullisia, koska tapaturmakorvausta saavien invalidihuollon annetun lain ja liikennevakuutuskorvauksta saavilla invalidihuollosta annetun lain, jäljempänä voimassa olevat lait, 2 §:n mukaan kuntoutusta on korvattu tarpeellisten tutkimusten perusteella.

2. Työ- ja koulutuskokeilut

Tähän ryhmään kuuluvat sellaiset nykyään korvatut työ- ja koulutuskokeilut, joilla selvi-

tetään kuntoutettavan mahdollisuuksia selviytyä tietynlaisesta työstä tai koulutuksesta. Työkokeiluja tehdään esimerkiksi entisessä tai uudessa työpaikassa taikka työkliniikassa tai vastaavassa kuntoutuslaitoksessa. Työkokeiluista aiheutuu yleensä ansionmenetyksistä kuntoutusajalta sekä työkokeilussa käynnistä lähinnä matkakuluja sekä joskus ylimääräisiä asumiskustannuksia tai muita lisäkustannuksia.

3. Työhönvalmennus

Työhönvalmennus on kuntoutusta, jota annetaan entisessä tai muussa työpaikassa tai työkliniikalla tai vastaavassa laitoksessa. Työpaikan kanssa sovitaan määräaikaisesta valmennusjaksosta, jolla pyritään työllistymiseen. Työhön valmennus on sisältynyt voimassa olevien lakien 2 §:ään. Työhönvalmennus voi olla itsenäistä kuntoutusta tai se järjestetään oppilaitoksessa tai vastaavassa tapahtuvan kuntoutuksen jälkeen työhönsijoittumismahdollisuuksien parantamiseksi. Sitä voidaan korvata myös yritystoiminnan alkuvaiheessa henkilölle, jolle on myönnetty yritystoiminnan tukemiseksi avustusta tai lainaa.

Työhönvalmennuksen kustannukset ovat vastaavat kuin työkokeilunkin, jos valmennus tapahtuu työpaikalla. Työkliniikan tai muun laitoksen tutkimuskustannukset korvataan myös vastaavasti.

4. Tarvittava ja riittävä koulutus kuntoutettavalle soveltuvaan työhön tai ammattiin mukaan lukien tämän koulutuksen edellyttämä yleissivistävä peruskoulutus sekä opiskelusta ja opintovälineistä aiheutuneet tarpeelliset kustannukset

Kuntoutuksena korvataan tarpeellinen ja riittävä koulutus soveltuvaan työhön tai ammattiin. Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevien lakien 2 §:ää. Siihen on selvyden vuoksi lisätty peruskoulutuksen korvaaminen eräissä tapauksissa, joissa sitä on käytännössä jo tähän mennessä korvattu, vaikka siitä ei ole ollut laissa erillistä mainintaa.

Koulutuksen tarpeellisuus edellyttää, että kuntoutuksen tarve johtuu korvattavasta vahinkotapahtumasta. Riittävää koulutusta määriteltäessä lähdetään siitä menetyksestä, joka kuntoutettavalle on aiheutunut korvattavan va-

hinkotapahtuman vuoksi. Riittävällä koulutuksella tarkoitetaan koulutusta, joka johtaa sellaiseen työhön tai ammattiin, josta kuntoutettava voi saada pääasiallisen toimeentulonsa. Kuntoutettava on vamman tai sairauden vuoksi saattanut menettää ammatinsa kokonaan, soveltuvuuden koulutuksensa pohjalta tiettyihin töihin tai hän on menettänyt työpaikan, mutta ammattikoulutusta tai työkokemusta voidaan edelleen käyttää muuhun työhön. Korvattavan koulutuksen tarpeellisuutta, kestoja ja tasoa määrättäessä nämä seikat vaikuttavat kuntoutustarpeen arviointiin. Koulutusta voidaan antaa joko kokonaan uuteen ammattiin tai täydentää aikaisempaa koulutusta ja laajentaa sitä.

Koulutuksen kesto ei ole suoraan sidottu esimerkiksi aiemman menetetyn ammatin vuoksi hankitun koulutuksen keston. Ammattikoulutus voidaan korvata myös sellaiselle henkilölle, jolla ei aikaisemmin ole ollut koulutusta, mikäli se on tarpeellista työhön palaamisen ja ansiomahdollisuuksien turvaamiseksi vastaavantasoisena kuin mitä vahingoittunut on menettänyt työtapaturman, ammattitaudin tai liikennevahingon vuoksi. Koulutusta suunniteltaessa tulee myös ottaa huomioon uuden työn tai ammatin soveltuvuus työntekijälle.

Korvattavalla yleissivistävällä peruskoulutuksella tarkoitetaan sellaista koulutusta, joka mahdollistaa ammatilliseen koulutukseen pääsyn tai koulutuksen toteuttamisen. Tällaista on esimerkiksi peruskoulun tai muiden tarpeellisten lisäopintojen korvaaminen henkilölle, joka ei aiemmalla koulutuksella voi hakeutua esimerkiksi keskiasteen oppilaitoksiin. Korvattavia ovat myös koulutuksen aikana sen tukemiseksi tarvittavat tuki- ja lisäopinnot.

Sekä tapaturma- että liikennevakuutuksen piirissä kuntoutettava voi olla lapsi tai nuori, joka vielä on peruskoulussa tai keskiasteen koulutuksessa. Tällainen koulutus kuuluu pääsääntöisesti koululainsäädännön perusteella kunnan kustannettavaksi. Vakuutuslaitokset eivät korvaa tätä koulutusta, koska siitä ei aiheudu kustannuksia vahingoittuneelle. Siltä osin kuin tällaisen koulutuksen mahdollisesti aiheuttamat lisäkustannukset tulisivat vahingoittuneen kustannettaviksi, korvataan ne kuntoutuksena.

Opiskelukustannuksia voivat olla esimerkiksi tarpeellisten opintovälineiden hankkiminen, opiskelumaksu ja muut opetuksesta tai valmennuksesta tai vastaavasta aiheutuvat menot

sekä matkakustannukset. Korvattavia olisivat myös korvauksen saajan lisääntyneet elatusmenot, jotka johtuvat siitä, että hän joutuu kuntoutuksen vuoksi siirtymään pois kotipaikkakunnaltaan. Tällaisia voivat olla lisääntyneet ruoka- ja asumiskustannukset.

5. Kuntoutuksesta aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset matkakustannukset

Kuntoutuksesta aiheutuvina kustannuksina korvataan myös edellä 1—4 kohdassa tarkoitetuista kuntoutustoimenpiteistä aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset matkakustannukset. Matkoilla tarkoitetaan kuntoutettavan matkoja kotoa kuntoutuslaitokseen tai oppilaitokseen tai vastaavaan ja takaisin. Kohtuullisuus tarkoittaa edullisimman sellaisen kulkuneuvon käyttämistä, joka on vamman puolesta mahdollinen.

6. Avustus tai koroton laina elinkeinon tai ammatin harjoittamisen tukemiseksi

Tämä kuntoutuksen muoto sisältyy kumpaankin voimassa olevaan lakiin. Avustuksen ja lainan käyttötarkoitukset on kirjoitettu nykyistä väljemmiksi, jotta näitä kuntoutusmuotoja voidaan käyttää entistä tarkoituksenmukaisemmin. Pää tarkoituksena on avustuksen tai lainan antaminen elinkeinon tai ammatin vaatimien työvälineiden ja -koneiden hankkimiseksi sekä oman yrityksen perustamiseksi. Elinkeinosta riippuen tukea voidaan antaa myös kiinteisiin rakennuksiin, jotka eivät ole työvälineitä tai -koneita. Samoin tukea voidaan antaa oman yrityksen kehittämiseen tai esimerkiksi tuotantosuunnan muuttamiseen. Tämä laajennus on tarpeen, koska tapaturmavakuutuksen ja liikennevakuutuksen perusteella korvausta saava kuntoutettava voi olla jo ennestään yrittäjä tai ammatinharjoittaja. Avustuksen päätarkoitus on edelleen työvälineiden ja koneiden hankintakustannusten kattaminen ja muuhun myönnetään pääasiassa lainaa.

7. Kuntoutettavan käyttöön tarkoitettavat apuvälineet ja laitteet sekä niihin rinnastettavat rakenteet, jotka ovat tarpeellisia työtehtävistä suoriutumisen suhteen.

Apuvälineiden ja -laitteiden korvaaminen on uusi kuntoutusetuus, jota tarvitaan, jotta kuntoutettava vamman rajoituksista huolimatta pystyy sijoittumaan uuteen työhön tai palaamaan entiseen työhön.

Apuvälineet ja laitteet ja niihin rinnastettavat rakenteet annetaan vakuutuslaitoksen kustannuksella vahingoittuneen käyttöön ja ne jäävät tarvittaessa vakuutuslaitoksen omistukseen. Vakuutuslaitoksella on tällöin niihin myös irrottamisoikeus. Jos laitteita ja järjestelyjä korvataan kuntoutuksena niistä on aina etukäteen sovittava kuntoutettavan työnantajan kanssa. Laitteita ja rakenteita korvattaessa on otettava myös huomioon työpaikan pysyvyys. Korvattavia ovat apuvälineet ja laitteet sekä rakenteet, joiden avulla kuntoutuja voidaan mahdollisimman pitkälti vamman rajoituksista huolimatta työllistää työpaikalla muiden työntekijöiden tavoin. Tarvittavien järjestelyjen tulee myös olla sellaisia, että ne eivät aiheuta haittaa muiden henkilöiden työskentelylle.

Korvattavia apuvälineitä voivat olla esimerkiksi irralliset apuvälineet, kuten työskentelyä helpottavat atk-laitteet näkövammaisille, tai ammattikohtaiset erikoisvarusteet, kuten autonajoa helpottavat välineet autonkuljettajan työssä. Kuntoutus voi edellyttää myös apuvälineisiin rinnastettavien rakenteiden järjestämistä työpaikalla kuten työpaikan kulkuesteiden poistamista, pölyttömän työpisteen varustamista ja niin edelleen. Apuvälineisiin rinnastettavia rakenteita voivat olla myös työkoneisiin, niiden hallintalaitteisiin ja sijaintiin liittyvät muutokset.

Apuvälineitä ja rakenteita voidaan korvata kohtuullisessa määrin uudelleen työpaikan vaihdon vuoksi ja erityisesti silloin, kun työpaikan vaihto johtuu vamman aiheuttamista rajoituksista.

Pykälän perusteella ei kuitenkaan korvata sellaisia muutoksia, joita työpaikan ja työn terveellisyydestä ja turvallisuudelta edellytetään työturvallisuuslainsäädännön mukaan.

8. Avustus tai koroton laina vaikeasti vammaiselle asunnon ja työpaikan välisillä matkoilla tarvittavaa kulkuneuvoa varten

Avustuksia tai lainaa myönnetään auton tai muun kulkuneuvon hankkimista varten silloin, kun kulkuneuvon tarve johtuu vamman aiheuttamista rajoituksista käyttäen julkisia kulkuneuvoja työmatkojen tekoon. Tarve voi johtua liikuntavammasta, mutta myös muusta vammasta, joka aiheuttaa rajoituksia käyttäen yleisiä kulkuneuvoja.

Jos vaikeavammaisen tarvitsee autoa työvälineenä, voidaan siihen antaa edelleen avustusta tai korotonta lainaa 6 kohdan mukaan. Vamman aiheuttamina kuntoutuskustannuksina korvataan lisäksi lisävälineet, kuten käsihallintalaitteet, joiden tarve johtuu korvatusta vammasta.

Avustusta tai lainaa myönnetään kohtuullisen hankintahinnan määrä kokonaisuudessaan lukuun ottamatta autoveron palautuksen määrää, kun kuntoutettava hankkii kulkuneuvon vamman jälkeen ensimmäistä kertaa eikä hänellä aikaisemmin ole ollut tällaista kulkuneuvoa. Jos kulkuneuvon tarve johtuu tämän säännöksen edellyttämällä tavalla korvattavasta vammasta, myönnetään avustusta tai lainaa myös kulkuneuvoa vaihdettaessa ja tällöin otetaan huomioon aikaisemman kulkuneuvon myynnistä saatu määrä vähennyksenä.

9. Vaikeastivammaiselle työn ja opiskelun vuoksi tehdyistä matkoista aiheutuvat ylimääräiset kustannukset

Tapaturmavakuutuksen ja liikennevakuutuksen perusteella on aiheellista korvata sellaiset matkat, joiden tarve johtuu vaikeavammaisen työstä tai opiskelusta. Kustannukset korvataan siltä osin kuin vamma aiheuttaa lisäkustannuksia kuntoutettavan aiempiin kustannuksiin verrattuna. Edellytyksenä on myös se, että vamma estää käyttämästä yleisiä kulkuneuvoja.

Korvattavia matkakustannuksia ovat ainoastaan 5 kohdan ja kyseessä olevan kohdan korvatavat matkakustannukset. Vammasta aiheutuvia vapaa-ajan matkojen lisäkustannuksia korvataan erikseen muun muassa tapaturmavakuutuslain mukaisella haittarahalla ja liikennevakuutuslain mukaisella pysyvän vian ja haitan korvauksella.

Vammaispalvelulain mukaan kunta antaa vaikeasti vammaiselle kuljetuspalveluja työ- ja opiskelumatkoja varten sekä lisäksi tietyn määrän matkoja kuukaudessa vapaa-ajan tarkoituksia varten. Kunta voi periä näistä korvausta vammaiselta. Vakuutuslaitos maksaa korvauksen kunnalle vain siltä osin kuin edut vastaavat toisiaan.

Opiskelulla tarkoitetaan opiskelua oppilaitoksessa tai kurssimuotoisessa opiskelussa taikka yksityisopiskelua, jos vamma rajoittaa mahdollisuuksia osallistua muunlaiseen koulutukseen. Matkakustannuksia ei korvata siltä osin kuin kuntoutettavalla on oikeus saada ne kunnalta koululainsäädännön nojalla.

10. Muut näihin rinnastettavat kuntoutuskustannukset

Tämän kohdan säännöksellä mahdollistetaan sellaisten kuntoutusmuotojen korvaaminen, jotka eivät sisälly edellä oleviin kohtiin, mutta jotka täyttävät 2 §:ään sisältyvät kuntoutuksen tavoitteet. Täydentävä säännös on tarpeen kuntoutuksen monimuotoisuuden ja kuntoutusmuotojen kehittymisen vuoksi. Korvaamisen edellytyksenä on tällöinkin aina työtapaturmasta, ammattitaudista tai liikennevahingosta aiheutuva kuntoutuksen tarve. Kuntoutuskustannukset korvataan siltä osin kuin ne ovat tarpeellisia ja kohtuullisia.

Pykälän 2 momentissa on kaikkea ammatillista kuntoutusta koskeva säännös menettelystä silloin, kun osoittautuu, että kuntoutujalla ei ole edellytyksiä kuntoutukseen tai se on hänelle soveltumatonta. Kuntoutuksen alaa voidaan tällöin muuttaa tai se voidaan keskeyttää. Tällaisia tilanteita aiheutuu muun muassa, jos koulutustavoitteet osoittautuvat liian vaativiksi tai jos koulutus esimerkiksi terveydellisistä syistä osoittautuu soveltumattomaksi kuntoutujalle.

7 §. *Työ- tai toimintakykyyn liittyvä kuntoutus.* Pykälässä säädetään sellaisen kuntoutuksen korvaamisesta, jota tarvitaan työ- tai toimintakykyyn edistämiseksi tai sosiaalisen toimintakykyyn ja suoriutumisen edistämiseksi ja ylläpitämiseksi. Tällaisen kuntoutuksen suurin ryhmä on lääkinnällinen kuntoutus, jossa korvataan muuhun kuin välittömään sairaanhoitoon luettavat kuntoutuksesta aiheutuneet kustannukset. Lääkinnällisen kuntoutuksen etuja

ei tässä yhteydessä laajenneta nykyisestä korvauskäytännöstä.

Lääkinnällistä kuntoutusta korvataan osittain myös tapaturmavakuutuslain ja liikennevakuutuslain mukaisena sairaanhoitona. Tätä korvauslajia ei tässä yhteydessä ehdoteta muutettavaksi.

Kuntoutusetuuksiin on lisätty eräitä muun muassa vammaispalvelulain voimaan tulosta aiheutuvia etuuksia kuten matkakustannusten ja tulkkipalvelujen kustantaminen sekä työmarkkinaosapuolten aikaisempaan sopimukseen perustuen muun muassa asunnon muutostöiden korvaaminen.

Kuntoutuksen korvaamisen edellytyksenä on, että kustannukset johtuvat kokonaan korvattavasta vahinkotapahtumasta tai kustannukset korvataan siltä osin, kuin vamma tai sairaus aiheuttaa lisäkustannuksia verrattuna kuntoutettavalla ilman tällaista syytäkin oleviin kustannuksiin.

Lääkinnällisen kuntoutuksen siirtäminen yleisen terveydenhuoltojärjestelmän tehtäväksi ei merkinnyt vakuutusjärjestelmien osalta lainsäädännön eikä korvauskäytännön muuttumista. Liikennevahingossa tai työtapaturmassa vammautuneelle taikka ammattitautiin sairastuneelle korvataan kuntoutuksesta syntyvät kustannukset asianomaisten lakien mukaan sairaanhoitokuluina taikka kuntoutuksena invalidihuollosta annettujen erityislakien mukaisesti. Vakuutusyhtiön korvausvelvollisuus kohdistuu niihin kustannuksiin, jotka vakuutettu itse joutuisi maksamaan eli sairaalan tai terveyskeskuksen asiakkaalta perimiin maksuihin. Tämä koskee myös niitä tilanteita, joissa lääkinnällinen kuntoutus järjestetään ostopalveluna. Lääkinnällisten kuntoutuspalvelujen tuottamisesta aiheutuvat kustannukset jäävät siten yleisen terveydenhuoltojärjestelmän vastattaviksi.

Lääkinnällistä kuntoutusta voidaan myös järjestää lähettämällä kuntoutuja sairaalan tai terveyskeskuksen tutkimus- tai hoitomääräyksellä yksityisiin fysioterapia- tai muihin terapiapalveluihin. Tällöin vakuutusjärjestelmästä korvataan muuhun kuin välittömään sairauden hoitoon luettavat kuntoutujalle aiheutuneet kustannukset kokonaisuudessaan laskun mukaan. Edellytyksenä on kuitenkin, että kysymyksessä on vakuutustapahtuman johdosta annettava tarpeellinen hoito. Menetely perustuu liikenne- ja tapaturmavakuutusjärjestelmien sekä kunnallisten keskusjärjestö-

jen yhteiseen vuonna 1984 antamaan suositukseen, jota täydennettiin sittemmin vuonna 1989. Suosituksella ei siirretty vakuutuslaitoksen vahingon korvaamiseen liittyvää päätösvaltaa kunnille. Sopimuksen tarkoituksena on määritellä työn- ja vastuunjako sekä menettelyristiriitatilanteiden varalta lääkinällistä kuntoutusta toteutettaessa.

Lain 7 §:n 1 momenttiin on lisätty säännös, jolla vahvistetaan lakitasoisesti kunnallisten keskusjärjestöjen ja vakuutusjärjestelmien vuosina 1984 ja 1989 hyväksymä suositus lääkinällisen kuntoutuksen toimeenpanosta.

1. Kuntoutustarvetta ja mahdollisuuksia selvittävät tutkimukset

Tämän pykälän mukaista kuntoutustarvetta selvittävät yleensä kunnallinen tai muu terveydenhuolto lääkinällisen kuntoutuksen osalta sekä sosiaalitoimi sosiaalisen kuntoutuksen osalta. Jos nämä tutkimukset olisivat vahingoittuneelle maksullisia, tutkimukset korvataan kuntoutuksena.

2. Kuntoutusjaksot avo- tai laitoshoidossa

Kuntoutuksena korvataan sellainen laitospääntoutus, joka on tarpeen työtaturman tai ammattitaudin tai liikennevahingon vuoksi. Jos kuntoutus voidaan järjestää avohoidossa, se korvataan vain sen mukaisena, mitä avohoidon kuntoutus maksaisi. Kuntoutus kuuluu yleensä kunnallisen terveydenhoidon piiriin ja kuntoutuksena tulisi maksaa vain se määrä, minkä kuntoutettava itse siitä joutuisi maksamaan.

3. Apuvälineet

Apuvälineillä tarkoitetaan ensinnäkin kaikkia terveydenhuollon lainsäädännön apuvälineiksi katsomia välineitä sekä sellaisia muita apuvälineitä, joita vahingoittunut tarvitsee vamman aiheuttamien toimintaharjoitusten vuoksi. Kun on kyse sairaanhoidon apuvälineistä, ne korvataan tapaturmavakuutuslain mukaisena sairaanhoitona. Apuvälineen tarve ratkaistaan pääasiassa kunnallisen terveydenhuollon piirissä. Vakuutuslaitos maksaa apuvälineestä aiheutuvat kustannukset, kun sen

tarve johtuu korvattavasta vammasta. Terveydenhuolto neuvottelee tarvittaessa korvausvelvollisen vakuutuslaitoksen kanssa ennen apuvälineen antamista. Korvattavia ovat myös sellaiset apuvälineet, joilla voidaan parantaa liikumismahdollisuuksia, kuten auton käsihallintalaitteet ja ohjaustehostin.

Korvattavia apuvälineitä ovat edelleen entisen korvauskäytännön mukaisesti vaikeasti vammaiselle tarkoitetut toimintakykyä lisäävät viestintävälineet, esimerkiksi puhelin, autopuhelin ja tekstitelevisioin lisälaitte ja tulkkikoneet. Samoin korvattavia apuvälineitä ovat kodinkoneet, jotka auttavat suoriutumaan omatoimisesti jokapäiväisistä askareista, esimerkiksi pesukone, mikroaaltouuni, yleiskone ja niin edelleen. Korvattavuuden edellytyksenä on, että tällaisen apuvälineen tarve johtuu korvattavasta vammasta tai sairaudesta. Tällaisia apuvälineitä voidaan osittain antaa myös vammaispalvelulain mukaisena palveluna, jolloin kunnalla on oikeus saada maksamansa kustannus takaisin vakuutuslaitokselta.

Jos vamma edellyttää muutostöitä vakioimalliseen apuvälineeseen, korvataan lisäkustannukset kokonaisuudessaan. Kalliita apuvälineitä kustannettaessa apuväline voidaan myös antaa vammaisen käytettäväksi niin, että väline jää vakuutuslaitoksen omistukseen. Korvattavia voivat olla myös kotona tarvittavat opiskelua helpottavat apuvälineet, joita vammaisella ei ole oikeutta saada kunnan koulutoimen kautta.

4. Asunnon apuvälineet ja laitteet sekä muutostyöt

Vaikeasti vammaisille henkilöille korvataan vakinaiseen asuntoon tarvittavista apuvälineistä ja laitteista sekä asunnon muutostöistä aiheutuvat kohtuulliset kustannukset. Asunnon apuvälineet ja laitteet on tähän asti korvattu tapaturmavakuutuksessa silloin, kun ne ovat olleet liikkumisen ja muiden päivittäisten toimintojen vuoksi tarvittavia irrotettavissa olevia apuvälineitä kuten porraskaiteita tai -luiskia, liikkumista helpottavia muita laitteita ja peseytymistä helpottavia tukia.

Korvattaviksi tulisivat tapaturmavakuutuksessa tämän säännöksen perusteella myös kiinteät muutostyöt kuten kulkuteiden parantaminen, hissien rakentaminen ja ovien leventäminen ynnä muut näihin rinnastettavat muutostyöt.

työt. Asunnon muutostöinä ei korvata normaaleja asumistasoon liittyviä perusparannustoimenpiteitä, vaan muutostarpeen tulee johtua korvattavasta vahinkotapahtumasta ja vammian aiheuttamista rajoituksista.

Asunnonmuutostöitä korvataan enintään kerran viidessä vuodessa, ellei ole erityisiä syitä korvata niitä useammin. Tällainen erityinen syy voi olla esimerkiksi perhetilanteen muuttuminen, kun vahingoittunut muuttaa pois vanhempiensa luota tai perheen kasvamiseen liittyvät syyt.

Liikennevakuutuksen perusteella on tähänkin saakka korvattu tarpeelliset asunnon muutostyöt vahingonkorvausperusteella.

5. Sopeutumisvalmennus

Sopeutumisvalmennuksesta kuntoutettavalle aiheutuvat kustannukset on korvattu voimassa olevien invalidihuoltolakien mukaisena kuntoutuksena. Sopeutumisvalmennusta korvataan muun muassa astmaatikoidelle, pyörätuolin käyttäjille ja kuulovammaisille.

Tähän säännökseen on korvattavaksi kirjattu myös korvauskäytännön mukaan aikaisemminkin korvattu lähimaisen osallistuminen sopeutumisvalmennukseen. Kun omaisen mukanaolo on tarpeellista, korvataan kuntoutettavalle tästä aiheutuneet matka- ja asumiskustannukset sekä kohtuullinen korvaus ansionmenetyksestä, jos omaisen joutuu olemaan poissa työstä. Omaiseen rinnastetaan muu sellainen henkilö, joka tosiasiallisesti huolehtii kuntoutettavasta, ja jonka mukanaolo sopeutumisvalmennuksessa on tarpeellista. Pääsääntöisesti omaisella tai muulla henkilöllä tarkoitetaan samassa taloudessa asuvaa henkilöä, mutta sopeutumisvalmennuksessa mukanaolo saattaa olla tarpeellista muutenkin, esimerkiksi kun kuntoutuja asuu palvelutalossa.

6. Matkakustannukset

Edellä kohdissa 1—5 tarkoitetun kuntoutuksen aiheuttamat kohtuulliset matkakulut korvataan. Matkoilla tarkoitetaan kuntoutujan matkoja kotoa kuntoutuslaitokseen tai vastaavaan sekä päinvastoin. Laitoksessa olevalle henkilölle tarpeellisia matkoja ovat myös määräjain toistuvat käynnit kotona.

7. Vaikeasti vammaiselle palveluasumisesta aiheutuvat lisäkustannukset

Palveluasumisesta korvataan lisäkustannukset, jotka aiheutuvat palvelumaksusta. Sen sijaan asumisesta yleisesti sekä ruoasta, siivouksesta ja muista tavanomaisista elämiseen liittyvistä palveluista aiheutuvia kuluja ei korvata. Palvelumaksun korvaaminen on laajennus voimassa oleviin lakeihin verrattuna.

8. Tulkkipalveluista vaikeasti näkö-, kuulo- tai puhevammaiselle tai näihin rinnastettavalle aistivammaiselle aiheutuvat kustannukset

Korvattavia tulkkipalveluja ovat sellaiset tarpeelliset palvelut, joita vahingoittunut tarvitsee työn tai opiskelun vuoksi, sekä myös muissa toiminnoissa kuten vapaa-aikana tarvittavat tulkkipalvelut. Tulkkipalveluja korvataan yksilöllisesti tarpeellinen ja kohtuullinen määrä.

Tulkkipalveluilla tarkoitetaan tässä pääsääntöisesti vastaavia palveluja kuin vammaispuhelaissa.

Korvattavaa tulkintaa voi olla esimerkiksi viittomakieli, pistekirjoitus, kirjoitustulkinta kuuroutuneilla ja puhevammaisella hänen äänenään toimiminen. Kommunikointivaikeuksista aiheutuvat tulkkipalvelut korvataan vastaavasti myös muulle aistivammaiselle. Kommunikoinnin apuvälineinä voidaan lisäksi korvata niin sanottuja tulkkiponeita momentin 3 kohdan nojalla.

9. Muut näihin rinnastettavat kuntoutuskustannukset

Tämän lainkohdan nojalla voidaan korvata muitakin tarpeellisia ja kohtuullisia kustannuksia kuin mitä edellä 1—8 kohdassa on tarkoitettu. Korvattaviksi voivat tulla näin ollen myöhemmin joustavasti sellaisten uusien kuntoutusmuotojen kustannukset, jotka eivät sisälly edellä lueteltuihin kuntoutusmuotoihin. Korvattavia ovat tällöinkin vain työtapaturoman, ammattitaudin tai liikennevahingon vahingoittuneelle aiheuttamat tarpeelliset ja kohtuulliset lisäkustannukset.

Esimerkkinä tällaisesta kuntoutuksesta voidaan mainita eräiden ammatilliseen kuntoutukseen kuuluvien kuntoutusmuotojen korvaaminen vaikeasti vammaisille henkilöille yleisen

toimintakyvyn säilyttämiseksi ja parantamiseksi. Tällaista tarpeellista terapeutista kuntoutusta voi olla esimerkiksi taide- ynnä muun koulutuksen kustantaminen, mitä on korvattu tähänkin saakka, vaikka kuntoutus ei johtaisikaan 5 §:ssä edellytetyllä tavalla ansiomahdollisuuksien paranemiseen tai työhön sijoittumiseen.

8 §. *Kuntoutusajalta maksettava ansionmenetyskorvaus.* Kun kuntoutettava on työ- tai koulutuskokeilussa tai työlinikassa, työhönvalmennuksessa, ammattikoulutuksessa tai kuntoutuksen vuoksi sairaalassa tai kuntoutuslaitoksessa, maksetaan hänelle tältä ajalta päiväraha, tapaturmaeläke tai elinkorko sekä liikennevakuutuslain mukainen jatkuva ansionmenetyskorvaus täysimääräisenä. Ehdotettu säännös on tältä osin nykyisen kaltainen.

Vaikka kuntoutuksen selvittely- ja odotusajalta maksetaan yleensä tapaturmavakuutuslain mukaan tapaturmaeläkettä, kun lain 18 §:n edellyttämä työkyvyn alentuma on olemassa, ansionmenetyskorvausta koskeva erillinen säännös selvittely- ja odotusajalta on kuitenkin tarpeen myös kuntoutusta koskevassa laissa. Sen vuoksi ehdotetaan, että ansionmenetyskorvaus käsittäisi myös sellaisen kohtuullisen ajan, jolloin selvitetään kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia. Tähän aikaan kuuluu myös aika, jolloin kuntoutettava tämän selvittelyn jälkeen odottaa kuntoutuksen käynnistymistä. Täysimääräistä korvausta ei makseta, jos kuntoutettavaa selvittelyaikana tai kuntoutuksen alkamista odottaessaan on ansiotyössä.

Tämän pykälän mukaista kohtuullista selvittely- tai odotusaikaa arvioitaessa otetaan huomioon vamma tai sairauden aiheuttaman rajoituksen laajuus ja suunnitellun kuntoutuksen kesto ja muoto. Kohtuullinen aika on sosiaalivakuutuksen piirissä yleensä määritelty enintään kolmeksi kuukaudeksi. Tämän pituista aikaa voidaan vastaavasti pitää kohtuullisena myös tapaturmavakuutuksen ja liikennevakuutuksen kuntoutuksessa. Erityisistä syistä täysimääräistä korvausta voidaan myöntää pitemmältäkin ajalta.

Kohtuullinen aika on yleensä lyhyempi silloin, kun tähdätään työhösijoittumiseen työkokeilun tai työhönvalmennuksen kaltaisilla tukitoimin kuin silloin, kun vamma edellyttää ammatillista uudelleen koulutusta. Kuntoutus selvittelyn ja odotusajan täysimääräinen korvaaminen edellyttää aina vahingoittuneen mahdollisimman aktiivista osallistumista kuntoutuksen

eteenpäinviemiseen. Jos kuntoutukseen pääseminen edellyttää pitkää odotusaikaa esimerkiksi soveltuvan koulutuksen alkamisaikaa odottaessa, voidaan kuntoutettavalta väliaikana edellyttää hakeutumista työkykyään vastaavaan työhön tilapäisesti varsinkin, jos vamma tai sairaus aiheuttavat kapea-alaisen työkyvyn rajoituksen.

Ammattikoulutuksessa olevan kuntoutettavan osalta laajennetaan nykyisestä sitä aikaa, jolta maksetaan täysimääräinen korvaus. Korvaus maksettaisiin koko loma-ajalta, joka on opiskeluvuosien välillä. Nykyisen lain mukaan korvaus maksetaan loman aikana enintään kuukauden ajalta. Näin ollen esimerkiksi teknillisessä tai kaupallisessa oppilaitoksessa ollelle maksettaisiin täysimääräinen korvaus kolmen kuukauden kesäajalta riippumatta siitä, onko kuntoutuja kesäaikana työssä ja mikä hänen ansiotasonsa tuossa työssä on. Muutos yksinkertaistaa korvausasioiden käsittelyä ja johtaa kuntoutujien tasa-arvoiseen asemaan työhönsaantimahdollisuuksista ja koulutus-alasta riippumatta.

Kuntoutusajalta ei makseta täysimääräistä ansionmenetyskorvausta silloin, kun kuntoutuja ei opiskele kokopäiväisesti. Tällaisia henkilöitä ovat muun muassa iltalainjojen opiskelijat, eräät etäisopiskelijat ja tukiopetusmuodot ennen koulutuksen käynnistymistä eräissä tilanteissa.

9 §. *Kuntoutuksen keskeytyminen.* Kuntoutus ja kuntoutustarpeen selvittäminen saattavat keskeytyä tai pitkittyä vahingoittuneesta riippuvasta syystä. Mikäli tämä syy johtuu korvattavasta vammasta, ei korvausta keskeytetä. Jos keskeytyksen tai pitkittymisen syy ei ole vaman seurausta, voidaan täysimääräisen korvauksen maksaminen keskeyttää. Tällainen syy voi olla esimerkiksi muu myöhempi sairaus, joka aiheuttaa työkyvyttömyyden, kuntoutujan jääminen pois koulutuksesta syytä ilmoittamatta ja äitiysloma. Keskeytysajaltakin maksetaan korvausta tapaturmavakuutuslain ja liikennevakuutuslain perusteella vahingoittuneen työkyvyn aleneman mukaan, jos sellaista koulutuksesta riippumatta on, mutta täysimääräistä korvausta ei maksettaisi tämän säännöksen nojalla. Kun vahingoittunut jatkaa kuntoutusta tai kuntoutustarpeen selvittelyä, kuntoutusajan korvaus alkaisi yleensä uudelleen.

10 §. *Lain ensisijaisuus.* Kuntoutuspalvelujen järjestäminen kuuluu useissa korvattavan kuntoutuksen tapauksissa kunnallisen tervey-

denhuollon tai kunnan sosiaalitoimen vastuulle. Vakuutusjärjestelmä ratkaisee sen, onko järjestetty ja annettu kuntoutus korvattavaa työtapaturman, ammattitaudin tai liikennevahingon seurauksena. Tällöin saattaa syntyä tilanteita, joissa kuntoutus on jo annettu tai kuntoutettavalla on oikeus saada palveluja muun lainsäädännön perusteella.

Säännöksellä ei muuteta kunnan ja vakuutusjärjestelmien järjestämis- ja korvausvastuuta kysymyksessä olevien palvelujen ja tukitoimien osalta. Pykälä tarvitaan kuitenkin vakuutusjärjestelmien kuntoutusta koskeviin lakeihin, koska niissä ei aikaisemmin ole ollut säännöstä kunnan oikeudesta saada takaisin korvauksesta sitä osuutta, jolta osin kuntoutusedut ovat toisiaan vastaavat. Jos kunnan oikeudesta korvaukseen syntyy erimielisyyttä, asia ratkaistaan tämän lain mukaisen muutoksenhaun kautta.

Kun kuntoutettavalla on oikeus saada tai hän on jo saanut kuntoutuspalveluja muun lainsäädännön nojalla, korvataan myös tällaisesta kuntoutuksesta kuntoutettavalle aiheutuvat kustannukset siltä osin, kuin ne vastaavat tämän lain mukaisia kuntoutusetuja. Päätösvalta korvaamisen osalta on aina vakuutuslaitoksella.

Jos vakuutuslaitos saa tiedon kunnan antamasta kuntoutuksesta niin myöhään, että se ei voi ottaa ilmoitusta huomioon korvausta maksaessaan, ei vakuutuslaitoksella ole enää velvollisuutta maksaa korvausta kunnalle.

11 §. *Kuntoutusasian vireille saattaminen.* Vireillesaattamista koskeva säännös on uusi. Tapaturmavakuutuslaissa on jo nyt ollut vakuutuslaitoksen selvittämisvelvollisuutta koskeva säännös, joka on velvoittanut korvausasian selvittämiseen myös kuntoutusasioissa.

Kuntoutusasian saa aina vireille vahingoittunut, työnantaja, sairaanhoitolaitos, sosiaali- ja työviranomaiset sekä muikin henkilö, joka hoitaa kuntoutusasiaa.

Erityinen toimimisvelvollisuus vakuutuslaitoksella on silloin, kun on kyse ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteistä. Tarkoituksena on, että vahingoittuneelle ei yleensä annettaisi selviä tapauksia lukuun ottamatta päätöstä pysyvistä eläkkeistä tai liikennevakuutuksen jatkuvasta korvauksesta, ennen kuin kuntoutusmahdollisuudet on selvitetty vakuutuslaitoksen tai jonkin muun tahon toimesta. Tällä säännöksellä halutaan tehostaa kuntoutusasioi-

den hoitoa. Tällöin myös vahingoittuneen edellytetään osallistuvan kuntoutukseen.

Vakuutuslaitoksen tulee tällaisen aloitteen saatuaan ryhtyä toimenpiteisiin kuntoutustarpeen selvittämisen käynnistämiseksi. Kuntoutustarpeen selvittämiseksi riittää lääkärinlausunnoista saatava tieto silloin, kun vamman vaikeus selvästi estää työhönpaluun kaikkeen työhön.

Muu kuin ammatillinen kuntoutus hoidetaan yleensä kunnallisessa terveydenhuollossa tai sosiaalitoimen kautta eikä erillistä aloitetta kuntoutukseen tarvita vakuutusjärjestelmien taholta.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi vastaava kuntoutusohjausvelvollisuus ja asiakaspalveluyhteistyön noudattamisvelvollisuus kun muissakin laeissa on.

12 ja 13 §. *Kustannusten jako.* Tapaturmavakuutuslaitosten kesken jaettavia kuntoutuskustannuksia ovat edelleen ne kuntoutuskorvaukset, jotka kohdistuvat ennen 1 päivänä tammikuuta 1964 sattuneisiin työtapaturmiin tai ilmenneisiin ammattitauteihin.

Kustannusten jakoa ei enää ehdoteta tapauksiin, joissa ei ole ennen kuntoutuksen alkamista ollut yhtäjaksoisesti suoritettua päivärahaa, elinkorkoa tai tapaturmaeläkettä. Tapaturmaeläkkeeseen tällainen kustannusten jako ei ole sopinut ja elinkorkotapausten osalta säännöksellä taas on ollut vähäinen käytännön merkitys.

Ehdotetuista uusista kuntoutusmuodoista osa on jo nyt korvauskäytännössä korvattu eikä tämän uudistuksen yhteydessä ehdoteta sellaisia laajennuksia, että kustannusten jakoa vakuutuslaitosten kesken tarvittaisiin niissä tapaturmissa ja ammattitauoissa, jotka ovat sattuneet tai ilmenneet ennen tämän lain voimaantuloa.

Liikennevakuutuksen osalta kustannusten jakosäännös on lain 13 §:ssä ja se vastaa muiden liikennevahinkojen korvausten jakautumista.

13 ja 15 §. *Korvauksen korotus viivästysajalta.* Näihin pykäliin on selkeyden vuoksi otettu säännös siitä, että tapaturmavakuutuslain 60 a §:ää korvauksen korotuksesta sovelletaan myös kuntoutuskorvausten viivästyminen samalla tavoin kuin muihinkin tapaturmavakuutuslain mukaisiin korvauksiin sekä säännös siitä, että liikennevakuutuslain 12 a §:aa korvauksen korotuksesta sovelletaan myös kuntoutuskorvausten viivästyttämisessä.

14 ja 16 §. *Muutoksenhaku.* Lakeihin on otettu säännös muutoksenhausta. Tapaturmavakuutuksen osalta muutoksenhakutiet ovat tähänkin asti olleet tapaturmalautakunta ja vakuutusosikeus. Säännös on otettu lain 14 §:ään selkeyden vuoksi, vaikka kuntoutusta muutenkin koskisivat kyseiset tapaturmavakuutuslain säännökset.

Liikennevakuutuksen muutoksenhakusäännös on lain 16 §:ssä ja se on entisen kaltainen eli vakuutusosikeus on edelleen ainoa muutoksenhakuaste. Pykälään on kuitenkin lisätty säännös siitä, että vakuutusosikeus voi tutkia myös myöhästyneen hakemuksen, jos myöhästymiseen on painavia syitä.

17 ja 19 §. *Voimaantulo.* Molempia lakeja sovelletaan myös sellaisiin työtapaturmiin ja ammattitauteihin ja liikennevahinkoihin, jotka ovat sattuneet ennen näiden lakien voimaantuloa.

Laeilla kumotaan vastaavat aikaisemmat lait eli tapaturmakorvausta saavien invaliidihuollosta annettu laki ja liikennevakuutuskorvausta saavien invaliidihuollosta annettu laki niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen. Samalla kumoutuvat myös lakien nojalla annetut täytäntöönpanomääräykset.

1.21. Tapaturmavakuutuslaki ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaki

Tapaturmavakuutuslain 14 §:ssä on säännös vahingoittuneelle suoritettavista korvauksista. Tähän säännökseen tarvitaan muutos, jolla invaliidihuollon tilalle muutetaan ehdotuksen mukainen kuntoutussana. Samasta syystä on muutettava myös tapaturmavakuutuslain 22 §:n 1 momenttia.

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 9 §:ää ehdotetaan vastaavalla tavalla muutettavaksi, jolloin kumottavan lain tilalle tulee uuden tapaturmavakuutuksen kuntoutusta koskevan lain nimi.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyö

Tässä laissa säädetään viranomaisten sekä yhteisöjen ja laitosten yhteistyöstä kuntoutuspalvelujen antamisessa, asiakkaiden kuntoutustarpeen ja -mahdollisuuksien arvioimisessa, kuntoutukseen liittyvän koulutuksen järjestämisessä sekä työllistymisen edistämisessä. Tällaista toimintaa kutsutaan tässä laissa kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöksi.

2 §

Kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyön tarkoitus ja sisältö

Sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten sekä työvoima- ja opetusviranomaisten sekä kansaneläkelaitoksen tulee olla keskenään yhteistyössä paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla kuntoutukseen liittyvien toimenpiteiden yhteensovittamiseksi tilanteissa, joissa kuntoutusasiakkaan palvelutarpeisiin ei muuten ole löydettävissä ratkaisua. Näiden viranomaisten tulee toimia yhteistyössä myös muiden palvelujärjestelmien kanssa.

Asiakaspalveluyhteistyö sisältää viranomaisten ja palvelujärjestelmien keskinäisen yhteistyön periaatteista ja menettelytavoista sopimisen, kuntoutusasiakkaiden palvelutarpeiden arvioinnin, palvelujen suunnittelun ja niihin liittyvien yhteistyön toteuttamiseksi tarpeellisten tietojen vaihdon, kuntoutusasiakkaiden tarpeita vastaavien ratkaisujen etsimisen ja tarvittaessa kuntoutusasiakasta koskevien lausuntojen antamisen. Salassa pidettäviä tietoja voidaan antaa vain silloin, kun se on yhteistyön toteuttamiseksi välttämätöntä.

Asiakaspalveluyhteistyötä toteutetaan ensisijaisesti osana asianomaisten viranomaisten toimintaa. Lisäksi yhteistyön kehittämiseksi on perustettava paikallisen, alueellisen ja valtakunnan tason yhteistyöelimet, joiden tehtävistä säädetään jäljempänä.

Tarvittaessa laaditaan palveluja varten yhdessä asiakkaan kanssa suunnitelma kuntoutuksesta.

3 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Tämä laki koskee kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyötä, mikäli siitä ei ole lailla toisin säädetty.

2 luku

Paikallinen yhteistyö

4 §

Kuntoutuksen asiakaspalvelun yhteistyöryhmä

Kunnan on huolehdittava siitä, että sen alueella toimii kuntoutuksen asiakaspalvelun yhteistyöryhmä.

Kunnat voivat sopia, että niillä on yhteinen yhteistyöryhmä.

Yhteistyöryhmänä voi toimia myös terveydenhuoltoviranomaisten, työvoimaviranomaisten tai kansaneläkelaitoksen asettama asiakasyhteistyöryhmä täydennettynä eri asiantuntijatahojen edustuksella.

5 §

Yhteistyöryhmän kokoonpano

Kuntoutuksen asiakaspalvelun yhteistyöryhmään kuuluu sosiaalihuolto-, terveydenhuolto- ja työvoimaviranomaisen sekä kansaneläkelaitoksen nimeämä edustaja.

Yhteistyöryhmän on tarvittaessa kutsuttava kokouksiinsa myös opetus- ja ammattikasvatustaviranomaisten sekä muiden viranomaisten, tapaturma-, liikenne- ja työeläkevakuutusjärjestelmien, työnantajien ja työntekijöiden sekä muiden yhteisöjen, laitosten ja järjestöjen edustajia, minkä lisäksi se voi kuulla asiantuntijoita.

Kuntoutusasiakkaalle ja tarvittaessa hänen lähiomaiselleen on varattava mahdollisuus tulla kuulluksi kuntoutusasiakasta koskevassa lausuntoasiassa.

6 §

Yhteistyöryhmän tehtävät

Kuntoutuksen asiakaspalvelun yhteistyöryhmän tehtävänä on suunnitella, edistää ja seurata viranomaisten sekä laitosten ja yhteisöjen yhteistoimintaa paikallisella tasolla sekä käsitellä kuntoutuksen asiakaspalvelua koskevia periaatteellisesti tärkeitä kysymyksiä.

Yhteistyöryhmä antaa lisäksi lausuntoja yksittäisistä kuntoutuksen asiakaspalvelua koskevista asioista.

7 §

Lausunnon antaminen

Sosiaalihuolto-, terveydenhuolto-, opetus-, ammattikasvatus- ja työvoimaviranomainen, työterveyshuoltojärjestelmä sekä kansaneläkelaitos ja muu viranomainen, yhteisö tai laitos sekä kuntoutusasiakas voivat pyytää yhteistyöryhmältä lausuntoa yksittäisestä kuntoutuksen asiakaspalvelun yhteistyötä koskevasta asiasta.

Yhteistyöryhmä ei saa ilman kuntoutusasiakkaan suostumusta antaa lausuntoa viranomaiselle, yhteisölle tai laitokselle.

Jos kysymys on liikenne-, tapaturma- tai työeläkevakuutusjärjestelmien mahdollisesti korvattavaksi kuuluvasta toiminnasta, asianomaiselle vakuutuslaitokselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi asiassa.

Työryhmä on kutsuttava koolle niin, että tarpeelliset lausunnot voidaan antaa viivytyksettä. Jos lausuntopyyntö on ilmeisen aiheeton, ei lausuntoa tarvitse antaa.

Jos sama asia on vireillä muutoksenhaun johdosta, työryhmä ei anna siitä lausuntoa.

3 luku

Alueellinen yhteistyö

8 §

Kuntoutuksen asiakaspalvelun yhteistyötoimikunta

Lääninhallitus asettaa kutakin sairaanhoitopiirin aluetta varten kolmeksi vuodeksi kerrallaan kuntoutuksen asiakaspalvelun yhteistyötoimikunnan.

Lääninhallituksen tehtävänä on myös yhteensovittaa läänin alueen toimikuntien työtä.

9 §

Yhteistyötoimikunnan kokoonpano

Kuntoutuksen asiakaspalvelun yhteistyötoimikuntaan kuuluu keskeisten kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyön alalla toimivien sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten, yhteisöjen ja laitosten sekä opetus- ja työhallinnon ja kansaneläkelaitoksen nimeämä asiantuntija.

Yhteistyötoimikunnan on kutsuttava tarvittaessa kokouksiinsa myös muiden viranomaisten, tapaturma-, liikenne- ja työeläkevakuutusjärjestelmien, sekä muiden yhteisöjen, laitosten ja järjestöjen sekä työnantajien ja työntekijöiden edustajia, minkä lisäksi se voi kuulla asiantuntijoita.

10 §

Yhteistyötoimikunnan tehtävät

Kuntoutuksen asiakaspalvelun yhteistyötoimikunnan tehtävänä on suunnitella, edistää ja seurata tämän lain mukaista viranomaisten sekä yhteisöjen ja laitosten yhteistyötä sekä käsitellä asiakaspalveluyhteistyötä koskevia periaatteellisesti tärkeitä kysymyksiä. Yhteistyötoimikunta voi erityisissä tapauksissa ottaa käsiteltäväkseen myös yksittäisen kuntoutuksen asiakaspalvelua koskevan asian.

Lisäksi toimikunnan on huolehdittava paikallisten yhteistyöryhmien yhteistyön edistämisestä ja järjestettävä tarvittavaa ohjausta ja koulutusta.

4 luku

Valtakunnallinen yhteistyö

11 §

Kuntoutusasiain neuvottelukunta

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii valtioneuvoston kolmeksi vuodeksi kerrallaan asettama kuntoutusasiain neuvottelukunta, jonka tehtävänä on ohjata, kehittää ja yhteensovittaa viranomaisten, yhteisöjen ja laitosten yhteistyötä sekä alueellisten kuntoutuksen asiakaspalvelun yhteistyötoimikuntien toimintaa.

Tarkemmat säännökset kuntoutusasiain neuvottelukunnasta annetaan asetuksella.

5 luku

Erinäiset säännökset

12 §

Salassapitovelvollisuus

Tämän lain täytäntöönpanoon osallistuvat henkilöt eivät saa luvatta ilmaista yksityistä tai perheen salaisuutta, josta he asemansa tai tehtävänsä perusteella ovat saaneet tietää. Salassapitovelvollisuus säilyy palvelussuhteen tai tehtävän päättymisen jälkeen.

Mitä 1 momentissa on säädetty, ei estä asian ilmaisemista sille, jolla viran puolesta on oikeus saada asiasta tieto.

Joka rikkoo 1 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden, on tuomittava, jollei teosta ole muussa laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annetun lain mukaisen salassapitovelvollisuuden rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä 1 momentissa tarkoitettun salassapitovelvollisuuden rikkomisesta, ellei asianomistaja ole ilmoittanut tekoa syytteeseen pantavaksi.

13 §

Työjärjestys

Edellä 4 §:ssä tarkoitettun yhteistyöryhmän ja 8 §:ssä tarkoitettun toimikunnan on hyväksyttävä työjärjestys, jossa on määräykset kokousten koolle kutumisesta, työskentelytavasta, päätösmenettelystä ja muista tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta tarpeellisista seikoista.

14 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

Kunnan on nimettävä 4 §:ssä tarkoitettu yhteistyöryhmä ja lääninhallituksen 8 §:ssä tarkoitettu yhteistyötoimikunta ensimmäisen keran 3 kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki**kansanterveyslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

muutetaan 28 päivänä tammikuuta 1972 annetun kansanterveyslain (66/72) 14 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 5 päivänä elokuuta 1983 annetussa laissa (674/83), ja

lisätään lakiin siitä 17 päivänä syyskuuta 1982 annetulla lailla (684/82) kumotun 23 §:n tilalle uusi 23 § seuraavasti:

3 luku

Kunnan kansanterveystyö

14 §

Kunnan tehtävänä on huolehtia 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun sairaanhoitoon kuuluvan lääkinnällisen kuntoutuksen järjestämisestä siltä osin kuin sitä ei ole säädetty kansaneläkelaitoksen tehtäväksi. Lääkinnälliseen kuntoutukseen luetaan kuntouttavien hoitotoimenpiteiden lisäksi kuuluvaksi neuvonta, kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittävä tutkimus, apuvälinehuolto sekä sopeutumisvalmen-

nus- ja ohjaustoiminta ja muut näihin rinnastettavat toiminnot siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

23 §

Jos terveyskeskuksen potilas tarvitsee kuntoutusta, jota ei ole säädetty terveyskeskuksen tehtäväksi tai jota ei ole tarkoituksenmukaista järjestää kansanterveystyönä, terveyskeskus ohjaa tarpeen mukaan asiakkaan sairaanhoitopiiriin, sosiaali-, työvoima- tai opetusviranomaisen taikka kansaneläkelaitoksen tai muun

kuntoutuksen palveluorganisaation palveluiden piiriin.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa on säädetty yhteistyöstä, on lääkinnällisen kuntoutuksen järjestämisessä noudatettava, mitä kuntoutuk-

sen asiakaspalveluyhteistyöstä annetussa laissa (/) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

3.

Laki

erikoissairaanhoitolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 1 päivänä joulukuuta 1989 annetun erikoissairaanhoitolain (1062/89) 1 §:ään uusi 3 momentti ja lakiin uusi 10 a § seuraavasti:

1 §

Lääkinnälliseen kuntoutukseen luetaan kuntouttavien hoitotoimenpiteiden lisäksi kuuluvaksi neuvonta, kuntoutustarvetta ja mahdollisuuksia selvittävä tutkimus, apuvälinehuolto sekä sopeutumisvalmennus- ja ohjaustoiminta ja muut näihin rinnastettavat toiminnot siltä osin kuin kuntoutusta ei ole säädetty kansaneläkelaitoksen tehtäviksi. Asetuksella annetaan tarkemmat säännökset lääkinnällisen kuntoutuksen sisällöstä.

piirin tehtäväksi tai jota ei ole tarkoituksenmukaista järjestää erikoissairaanhoitona, sairaanhoitopiiri ohjaa tarpeen mukaan asiakkaan terveyskeskuksen, sosiaalihuolto-, työvoimatai opetusviranomaisen taikka kansaneläkelaitoksen tai muun kuntoutuksen palveluorganisaation palveluiden piiriin.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa on säädetty yhteistoiminnasta, on lääkinnällisen kuntoutuksen järjestämisessä noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annetussa laissa (/) säädetään.

10 a §

Jos erikoissairaanhoidon potilas tarvitsee kuntoutusta, jota ei ole säädetty sairaanhoito-

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

4.

Laki

sosiaalihuoltolain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 17 päivänä syyskuuta 1982 annetun sosiaalihuoltolain (710/82) 17 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 3 päivänä huhtikuuta 1987 annetulla lailla (381/87), uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

17 §

Jos sosiaalihuollon asiakas tarvitsee kuntoutusta, jota ei ole säädetty sosiaalihuollon tehtäväksi tai jota ei ole tarkoituksenmukaista järjestää sosiaalipalveluna, sosiaalihuolto ohjaa tarpeen mukaan asiakkaan terveydenhuolto-, työvoimatai opetusviranomaisen taikka kansaneläkelaitoksen tai muun kuntoutuksen pal-

veluorganisaation palveluiden piiriin. Lisäksi on noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annetussa laissa (/) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

5.

Laki**työterveyshuoltolain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 29 päivänä syyskuuta 1978 annetun työterveyshuoltolain (743/78) 2 §:n 1 momentin johdantokappale ja 6 kohta seuraavasti:

2 §

Työterveyshuollon toteuttaminen ja sisältö

Työterveyshuoltoon kuuluu siten kuin valtioneuvoston päätöksellä eri toimialojen ja työpaikkojen olosuhteet ja niistä johtuva työterveyshuollon tarve huomioon ottaen, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtiosuudesta annetun lain 4 §:ssä tarkoitettua valtakunnallisessa suunnitelmassa ja muutoin käytettävissä olevien voimavarojen puitteissa tarkemmin määrätään:

6) vian, vamman tai sairauden vuoksi vajaa-

kuntoisen työntekijän työssä selviytymisen seuranta työntekijän terveydelliset edellytykset huomioon ottaen, kuntoutusta koskeva neuvonta ja hoitoon tai kuntoutukseen ohjaaminen sekä omalta osaltaan osallistuminen työkykyä ylläpitävään toimintaan työpaikalla; toiminnassa on noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annetussa laissa (/) säädetään; sekä

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

6.

Laki**työllisyyslain 7 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 13 päivänä maaliskuuta 1987 annetun työllisyyslain (275/87) 7 §:n 2 momentti ja lisätään 7 §:ään uusi 3—5 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 6 momentiksi, seuraavasti:

3 luku

Työllisyyden hoito

7 §

Työvoimapalvelut

Työvoimapalveluja ovat erityisesti työnvälitys, ammatinvalinnanohjaus, työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus, muuttoturvan järjestäminen, sijaintineuvonta, ohjaaminen omatoimiseen työllistymiseen, kansainvälinen harjoittelijanvaihto ja tietopalvelu.

Työvoimapalvelut on järjestettävä siten, että vajaakuntoisten asiakkaiden käytettävissä ovat edellä mainittujen palvelujen lisäksi heidän tarvitsemansa erityispalvelut. Erityispalveluista säädetään tarkemmin asetuksella.

Jos työhallinnon asiakkaan tarvitsemia palveluja ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista järjestää työvoimapalveluna, työvoimaviranomainen ohjaa tarpeen mukaan asiakkaan sosiaali-, terveydenhuolto- tai opetusviranomaisen taikka kansaneläkelaitoksen tai muun kuntoutuksen palveluorganisaation palveluiden piiriin.

Vajaakuntoisten asiakkaiden palvelujen järjestämisessä on lisäksi noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annetussa laissa (/) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

7.

Laki**kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §*Lain tarkoitus*

Tässä laissa säädetään kansaneläkelain (347/56) ja sairausvakuutuslain (364/63) mukaisesti vakuutettujen kuntoutuksen korvaamisesta ja järjestämisestä.

Tämän lain mukaista kuntoutusta korvataan ja järjestetään, jollei vakuutettu saa tarvitsemaansa kuntoutusta tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (/), liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (/), sotilasvammalain (404/48) tai sotilastapaturmalain (/) nojalla.

2 §*Ammatillinen kuntoutus*

Kansaneläkelaitoksen on järjestettävä vakuutetulle, jonka työkyky ja ansiomahdollisuudet ovat sairauden, vian tai vamman vuoksi olennaisesti heikentyneet, tarvittava ammatillinen koulutus tai valmennus hänen työkykynsä säilyttämiseksi tai parantamiseksi, jollei sitä ole järjestetty työllisyyslain 7 §:n, työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/90), työeläkelakien taikka erityisopetusta koskevien säännösten perusteella.

Kansaneläkelaitoksen on järjestettävä ammatillisena kuntoutuksena myös sellaiset kalliit ja vaativat apuvälineet, jotka ovat tarpeen vaikeavammaisen työkyvyn ja ansiomahdollisuuksien parantamiseksi tai säilyttämiseksi.

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan myös elinkeinon tai ammatin harjoittamisen tukemiseksi annettavaa avustusta tai korotonta lainaa työvälineiden ja työkoneiden hankkimista ja oman yrityksen perustamista ja muuttamista varten sekä ammatillisen koulutuksen vuoksi välttämätöntä peruskoulutusta.

Asetuksella säädetään, mitä on pidettävä 1 momentissa tarkoitettuna ammatillisena kuntoutuksena.

3 §*Lääkinnällinen kuntoutus*

Kansaneläkelaitoksen on järjestettävä muussa kuin julkisessa laitoshoidossa olevalle vaikeavammaiselle henkilölle, joka lisäksi saa

- 1) lapsen hoitotuesta annetun lain (444/69) 2 §:n 2 tai 3 momentin mukaista hoitotukea;
- 2) vammaistukilain (124/88) 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdan mukaista vammaistukea; tai
- 3) työkyvyttömyyseläkettä ja kansaneläkelain 30 a §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua hoitotukea,

sellaiset pitkäaikaiset tai vaativat muut kuin sairaanhoitoon välittömästi liittyvät kuntoutusjaksot laitos- tai avohoidossa, jotka ovat tarpeen hänen työ- tai toimintakykynsä säilyttämiseksi tai parantamiseksi.

Asetuksella voidaan tarkemmin säätää 1 momentissa tarkoitettujen kuntoutuksen sisällöstä.

4 §*Harkinnanvarainen kuntoutus*

Kansaneläkelaitos voi korvata ja järjestää lisäksi muuta kuin 2 ja 3 §:n mukaista ammatillista tai lääkinällistä kuntoutusta eduskunnan tähän tarkoitukseen vuosittain valtion tulo- ja menoarvion käsittelyn yhteydessä päättämän rahamäärän puitteissa. Rahamäärää voidaan käyttää myös kuntoutusta koskevaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä tarvittaessa kansaneläkelaitoksen yhteistoimintasäätöittien piiriin kuuluvien kuntoutuslaitosten ja muiden sellaisten laitosten, joita kansaneläkelaitos on avustanut, perusparannuksesta aiheutuviin menoihin ja näiden laitosten käyttöavuksiin.

Kansaneläkelaitoksen on vuosittain laadittava 1 momentissa tarkoitettujen varojen käytöstä kolmea seuraavaa kalenterivuotta koskeva suunnitelma sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

5 §

Hakeminen ja päätöksenteko

Hakemus kuntoutuksen korvaamisesta tehdään kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoon.

Kuntoutushakemuksen johdosta kansaneläkelaitoksen on annettava hakijalle kirjallinen päätös.

Ammatillista kuntoutusta koskevasta tämän lain mukaisesta päätöksestä kansaneläkelaitoksen on välittömästi ilmoitettava opintotukilaisissa (28/72) tarkoitettulle valtion opintotukikeskukselle ja eläketurvakeskukselle siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

6 §

Kuntoutusmahdollisuuksien selvitysvelvollisuus

Kansaneläkelaitoksen on tarvittaessa selvitettävä vakuutetun kuntoutustarve, viimeistään kuitenkin silloin, kun vakuutettu on saanut sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa 60 päivältä.

7 §

Yhteistoiminta

Jos vakuutettu tarvitsee sellaista kuntoutusta, jota ei ole säädetty kansaneläkelaitoksen tehtäväksi tai jota ei ole tarkoituksenmukaisista järjestää kansaneläkelaitoksen toimintana, kansaneläkelaitos ohjaa tarpeen mukaan vakuutetun asianmukaiseen kuntoutukseen tai muiden palveluiden piiriin.

Lisäksi on noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annetussa laissa (/) säädetään.

8 §

Muutoksenhaku

Joka on tyytymätön kansaneläkelaitoksen tämän lain 2 ja 3 §:n nojalla antamaan päätökseen, saa hakea siihen muutosta tarkastuslautakunnalta kirjallisella valituksella. Valitus on toimitettava kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoon tai tarkastuslautakuntaan viimeistään kolmantenakymmenentenä päivänä sen päivän jälkeen, jona valittaja sai tiedon eläkelaitoksen päätöksestä.

Tarkastuslautakunnan päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta vakuutusoidelta 1 momentissa säädetyllä tavalla ja siinä säädetyssä ajassa päätöksestä tiedon saatuaan.

Kansaneläkelaitoksen ja vastaavasti tarkastuslautakunnan päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.

Jos tämän lain nojalla annettu 2 tai 3 §:ään perustuva lainvoimainen päätös on perustunut väärään tai puutteelliseen selvitykseen tai on ilmeisesti lain vastainen, vakuutusosoikeus voi asianomaisen hakemuksesta tai kansaneläkelaitoksen esityksestä ja asianomaista kuultuaan poistaa päätöksen ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Tehtyään edellä sanotun esityksen, kansaneläkelaitos voi, kunnes asia on uudelleen ratkaistu, väliaikaisesti keskeyttää tämän lain mukaisen etuuden maksamisen tai maksaa sen esityksensä mukaisin määrin.

Jos kysymys on evätyn edun myöntämisestä tai myönnetyn edun lisäämisestä, voi kansaneläkelaitos aikaisemman päätöksen estämättä käsitellä asian uudelleen.

Tarkastuslautakunnasta on voimassa, mitä siitä sairausvakuutuslaissa säädetään.

9 §

Kansaneläkelaitoksen oikeus saada tietoja

Valtion, kunnan ja muun julkisoikeudellisen yhteisön viranomaisen, vakuutus- ja eläkelaitos, eläkesäätiö, sairaala ja muu sairaanhoitolaitos sekä työnantaja ovat velvolliset pyynnöstä antamaan kansaneläkelaitokselle tai tämän lain mukaiselle valitusviranomaiselle maksutta kaikki hallussaan olevat, näiden käsiteltävänä olevan asian ratkaisuun vaikuttavat tiedot.

Mitä 1 momentissa on säädetty, koskee myös lääkäriä. Hänellä on kuitenkin oikeus saada antamistaan tiedoista ja lausunnoista kansaneläkelaitoksen vahvistaman taksan mukainen palkkio.

Oppilaitos, kuntoutuslaitos tai muu kuntoutuksen toteuttaja on velvollinen antamaan kansaneläkelaitokselle sen tämän lain mukaisten tehtävien hoitamiseksi tarvitsemat tiedot ja kansaneläkelaitoksella on oikeus saada tämän lain mukaista etuutta koskevia tietoja, jotka ovat tarpeen muun lainsäädännön perusteella kuntoutettavalle annettavan edun vahvistamista tai suorittamista varten.

10 §

Rahoitus

Tämän lain mukaiset kustannukset suoritetaan kansaneläkerahaston varoista.

11 §

Sosiaaliturvasopimukset

Asetuksella voidaan säätää sellaisia poikkeuksia tämän lain säännöksistä, jotka johtuvat vieraan valtion kanssa tehdystä vastavuoroisesta sopimuksesta.

12 §

Toiminnan järjestäminen

Jollei tästä laista muuta seuraa, on soveltuvin osin lisäksi noudatettava mitä kansaneläkelain 35—37, 40, 44—46, 59, 63, 75, 81—83, 84—89 ja 92 §:ssä säädetään.

13 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytän-

töönpanosta sekä siitä, mitä 2 ja 3 pykälässä tarkoitetaan vaikeavammaisuudella annetaan asetuksella.

14 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Kansaneläkelaitoksen rahoittamien Kiipuläsäätiön, kuntoutumis- ja liikuntasäätiö Peurungan, kuntoutumissairaalasäätiö Kankaanpään ja Reumasäätiön rakennushankkeet voidaan saattaa 4 §:n mukaisin varoin loppuun.

8.

Kuntoutusrahalaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään kuntoutettavan toimeentuloturvan järjestämisestä.

2 §

Etuudet

Suomessa asuvalla henkilöllä on oikeus jäljempänä säädetyin edellytyksin kuntoutusrahaan ajalta, jona hän on kuntoutuksen takia estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä.

Suomessa asumisella tarkoitetaan, mitä siitä on sairausvakuutuslaissa (364/63) säädetty.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuna omana työnä pidetään kuntoutettavan omassa tai perheenjäsenensä yrityksessä, liikkeessä, ammatissa taikka maa-, metsä-, koti- tai muussa taloudessa suorittamaa työtä, itsenäistä tieteellistä tai taiteellista työtä sekä päätointa vastaavaa, muuna kuin kuntoutuksena annettavaa opiskelua oppilaitoksessa tai ammattikurssilla.

Kuntoutuksen jälkeiseltä ajalta voidaan maksaa harkinnanvaraista kuntoutusavustusta.

3 §

Viranomaiset

Tämän lain mukaista toimintaa johtaa, valvoo ja kehittää sosiaali- ja terveysministeriö. Etuudet myöntää ja maksaa kansaneläkelaitos.

2 luku

Oikeus kuntoutusrahaan

4 §

Kuntoutuksen tarkoitus

Kuntoutusrahaan oikeuttavan kuntoutuksen tarkoituksena tulee olla kuntoutettavan työelämässä pysyminen, työelämäänsä palaaminen tai sinne tulo.

5 §

Kuntoutuksen antamisperuste

Kuntoutusrahan maksamisen edellytyksenä on, että kuntoutus on tarpeellista 4 §:n mukaisesti ja sitä annetaan jonkin seuraavan säännöksen nojalla:

- 1) kansanterveyslain 14 §:n 3 momentti;
- 2) erikoissairaanhoidon lain 1 §;

3) kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annettu laki (/);

4) työterveyshuoltolain 2 ja 3 §; tai

5) vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/87) 8 §:n 1 momentti sopeutumisvalmennuksen osalta, lastensuojelulaki (683/83) ja päihdehuoltolaki (41/86) perhekuntoutuksen osalta.

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös, jos sisällöltään 1 momentissa tarkoitettua toimintaa vastaava kuntoutus perustuu työterveyshuoltoon nimetyn lääkärin tai muun työpaikan olosuhteisiin perehtyneen erikoislääkärin määräykseen ja kuntoutettava saa maksamistaan kustannuksista sairausvakuutuslain mukaisen korvauksen.

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettua sopeutumisvalmennusta vastaavan, Raha-automaattiyhdistyksen rahoittaman, sopeutumisvalmennuksen ajalta.

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös päihdehuoltolaissa tarkoitettua kuntoutuksen ajalta siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Kuntoutettavalla tarkoitetaan myös tässä pykälässä tarkoitettuun sopeutumisvalmennukseen ja perhekuntoutukseen osallistuvaa omaista.

6 §

Ulkomailla annettu kuntoutus

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös muualla kuin Suomessa annettavan kuntoutuksen ajalta, jos kuntoutuksen antaminen ei Suomessa ole mandollista tai sen antamiseen ulkomaille on muuten erittäin painava syy ja kysymyksessä on 5 §:n 1 momentissa mainittuun sääntöön perustuva kuntoutustoiminta.

7 §

Kuntoutusrahan maksamisen esteet

Kuntoutusrahaan ei ole oikeutta henkilöllä, joka:

1) ei ole täyttänyt 16 vuotta;

2) on täyttänyt 65 vuotta, tätä seuraavan kalenterikuukauden alusta;

3) saa varhennettua vanhuuseläkettä kansaneläkelain (347/56) nojalla; tai

4) saa varhennettua vanhuuseläkettä tai vanhuuseläkettä alle 65 vuoden ikäisenä työntekijän eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesääntöön tai eläkesääntöjen nojalla.

Kuntoutusrahaa ei makseta ajalta, jolta kuntoutettavalla on oikeus täyteen korvaukseen ansionmenetyksestä pakollista tapaturmavakuutusta tai liikennevakuutusta koskevien lakien, sotilasvammalain (404/48) tai sotilastapaturmalain (/) nojalla. Kuntoutusraha voidaan kuitenkin maksaa, jos tässä momentissa tarkoitettua korvauksen saaminen viivästyy kuntoutettavasta riippumattomasta syystä. Tällöin kuntoutettavan oikeus korvaukseen siirtyy maksettua kuntoutusrahaa vastaavalta osalta kansaneläkelaitokselle.

Kuntoutusrahaa maksetaan yleissivistävän peruskoulutuksen ajalta vain, jos peruskoulutuksen puuttuminen estää pääsyn ammatilliseen uudelleen- tai jatkokoulutukseen.

3 luku

Kuntoutusrahan maksamisaika, määrä ja suhde muihin etuuksiin

8 §

Maksamisaika

Kuntoutusrahaa maksetaan kuntoutukseen osallistumisen ajalta jokaiselta arkipäivältä eli enintään kuudelta päivältä viikossa.

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Tällöin kuntoutusrahaa maksetaan kuitenkin enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden kummankin syyn perusteella erikseen laskettuna.

9 §

Omavastuu aika

Kuntoutusrahaa ei makseta omavastuuajalta, joka on kuntoutuksen alkamispäivä ja seitsemän sitä lähinnä seuraavaa arkipäivää.

Jos kuntoutettava olisi työnsä laadun vuoksi ilman kuntoutukseen osallistumista joutunut säännönmukaisesti olemaan työssä sunnuntai-, pyhä-, itsenäisyys- tai vapunpäivänä, tämä päivä rinnastetaan omavastuu-aikaa laskettaessa arkipäivään.

10 §

Uusi kuntoutusjakso

Jos kuntoutus jatkuu uudelleen 30 päivän kuluessa päivästä, jolta kuntoutusrahaa vii-

meksi maksettiin, kuntoutusrahaa maksetaan uuden kuntoutusjakson alkamispäivää seuraavasta päivästä.

11 §

Maksaminen ilman omavastuu-aikaa

Omavastuu-aikaa ei sovelleta, jos kuntoutettava sai välittömästi ennen kuntoutuksen alkamista sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa tai työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahaa.

12 §

Asetuksella säädettävät poikkeukset omavastuujasta

Asetuksella säädetään, milloin kuntoutusrahaa voidaan maksaa kuntoutuksen alkamispäivää seuraavasta päivästä, kun se on kuntoutuksen onnistumisen kannalta tarpeellista.

Asetuksella säädetään, milloin jaksoissa annettu kuntoutus katsotaan samaksi kuntoutukseksi.

13 §

Siirtyminen eläkkeeltä

Kuntoutusrahaa maksetaan 30 päivän kuluessa kuntoutuksen alkamispäivästä, jos kuntoutettava sai välittömästi ennen kuntoutuksen alkamista täyttä työkyvyttömyyseläkettä, yksilöllistä varhaiseläkettä tai työttömyyseläkettä työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen nojalla taikka vastaavaa kansaneläkelain mukaista eläkettä.

14 §

Kuntoutusrahan määrä

Kuntoutusraha on yhtä suuri kuin se kuntoutettavalle myönnettävä sairausvakuutuslain mukainen päiväraha, johon hänellä olisi oikeus, jos hän kuntoutuksen alkaessa olisi tullut työkyvyttömäksi.

Jos kuntoutusrahan perusteena olevat työtulot ovat sairauden, työttömyyden tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi olleet olennaisesti pienemmät kuin ne muutoin olisivat olleet, kuntoutusraha määrätään hakemuksesta viimeksi vahvistettua verovuotta edeltäneen verovuoden työtulojen perusteella. Tässä momentissa tarkoitettujen työtulojen määrät tar-

kistetaan siinä suhteessa kuin kuntoutusrahan alkamisvuodelle vahvistettu työntekijäin eläkelain 9 §:n mukainen palkkaindeksiluku poikkeaa viimeistä edelliselle kalenterivuodelle vahvistetusta palkkaindeksiluvusta.

15 §

Työttömyysturvaa saaneen kuntoutusrahan vähimmäismäärä

Jos kuntoutettava sai välittömästi ennen kuntoutusrahan alkamista työttömyyspäivärahaa, kuntoutusrahana maksetaan kuntoutuksen alkaessa vähintään sairausvakuutuslain 18 a §:ssä tarkoitettu markkamäärä lisättynä 10 prosentilla.

16 §

Eläkkeensaajan kuntoutusraha

Jos kuntoutettava saa

1) täyttä työkyvyttömyyseläkettä, yksilöllistä varhaiseläkettä tai työttömyyseläkettä työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen perusteella taikka vastaavaa kansaneläkelain mukaista eläkettä, ei kuitenkaan kansaneläkelain 22 §:n 2 momentin mukaista työkyvyttömyyseläkettä, tai

2) sukupolvenvaihdoseläkettä maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) tai maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkelain (/) nojalla,

kuntoutusraha on päivää kohden kahdeskymmenesviidesosa kuukausittain maksettavien edellä tarkoitettujen eläkkeiden yhteismäärän kymmenesosasta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen kansaneläkkeiden määrästä otetaan huomioon pohjaosa, lisäosa ja lapsikorotus.

17 §

Kuntoutusrahan vähimmäismäärä ammatillisessa koulutuksessa

Ammatillisessa koulutuksessa olevan omassa taloudessaan asuvan tai huoltovelvollisen kuntoutusraha on 14 ja 15 §:n säännösten estämättä vähintään 86 prosenttia työttömyysturvalain (602/84) mukaisen täysimääräisen peruspäivärahan määrästä lisättynä 10 prosentilla.

Ammatillisessa koulutuksessa olevan, omassa taloudessaan asuvan tai huoltovelvollisen vähimmäiskuntoutusraha määrätään hakemuk-

sesta 14—16 §:n sekä 1 momentin estämättä prosenttiosuutena kansaneläkelain mukaisen pohjaosan ja yksinäisen henkilön täysimääräisen lisäosan yhteismäärästä noudattaen soveltuvin osin sosiaalihuoltolain (710/82) 32 §:n nojalla vahvistettuja toimeentulotuen yleisiä perusteita siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

18 §

Yhteensovitus

Jos kuntoutettava saa korvausta ansionmenetyksestä jonkin muun lain perusteella, muuta kuin 16 §:n tai 17 §:n 2 momentin mukaan määräytyvää kuntoutusrahaa maksetaan samalta ajalta vain siltä osin kuin se on muuta etuutta suurempi.

Jos kuntoutettavalle myönnetään korvausta ansionmenetyksestä jonkin muun lain perusteella takautuvasti, maksetaan korvaus samalta ajalta suoritettua kuntoutusrahaa vastaavalta osalta kansaneläkelaitokselle, ottaen kuitenkin huomioon, mitä kansaneläkelain 39 §:n 7 momentissa ja työntekijäin eläkelain 4 d §:n 6 momentissa säädetään.

19 §

Maksaminen ilman yhteensovitusta

Yhteensovitusta ei tehdä, jos kuntoutettava saa:

- 1) osa-aika- tai osaeläkettä työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen nojalla;
- 2) muuta kuin täyttä korvausta ansionmenetyksestä pakollista tapaturmavakuutusta tai liikennevakuutusta koskevien lakien, sotilasvammalain taikka sotilastapaturmalain nojalla;
- 3) työkyvyttömyyseläkettä kansaneläkelain 22 §:n 2 momentin nojalla; tai
- 4) sairausvakuutuslain 22 §:n 2 momentin mukaan määrättyä vanhempainrahaa.

20 §

Kuntoutusrahan määrän tarkistaminen

Ammatillisen koulutuksen aikainen kuntoutusraha määritetään uudelleen, jos kuntoutettavan olosuhteissa tapahtuu kuntoutusrahan määräytymisperusteisiin vaikuttava sellainen muutos, jonka johdosta kuntoutusrahan määrä olennaisesti muuttuisi.

Tarkemmat säännökset kuntoutusrahan uudelleen määrittämisestä, siinä huomioon otettavista olosuhteiden ja kuntoutusrahan määrän olennaisista muutoksista sekä kuntoutusrahan saajan velvollisuudesta ilmoittaa olosuhteissaan tapahtuneista muutoksista annetaan asetuksella.

21 §

Maksaminen työnantajalle

Jos työnantaja on maksanut kuntoutettavalle palkkaa tai sitä vastaavaa korvausta samalta ajalta, jolta kuntoutettavalla on oikeus kuntoutusrahan, kuntoutusraha maksetaan työnantajalle noudattaen soveltuvin osin mitä sairausvakuutuslain 28 §:ssä säädetään päivärahasta ja äitiys-, isyys- tai vanhempainrahan maksamisesta työnantajalle. Jos kuntoutusrahan määrä ylittää mainitun palkan tai korvauksen määrän, ylimenevä osa maksetaan kuntoutettavalle.

22 §

Kuntoutuksen keskeytyminen

Jos kuntoutus tilapäisesti keskeytyy kuntoutettavan tullessa työkyvyttömäksi tai muusta kuntoutettavasta riippumattomasta syystä, kuntoutusrahaa maksetaan keskeytyksen estämättä yhdenjaksoisesti enintään 25 arkipäivältä. Erityisestä syystä kuntoutusraha voidaan maksaa 25 arkipäivää pitemmältä ajalta, ei kuitenkaan enemmältä kuin kolmelta kuukaudelta.

23 §

Kuntoutusrahan lakkauttaminen

Jos kuntoutus keskeytyy tai päättyy muusta kuin 22 §:ssä mainitusta syystä taikka kuntoutusrahan maksamisen edellytykset eivät enää täyty, kuntoutusraha on lakkautettava.

Jos on perusteltua syytä olettaa, että kuntoutusraha olisi lakkautettava tai sen määrää vähennettävä, voidaan kuntoutusrahan tai sen osan maksaminen keskeyttää, kunnes asia on lopullisella päätöksellä ratkaistu.

24 §

Harkinnanvarainen kuntoutusavustus

Kuntoutuksen jälkeiseltä ajalta kuntoutusrahaa saaneelle kuntoutettavalle voidaan maksaa

harkinnanvaraista kuntoutusavustusta, jos tämä on kuntoutettavan työllistymisen kannalta erityisen tarpeellista. Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta ei makseta kuitenkaan ajalta, jolta henkilöllä on oikeus työttömyysturvalain mukaiseen työttömyyspäivärahaan.

Harkinnanvarainen kuntoutusavustus vastaa määrältään enintään sen saajalle kuudelta kuukaudelta laskettua kuntoutusrahaa. Avustus määritellään kertasuorituksena ja se maksetaan yhdessä tai useammassa erässä.

4 luku

Hakeminen, päätös, maksaminen ja muutoksenhaku

25 §

Etuuksien hakeminen

Kuntoutusrahaa ja harkinnanvaraista kuntoutusavustusta haetaan kansaneläkelaitoksen paikallistoimistosta. Kuntoutusrahaa haettaessa on esitettävä kuntoutuspäätös.

Kuntoutuspäätöksestä on käytävä ilmi suunnitelma kuntoutuksen toteuttamisesta, kuntoutuspäätöksen tekijä, kuntoutuksen tarkoitus sekä arvio kustannuksista ja ajoituksesta. Hakija voi esittää myös muun riittävän selvityksen.

Kuntoutusrahaa ei makseta ilman erityistä syytä pitemmältä kuin kuuden kuukauden ajalta ennen sen hakemista.

26 §

Päätös

Kuntoutusrahaa ja harkinnanvaraista kuntoutusavustusta koskevassa asiassa on annettava kirjallinen päätös. Päätös toimitetaan tiedoksi myös kuntoutuspäätöksen antajalle.

Ammatillista kuntoutusta koskevasta päätöksestä ja sen perusteella myönnettävästä kuntoutusrahasta kansaneläkelaitoksen on välittömästi ilmoitettava opintotukilaissa (28/72) tarkoitettulle valtion opintotukikeskukselle ja eläketurvakeskukselle siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

27 §

Maksaminen

Kuntoutusraha maksetaan kuntoutusjakson jälkeen. Ammatillisen koulutuksen ajalta kuntoutusraha maksetaan kuukausittain etukäteen. Tarkemmat määräykset maksamisessa noudatettavasta menettelystä sekä tarvittavista selvityksistä antaa kansaneläkelaitos.

Jos henkilölle kuntoutusrahana kuukaudelta maksettava erä olisi pienempi kuin 17 §:n I momentin mukaan päivää kohti laskettava vähimmäismäärä, ei kuntoutusrahaa makseta.

28 §

Muutoksenhaku

Joka on tyytymätön kansaneläkelaitoksen tämän lain nojalla antamaan päätökseen, saa hakea siihen muutosta tarkastuslautakunnalta kirjallisella valituksella. Valitus on toimitettava kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoon tai tarkastuslautakuntaan viimeistään kolmantenäkymmenentenä päivänä sen päivän jälkeen, jona valittaja sai tiedon eläkelaitoksen päätöksestä.

Tarkastuslautakunnan päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta vakuutusoidelta I momentissa säädetyllä tavalla ja siinä säädetyssä ajassa päätöksestä tiedon saatuaan.

Kansaneläkelaitoksen ja vastaavasti tarkastuslautakunnan päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.

Jos tämän lain nojalla annettu lainvoimainen päätös on perustunut väärään tai puutteelliseen selvitykseen tai on ilmeisesti lain vastainen, vakuutusoikeus voi asianomaisen hakemuksesta tai kansaneläkelaitoksen esityksestä ja asianomaista kuultuaan poistaa päätöksen ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Tehtyään edellä sanotun esityksen, kansaneläkelaitos voi, kunnes asia on uudelleen ratkaistu, väliaikaisesti keskeyttää tämän lain mukaisen etuuden maksamisen tai maksaa sen esityksensä mukaisin määrin.

Jos kysymys on evätyn edun myöntämisestä tai myönnetyn edun lisäämisestä, voi kansaneläkelaitos aikaisemman päätöksen estämättä käsitellä asian uudelleen.

Tarkastuslautakunnasta on voimassa, mitä siitä sairausvakuutuslaissa säädetään.

5 luku

Erinäiset säännökset

Takaisinperintä ja ulosotto

29 §

Jos kuntoutettava on saanut tämän lain mukaista etuutta enemmän kuin hänellä on ollut oikeus, aiheettomasti suoritettu etuus voidaan periä takaisin osittain tai kokonaan, jollei se ole kohtuutonta.

Perittävä määrä voidaan kuitata myöhemmin maksettavista tämän lain mukaisista etuuksista.

Tähän lakiin perustuvaa etuutta ei saa ulosmitata.

Kansaneläkelaitoksen on annettava asianomaisen viranomaisen pyynnöstä muun lain mukaisen etuuden ulosottoa varten tämän lain mukaisesta etuudesta tarpeelliset tiedot.

30 §

Indeksitarkistus

Kuntoutusrahaan, joka määräytyy 14 tai 15 §:n mukaan, tehdään vuosittain indeksitarkistus noudattaen vastaavasti, mitä työntekijäin eläkelain 9 §:ssä on säädetty.

31 §

Rahoitus

Tämän lain täytäntöönpanosta aiheutuvat kustannukset maksetaan kansaneläkerahaston varoista.

32 §

Sosiaaliturvasopimukset

Asetuksella voidaan säätää sellaisia poikkeuksia tämän lain säännöksistä, jotka johtuvat vieraan valtion kanssa tehdystä vastavuoroisesta sopimuksesta.

33 §

Kansaneläkelaitoksen oikeus saada tietoja

Valtion, kunnan ja muun julkisoikeudellisen yhteisön viranomainen, vakuutus- ja eläkelaitos, eläkesäätiö, sairaala ja muu sairaanhoitolaitos sekä työnantaja ovat velvolliset pyynnöstä antamaan kansaneläkelaitokselle tai tämän

lain mukaiselle valitusviranomaiselle maksutta kaikki hallussaan olevat, näiden käsiteltävänä olevan asian ratkaisuun vaikuttavat tiedot.

Mitä 1 momentissa on säädetty, koskee myös lääkäriä. Hänellä on kuitenkin oikeus saada antamistaan tiedoista ja lausunnoista kansaneläkelaitoksen vahvistaman taksan mukainen palkkio.

Oppilaitos, kuntoutuslaitos tai muu kuntoutusrahaan oikeuttavan kuntoutuksen toteuttaja on velvollinen antamaan kansaneläkelaitokselle sen tämän lain mukaisten tehtävien hoitamiseksi tarvitsemat tiedot ja kansaneläkelaitoksella on oikeus saada kuntoutettavan kuntoutusrahaa koskevia tietoja, jotka ovat tarpeen muun lainsäädännön perusteella kuntoutettavalle annettavan edun vahvistamista tai suorittamista varten.

34 §

Sairausvakuutuslain säännösten noudattaminen

Jollei tässä laissa ole toisin säädetty, on kuntoutusraha-asioissa noudatettava soveltuvin osin, mitä virka-avusta, tietojen salassapidosta sekä lomakkeiden vahvistamisesta on sairausvakuutuslaissa tai sen nojalla säädetty.

35 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

36 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

Tätä lakia sovelletaan niihin kuntoutusjaksoihin, jotka alkavat lain voimaantulon jälkeen.

Ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten mukaisten kuntoutusetuuksien maksamisessa noudatetaan sanottuja säännöksiä. Kuntoutusetuudet voidaan muuttaa tämän lain mukaisiksi etuuksiksi 1 päivänä tammikuuta 1992 tai sen jälkeen. Kuntoutusetuutena maksetaan kuitenkin vähintään aikaisempaa etuutta vastaava määrä.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

9.

Laki**työntekijäin eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/61) 4 §:n 6 momentti, sellaisena kuin se on 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa (100/90),

muutetaan 6 §:n 3 momentti, 8 §:n 1 momentti sekä 12 §:n 1 momentin johdantokappale sekä 2 ja 4 kohta ja 3 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 6 §:n 3 momentti 29 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1323/88), 8 §:n 1 momentti 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa (666/85), 12 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 momentti 16 päivänä joulukuuta 1966 annetussa laissa (639/66), 2 kohta 26 päivänä toukokuuta 1989 annetussa laissa (475/89) ja 4 kohta 29 päivänä kesäkuuta 1990 annetussa laissa (599/90), sekä

lisätään 4 d §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 26 päivänä kesäkuuta 1981 ja 30 päivänä kesäkuuta 1989 annetuilla laeilla (472/81 ja 605/89) sekä mainitulla 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetulla lailla, uusi 6 momentti, jolloin nykyinen 6 momentti siirtyy 7 momentiksi, lakiin uusi 4 h—4 n §, 4 h §:n edelle uusi väliotsikko ja 6 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 30 päivänä joulukuuta 1965, 14 päivänä heinäkuuta 1969 ja 12 päivänä heinäkuuta 1985 annetuilla laeilla (707/65, 469/69 ja 592/85) sekä mainituilla 26 päivänä heinäkuuta 1985 ja 29 päivänä joulukuuta 1988 annetuilla laeilla, uusi 6 momentti, jolloin nykyinen 6 momentti siirtyy 7 momentiksi, seuraavasti:

4 d §

 Jos työntekijälle myönnetään työkyvyttömyyseläke takautuvasti samalta ajalta kuin hänelle on maksettu kuntoutusrahalain (/) mukaista kuntoutusrahaa, eläkkeestä vähennetään kuntoutusraha ja eläkettä suoritetaan vain siltä osin kuin sen määrä ylittää samalta ajalta maksetun kuntoutusrahan määrän. Kuntoutusrahaa ei kuitenkaan oteta huomioon siltä osin kuin se on jo vähennetty muusta eläkkeestä. Työkyvyttömyyseläkettä ei suoriteta takautuvasti ajalta, jolta työntekijälle on maksettu 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön ja eläkesääntöjen mukaista kuntoutusrahaa.

Kuntoutus**4 h §**

Työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi voidaan työnteki-

jälle ammatillisena kuntoutuksena antaa neuvontaa, tehdä kuntoutustutkimuksia sekä antaa työhön ja ammattiin johtavaa koulutusta, työhönvalmennusta ja elinkeinotukea sekä edellä tarkoitettua ammatillista kuntoutusta tukevaa lääkinnällistä kuntoutusta.

Kuntoutusta voidaan antaa työntekijälle, jonka eläkettä tämän lain mukaan määrättäessä olisi eläkkeeseen oikeuttavana otettu huomioon myös aika työkyvyttömyyden alkamisesta eläkeikään, jos työkyvyttömyys olisi alkanut ajankohtana, jona kuntoutuspäätös tehtiin, tai työntekijälle, joka päätöstä tehtäessä saa sanotulla tavalla määrättyä tämän lain mukaista eläkettä.

4 i §

Työntekijän kuoltua voidaan hänen leskelleen antaa lainaa koulutusta varten ja elinkeinotukena.

Laina saadaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamin ehdoin käyttää vakuutusrahaston ja eläkevastuun katteena vaatimatta eläkelai-

toksia koskevassa lainsäädännössä edellytettyä vakuutta. Samoin edellytyksin laina saadaan sen estämättä, mitä 19 a §:ssä säädetään, peritään takaisin lainansaajan perhe-eläkkeestä.

4 j §

Ennen kuin eläkelaitos tekee päätöksen työkyvyttömyyseläkkeestä, sen on tarvittaessa varmistettava, että työntekijän mahdollisuudet kuntoutukseen on selvitetty. Jos eläkehakemus hylätään, eläkelaitos ohjaa työntekijän tarpeen mukaan hänen kuntoutustarvettaan vastaavan kuntoutuksen tai muiden palveluiden piiriin.

Lisäksi eläkelaitoksen on noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annettussa laissa (/) säädetään.

4 k §

Työntekijällä on oikeus kuntoutusraahan niiltä kalenterikuukausilta, joiden aikana hän on estynyt tekemästä ansiotyötään 4 h §:ssä tarkoitettua kuntoutuksen johdosta.

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Tällöin kuntoutusrahaa maksetaan kuitenkin enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden kummankin syyn perusteella erikseen laskettuna.

Kuntoutuksen jälkeiseltä ajalta kuntoutusrahaa saaneelle voidaan maksaa harkinnanvaraista kuntoutusavustusta, jos tämä on hänen työllistymisensä kannalta erityisen tarpeellista.

4 l §

Kuntoutusrahan suuruutta määrättäessä otetaan perusteeksi ne 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen peruseläkkeiden, joihin työntekijällä olisi oikeus, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavasti työkyvyttömäksi ajankohtana, jona kuntoutuspäätös tehtiin. Kuntoutusraha on yhtä suuri kuin edellä tarkoitettujen eläkkeiden yhteismäärä korotettuna 33 prosentilla.

Jos työntekijä saa peruseläkettä kuntoutuksen ajalta, hänelle maksetaan eläkkeen lisänä kuntoutusraha, jonka suuruus on 10 prosenttia hänelle maksettavien I momentissa tarkoitettujen peruseläkkeiden ja hänen kansaneläkkeensä pohjaosan, lisäosan ja lapsikorotuksen yhteismäärästä. Kansaneläke lisineen otetaan huomioon sellaisena kuin se oli kuntoutusrahakauden alkaessa.

Edellä 4 k §:n 3 momentissa tarkoitettu har-

kinnanvarainen kuntoutusavustus on enintään kuudelta kuukaudelta lasketun kuntoutusrahan suuruinen. Harkinnanvarainen kuntoutusavustus määritellään kertasuorituksena ja maksetaan yhdessä tai useammassa erässä. Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta ei makseta ajalta, jolta työntekijällä on oikeus työttömyysturvalain mukaiseen työttömyyspäivärahaan.

4 m §

Työntekijälle voidaan maksaa korvaus kuntoutuksen aiheuttamista välttämättömistä ja tarpeellisista kustannuksista.

4 n §

Kuntoutusrahasta ja sitä koskevasta päätöksenteosta on soveltuvin osin voimassa, mitä tässä laissa on säädetty eläkepäätöksestä, sitä koskevasta muutoksenhakumenettelystä, eläkkeensaajan ilmoitusvelvollisuudesta sekä eläkkeen maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Eläkelaitoksen on välittömästi ilmoitettava 4 h §:ssä tarkoitettua kuntoutustoimenpiteetään ja kuntoutusrahapäätöksestään kansaneläkelaitokselle.

Jos työntekijä saa kuntoutusrahan lisäksi samalta ajalta palkkaa, palkan määrää vastaava osa kuntoutusrahasta maksetaan työnantajalle.

6 §

Jos työntekijä on ennen työkyvyttömyyden alkamista asunut vähintään viisi vuotta Suomessa ja jos työkyvyttömyys on alkanut ennen kuin työsuhteen päättymisestä on kulunut 360 päivää, luetaan tämän työsuhteen perusteella myönnettävää työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä eläkkeeseen oikeuttavaksi myös työkyvyttömyyden alkamisen ja eläkeiän täyttämisen välinen aika. Edellä tarkoitettua 360 päivää laskettaessa jätetään huomioon ottamatta päivät, joilta työntekijä on saanut opintovapaa- laissa (273/79) tarkoitettua opintovapaa- ta, sekä päivät, joilta työntekijä on saanut työttömyysturvalain mukaista päivärahaa, viimeksi mainitut kuitenkin enintään siihen määrään saakka, joka vastaa työttömyysturvalain 26 §:ssä säädettyä niiden päivien enimmäismäärää, joilta voidaan maksaa ansioon suhteutettua päivärahaa. Työntekijän ilmoituksen johdosta jätetään huomioon ottamatta myös sellaiset päivät, joilta työntekijä on saanut

8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön ja eläkesääntöjen tai kuntoutusrahain (/) mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilasvammalain (404/48) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella. Niin ikään työntekijän ilmoituksen johdosta jätetään huomioon ottamatta sellaiset päivät, joilta työntekijä on kolmen viimeisen vuoden aikana välittömästi ennen tässä laissa tarkoitettua työkyvyttömyyden alkamista saanut sairausvakuutuslain (364/63) mukaista päivärahaa, samoin kuin sellaiset päivät, joilta päivärahaa olisi suoritettu, jollei työntekijä olisi saanut sanotun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua sairaudesta, viasta tai vammasta johtuvan työkyvyttömyyden vuoksi maksettavaa vastaavaa korvausta jonkin muun lain mukaan. Jollei työsuhte ole jatkunut kuutta kuukautta, luetaan sen perusteella eläkkeeseen oikeuttavaksi eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika vain sikäli kuin työntekijällä ei ole ennen tätä työsuhdetta alkaneen työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella oikeutta lain tai julkisen eläkesäännön mukaiseen sellaiseen eläketurvaan, jonka mukaan maksettavaa työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä sanottu aika tai sitä vastaava ansio jo otetaan huomioon. Mitä edellä tässä momentissa on säädetty, ei kuitenkaan sovelleta vanhuuseläkkeen eikä sellaisen työkyvyttömyyseläkkeen, jonka perusteena oleva työkyvyttömyys on alkanut työntekijän 63 vuoden iän täyttämivuoden jälkeen, määrää laskettaessa, jollei työntekijä ole ollut sanotun iän täyttämivuoden aikana tämän lain piiriin kuuluvassa työssä, ottaen huomioon kokonaisuudessaan myös sanotun vuoden aikana päättynyt työsuhte, yhteensä vähintään kuutta kuukautta. Niin ikään luetaan naispuolisen työntekijän työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika, jos hänellä on edellä sanottujen 360 päivän täyttymisen ja työkyvyttömyyden alkamisen välisen ajan, joka saa olla enintään yhdeksän vuotta, ollut 4 §:n 5 momentissa tarkoitettu, kolmea vuotta nuorempi lapsi, ei kuitenkaan, jos eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio on ilman sanotun lapsenhoitoajan huomioon ottamista luettava eläkkeeseen oikeuttavaksi muun työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella. Jollei tällaisen naispuolisen työntekijän työsuhte ole jatkunut

kuutta kuukautta, on eläkkeeseen oikeuttavan ajan määrittämisestä soveltuvin osin voimassa, mitä tässä momentissa on säädetty.

— — — — —
 Jos tämän lain mukaista kuntoutusrahaa saaneelle työntekijälle myönnetään työkyvyttömyyseläke sellaisen työkyvyttömyyden perusteella, joka on alkanut ennen kuin kuntoutusrahakauden päättymisestä on kulunut yksi vuosi, eläke määrätään niillä perusteilla, joiden mukaan se olisi määrätty, jos työkyvyttömyys olisi alkanut kuntoutuspäätöstä tehtäessä.

8 §

Jos tämän lain vähimmäisehtojen mukainen vanhuus- tai työkyvyttömyyseläke taikka, milloin työntekijä lisäksi saa tapaturmavakuutuslain (608/48) säännöksiin perustuvaa päivärahaa tai tapaturmaeläkettä, liikennevakuutuslain (279/59) nojalla myönnettyä omaan vammaan perustuvaa jatkuvaa korvausta, tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (/) tai liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (/) nojalla myönnettyä ansionmenetykskorvausta, sotilasvammalain nojalla myönnettyä elinkorkoa tai 4 momentissa tarkoitettua peruseläkettä taikka muuta siihen verrattavaa työ- tai virkasuhteen perustuvaa eläkettä, näiden suoritusten yhteismäärä ylittää 2 momentissa säädetyn yhteensovitusrajan, vähennetään tämän lain mukaisesta vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeestä määrä, joka on yhtä suuri osa ylitteestä kuin tämän lain vähimmäisehtojen mukainen eläke on kaikista peruseläkkeistä. Jos vanhuuseläke 5 §:n 3 momentin mukaisesti myönnetään myöhemmästä ajankohdasta kuin eläkeiän saavuttamista seuraavan kuukauden alusta, yhteensovitus toimitetaan työntekijän täyttäessä vanhuuseläkkeen saamiseen oikeuttavan iän.

Eläkkeistä aiheutuvan vastuun ja kulujen jakaantuminen

12 §

Eläkelaitosten keskinäinen vastuu eläkkeistä ja kuntoutusrahasta määräytyy sekä eläkkeistä ja kuntoutusrahasta eläkelaitoksille aiheutuvat kulut jaetaan eläkelaitosten kesken, mikäli eläkelaitokset eivät ole toisin sopineet, seuraavasti:

2) työkyvyttömyyseläkkeestä, joka on myönnetty 6 §:n 3 momenttia soveltaen, sellaisen työttömyyseläkkeen puolesta määrästä, joka on myönnetty soveltaen 6 §:n 3 momenttia vähintään viisi vuotta jatkuneeseen työsuhteeseen, sekä perhe-eläkkeestä, jonka perusteena on edunjättäjän 6 §:n 3 momenttia soveltaen laskettu työkyvyttömyyseläke, siltä osin kuin sitä on maksettu ajalta ennen sen kuukauden päättymistä, jona edunjättäjä olisi saavuttanut eläkeiän, näihin eläkkeisiin luettuna myös lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain perusteella ehkä saatava eläkkeen osa, mutta ei 7 c §:n mukaista korotusta eikä eläkkeen alkamisen, työttömyyseläkkeen osalta kuitenkin 4 c §:ssä tarkoitetun työttömäksi joutumispäivän, jälkeen 9 §:n perusteella annettuja korotuksia, sekä siitä kuntoutusrahan osasta, joka vastaa 6 §:n 3 momenttia soveltaen myönnetystä työkyvyttömyyseläkkeestä yllämainitulla tavalla määräytyvää eläkkeen osaa, vastaa yksin se eläkelaitos, jonka toimintapiiriin työntekijä tai edunjättäjä kuului sanotussa momentissa tarkoitetun työsuhteen perusteella kuitenkin siten, että edellä tarkoitusta eläkkeestä tai eläkkeen osasta, jonka perusteena oleva eläketapahtuma on sattunut työntekijän 63 vuoden iän täyttämivuoden jälkeen, vastaa yksin se eläkelaitos, jonka toimintapiiriin työntekijä on viimeksi kuulunut ennen eläketapahtuman sattumista sanotun iän täyttämivuonna tai sen jälkeen yhdenjaksoisesti jatkuneen vähintään kuuden kuukauden työsuhteen perusteella;

4) muista vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläkkeistä, lukuun ottamatta lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 9 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti maksettavaa määrää, samoin kuin eläkkeiden ja kuntoutusrahan niistä osista, jotka ylittävät 1—3 kohdan mukaiset määrät, osa-aikaeläkkeestä sekä maksujen tai rahastojen laskuperusteiden yleisestä muutoksesta ja 1 kohdan viimeisessä lauseessa tarkoitettua siirrosta johtuvista kustannuksista ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 9 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua sanottuun lakiin perustuvan eläketurvan aiheuttamien kulujen osuudesta vastaavat eläkelaitokset yhteisesti sosiaali- ja terveysministeriön eri kululajeja varten antamien perusteiden mukaisesti; sekä

Kuntoutukseen liittyvistä muista kuin kuntoutusrahan aiheuttamista kustannuksista vastaa yksin kuntoutuksesta huolehtiva eläkelaitos ja kustannuksista, jotka johtuvat 4 b §:n 3 momentin soveltamisesta, vastaavat eläkelaitokset noudattaen soveluvin osin, mitä perhe-eläkkeestä aiheutuvista kustannuksista on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

Lakia sovelletaan kuntoutukseen, joka alkaa lain tultua voimaan.

10.

Laki

lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 9 päivänä helmikuuta 1962 annetun lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/62) 1 §:n 1 momentti, 7 §:n 1 momentti, 9 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdat sekä 11 §:n 3 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentti 11 päivänä marraskuuta 1988 annetussa laissa (923/88), 7 §:n 1 momentti 29 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1324/88) sekä 9 §:n 1 momentin 2 kohta 26 päivänä toukokuuta 1989 annetussa laissa (476/89) ja 3 kohta 29 päivänä kesäkuuta 1990 annetussa laissa (600/90) sekä 11 §:n 3 momentti 16 päivänä joulukuuta 1966 annetussa laissa (640/66) sekä

lisätään lakiin uusi 4 b § sekä 7 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 14 päivänä heinäkuuta 1969, 18 päivänä kesäkuuta 1971 ja 31 päivänä joulukuuta 1985 annetuilla laeilla (470/69, 501/71 ja 1121/85) sekä mainitulla 29 päivänä joulukuuta 1988 annetulla lailla, uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4—7 momentti siirtyvät 5—8 momentiksi, seuraavasti:

1 §

Työntekijälle, joka sen vuoden jälkeen, jona hän on täyttänyt 13 vuotta, työskentelee metsätyössä, uittotyössä, maatalo- ja puutarhatalouden eri töissä, maa-, vesi- ja talonrakennustyössä, maanparannustyössä, turveteollisuustyössä, satamatyössä taikka kotimaanliikenteen aluksessa taikka, sikäli kuin asetuksella säädetään, muulla sellaisella alalla, jolle lyhytaikaiset työsuhteet ovat luonteeltaan omaisille, on työnantajan kustannettava eläketurva vanhuuden ja työkyvyttömyyden varalta sekä tällaisen työntekijän omaisille perhe-eläketurva tämän lain mukaan. Mikäli tässä laissa ei toisin säädetä, on soveltuvin osin muutoin voimassa, mitä työntekijäin eläkelain (395/61) 3 §:n 2—4 momentissa, 4 §:n 1, 3 ja 5 momentissa, 4 a—4 d, 4 f—4 n §:ssä, 5 b §:n 3 ja 4 momentissa, 5 c, 7 a—10 a ja 12 §:ssä, 13 §:n 3 momentissa, 14, 15 a—18 ja 19 a—23 §:ssä säädetään.

4 b §

Kuntoutuksen antaminen sekä kuntoutusrahan ja harkinnanvaraisen kuntoutusavustuksen saamisen edellytykset ja suuruus määräytyvät siten kuin työntekijäin eläkelaisissa säädetään. Sanotun lain 4 h §:n 2 momentissa tarkoitettua eläkeiän saavuttamiseen jäljellä olevaa aikaa vastaa tämän lain 7 §:n 1 momentissa tarkoitettu palkka.

7 §

Jos työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeutettu työntekijä on ennen työkyvyttömyyden alka-

mista asunut vähintään viisi vuotta Suomessa ja jos hän on työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä olevan sairauden, vian tai vamman saamista lähinnä edeltäneen 540 päivän aikana tässä laissa tarkoitetussa työssä ansainnut vähintään 800 markkaa, luetaan eläkkeeseen oikeuttavaksi myös se palkka, jonka hän työkyvyttömyyden alkamisesta lukien olisi ansainnut eläkeikänsä mennessä. Edellä tarkoitettua 540 päivää laskettaessa jätetään huomioon ottamatta päivät, joilta työntekijä on saanut opintovapaalaissa (273/79) tarkoitettua opintovapaata, sekä päivät, joilta työntekijä on saanut työttömyysturvalain (602/84) mukaista päivärahaa, viimeksi mainitut kuitenkin enintään siihen määrään saakka, joka vastaa työttömyysturvalain 26 §:ssä säädettyä niiden päivien enimmäismäärää, joilta voidaan maksaa ansioon suhteutettua päivärahaa. Samoin menettellään, jos naispuolisella työntekijällä on työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä olevan sairauden, vian tai vamman saamista välittömästi edeltäneen enintään yhdeksän vuoden ajan ollut työntekijäin eläkelain 4 §:n 5 momentissa tarkoitettu, kolmea vuotta nuorempi lapsi ja sanottuna aikana on päättynyt edellä tarkoitettu 540 päivän ajanjakso, jollei eläkeiän saavuttamiseen jäljellä olevaa aikaa tai sitä vastaavaa ansiota ilman sanotun lapsenhoitoajan huomioon ottamista ole luettava eläkkeeseen oikeuttavaksi muun työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella. Työntekijän ilmoituksen johdosta jätetään huomioon ottamatta sellaiset päivät, joilta työntekijä on saanut työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa

mainittujen lakien, eläkeohjesäännön ja eläkesääntöjen tai kuntoutusrahalain (/) mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmentyskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilasvammalain (404/48) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella. Niin ikään työntekijän ilmoituksen johdosta jätetään huomioon ottamatta sellaiset päivät, joilta työntekijä on kolmen viimeisen vuoden aikana välittömästi ennen tässä laissa tarkoitetun työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä olevan sairauden alkamista saanut sairausvakuutuslain (364/63) mukaista päivärahaa, samoin kuin sellaiset päivät, joilta päivärahaa olisi suoritettu, jollei työntekijä olisi saanut sanotun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua sairaudesta, iasta tai vammasta johtuvan työkyvyttömyyden vuoksi maksettavaa vastaavaa korvausta jonkin muun lain mukaan. Edellä sanotun palkan vuotuinen määrä edellytetään samaksi työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaan korjatuksi markkamääräksi, josta työntekijän työsuhteen perusteella on keskimäärin suoritettu tämän lain mukainen vakuutusmaksu niinä kalenterivuosina, joina hän tässä laissa tarkoitettussa työssä on ansainnut vähintään 800 markkaa tai, jollei hän minään kalenterivuotena ole ansainnut vähintään sanottua määrää, samaksi kuin mainittu rajamäärä. Jollei työntekijällä ole oikeutta lukea tässä momentissa tarkoitettua palkkaa vastaavaa aikaa eläkkeeseen oikeuttavaksi muun työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella, markkamäärään lisätään edellä tarkoitetuilta kalenterivuosilta saadut työntekijäin eläkelain mukaiseen eläkkeeseen oikeuttavien aikojen ja niitä vastaavien eläkkeen perusteena olevien palkkojen mukaan lasketut ansiot. Ennen 23 vuoden iän täyttämistä ansaitut palkat otetaan kuitenkin huomioon vain, jos ne on ansaittu sinä kalenterivuotena, jona työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä oleva sairaus, vika tai vamma on saatu, tai jona edellä kolmannessa virkkeessä tarkoitettu 540 päivän ajanjakso on päättynyt taikka kolmena sitä välittömästi edeltäneenä kalenterivuotena. Laskettaessa edellä tarkoitettua markkamäärää, josta keskimäärin on suoritettu vakuutusmaksu, ei oteta huomioon aikaa, jolta työntekijä on ennen eläketapahtumaa välittömästi edeltäneen kalenterivuoden alkua saanut työttömyysturvalain mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa. Markkamäärän laskemisesta säädetään tarkemmin asetuksella.

Jos tämän lain mukaista kuntoutusrahaa saaneelle työntekijälle myönnetään työkyvyttömyyseläke sellaisen työkyvyttömyyden perusteella, joka on alkanut ennen kuin kuntoutusrahauden päättymisestä on kulunut yksi vuosi, eläke määrätään niillä perusteilla, joiden mukaan se olisi määrätty, jos työkyvyttömyys olisi alkanut kuntoutuspäätöstä tehtäessä.

9 §

Tässä laissa säädetystä eläketurvasta vastaavat 2 §:ssä tarkoitetut eläkelaitokset sikäli kuin ne eivät ole toisin sopineet seuraavasti:

2) työkyvyttömyyseläkkeestä, joka on myönnetty 7 §:n 1 momenttia soveltaen, sellaisen työttömyyseläkkeen määrän 30/100:sta, joka on myönnetty 7 §:n 1 momenttia soveltaen, sekä myöhemmin kuin vuonna 1970 kuolleen edunjättäjän jälkeen suoritettavasta perheläkkeestä, jonka perusteena on edunjättäjän 7 §:n 1 momenttia soveltaen laskettu työkyvyttömyyseläke, siltä osin kuin sitä on maksettu ajalta ennen sen kuukauden päättymistä, jona edunjättäjä olisi saavuttanut eläkeiän, näihin eläkkeisiin luettuna myös työntekijäin eläkelain perusteella ehkä saatava eläkkeen osa, mutta ei 7 c §:n mukaista korotusta eikä 9 §:n perusteella eläkkeen alkamisen, työttömyyseläkkeen osalta kuitenkin työntekijäin eläkelain 4 c §:ssä tarkoitettua työttömäksi joutumispäivän, jälkeen annettuja korotuksia, sekä siitä kuntoutusrahan osasta, joka vastaa 7 §:n 1 momenttia soveltaen myönnettystä työkyvyttömyyseläkkeestä yllämainitulla tavalla määrättyä eläkkeen osaa, vastaa yksin se eläkelaitos, jonka toimintapiiriin työntekijä tai edunjättäjä kuului saadessaan 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua sairauden, vian tai vamman taikka joutuessaan työttömäksi tai, jos hän ei silloin enää ollut tämän lain piiriin kuuluvassa työsuhteessa, se eläkelaitos, jonka piiriin hän viimeksi on kuulunut;

3) muista vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perheläkkeistä, lukuun ottamatta työntekijäin eläkelain 12 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti maksettavaa määrää, samoin kuin eläkkeen ja kuntoutusrahan niistä osista, jotka ylittävät 1 ja 2 kohdassa mainitut määrät, osa-aikaeläkkeestä sekä työntekijäin eläkelain perusteella maksettavista vastaavista vähimmäiseläketurvan mukaisista eläkkeistä ja eläkkeen osista ja 1 kohdan viimeisessä lau-

seessa tarkoitettusta siirrosta sekä eläketurvakeskusten kustannuksista vastaavat eläkelaitokset yhdessä työntekijäin eläkelain mukaista toimintaa harjoittavien eläkelaitosten kanssa, niin kuin on säädetty työntekijäin eläkelain 12 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdassa; sekä

11 §

Mitä 1 ja 2 momentissa on säädetty ei koske

lainaa, joka myönnetään työntekijäin eläkelain 4 i §:n mukaan.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

Lakia sovelletaan kuntoutukseen, joka alkaa lain tultua voimaan.

Tämän lain 7 §:n 1 momentissa säädetty markkamäärä vastaa vuodelle 1962 vahvistettua palkkaindeksilukua.

11.

L a k i

maatalousyrittäjien eläkelain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) 6 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 8 päivänä elokuuta 1986 annetussa laissa (605/86), seuraavasti:

6 §

Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen, kuntoutuksen antamisen ja kuntoutusrahan sekä harkinnanvaraisen kuntoutusavustuksen ja osa-aikaeläkkeen sekä perhe-eläkkeen saamisen edellytykset ja suuruus määräytyvät, jollei tästä laista muuta seuraa, siten kuin työntekijäin eläkelaisissa säädetään, ja tällöin on tässä laissa tarkoitettuun työtuloon ja eläkkeeseen oikeutavaan aikaan vastaavasti sovellettava, mitä edellä mainitussa laissa säädetään palkasta ja eläkkeeseen oikeuttavasta palvelusajasta. Osa-aikaeläkkeen saaminen edellyttää, että maatalousyrittäjä vähentää tämän lain piiriin kuuluvan toimintansa puoleen tai lopettaa sen kokonaan ja että hänen jäljellä oleva ansiotyönsä täyttää työntekijäin eläkelain 4 f §:n 1 momentin 5 ja 7 kohdassa säädetty edellytykset. Maatalousyrittäjän on esitettävä eläkelaitokselle riittävä selvitys työaikansa vähentymisestä. Osa-aikaeläkkeen määrää laskettaessa maatalousyrittäjän vakiintuneena työtulona pidetään hänelle osa-aikatyöhön siirtymistä välittömästi edeltäneiden neljän viimeisen kalenterivuoden vahvistettua keskimääräistä työtuloa ja osa-aikatyön työtulona puolta tästä. Tämän lain mukaiseen eläkkeeseen ei kuitenkaan sovelleta

työntekijäin eläkelain 5 a ja 7 b §:n säännöksiä. Varhennettua vanhuuseläkettä määrättäessä sovelletaan työntekijäin eläkelain 5 §:n 5 momenttia siten, että syntymävuoden 1937 asemesta käytetään syntymävuotta 1945 ja syntymävuodesta riippuva vähennys on seuraavien prosenttimäärien mukainen:

Syntymä- vuosi	Vähennys prosenttia kuukautta kohti	Syntymä- vuosi	Vähennys prosenttia kuukautta kohti
1930 tai aikaisempi	0,33	1938	0,42
1931	0,34	1939	0,43
1932	0,36	1940	0,44
1933	0,37	1941	0,46
1934	0,38	1942	0,47
1935	0,39	1943	0,48
1936	0,40	1944	0,49
1937	0,41		

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

Lakia sovelletaan kuntoutukseen, joka alkaa lain tultua voimaan.

12.

Laki

yrittäjien eläkelain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun yrittäjien eläkelain (468/69) 5 §:n 1 momentti, sellaisina kuin se on 8 päivänä elokuuta 1986 annetussa laissa (606/86), seuraavasti:

5 §

Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen, kuntoutuksen antamisen ja kuntoutusrahan sekä harkinnanvaraisen kuntoutusavustuksen ja osaaikaeläkkeen sekä perhe-eläkkeen saamisen edellytykset ja suuruus määräytyvät, jollei tästä laista muuta seuraa, siten kuin työntekijäin eläkelain 5 §:n 5 momenttia siten, että syntymävuoden 1937 asemesta käytetään syntymävuotta 1945 ja syntymävuodesta riippuva vähennys on seuraavien prosenttimäärien mukainen:

lona puolta tästä. Tämän lain mukaiseen eläkkeeseen ei kuitenkaan sovelleta työntekijäin eläkelain 5 a ja 7 b §:n säännöksiä. Varhennettua vanhuuseläkettä määrättäessä sovelletaan työntekijäin eläkelain 5 §:n 5 momenttia siten, että syntymävuoden 1937 asemesta käytetään syntymävuotta 1945 ja syntymävuodesta riippuva vähennys on seuraavien prosenttimäärien mukainen:

Syntymävuosi	Vähennys prosenttia kuukautta kohti	Syntymävuosi	Vähennys prosenttia kuukautta kohti
1930 tai aikaisempi	0,33	1938	0,42
1931	0,34	1939	0,43
1932	0,36	1940	0,44
1933	0,37	1941	0,46
1934	0,38	1942	0,47
1935	0,39	1943	0,48
1936	0,40	1944	0,49
1937	0,41		

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

Lakia sovelletaan kuntoutukseen, joka alkaa lain tultua voimaan.

13.

Laki

eräiden työsuhteessa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetun eräiden työsuhteessa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelain (662/85) 3 §:n 1 momentti seuraavasti:

3 §

Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen, kuntoutuksen antamisen ja kuntoutusrahan, harkinnanvaraisen kuntoutusavustuksen sekä perhe-eläkkeen saamisen edellytykset ja suuruus määräytyvät, jollei tästä laista muuta seuraa, siten kuin työntekijäin eläkelaisa (395/61) säädetään. Työntekijällä on kuitenkin

oikeus saada vanhuuseläkettä tämän lain mukaan siitä riippumatta, jatkaako hän 1 §:ssä tarkoitettua työtä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991. Lakia sovelletaan kuntoutukseen, joka alkaa lain tultua voimaan.

14.

Laki

merimieseläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 26 päivänä tammikuuta 1956 annetun merimieseläkelain (72/56) 25 § sekä *lisätään* lakiin uusi 3 a § seuraavasti:

3 a §

Tämän lain mukaisen eläkkeen työntekijäin eläkelain vähimmäisturvaa vastaavasta osasta ja kuntoutusrahasta eläkekassa on vastuussa seuraavasti:

1) työkyvyttömyyseläkkeestä, joka on myönnetty 12 §:n 3 momenttia soveltaen, sellaisen työkyvyttömyyseläkkeen määrän 30/100:sta, joka on myönnetty 12 §:n 3 momenttia soveltaen, sekä myöhemmin kuin vuonna 1970 kuolleen edunjäntäjän jälkeen suoritettavasta perhe-eläkkeestä, jonka perusteena on edunjäntäjän 12 §:n 3 momenttia soveltaen laskettu työkyvyttömyyseläke, siltä osin kuin sitä on maksettu ajalta ennen sen kuukauden päättymistä, jona edunjäntäjä olisi saavuttanut eläkkeen, näihin eläkkeisiin luettuina myös työntekijäin eläkelain (395/61) ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/62) perusteella saatavat eläkkeen osat, mutta ei 15 d §:n mukaista korotusta eikä 18 §:n perusteella eläkkeen alkamisen, työttömyyseläkkeen osalta kuitenkin 15 e §:ssä tarkoitettua työttö-

mäksi joutumispäivän, jälkeen annettuja korotuksia, sekä siitä kuntoutusrahan osasta, joka vastaa 12 §:n 3 momenttia soveltaen myönnetystä työkyvyttömyyseläkkeestä yllämainitulla tavalla määräytyvää työntekijäin eläkelain vähimmäisturvaa vastaavaa eläkkeen osaa, vastaa yksin eläkekassa; sekä

2) muista vanhuus-, työkyvyttömyys-työttömyys- ja perhe-eläkkeistä, lukuun ottamatta työntekijäin eläkelain 12 §:n 1 momentin 2 kohdan ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 9 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti maksettavaa määrää, eläkkeiden ja kuntoutusrahan niistä osista, jotka ylittävät 1 ja 2 kohdan mukaiset määrät, sekä eläkevastuun laskuperusteiden yleisestä muutoksesta ja 1 kohdan viimeisessä lauseessa tarkoitettua siirrosta johtuvista kustannuksista vastaa eläkekassa yhdessä työntekijäin eläkelain ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain mukaista toimintaa harjoittavien eläkelaitosten kanssa, siten kuin

työntekijäin eläkelain 12 §:n 1 momentin 4 kohdassa säädetään.

25 §

Kuntoutuksen antaminen sekä kuntoutusrahan ja harkinnanvaraisen kuntoutusavustuksen saamisen edellytykset ja suuruus määräytyvät siten kuin työntekijäin eläkelaisissa (395/61) säädetään. Lisäksi eläkekassan on noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annetussa laissa (/) säädetään.

Eläke tai sen osa voidaan 1 momentissa

mainitun kuntoutuksen ja koulutuksen aikana pidättää sen yhteydessä annetun eläkkeen korvaamiseksi.

Eläkkeensaaja, joka ilman pätevää syytä kieltäytyy hakemasta tai vastaanottamasta hänelle tämän lain mukaan tarjottua kuntoutusta, koulutusta tai työhuoltoa, menettää oikeutensa eläkkeen saamiseen joko kokonaan tai osaksi.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

15.

Laki

valtion eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 20 päivänä toukokuuta 1966 annetun valtion eläkelain (280/66) 18 §:n 2 momentti, *muutetaan* 1 §:n 1 momentti, 5 §:n 2, 3 ja 8 momentti, sekä 6 §:n 1 momentin 3 kohdan e alakohta,

sellaisina kuin ne ovat 1 §:n 1 momentti sekä 5 §:n 2 ja 3 momentti 3 päivänä helmikuuta 1989 annetussa laissa (103/89) sekä 8 momentti 16 päivänä kesäkuuta 1989 annetussa laissa (563/89) ja 6 §:n 1 momentin 3 kohdan e alakohta 23 päivänä joulukuuta 1982 annetussa laissa (1026/82), sekä

lisätään 15 a §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 19 päivänä huhtikuuta 1985 annetulla lailla (326/85) ja mainitulla 3 päivänä helmikuuta 1989 annetulla lailla, uusi 6 momentti, jolloin nykyinen 6 momentti siirtyy 7 momentiksi, lakiin uusi 18 b—18 e § sekä 19 §:ään, sellaisena kuin se on 16 päivänä tammikuuta 1987 annetussa laissa (8/87), uusi 2 momentti seuraavasti:

1 §

Virka- tai työsuhteessa valtioon olevalle henkilöllä on oikeus vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- ja osa-aikaeläkkeeseen ja muuhun etuuteen siten kuin tässä laissa säädetään.

5 §

Jos edunsaaja on ennen työkyvyttömyyden tai työttömyyden alkamista asunut vähintään viisi vuotta Suomessa ja jos työkyvyttömyys tai työttömyys on alkanut ennen kuin palveluksen tai tämän lain mukaisen osa-aikaeläkkeen päättymisestä on kulunut 360 päivää, luetaan eläkeajaksi myös työkyvyttömyyden tai työttömyyden alkamisen ja 63 vuoden eläkeiän tai tätä alemman eroamisajan saavuttamisen välisen aika. Edellä tarkoitettua 360 päivää lasket-

taessa jätetään huomioon ottamatta päivät, joilta edunsaaja on saanut työttömyysturvalain (602/84) mukaista päivärahaa, kuitenkin enintään siihen määrään saakka, joka vastaa työttömyysturvalain 26 §:ssä säädettyä niiden päivien enimmäismäärää, joilta voidaan maksaa ansioon suhteuttua päivärahaa. Edunsaajan ilmoituksen johdosta jätetään huomioon ottamatta myös sellaiset päivät, joilta edunsaaja on saanut työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön ja eläkesääntöjen tai kuntoutusrahalain (/) mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilasvammalain (404/48) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella. Niin ikään edunsaajan ilmoituksen johdosta jätetään huomioonottamatta sellaiset päivät, joilta edunsaaja on kolmen viimeisen vuoden

aikana välittömästi ennen tässä laissa tarkoitettua työkyvyttömyyden tai työttömyyden alkamista saanut sairausvakuutuslain (364/63) mukaista päivärahaa, samoin kuin sellaiset päivät, joilta päivärahaa olisi suoritettu, jollei edunsaaja olisi saanut sanotun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua sairaudesta, viasta tai vammasta johtuvan työkyvyttömyyden vuoksi maksettavaa vastaavaa korvausta jonkin muun lain mukaan. Jos palvelus ei ole jatkunut yhdenjaksoisesti vähintään kuutta kuukautta, luetaan sen perusteella eläkeajaksi eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika vain sikäli kuin edunsaajalla ei ole ennen tätä palvelusta alkaneen virka- tai työsuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella oikeutta sellaiseen työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeeseen, jota varten sanottu aika tai sitä vastaava ansio jo otetaan huomioon.

Naispuolisen edunsaajan työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä luetaan eläkeajaksi työkyvyttömyyden alkamisen ja 63 vuoden eläkeiän tai tätä alemman eroamisiän saavuttamisen välinen aika, jos hänellä on 2 momentissa mainittujen 360 päivän täyttymisen ja työkyvyttömyyden alkamisen välisen ajan, joka saa olla enintään 9 vuotta, ollut valtion perhe-eläkelain 3 §:ssä tarkoitettu kolmea vuotta nuorempi lapsi, ei kuitenkaan jos eläkeikään jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio on ilman sanottua lapsenhoitoajan huomioon ottamista luettava eläkeajaksi muun työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella. Jollei tällaisen naispuolisen edunsaajan palvelus ole jatkunut kuutta kuukautta, on eläkeajan määräämisestä voimassa, mitä 2 momentissa on säädetty.

Valtiovarainministeriö voi yksittäistapauksissa valtion edun vaatiessa määrätä, että eläkeajaksi luetaan kokonaan tai osaksi aika 23 ikävuoden täyttämisen jälkeen muussakin kuin 1 ja 5 momentissa mainitussa palveluksessa tai tehtävässä. Samoin se voi erityisestä syystä päättää, että työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke määrätään 1 momentissa tarkoitettulla tavalla, vaikkei sanotussa momentissa säädettyä asumista koskeva edellytys täyty.

6 §

Eläkeajaksi ei kuitenkaan lueta:

3) aikaa, jonka työ tai virantoimitus palveluksen jatkuessa on ollut keskeytyneenä yhden-

jaksoisesti enemmän kuin 30 päivää, ellei siltä ajalta ole suoritettu palkkaa eikä palkattomuuden syynä ole ollut:

e) sairausvakuutuslain 21 ja 23 §:ään perustuen myönnetty virkavapaus tai loma siltä osin kuin sairausvakuutuslain mukaan tuleva äitiys-, isyys- tai vanhempainraha tai tämän lain mukainen kuntoutusraha kohdistuu siihen; eikä

15 a §

Jos edunsaajalle myönnetään työkyvyttömyyseläke takautuvasti samalta ajalta kuin hänelle on maksettu kuntoutusrahain (/) mukaista kuntoutusrahaa, suoritetaan eläkettä vain siltä osin kuin sen määrä ylittää samalta ajalta maksetun kuntoutusrahain määrän. Kuntoutusrahaa ei kuitenkaan oteta huomioon siltä osin kuin se on jo vähennetty muusta eläkkeestä. Työkyvyttömyyseläkettä ei suoriteta takautuvasti ajalta, jolta edunsaajalle on maksettu työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesääntöjen ja eläkesääntöjen mukaista kuntoutusrahaa.

18 b §

Työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi voidaan edunsaajalle ammatillisena kuntoutuksena antaa neuvontaa, tehdä kuntoutustutkimuksia sekä antaa työhön ja ammattiin johtavaa koulutusta, työhönvalmennusta ja elinkeinotukea sekä edellä tarkoitettua ammatillista kuntoutusta tukevaa lääkinnällistä kuntoutusta. Lisäksi on noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annetussa laissa (/) säädetään.

Kuntoutusta voidaan antaa edunsaajalle, jonka eläkettä tämän lain mukaan määrättäessä olisi eläkkeeseen oikeuttavana otettu huomioon myös aika työkyvyttömyyden alkamisesta eläkeikään, jos työkyvyttömyys olisi alkanut ajankohtana, jona kuntoutuspäätös tehdään, tai edunsaajalle, joka päätöstä tehtäessä saa sanotulla tavalla määrättyä tämän lain mukaista eläkettä.

Ennen kuin valtiokonttori tekee päätöksen työkyvyttömyyseläkkeestä, sen on tarvittaessa varmistettava, että hakijan mahdollisuudet

kuntoutukseen on selvitetty. Jos eläkehakemus hylätään, hakija ohjataan tarpeen mukaan hänen kuntoutustarvettaan vastaavaan kuntoutukseen tai muiden palvelujen piiriin.

18 c §

Edunsaajalla on oikeus kuntoutusrahan niiltä kalenterikuukausilta, joiden aikana hän on estynyt tekemästä ansiotyötä 18 b §:ssä tarkoitetun kuntoutuksen johdosta.

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Tällöin kuntoutusrahaa maksetaan kuitenkin enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden kummankin syyn perusteella erikseen laskettuna.

Kuntoutuksen jälkeiseltä ajalta kuntoutusrahaa saaneelle edunsaajalle voidaan maksaa harkinnanvaraista kuntoutusavustusta, jos tämä on työllistymisen kannalta erityisen tarpeellista.

18 d §

Kuntoutusrahan suuruutta määrättäessä otetaan perusteeksi ne työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen eläkelakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaiset eläkkeet, joihin edunsaajalla olisi oikeus, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavasti työkyvyttömäksi ajankohtana, jona kuntoutuspäätös tehtiin. Kuntoutusraha on yhtä suuri kuin edellä tarkoitettujen eläkkeiden yhteismäärä korotettuna 33 prosentilla.

Jos edunsaaja saa eläkettä kuntoutuksen ajalta, hänelle maksetaan eläkkeen lisänä kuntoutusraha, jonka suuruus on 10 prosenttia hänelle maksettavien 1 momentissa tarkoitettujen eläkkeiden ja hänen kansaneläkkeensä pohjaosan, lisäosan ja lapsikorotuksen yhteismäärästä. Kansaneläke lisineen otetaan huomioon sellaisena kuin se oli kuntoutusrahan alkaessa.

Edellä 18 c §:n 3 momentissa tarkoitettu harkinnanvarainen kuntoutusavustus on enintään kuudelta kuukaudelta lasketun kuntoutusrahan suuruinen. Harkinnanvarainen kuntoutusavustus määritellään kertasuorituksena ja

maksetaan yhdessä tai useammassa erässä. Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta ei makseta ajalta, jolta edunsaajalla on oikeus saada työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahaa.

Edunsaajalle voidaan maksaa korvaus kuntoutuksen aiheuttamista välttämättömistä ja tarpeellisista kustannuksista.

18 e §

Kuntoutusrahasta ja sitä koskevasta päätöksenteosta on soveltuvin osin voimassa, mitä tässä laissa on säädetty eläkepäätöksestä, sitä koskevasta muutoksenhakumenettelystä, eläkkeensaajan ilmoitusvelvollisuudesta sekä eläkkeen maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Valtiokonttorin on välittömästi ilmoitettava 18 b §:ssä tarkoitettu kuntoutustoimenpiteestään ja kuntoutusrahapäätöksestään kansaneläkelaitokselle.

Jos virkamies tai työntekijä saa kuntoutusrahan lisäksi samalta ajalta palkkaa, palkan määrää vastaava osa kuntoutusrahasta maksetaan työnantajalle.

19 §

Jos tämän lain mukaista kuntoutusrahaa saaneelle edunsaajalle myönnetään työkyvyttömyyseläke sellaisen työkyvyttömyyden perusteella, joka on alkanut ennen kuin kuntoutusrahauden päättymisestä on kulunut yksi vuosi, eläke määrätään niillä perusteilla, joiden mukaan se olisi määrätty, jos työkyvyttömyys olisi alkanut kuntoutuspäätöstä tehtäessä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

Lakia sovelletaan kuntoutukseen, joka alkaa lain tultua voimaan.

Tämän lain 5 §:n 2 momentin vaatimus Suomessa asumisesta ei koske sellaista työntekijää, joka ennen tämän lain voimaantuloa on saavuttanut oikeuden työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeeseen, jota määrättäessä otetaan eläkkeeseen oikeuttavana huomioon myös eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika.

16.

Laki**kansaneläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/56) 34 §,

muutetaan 22 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 28 päivänä heinäkuuta 1989 annetussa laissa (738/89), sekä

lisätään 36 §:ään uusi 2 ja 3 momentti sekä 39 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 30 päivänä joulukuuta 1965, 12 päivänä tammikuuta 1973, 23 päivänä heinäkuuta 1982 ja 18 päivänä tammikuuta 1985 annetuilla laeilla (705/65, 8/73, 572/82 ja 53/85), uusi 7 momentti seuraavasti:

22 a §

Sen estämättä, mitä 22 §:ssä on säädetty, on 55 vuotta täyttäneellä vakuutetulla oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä, jos hänen työkykynsä, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet, on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään. Eläkkeen saamisen edellytyksenä on lisäksi, että vakuutettu on joko lopettanut ansiotyön tai että hänen ansiotulonsa voidaan arvioida kuukaudessa keskimäärin pienemmiksi kuin 689,58 markkaa. Työn lopettamisen tai ansiotulojen vähentymisen tulee olla tapahtunut aikaisintaan 360 päivää ennen yksilölliseen varhaiseläkkeeseen oikeuttavan työkyvyttömyyden alkamista. Tällöin jätetään huomioon ottamatta päivät, joilta vakuutettu on saanut:

1) opintovapaalaissa (273/79) tarkoitettua opintovapaata;

2) työttömyysturvalain (602/84) mukaista päivärahaa enintään kuitenkin siihen määrään saakka, joka vastaa työttömyysturvalain 26 §:ssä säädettyä niiden päivien enimmäismäärää, joilta voidaan maksaa ansioon suhteutettua päivärahaa;

3) kolmen viimeisen vuoden aikana välittömästi ennen tässä pykälässä tarkoitettua työkyvyttömyyden alkamista sairausvakuutuslain (364/63) mukaista päivärahaa, samoin kuin sellaiset päivät, joilta päivärahaa olisi suoritettu, jollei vakuutettu olisi saanut sanotun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua sairaudesta, viasta tai vammasta johtuvan työkyvyttömyyden vuoksi maksettavaa vastaavaa korvausta jonkin muun lain mukaan; tai

4) kuntoutusrahain (/) tai työnteki-

jän eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetyskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikenevakuutuksen tai sotilasvammalain (404/48) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella, tässä kohdassa tarkoitettu päivät kuitenkin vain vakuutetun ilmoituksen johdosta.

36 §

Ennen kuin eläkelaitos tekee päätöksen työkyvyttömyyseläkkeestä, sen on tarvittaessa varmistettava, että vakuutetun mahdollisuudet kuntoutukseen on selvitetty. Jos eläkehakemus hylätään, eläkelaitos ohjaa vakuutetun tarpeen mukaan hänen kuntoutustarvettaan vastaavaan kuntoutuksen tai muiden palveluiden piiriin.

Lisäksi on noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annetussa laissa (/) säädetään.

39 §

Jos vakuutetulle myönnetään työkyvyttömyyseläke takautuvasti ja hänelle on maksettu kuntoutusrahain mukaista kuntoutusrahaa, niin samalta ajalta kuin hänelle on maksettu kuntoutusrahaa eläkkeen pohjaosasta, lisäosasta ja lapsikorotuksesta vähennetään kuntoutusraha ja eläkettä suoritetaan vain siltä osin, kuin sen määrä ylittää samalta ajalta maksetun kuntoutusrahain määrän. Kuntoutusrahaa ei kuitenkaan oteta huomioon siltä osin, kuin se on jo vähennetty muusta eläkkeestä. Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske 22 §:n 2 momentin mukaista työkyvyttömyyseläkettä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

Tämän lain 22 a §:n 1 momentissa mainittu

markkamäärä vastaa työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaan vuodelle 1985 vahvistettua palkkaindeksilukua.

17.

Laki

työttömyysturvalain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 24 päivänä elokuuta 1984 annetun työttömyysturvalain (602/84) 5 §:n 1 momentin 10 ja 11 kohta, sellaisina kuin ne ovat 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa (98/90), sekä lisätään 5 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on muutettuna 27 päivänä helmikuuta 1987 ja 20 päivänä tammikuuta 1989 annetuilla laeilla (226/87 ja 69/89) sekä mainitulla 9 päivänä helmikuuta 1990 annetulla lailla, uusi 12 kohta seuraavasti:

5 §

Työttömyyspäivärahaoikeuden rajoitukset

Työttömyyspäivärahaan ei ole oikeutta henkilöllä:

10) joka on katsottava päätoimiseksi opiskelijaksi;

11) sellaisen vapaan ajalta, joka perustuu lain tai työehtosopimuksen mukaiseen työajan lyhentämiseen; tai

12) joka saa kuntousrahalain (/) tai

työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilasvammalain (404/48) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

18.

Laki

sairausvakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti kumotaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 60 §:n 2 momentti, muutetaan 19 §:n 4 momentti, 22 §:n 1 momentti ja 23 e §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 19 §:n 4 momentti 26 päivänä kesäkuuta 1981 annetussa laissa (471/81), 22 §:n 1 momentti 11 päivänä tammikuuta 1985 annetussa laissa (32/85) ja 23 e §:n 1 momentti 22 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa (1255/89), sekä lisätään 15 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 4 päivänä heinäkuuta 1969 ja 7 päivänä tammikuuta 1982 annetuilla laeilla (464/69 ja 19/82), uusi 5 momentti ja 18 a §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 22 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa, uusi 2 momentti seuraavasti:

15 §

Päivärahaan ei ole oikeutta siltä ajalta, jolta vakuutettu saa kuntousrahalain (/) tai työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien, eläkeohjesäännön tai elä-

kesääntöjen mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilasvammalain (404/48) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

18 a §

Jos vakuutettu on päivärahan alkamista edeltävän kuuden kuukauden aikana saanut kuntousrahain tai työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetyskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilasvammalain kuntoutusta koskevien säännösten perusteella, päiväraha on vähintään sen suuruinen, kuin se olisi ollut kuntoutusrahakauden alkaessa, korotettuna siinä suhteessa kuin päivärahan alkamisvuodelle vahvistettu työntekijäin eläkelain 9 §:ssä tarkoitettu palkkaindeksiluku poikkeaa kuntoutusrahan alkamisvuodelle vahvistetusta palkkaindeksiluvusta.

19 §

Jos vakuutettu saatuaan päivärahaa on tämän jälkeen ollut kykenevä tekemään työtä 12 kuukauden ajan, lukuun ottamatta sellaisia työkyvyttömyysjaksoja, joilta hänellä 1 momentin mukaisesti ei ole ollut oikeutta päivärahaan, hänellä on oikeus saada 3 momentin mukaisesti päivärahaa ottamatta huomioon sanottua 12 kuukauden ajanjaksoa edeltäneeltä ajalta saatua päivärahaa. Aika, jolta vakuutettu on saanut kuntousrahain tai työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen

lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetyskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilasvammalain (404/48) kuntoutusta koskevien säännösten nojalla rinnastetaan edellä tarkoitettuun työkykyisyysaikaan. Vakuutettua, jolle on myönnetty kansaneläkelain 22 §:n 1 momentin nojalla työkyvyttömyyseläke tai työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukainen täysi työkyvyttömyyseläke, ei pidetä tänä aikana työhön kykenevänä.

22 §

Äitiys-, isyys- vanhempainrahan määrä päivää kohti on yhtä suuri kuin 16 ja 17 §:ssä sekä 18 a §:n 2 momentissa tarkoitettu päiväraha.

23 e §

Erityishoitorahan määrä päivää kohti on yhtä suuri kuin 16 ja 17 §:ssä sekä 18 a §:n 2 momentissa tarkoitettu päiväraha. Erityishoitorahaan suoritetaan lapsikorotusta siten kuin 18 §:ssä on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

19.

Laki**eläkkeensaajien asumistukilain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 27 päivänä heinäkuuta 1978 annetun eläkkeensaajien asumistukilain (591/78) 6 §:n 2 momentin 5 kohta, sellaisena kuin se on 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (112/82), seuraavasti:

6 §

Vuosituloksi ei kuitenkaan lueta:

5) työ- tai ansiokyvyn palauttamiseksi tai parantamiseksi annettavan kuntoutuksen tai koulutuksen ajalta maksettavaa etuutta eikä

työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/90) nojalla maksettavaa etuutta;

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

20.

Laki**perhe-eläkelain 15 b §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 17 päivänä tammikuuta 1969 annetun perhe-eläkelain (38/69) 15 b §:n 3 momentin 9 kohta, sellaisena kuin se on 5 päivänä helmikuuta 1988 annetussa laissa (126/88), seuraavasti:

15 b §

----- työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta an-
 Vuosituloksi ei kuitenkaan lueta: tun lain (763/90) nojalla maksettavaa etuutta;

9) työ- tai ansiokyvyn palauttamiseksi tai parantamiseksi annettavan kuntoutuksen tai koulutuksen ajalta maksettavaa etuutta eikä Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

21.

Laki**rintamasotilaseläkelain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä tammikuuta 1977 annetun rintamasotilaseläkelain (119/77) 8 §:n 3 momentin 11 kohta, sellaisena kuin se on 18 päivänä tammikuuta 1985 annetussa laissa (55/85), seuraavasti:

8 §

----- työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta an-
 Vuosituloksi ei lueta: tun lain (763/90) nojalla maksettavaa etuutta;

11) työ- tai ansiokyvyn palauttamiseksi tai parantamiseksi annettavan kuntoutuksen tai koulutuksen ajalta maksettavaa etuutta eikä Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

22.

Laki**tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään tapaturmavakuutuslaissa (608/48) tarkoitetun työtapaturman ja ammattitautilaissa (1343/88) tarkoitetun am-

mattitaudin johdosta tarvittavan kuntoutuksen korvaamisesta Suomessa asuvalle henkilölle.

Mitä tässä laissa säädetään työtapaturman tai ammattitaudin johdosta korvattavasta kuntoutuksesta, sovelletaan myös muuhun vammaan tai sairauteen, joka korvataan tapaturmavakuutuslain perusteella.

2 §

Kuntoutus

Kuntoutuksella tarkoitetaan sellaista toimenpiteiden kokonaisuutta, jolla edistetään ja tuetaan kuntoutettavan työhönpaluuta ja työstä suoriutumista, ehkäistään, poistetaan ja vähennetään työ- tai toimintakykyyn vaikuttavia haittoja sekä ylläpidetään ja parannetaan hänen itsenäistä suoriutumiskykyään.

3 §

Kuntoutuksen edellytykset

Kuntoutus korvataan henkilölle, jolla on oikeus korvaukseen tapaturmavakuutuslain mukaan ja jonka työ- tai toimintakyky taikka ansiomahdollisuudet ovat työtapaturman tai ammattitaudin johdosta heikentyneet. Kuntoutus korvataan myös, jos on todennäköistä, että henkilön työ- tai toimintakyky taikka ansiomahdollisuudet voisivat sattuneen työtapaturman tai ilmenneen ammattitaudin vuoksi myöhemmin olennaisesti heikentyä.

4 §

Korvattava kuntoutus

Kuntoutettavalle korvataan kuntoutuksesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset sekä suoritetaan korvausta kuntoutusajalta syntyneestä ansionmenetyksestä siten kuin jäljempänä säädetään.

5 §

Työ- ja ansiokykyyn liittyvä kuntoutus

Kuntoutuksena korvataan työkyvyn ja ansiomahdollisuuksien parantamiseksi tai säilyttämiseksi sellaisista tarpeellisista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset, joiden avulla kuntoutettava vamman tai sairauden aiheuttamista rajoituksista huolimatta kykenee jatkamaan entisessä työssään tai ammatissaan taikka siirtymään sellaiseen uuteen työhön tai ammattiin, josta hän voi saada pääasiallisen toimeentulonsa.

Kuntoutustarvetta arvioitaessa otetaan huomioon kuntoutettavan ikä, aikaisempi toiminta, koulutus, asumisolosuhteet, vammasta tai sairaudesta aiheutuvat rajoitukset sekä hänen mahdollisuutensa sijoittua kuntoutuksen päätyttyä työhön tai ammattiin työmarkkinoilla yleisesti noudatetuin ehdoin.

6 §

Työ- ja ansiokykyyn liittyvän kuntoutuksen korvattavat kustannukset

Työ- ja ansiokykyyn liittyvän kuntoutuksen kustannuksina korvataan:

1) kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittävät tutkimukset;

2) työ- ja koulutuskokeilut;

3) työhönvalmennus kuntoutettavan entisessä tai uudessa työssä taikka työklินิกassa tai muussa vastaavassa laitoksessa;

4) tarvittava ja riittävä koulutus kuntoutettavalle soveltuvaan työhön tai ammattiin ja tällaisen koulutuksen suorittamiseksi välttämätön valmentava yleissivistävä peruskoulutus sekä opiskelusta ja opintovälineistä aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset kustannukset;

5) kuntoutuksesta aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset matkakustannukset;

6) elinkeinon tai ammatin harjoittamisen tukemiseksi avustus tai koroton laina työvälineiden ja työkoneiden hankkimista ja oman yrityksen perustamista tai muuttamista varten;

7) kuntoutettavan käyttöön tarkoitetut apuvälineet ja laitteet sekä niihin rinnastettavat rakenteet, jotka ovat tarpeellisia työtehtävistä suoriutumisessa vamman tai sairauden aiheuttamat toiminnanrajoitukset huomioon ottaen;

8) vaikeasti vammaiselle avustus tai koroton laina kulkuneuvon hankkimiseksi asunnon ja työpaikan välisiä matkoja varten, jos kulkuneuvon tarve johtuu vamman aiheuttamista rajoituksista käyttäen yleisiä kulkuneuvoja;

9) vaikeasti vammaiselle ylimääräiset työstä ja opiskelusta aiheutuvat matkakustannukset, kun vamma estää käyttämästä yleisiä kulkuneuvoja; sekä

10) muut näihin rinnastettavat kuntoutuskustannukset.

Jos ansiomahdollisuuksien parantamiseksi tehtävien toimenpiteiden kestäessä havaitaan, ettei kuntoutettavalla ole edellytyksiä kuntoutukseen tai se muutoin havaitaan hänelle soveltumattomaksi, kuntoutuksen alaa voidaan muuttaa tai se voidaan kokonaan lopettaa.

7 §

Työ- tai toimintakykyyn liittyvä kuntoutus

Kuntoutuksena korvataan, siltä osin kuin sitä ei ole säädetty kansanterveyslain (66/72) mukaisesti terveyskeskuksen tai erikoissairaanhoidon (1062/89) mukaisesti sairaanhoitopi-

rin tehtäväksi, kuntoutettavan työ- tai toimintakyvyn tai sosiaalisen toimintakyvyn ja suoriutumisen edistämiseksi ja ylläpitämiseksi tarvittavista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset. Kuntoutus on korvattava tämän lain mukaisesti myös silloin, kun kuntoutettava on terveyskeskuksen tai sairaalan toimesta lähetetty muualle kuntoutettavaksi.

Kuntoutuksen kustannuksien korvataan:

1) kuntoutustarvetta ja mahdollisuuksia selvittävät tutkimukset;

2) kuntoutusjaksot avo- tai laitoshoidossa;

3) vamman tai sairauden aiheuttamien toiminnan rajoitusten vuoksi tarpeellisten apuvälineiden määräämisestä, sovittamisesta, hankkimisesta, käyttöön luovuttamisesta, käyttöön harjaannuttamisesta sekä huollosta ja uusimisesta aiheutuvat kustannukset;

4) vaikeasti vammaisille henkilöille tarpeellisista ja kohtuullisiksi katsottavista vakinaiseen asuntoon tarvittavista apuvälineistä ja laitteista sekä asunnon muutostöistä aiheutuvat kohtuulliset kustannukset; asunnon muutostöiden kustannusten korvaukseen on oikeus enintään kerran viidessä vuodessa, jolle erityisen painavia syitä ole aikaisemmin tehtäville muutostöille;

5) sopeutumisvalmennuksesta kuntoutettavalle aiheutuneet kustannukset mukaan lukien hänen omaisensa tai hänestä tosiasiallisesti huolehtivan henkilön sopeutumisvalmennuksessa mukanaolosta aiheutuneet välttämättömät matka- ja asumiskustannukset sekä tällaisen henkilön ansionmenetys;

6) kuntoutettavalle kuntoutukseen osallistumisesta aiheutuvat matkakustannukset;

7) vaikeasti vammaiselle palveluasumisesta aiheutuvat lisäkustannukset;

8) tulkkipalveluista vaikeasti näkö-, kuulo- tai puhevammaiselle syntyvät kohtuulliset kustannukset; sekä

9) muut näihin rinnastettavat kuntoutuskustannukset.

8 §

Kuntoutusajalta maksettava ansionmenetykskorvaus

Kuntoutettavalle, joka on työ- tai koulutuskokeilussa, työklินิกassa, työhönvalmennuksessa tai ammattikoulutuksessa taikka sairaalassa tai kuntoutuslaitoksessa, suoritetaan tältä ajalta tapaturmavakuutuslain mukainen päivä-

raha, tapaturmaeläke ja elinkorko työkyvyn alentumiseen tai haitta-asteeseen katsomatta täysimääräisenä. Täysimääräistä korvausta ei kuitenkaan makseta silloin, kun kuntoutus on siten järjestetty, ettei se estä kuntoutettavaa tekemästä hänelle sopivaa ansiotyötä.

Täysimääräinen korvaus suoritetaan myös kohtuulliselta ajalta kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittäessä sekä kuntoutuksen alkamista odotettaessa, kun on kysymys 5 §:n mukaisesta kuntoutuksesta.

Kuntoutettavalle maksetaan 1 momentin mukainen täysimääräinen korvaus myös 5 §:n mukaisen kuntoutuksen opetusohjelmaan kuuluvan loman ajalta.

9 §

Kuntoutuksen keskeytyminen

Jos kuntoutus keskeytyy tai kuntoutustarpeen ja -mahdollisuuksien selvittäminen pitkittyy tai keskeytyy tai kuntoutuksen alkaminen viivästyy kuntoutettavasta riippuvasta syystä, joka ei ole korvattavan vamman seurausta, keskeytymisen tai viivästyksen ajalta ei suoriteta korvausta 7 §:n 1 ja 2 momentin mukaisesti.

10 §

Lain ensisijaisuus

Jos kunta on muun lainsäädännön nojalla antanut kuntoutettavalle palveluja ja tukitoimia, jotka kohdistuvat samaan tarkoitukseen ja samaan aikaan kuin kuntoutettavalle tämän lain mukaan korvattava kuntoutus, oikeus korvaukseen siirtyy tältä osin kunnalle.

Jos kunta on ilmoittanut antamastaan kuntoutuksesta vakuutuslaitokselle niin myöhään, ettei vakuutuslaitos ole voinut ottaa ilmoitusta huomioon maksaessaan korvausta kuntoutettavalle, vakuutuslaitos ei ole velvollinen suorittamaan korvausta kunnalle.

Mitä edellä tässä pykälässä on säädetty kunnan oikeudesta korvaukseen, koskee vastaavasti kansaneläkelaitosta, jos se kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain (/) nojalla on järjestänyt kuntoutettavalle tämän lain mukaan korvattavaa kuntoutusta tai kuntoutusrahalain (/) nojalla maksanut kuntoutusrahaa tämän lain mukaan korvattavan kuntoutuksen ajalta.

11 §

Kuntoutusasian vireille saattaminen

Jos korvattavasta vammasta aiheutuu pitkäaikaisia rajoituksia työ- ja toimintakyvylle ja ansiomahdollisuuksille, vakuutuslaitoksen tulee omasta aloitteestaan viipymättä saattaa 5 §:ssä tarkoitettu kuntoutusasia vireille ja huolehtia kuntoutustarpeen selvittämisestä ja kuntoutukseen ohjaamisesta. Tässä tarkoitettun kuntoutuksen tarve ja mahdollisuudet tulee tarvittaessa selvittää vakuutuslaitoksen toimesta ennen kuin vahingoittuneelle voidaan myöntää pysyvä eläke.

Kuntoutusaloitteen voi tehdä myös vahingoittunut, työnantaja, sairaanhoitolaitos, työvoimaviranomainen tai muu kuntoutusasiaa selvittävä henkilö. Vakuutuslaitoksen tulee aloitteen johdosta viipymättä ryhtyä toimenpiteisiin kuntoutustarpeen ja mahdollisuuksien selvittämiseksi.

Jos aloite tämän lain mukaisesta kuntoutuksesta on hylätty, vakuutuslaitos ohjaa tarpeen mukaan työntekijän hänen kuntoutustarveensa vastaavaan kuntoutukseen tai muiden palveluiden piiriin.

Lisäksi vakuutuslaitoksen on noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annetussa laissa (/) säädetään.

12 §

Kustannusten jako

Jos tapaturma on sattunut tai ammattitauti ilmennyt ennen 1 päivää tammikuuta 1964, jaetaan vammasta tai ammattitaudista johtuvat kuntoutuksista aiheutuneet kustannukset vakuutusyhtiöiden kesken siten kuin tapaturmakorvausta saavien invalidihuollosta annetun lain 6 §:ssä, sellaisena kuin se on 20 päivänä joulukuuta 1968 annetussa laissa (696/68) säädetään.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa korvatus kuntoutuksen kustantamiseksi tarpeellinen erä on otettava huomioon tapaturmavakuutuslaissa säädettyä, vakuuttamisvelvollisen työnantajan suoritettavaa vakuutusmaksua määrättäessä. Maksujen perimisperus-

teet ja maksujen jaon vakuutusyhtiöiden kesken vahvistaa sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.

13 §

Korvauksen korotus viivästysajalta

Tässä laissa tarkoitettun korvauksen viivästykseen sovelletaan, mitä tapaturmavakuutuslain 60 a §:ssä on säädetty viivästyneen korvauksen maksamisesta viivästysajalta korotettuna.

14 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta tässä laissa tarkoitettuun päätökseen on voimassa, mitä tapaturmavakuutuslaissa on säädetty muutoksenhausta vakuutuslaitoksen tai tapaturmalautakunnan päätökseen.

15 §

Kansainvälinen vastavuoroisuus

Valtioneuvostolla on valta päättää sellaisia poikkeuksia tämän lain säännöksistä, jotka johtuvat lain mukaan maksettavia etuja koskevista vieraan vallan kanssa tehdystä vastavuoroisesta sopimuksesta.

16 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

17 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

Tällä lailla kumotaan laki tapaturmakorvausta saavien invalidihuollosta 20 päivänä joulukuuta 1963 annettu (592/63) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Tätä lakia sovelletaan myös ennen sen voimaantuloa sattuneen työtapaturman ja ilmenneen ammattitaudin johdosta tarvittavan kuntoutuksen korvaamiseen.

23.

Laki**liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään liikennevakuutuslais-
sa (279/59) tarkoitetun liikennevahingon joh-
dosta tarvittavan kuntoutuksen korvaamisesta
Suomessa asuvalle henkilölle.

2 §

Kuntoutus

Kuntoutuksella tarkoitetaan sellaista toimen-
piteiden kokonaisuutta, jolla edistetään ja tu-
etaan kuntoutujan työhönpaluuta ja työstä
suoriutumista, ehkäistään, poistetaan ja vähen-
netään työ- tai toimintakykyyn vaikuttavia
haittoja sekä ylläpidetään ja parannetaan hän-
nen itsenäistä suoriutumiskykyään.

3 §

Kuntoutuksen edellytykset

Kuntoutus korvataan henkilölle, jolla on
oikeus korvaukseen liikennevakuutuslain mu-
kaan ja jonka työ- tai toimintakyky taikka
ansiomahdollisuudet ovat liikennevahingon
johdosta heikentyneet. Kuntoutus korvataan
myös, jos on todennäköistä, että henkilön työ-
tai toimintakyky taikka ansiomahdollisuudet
voisivat liikennevahingon vuoksi myöhemmin
olennaisesti heikentyä.

4 §

Korvattava kuntoutus

Kuntoutettavalle korvataan kuntoutuksesta
aiheutuneet kohtuulliset kustannukset sekä
suoritetaan korvausta kuntoutusajalta synty-
neestä ansionmenetyksestä siten kuin jäljempä-
nä säädetään.

5 §

Työ- ja ansiokykyyn liittyvä kuntoutus

Kuntoutuksena korvataan työkyvyn ja an-
siomahdollisuuksien parantamiseksi tai säilyt-
tamiseksi sellaisista tarpeellisista toimenpiteistä

aiheutuvat kustannukset, joiden avulla kuntou-
tettava vamma tai sairauden aiheuttamista
rajoituksista huolimatta kykenee jatkamaan
entisessä työssään tai ammatissaan taikka siir-
tymään sellaiseen uuteen työhön tai ammattiin,
josta hän voi saada pääasiallisen toimeentulon-
sa.

Kuntoutustarvetta arvioitaessa otetaan huo-
mioon kuntoutettavan ikä, aikaisempi toimin-
ta, koulutus, asumisolosuhteet, vammasta tai
sairaudesta aiheutuvat rajoitukset sekä hänen
mahdollisuutensa sijoittua kuntoutuksen pää-
tyttyä työhön tai ammattiin työmarkkinoilla
yleisesti noudatetuin ehdoin.

6 §

*Työ- ja ansiokykyyn liittyvän kuntoutuksen
korvattavat kustannukset*

Työ- ja ansiokykyyn liittyvän kuntoutuksen
kustannuksina korvataan:

- 1) kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia sel-
vittävät tutkimukset;
- 2) työ- ja koulutuskokeilut;
- 3) työhönvalmennus kuntoutettavan entises-
sä tai uudessa työssä taikka työklินิกassa tai
muussa vastaavassa laitoksessa;
- 4) tarvittava ja riittävä koulutus kuntoutetta-
valle soveltuvaan työhön tai ammattiin ja täl-
laisen koulutuksen suorittamiseksi välttämätön
valmentava yleissivistävä peruskoulutus sekä
opiskelusta ja opintovälineistä aiheutuvat tar-
peelliset ja kohtuulliset kustannukset;
- 5) kuntoutuksesta aiheutuvat tarpeelliset ja
kohtuulliset matkakustannukset;
- 6) linkeinin tai ammatin harjoittamisen
tukemiseksi avustus tai koroton laina työväli-
neiden ja työkonien hankkimista tai oman
yrityksen perustamista tai muuttamista varten;
- 7) kuntoutettavan käyttöön tarkoitetut apu-
välineet ja laitteet sekä niihin rinnastettavat
rakenteet, jotka ovat tarpeellisia työtehtävistä
suoriutumisessa vamma tai sairauden aiheut-
tamattomaksi toiminnanrajoitukset huomioon ottaen;
- 8) vaikeasti vammaiselle avustus tai koroton
laina kulkuneuvon hankkimiseksi asunnon ja

työpaikan välisiä matkoja varten, jos kulkuneuvon tarve johtuu vamman aiheuttamista rajoituksista käyttää yleisiä kulkuneuvoja;

9) vaikeasti vammaiselle työstä tai opiskelusta aiheutuvat matkakustannukset, kun vamma estää käyttämästä yleisiä kulkuvälineitä; sekä

10) muut näihin rinnastettavat kuntoutuskustannukset.

Jos ansiomahdollisuuksien parantamiseksi tehtävien toimenpiteiden kestäessä havaitaan, ettei kuntoutettavalla ole edellytyksiä kuntoutukseen tai se muutoin havaitaan hänelle soveltumattomaksi, kuntoutuksen alaa voidaan muuttaa tai se voidaan kokonaan lopettaa.

7 §

Työ- tai toimintakykyyn liittyvä kuntoutus

Kuntoutuksena korvataan, siltä osin kuin sitä ei ole säädetty kansanterveyslain (66/72) mukaisesti terveyskeskuksen tai erikoissairaanhoidon (1062/89) mukaisesti sairaanhoitopiirin tehtäväksi, kuntoutettavan työ- tai toimintakykyyn tai sosiaalisen toimintakykyyn ja suorittumisen edistämiseksi ja ylläpitämiseksi tarvittavista toimenpiteistä aiheutuvat tarpeelliset kustannukset. Kuntoutus on korvattava tämän lain mukaisesti myös silloin kun kuntoutuja on terveyskeskuksen tai sairaalan toimesta lähetetty muualle kuntoutettavaksi.

Kuntoutuksen kustannuksina korvataan:

1) kuntoutustarvetta ja mahdollisuuksia selvittävät tutkimukset;

2) kuntoutusjaksot avo- tai laitoshoidossa;

3) vamman tai sairauden aiheuttamien toiminnan rajoitusten vuoksi tarpeellisten apuvälineiden määräämisestä, sovittamisesta, hankkimisesta, käyttöön luovuttamisesta, käyttöön harjaannuttamisesta sekä huollosta ja uusimisesta aiheutuvat kustannukset;

4) vaikeasti vammaisille henkilöille tarpeellisista ja kohtuullisiksi katsottavista vakinaiseen asuntoon tarvittavista apuvälineistä ja laitteista sekä asunnon muutostöistä aiheutuvat kohtuulliset kustannukset; asunnon muutostöiden kustannusten korvaukseen on oikeus enintään kerran viidessä vuodessa, jollei erityisen painavia syitä ole aikaisemmin tehtäville muutostöille;

5) sopeutumisvalmennuksesta kuntoutettavalle aiheutuneet kustannukset mukaan lukien hänen omaisensa tai hänestä tosiasiallisesti huolehtivan henkilön sopeutumisvalmennuksessa mukanaolosta aiheutuneet välttämättö-

mät matka- ja asumiskustannukset sekä kohtuullisin määrin tällaisen henkilön ansionmenetys;

6) kuntoutettavalle kuntoutukseen osallistumisesta aiheutuvat matkakustannukset;

7) vaikeasti vammaiselle palveluasumisesta aiheutuvat lisäkustannukset;

8) tulkkipalveluista vaikeasti näkö-, kuulo- tai puhevammaiselle syntyvät kohtuulliset kustannukset; sekä

9) muut näihin rinnastettavat kuntoutuskustannukset.

8 §

Kuntoutusajalta maksettava ansionmenetykskorvaus

Kuntoutettavalle, joka on työ- tai koulutuskokeilussa, työlinikassa, työhönvalmennuksessa tai ammattikoulutuksessa taikka sairaalassa tai kuntoutuslaitoksessa, suoritetaan tältä ajalta liikennevakuutuslain mukainen korvaus tulojen tai elatuksen vähentymisestä täysimääräisenä. Täysimääräistä korvausta ei kuitenkaan makseta silloin, kun kuntoutus on siten järjestetty, ettei se estä kuntoutettavaa tekemästä hänelle sopivaa ansiotyötä.

Jos kuntoutettavalla ei liikennevahingossa vammautuessaan ollut tuloja, suoritetaan hänelle toimeentuloturva sellaisen ansiotyöstä maksettavan tulon suuruisena, mikä olisi ollut hänen saatavissaan ennen kuntoutuksen alkamista.

Täysimääräinen korvaus suoritetaan myös kohtuulliselta ajalta kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittäessä sekä kuntoutuksen alkamista odotettaessa, kun on kysymys 5 §:n mukaisesta kuntoutuksesta.

Kuntoutettavalle maksetaan 1 momentin mukainen täysimääräinen korvaus myös 5 §:n mukaisen kuntoutuksen opetusohjelmaan kuuluvan loman ajalta.

9 §

Kuntoutuksen keskeytyminen

Jos kuntoutus keskeytyy tai kuntoutustarpeen ja -mahdollisuuksien selvittäminen pitkitetty tai keskeytyy tai kuntoutuksen alkaminen viivästyy kuntoutettavasta riippuvasta syystä, joka ei ole korvattavan vamman seurasta, tällaisen keskeytymisen tai viivästymisen ajalta ei suoriteta korvausta 8 §:n 1 ja 3 momentin mukaisesti.

10 §

Lain ensisijaisuus

Jos kunta on muun lainsäädännön nojalla antanut kuntoutettavalle palveluja ja tukitoimia, jotka kohdistuvat samaan tarkoitukseen ja samaan aikaan kuin kuntoutettavalle tämän lain mukaan korvattava kuntoutus, oikeus korvaukseen siirtyy tältä osin kunnalle.

Jos kunta on ilmoittanut antamastaan kuntoutuksesta vakuutuslaitokselle niin myöhään, ettei vakuutuslaitos ole voinut ottaa ilmoitusta huomioon maksaessaan korvausta kuntoutettavalle, vakuutuslaitos ei ole velvollinen suorittamaan korvausta kunnalle.

Mitä edellä tässä pykälässä on säädetty kunnan oikeudesta korvaukseen, koskee vastaavasti kansaneläkelaitosta, jos se kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain (/) nojalla on järjestänyt kuntoutettavalle tämän lain mukaan korvattavaa kuntoutusta tai kuntoutusrahalain (/) nojalla maksanut kuntoutusrahaa tämän lain mukaan korvattavan kuntoutuksen ajalta.

11 §

Kuntoutusasian vireille saattaminen

Jos korvattavasta vammasta aiheutuu pitkäaikaisia rajoituksia työ- ja toimintakyvyille ja ansiomahdollisuuksille, vakuutuslaitoksen tulee omasta aloitteestaan viipymättä saattaa 5 §:ssä tarkoitettu kuntoutusasia vireille ja huolehtia kuntoutustarpeen selvittämisestä ja kuntoutukseen ohjaamisesta. Tässä tarkoitettun kuntoutuksen tarve ja mahdollisuudet tulee tarvittaessa selvittää vakuutuslaitoksen toimesta ennen kuin vahingoittuneelle voidaan myöntää pysyvä eläke.

Kuntoutusaloitteen voi tehdä myös vahingoittunut, työnantaja, sairaanhoitolaitos, työvoimaviranomainen tai muu kuntoutusasiaa selvittävä henkilö. Vakuutuslaitoksen tulee aloitteen johdosta viipymättä ryhtyä toimenpiteisiin kuntoutustarpeen ja mahdollisuuksien selvittämiseksi.

Jos aloite tämän lain mukaisesta kuntoutuksesta on hylätty, vakuutuslaitos ohjaa tarpeen mukaan vahingoittuneen hänen kuntoustarvettaan vastaavaan kuntoutukseen tai muiden palveluiden piiriin.

Lisäksi vakuutuslaitoksen on noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annetussa laissa (/) säädetään.

12 §

Vastuun jako

Jos eri vakuutuslaitokset suorittavat liikennevahingosta korvausta samalle henkilölle kahden tai useamman liikennevahingon johdosta, päättää kuntoutuksen korvaamisesta, jollei sitä koskeva kysymys jo ole vireillä toisessa vakuutuslaitoksessa, se vakuutuslaitos, joka suorittaa korvausta viimeksi sattuneen liikennevahingon johdosta.

13 §

Kustannusten jako

Jos kuntoutettavalla on saman tai välittömästi toinen toiseensa liittyvän useamman liikennevahingon johdosta oikeus korvaukseen kahdesta tai useammasta liikennevakuutuksesta, kustannukset jaetaan vakuutuslaitosten kesken siten kuin liikennevakuutuslain 14 §:ssä on säädetty.

Jos kuntoutuksen tarve perustuu kahteen tai useampaan korvattavaan liikennevahinkoon, jaetaan kustannukset korvausvelvollisten kesken vakuutustapahtumien aiheuttamien seurausten suhteessa.

14 §

Säännös vakuutusmaksusta

Kuntoutuksen korvaamisesta vakuutusyhtiölle ja Liikennevakuutusyhdistykselle vuosittain aiheutuvien menojen rahoittamista varten tarpeellinen erä on otettava sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti huomioon liikennevakuutuslaissa säädettyä vakuutusmaksua määrättäessä.

15 §

Korvauksen korotus viivästysajalta

Tässä laissa tarkoitettun korvauksen viivästyessä sovelletaan, mitä liikennevakuutuslain 12 a §:ssä on säädetty henkilöön kohdistuneesta vahingosta suoritettavan viivästyneen korvauksen maksamisesta viivästysajalta korotettuna.

16 §

Muutoksenhaku

Joka ei tyydy vakuutuslaitoksen antamaan päätökseen, saa hakea siihen muutosta vakuu-

tusoikeudelta kirjallisella valituksella viimeistään kolmantenakymmenentenä päivänä sen päivän jälkeen, jona valittaja on saanut tiedon päätöksestä.

Jollei valituksen yhteydessä muuta näytetä, katsotaan valittajan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä sen päivän jälkeen, jona päätös on hänen ilmoittamallaan osoitteella varustettuna pantu postiin.

Jos valitus on saapunut vakuutusosoikeudelle 1 momentin mukaisen määräajan jälkeen, voidaan se tästä huolimatta ottaa tutkittavaksi, jos myöhästymiseen on ollut painavia syitä.

17 §

Kansainvälinen vastavuoroisuus

Valtioneuvostolla on valta päättää sellaisia poikkeuksia tämän lain säännöksistä, jotka johtuvat lain mukaan maksettavia etuja koske-

vasta vieraan vallan kanssa tehdystä vastavuoroisesta sopimuksesta.

18 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntönnpanosta annetaan asetuksella.

19 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

Tällä lailla kumotaan liikennevakuutuskorvausta saavien invalidihuollosta 1 päivänä heinkuuta 1965 annettu laki (391/65) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Tätä lakia sovelletaan myös ennen sen voimaantuloa sattuneen liikennevahingon johdosta tarvittavan kuntoutuksen korvaamiseen.

24.

Laki**tapaturmavakuutuslain 14 ja 22 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 20 päivänä elokuuta 1948 annetun tapaturmavakuutuslain (608/48) 14 §:n 2 momentti ja 22 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 14 §:n 2 momentti 20 päivänä joulukuuta 1968 annetussa laissa (695/68) ja 22 §:n 1 momentti 10 päivänä heinäkuuta 1981 annetussa laissa (526/81), seuraavasti:

14 §

Sen lisäksi mitä 1 momentissa on säädetty, korvataan vahingoittuneelle kuntoutusta niin kuin siitä on erikseen säädetty.

22 §

Työntekijä on velvollinen ottamaan vastaan lääkärin määräämää hoitoa, joka tarkoittaa hänen työ- ja toimintakykynsä parantamista, ei kuitenkaan hengenvaaralliseksi katsottavaa

hoitotoimenpidettä, samoin kuin kuntoutusta sen mukaan kuin siitä on erikseen säädetty. Jos työntekijä ilman hyväksyttävää syytä kieltäytyy mainitusta hoidosta tai kuntoutuksesta, voidaan hänelle maksettavan päivärahan, tapaturmaeläkkeen ja haittarahan suorittaminen keskeyttää.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

25.

Laki**maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 9 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 23 päivänä joulukuuta 1981 annetun maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/81) 9 §:n 1 momentti seuraavasti:

9 §

Korvauksen hakemisesta, korvausvelvollisuudesta, korvauksesta, korvausasian käsitteystä, korvauksensaajan puhevallan käyttämisestä, tapaturmavakuutuslaitoksen päätöksen alistamisesta, osallistumisesta tapaturmalautakunnan toiminnasta aiheutuviin kustannuksiin, muutoksenhausta tapaturmavakuutuslaitoksen päätökseen ja vakuutusmaksun maksuunpanoon, tapaturmavakuutuslaitoksen takaisin-saantioikeudesta sekä tiedoksiantovelvollisuudesta on, jollei tästä laista muuta seuraa,

soveltuvien osin voimassa mitä tapaturmavakuutuslaissa, ammattitaitilaissa ja tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetussa laissa (/) säädetään. Mitä näissä laeissa säädetään työntekijästä ja vakuutuslaitoksesta on vastaavasti sovellettava maatalousyrittäjään ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaitokseen.

 Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

Helsingissä 2 päivänä marraskuuta 1990

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Sosiaali- ja terveysministeri *Mauri Miettinen*

2.

Laki

kansanterveyslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

muutetaan 28 päivänä tammikuuta 1972 annetun kansanterveyslain (66/72) 14 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 5 päivänä elokuuta 1983 annetussa laissa (674/83), ja

lisätään lakiin siitä 17 päivänä syyskuuta 1982 annetulla lailla (684/82) kumotun 23 §:n tilalle uusi 23 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 luku

Kunnan kansanterveystyö

14 §

Kunnan tehtävänä on huolehtia 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun sairaanhoitoon kuuluvan lääkinnällisen kuntoutuksen järjestämisestä. Lääkinnälliseen kuntoutukseen luetaan kuntouttavien hoitotoimenpiteiden lisäksi kuuluvaksi kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittävä tutkimus, apuvälinehuolto sekä sopeutumisvalmennus- ja ohjaustoiminta ja muut näihin rinnastettavat toiminnot siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Kunnan tehtävänä on huolehtia 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun sairaanhoitoon kuuluvan lääkinnällisen kuntoutuksen järjestämisestä *siltä osin kuin sitä ei ole säädetty kansaneläkelaitoksen tehtäväksi*. Lääkinnälliseen kuntoutukseen luetaan kuntouttavien hoitotoimenpiteiden lisäksi kuuluvaksi *neuvonta*, kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittävä tutkimus, apuvälinehuolto sekä sopeutumisvalmennus- ja ohjaustoiminta ja muut näihin rinnastettavat toiminnot siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

(Kumottu)

23 §

Jos terveyskeskuksen potilas tarvitsee kuntoutusta, jota ei ole säädetty terveyskeskuksen tehtäväksi tai jota ei ole tarkoituksenmukaista järjestää kansanterveystyönä, terveyskeskus ohjaa tarpeen mukaan asiakkaan sairaanhoitopiiriin, sosiaali-, työvoima- tai opetusviranomaisen taikka kansaneläkelaitoksen tai muun kuntoutuksen palveluorganisaation palveluiden piiriin.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa on säädetty yhteistyöstä, on lääkinnällisen kuntoutuksen järjestämisessä noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annetussa laissa (/) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

5.

Laki**työterveyshuoltolain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 29 päivänä syyskuuta 1978 annetun työterveyshuoltolain (743/78) 2 §:n 1 momentin johdantokappale ja 6 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

2 §

Työterveyshuollon toteuttaminen ja sisältö

Työterveyshuoltoon kuuluu siten kuin valtioneuvoston päätöksellä eri toimialojen ja työpaikkojen olosuhteet ja niistä johtuva työterveyshuollon tarve huomioon ottaen kansanterveyslain 3 §:ssä tarkoitetussa valtakunnallisessa suunnitelmassa ja muutoin käytettävissä olevien voimavarojen puitteissa tarkemmin määrätään:

6) vian, vamman tai sairauden vuoksi vajaa-kuntoisen työntekijän työssä selviytymisen seuranta työntekijän terveydelliset edellytykset huomioon ottaen sekä *tarvittaessa* hoitoon tai kuntoutukseen ohjaaminen; sekä

Ehdotus

2 §

Työterveyshuollon toteuttaminen ja sisältö

Työterveyshuoltoon kuuluu siten kuin valtioneuvoston päätöksellä eri toimialojen ja työpaikkojen olosuhteet ja niistä johtuva työterveyshuollon tarve huomioon ottaen, *mitä sosi-aali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 4 §:ssä* tarkoitetussa valtakunnallisessa suunnitelmassa ja muutoin käytettävissä olevien voimavarojen puitteissa tarkemmin määrätään:

6) vian, vamman tai sairauden vuoksi vajaa-kuntoisen työntekijän työssä selviytymisen seuranta työntekijän terveydelliset edellytykset huomioon ottaen, *kuntoutusta koskeva neuvonta ja hoitoon tai kuntoutukseen ohjaaminen sekä omalta osaltaan osallistuminen työkykyä ylläpitävään toimintaan työpaikalla; toiminnassa on noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annetussa laissa (/) säädetään; sekä*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

6.

Laki
työllisyyslain 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 13 päivänä maaliskuuta 1987 annetun työllisyyslain (275/87) 7 §:n 2 momentti ja lisätään 7 §:ään uusi 3—5 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 6 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 luku

Työllisyyden hoito

7 §

Työvoimapalvelut

Työvoimapalveluja ovat erityisesti työnvälitys, ammatinvalinnanohjaus, työllisyyskoulutus, muuttoturvan järjestäminen, sijaintineuvonta, ohjaaminen omatoimiseen työllistymiseen, kansainvälinen harjoittelijanvaihto, tietopalvelu ja vajaakuntoisten erityispalvelut.

Työvoimapalveluja ovat erityisesti työnvälitys, ammatinvalinnanohjaus, työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus, muuttoturvan järjestäminen, sijaintineuvonta, ohjaaminen omatoimiseen työllistymiseen, kansainvälinen harjoittelijanvaihto ja tietopalvelu.

Työvoimapalvelut on järjestettävä siten, että vajaakuntoisten asiakkaiden käytettävissä ovat edellä mainittujen palvelujen lisäksi heidän tarvitsemansa erityispalvelut. Erityispalveluista säädetään tarkemmin asetuksella.

Jos työhallinnon asiakkaan tarvitsemia palveluja ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista järjestää työvoimapalveluna, työvoimaviranomainen ohjaa tarpeen mukaan asiakkaan sosiaali-, terveydenhuolto- tai opetusviranomaisen taikka kansaneläkelaitoksen tai muun kuntoutuksen palveluorganisaation palveluiden piiriin.

Vajaakuntoisten asiakkaiden palvelujen järjestämisessä on lisäksi noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annetussa laissa (/) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

9.

Laki**työntekijäin eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/61) 4 §:n 6 momentti, sellaisena kuin se on 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa (100/90),

muutetaan 6 §:n 3 momentti, 8 §:n 1 momentti sekä 12 §:n 1 momentin johdantokappale sekä 2 ja 4 kohta ja 3 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 6 §:n 3 momentti 29 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1323/88), 8 §:n 1 momentti 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa (666/85), 12 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 momentti 16 päivänä joulukuuta 1966 annetussa laissa (639/66), 2 kohta 26 päivänä toukokuuta 1989 annetussa laissa (475/89) ja 4 kohta 29 päivänä kesäkuuta 1990 annetussa laissa (599/90), sekä

lisätään 4 d §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 26 päivänä kesäkuuta 1981 ja 30 päivänä kesäkuuta 1989 annetuilla laeilla (472/81 ja 605/89) sekä mainitulla 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetulla lailla, uusi 6 momentti, jolloin nykyinen 6 momentti siirtyy 7 momentiksi, lakiin uusi 4 h—4 n §, 4 h §:n edelle uusi väliotsikko ja 6 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 30 päivänä joulukuuta 1965, 14 päivänä heinäkuuta 1969 ja 12 päivänä heinäkuuta 1985 annetuilla laeilla (707/65, 469/69 ja 592/85) sekä mainituilla 26 päivänä heinäkuuta 1985 ja 29 päivänä joulukuuta 1988 annetuilla laeilla, uusi 6 momentti, joilloin nykyinen 6 momentti siirtyy 7 momentiksi, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

4 §

Työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi voidaan työntekijälle antaa kuntoutusta, koulutusta ja elinkeinotukea. Työntekijän kuoltua voidaan hänen leskelleen antaa lainaa koulutusta varten ja elinkeinotukena. Laina saadaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamin ehdoin käyttää vakuutusrahaston ja eläkevastuun katteena vaatimatta eläkelaitoksia koskevassa lainsäädännössä edellytettyä vakuutta. Samoin edellytyksin laina saadaan sen estämättä, mitä 19 a §:ssä säädetään, periä takaisin lainan saajan perhe-eläkkeestä.

(6 mom. kumotaan)

4 d §

Jos työntekijälle myönnetään työkyvyttömyyseläke takautuvasti samalta ajalta kuin hänelle on maksettu kuntoutusrahain (/) mukaista kuntoutusrahaa, eläkkeestä vähennetään kuntoutusraha ja eläkettä suoritetaan vain siltä osin kuin sen määrä ylittää samalta ajalta maksetun kuntoutusrahan määrän. Kuntoutusrahaa ei kuitenkaan oteta huomioon siltä osin kuin se on jo vähennetty muusta eläkkeestä. Työkyvyttömyyseläkettä ei suoriteta takautuvasti ajalta, jolta työntekijälle

Voimassa oleva laki

Ehdotus

on maksettu 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön ja eläkesääntöjen mukaista kuntoutusrahaa.

Kuntoutus

4 h §

Työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi voidaan työntekijälle ammatillisena kuntoutuksena antaa neuvontaa, tehdä kuntoutustutkimuksia sekä antaa työhön ja ammattiin johtavaa koulutusta, työhönvalmennusta ja elinkeinotukea sekä edellä tarkoitettua ammatillista kuntoutusta tukevaa lääkinnällistä kuntoutusta.

Kuntoutusta voidaan antaa työntekijälle, jonka eläkettä tämän lain mukaan määrättäessä olisi eläkkeeseen oikeuttavana otettu huomioon myös aika työkyvyttömyyden alkamisesta eläkeikään, jos työkyvyttömyys olisi alkanut ajankohtana, jona kuntoutuspäätös tehtiin, tai työntekijälle, joka päätöstä tehtäessä saa sanotulla tavalla määrättyä tämän lain mukaista eläkettä.

4 i §

Työntekijän kuoltua voidaan hänen leskelleen antaa lainaa koulutusta varten ja elinkeinotukena.

Laina saadaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamin ehdoin käyttää vakuutusrahaston ja eläkevastuun katteena vaatimatta eläkelaitoksia koskevassa lainsäädännössä edellytettyä vakuutta. Samoin edellytyksin laina saadaan sen estämättä, mitä 19 a §:ssä säädetään, periä takaisin lainansaajan perhe-eläkkeestä.

4 j §

Ennen kuin eläkelaitos tekee päätöksen työkyvyttömyyseläkkeestä, sen on tarvittaessa varmistettava, että työntekijän mahdollisuudet kuntoutukseen on selvitetty. Jos eläkehakemus hylätään, eläkelaitos ohjaa työntekijän tarpeen mukaan hänen kuntoutustarvettaan vastaavan kuntoutuksen tai muiden palveluiden piiriin.

Lisäksi eläkelaitoksen on noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annettussa laissa (/) säädetään.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 k §

Työntekijällä on oikeus kuntoutusraahan niiltä kalenterikuukausilta, joiden aikana hän on estynyt tekemästä ansiotyötään 4 h §:ssä tarkoitetun kuntoutuksen johdosta.

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Tällöin kuntoutusraha maksetaan kuitenkin enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden kummankin syyn perusteella erikseen laskettuna.

Kuntoutuksen jälkeiseltä ajalta kuntoutusrahaa saaneelle voidaan maksaa harkinnanvaraista kuntoutusavustusta, jos tämä on hänen työllistymisensä kannalta erityisen tarpeellista.

4 l §

Kuntoutusrahan suuruutta määrättäessä otetaan perusteeksi ne 8 §:n 4 momentissa tarkoitettut peruseläkkeet, joihin työntekijällä olisi oikeus, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavasti työkyvyttömäksi ajankohtana, jona kuntoutuspäätös tehtiin. Kuntoutusraha on yhtä suuri kuin edellä tarkoitettujen eläkkeiden yhteismäärä korotettuna 33 prosentilla.

Jos työntekijä saa peruseläkettä kuntoutuksen ajalta, hänelle maksetaan eläkkeen lisänä kuntoutusraha, jonka suuruus on 10 prosenttia hänelle maksettavien 1 momentissa tarkoitettujen peruseläkkeiden ja hänen kansaneläkkeensä pohjaosan, lisäosan ja lapsikorotuksen yhteismäärästä. Kansaneläke lisineen otetaan huomioon sellaisena kuin se oli kuntoutusrahauden alkaessa.

Edellä 4 k §:n 3 momentissa tarkoitettu harkinnanvarainen kuntoutusavustus on enintään kuudelta kuukaudelta lasketun kuntoutusrahan suuruinen. Harkinnanvarainen kuntoutusavustus määritellään kertasuorituksena ja maksetaan yhdessä tai useammassa erässä. Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta ei makseta ajalta, jolta työntekijällä on oikeus työttömyysturvalain mukaiseen työttömyyspäivärahaan.

4 m §

Työntekijälle voidaan maksaa korvaus kuntoutuksen aiheuttamista välttämättömistä ja tarpeellisista kustannuksista.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 n §

Kuntoutusrahasta ja sitä koskevasta päätöksenteosta on soveltuvin osin voimassa, mitä tässä laissa on säädetty eläkepäätöksestä, sitä koskevasta muutoksenhakumenettelystä, eläkkeensaajan ilmoitusvelvollisuudesta sekä eläkkeen maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Eläkelaitoksen on välittömästi ilmoitettava 4 h §:ssä tarkoitettua kuntoutustoimenpiteitään ja kuntoutusrahapäätöksestään kansaneläkelaitokselle.

Jos työntekijä saa kuntoutusrahan lisäksi samalta ajalta palkkaa, palkan määrää vastaava osa kuntoutusrahasta maksetaan työnantajalle.

6 §

Jos työntekijä on ennen työkyvyttömyyden alkamista asunut vähintään viisi vuotta Suomessa ja jos työkyvyttömyys on alkanut ennen kuin työsuhteen päättymisestä on kulunut 360 päivää, luetaan tämän työsuhteen perusteella myönnettävää työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä eläkkeeseen oikeuttavaksi myös työkyvyttömyyden alkamisen ja eläkeiän täyttämisen välinen aika. Edellä tarkoitettua 360 päivää laskettaessa jätetään huomioon ottamatta päivät, joilta työntekijä on saanut opintovapaalaisissa (273/79) tarkoitettua opintovapaata, sekä päivät, joilta työntekijä on saanut työttömyysturvalain (602/84) mukaista päivärahaa, viimeksi mainitut kuitenkin enintään siihen määrään saakka, joka vastaa työttömyysturvalain 26 §:ssä säädettyä niiden päivien enimmäismäärää, joilta voidaan maksaa ansioon suhteutettua päivärahaa. Niin ikään työntekijän ilmoituksen johdosta jätetään huomioon ottamatta myös sellaiset päivät, joilta työntekijä on kolmen viimeisen vuoden aikana välittömästi ennen tässä laissa tarkoitettua työkyvyttömyyden alkamista saanut sairausvakuutuslain (364/63) mukaista päivärahaa, samoin kuin sellaiset päivät, joilta päivärahaa olisi suoritettu, jollei työntekijä olisi saanut sanotun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua sairaudesta, viasta tai vammasta johtuvan työkyvyttömyyden vuoksi maksettavaa vastaavaa korvausta jonkin muun lain mukaan. Jollei työsuhde ole jatkunut kuutta kuukautta, luetaan sen perusteella eläkkeeseen oikeuttavaksi eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika vain

Jos työntekijä on ennen työkyvyttömyyden alkamista asunut vähintään viisi vuotta Suomessa ja jos työkyvyttömyys on alkanut ennen kuin työsuhteen päättymisestä on kulunut 360 päivää, luetaan tämän työsuhteen perusteella myönnettävää työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä eläkkeeseen oikeuttavaksi myös työkyvyttömyyden alkamisen ja eläkeiän täyttämisen välinen aika. Edellä tarkoitettua 360 päivää laskettaessa jätetään huomioon ottamatta päivät, joilta työntekijä on saanut opintovapaalaisissa (273/79) tarkoitettua opintovapaata, sekä päivät, joilta työntekijä on saanut työttömyysturvalain mukaista päivärahaa, viimeksi mainitut kuitenkin enintään siihen määrään saakka, joka vastaa työttömyysturvalain 26 §:ssä säädettyä niiden päivien enimmäismäärää, joilta voidaan maksaa ansioon suhteutettua päivärahaa. Työntekijän ilmoituksen johdosta jätetään huomioon ottamatta myös sellaiset päivät, joilta työntekijä on saanut 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön ja eläkesääntöjen tai kuntoutusrahain (/) mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilasvammalain (404/48) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella. Niin ikään työntekijän ilmoituksen johdosta jätetään huomioon ottamatta sellaiset päivät, joilta työntekijä on kolmen viimeisen vuoden aikana välittömästi ennen tässä laissa tarkoitettua työkyvyttömyyden alkamista saanut sairausvakuutuslain (364/63) mukaista päivärahaa, samoin kuin sellaiset päi-

Voimassa oleva laki

sikäli kuin työntekijällä ei ole ennen tätä työsuhdetta alkaneen työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella oikeutta lain tai julkisen eläkesäännön mukaiseen sellaiseen eläketurvaan, jonka mukaan maksettavaa työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä sanottu aika tai sitä vastaava ansio jo otetaan huomioon. Mitä edellä tässä momentissa on säädetty, ei kuitenkaan sovelleta vanhuuseläkkeen eikä sellaisen työkyvyttömyyseläkkeen, jonka perusteena oleva työkyvyttömyys on alkanut työntekijän 63 vuoden iän täyttämivuoden jälkeen, määrää laskettaessa, jollei työntekijä ole ollut sanotun iän täyttämivuoden aikana tämän lain piiriin kuuluvassa työssä ottaen huomioon kokonaisuudessaan myös sanotun vuoden aikana päättynyt työsuhte yhteensä vähintään kuutta kuukautta. Niin ikään luetaan naispuolisen työntekijän työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika, jos hänellä on edellä sanottujen 360 päivän täyttymisen ja työkyvyttömyyden alkamisen välisen ajan, joka saa olla enintään yhdeksän vuotta, ollut 4 §:n 5 momentissa tarkoitettu, kolmea vuotta nuorempi lapsi, ei kuitenkaan, jos eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio on ilman sanotun lapsenhoitoajan huomioon ottamista luettava eläkkeeseen oikeuttavaksi muun työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella. Jollei tällaisen naispuolisen työntekijän työsuhte ole jatkunut kuutta kuukautta, on eläkkeeseen oikeuttavan ajan määräämisestä soveltuvin osin voimassa, mitä tässä momentissa on säädetty.

Ehdotus

vät, joilta päivärahaa olisi suoritettu, jollei työntekijä olisi saanut sanotun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua sairaudesta, viasta tai vammasta johtuvan työkyvyttömyyden vuoksi maksettavaa vastaavaa korvausta jonkin muun lain mukaan. Jollei työsuhte ole jatkunut kuutta kuukautta, luetaan sen perusteella eläkkeeseen oikeuttavaksi eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika vain sikäli kuin työntekijällä ei ole ennen tätä työsuhdetta alkaneen työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella oikeutta lain tai julkisen eläkesäännön mukaiseen sellaiseen eläketurvaan, jonka mukaan maksettavaa työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä sanottu aika tai sitä vastaava ansio jo otetaan huomioon. Mitä edellä tässä momentissa on säädetty, ei kuitenkaan sovelleta vanhuuseläkkeen eikä sellaisen työkyvyttömyyseläkkeen, jonka perusteena oleva työkyvyttömyys on alkanut työntekijän 63 vuoden iän täyttämivuoden jälkeen, määrää laskettaessa, jollei työntekijä ole ollut sanotun iän täyttämivuoden aikana tämän lain piiriin kuuluvassa työssä, ottaen huomioon kokonaisuudessaan myös sanotun vuoden aikana päättynyt työsuhte, yhteensä vähintään kuutta kuukautta. Niin ikään luetaan naispuolisen työntekijän työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika, jos hänellä on edellä sanottujen 360 päivän täyttymisen ja työkyvyttömyyden alkamisen välisen ajan, joka saa olla enintään yhdeksän vuotta, ollut 4 §:n 5 momentissa tarkoitettu, kolmea vuotta nuorempi lapsi, ei kuitenkaan, jos eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio on ilman sanotun lapsenhoitoajan huomioon ottamista luettava eläkkeeseen oikeuttavaksi muun työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella. Jollei tällaisen naispuolisen työntekijän työsuhte ole jatkunut kuutta kuukautta, on eläkkeeseen oikeuttavan ajan määräämisestä soveltuvin osin voimassa, mitä tässä momentissa on säädetty.

Jos tämän lain mukaista kuntoutusrahaa saaneelle työntekijälle myönnetään työkyvyttömyyseläke sellaisen työkyvyttömyyden perusteella, joka on alkanut ennen kuin kuntoutusrahakauden päättymisestä on kulunut yksi vuosi, eläke määrätään niillä perusteilla, joiden mukaan se olisi määrätty, jos työkyvyttömyys olisi alkanut kuntoutuspäätöstä tehtäessä.

Voimassa oleva laki

8 §

Jos tämän lain vähimmäisehtojen mukainen vanhuus- tai työkyvyttömyyseläke taikka, milloin työntekijä lisäksi saa tapaturmavakuutuslain (608/48) säännöksiin perustuvaa päivärahaa tai tapaturmaeläkettä, liikennevakuutuslain (279/59) nojalla myönnettyä omaan vammaan perustuvaa jatkuvaa korvausta, sotilasvammalain (404/48) nojalla myönnettyä elinkorkoa tai 4 momentissa tarkoitettua peruseläkettä tai muuta siihen verrattavaa työ- tai virkasuhteeseen perustuvaa eläkettä, näiden suoritusten yhteismäärä ylittää 2 momentissa säädetyn yhteensovitusrajan, vähennetään tämän lain mukaisesta vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeestä määrä, joka on yhtä suuri osa ylitteestä kuin tämän lain vähimmäisehtojen mukainen eläke on kaikista peruseläkkeistä. Jos vanhuuseläke 5 §:n 3 momentin mukaisesti myönnetään myöhemmästä ajankohdasta kuin eläkeiän saavuttamista seuraavan kuukauden alusta, yhteensovitus toimitetaan työntekijän täyttäessä vanhuuseläkkeen saamiseen oikeuttavan iän.

Eläkkeistä aiheutuvan vastuun ja kulujen jakaantuminen

12 §

Eläkelaitosten keskinäinen vastuu eläkkeistä määräytyy sekä eläkkeistä ja kuntoutusrahasta eläkelaitoksille aiheutuvat kulut jaetaan eläkelaitosten kesken, mikäli eläkelaitokset eivät ole toisin sopineet, seuraavasti:

2) työkyvyttömyyseläkkeestä, joka on myönnetty 6 §:n 3 momenttia soveltaen, sellaisen työttömyyseläkkeen puolesta määrästä, joka on myönnetty soveltaen 6 §:n 3 momenttia vähintään viisi vuotta jatkuneeseen työsuhteeseen, sekä perhe-eläkkeestä, jonka perusteena on edunjäntäjän 6 §:n 3 momenttia soveltaen laskettu työkyvyttömyyseläke, siltä osin kuin sitä on maksettu ajalta ennen sen kuukauden päättymistä, jona edunjäntäjä olisi saavuttanut

Ehdotus

8 §

Jos tämän lain vähimmäisehtojen mukainen vanhuus- tai työkyvyttömyyseläke taikka, milloin työntekijä lisäksi saa tapaturmavakuutuslain (608/48) säännöksiin perustuvaa päivärahaa tai tapaturmaeläkettä, liikennevakuutuslain (279/59) nojalla myönnettyä omaan vammaan perustuvaa jatkuvaa korvausta, tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (/) tai liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (/) nojalla myönnettyä ansionmenetykskorvausta, sotilasvammalain nojalla myönnettyä elinkorkoa tai 4 momentissa tarkoitettua peruseläkettä taikka muuta siihen verrattavaa työ- tai virkasuhteeseen perustuvaa eläkettä, näiden suoritusten yhteismäärä ylittää 2 momentissa säädetyn yhteensovitusrajan, vähennetään tämän lain mukaisesta vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeestä määrä, joka on yhtä suuri osa ylitteestä kuin tämän lain vähimmäisehtojen mukainen eläke on kaikista peruseläkkeistä. Jos vanhuuseläke 5 §:n 3 momentin mukaisesti myönnetään myöhemmästä ajankohdasta kuin eläkeiän saavuttamista seuraavan kuukauden alusta, yhteensovitus toimitetaan työntekijän täyttäessä vanhuuseläkkeen saamiseen oikeuttavan iän.

Eläkkeistä aiheutuvan vastuun ja kulujen jakaantuminen

12 §

Eläkelaitosten keskinäinen vastuu eläkkeistä ja kuntoutusrahasta määräytyy sekä eläkkeistä ja kuntoutusrahasta eläkelaitoksille aiheutuvat kulut jaetaan eläkelaitosten kesken, mikäli eläkelaitokset eivät ole toisin sopineet, seuraavasti:

2) työkyvyttömyyseläkkeestä, joka on myönnetty 6 §:n 3 momenttia soveltaen, sellaisen työttömyyseläkkeen puolesta määrästä, joka on myönnetty soveltaen 6 §:n 3 momenttia vähintään viisi vuotta jatkuneeseen työsuhteeseen, sekä perhe-eläkkeestä, jonka perusteena on edunjäntäjän 6 §:n 3 momenttia soveltaen laskettu työkyvyttömyyseläke, siltä osin kuin sitä on maksettu ajalta ennen sen kuukauden päättymistä, jona edunjäntäjä olisi saavuttanut

Voimassa oleva laki

eläkeiän, näihin eläkkeisiin luettuna myös lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain perusteella ehkä saatava eläkkeen osa, mutta ei 7 c §:n mukaista korotusta eikä eläkkeen alkamisen, työttömyyseläkkeen osalta kuitenkin 4 c §:ssä tarkoitettua työttömäksi joutumispäivän, jälkeen 9 §:n perusteella annettuja korotuksia, vastaa yksin se eläkelaitos, jonka toimintapiiriin työntekijä tai edunjättäjä kuului sanotussa momentissa tarkoitettua työsuhteen perusteella kuitenkin siten, että edellä tarkoitettua eläkkeestä tai eläkkeen osasta, jonka perusteena oleva eläketapahtuma on sattunut työntekijän 63 vuoden iän täyttämivuoden jälkeen, vastaa yksin se eläkelaitos, jonka toimintapiiriin työntekijä on viimeksi kuulunut ennen eläketapahtuman sattumista sanotun iän täyttämivuonna tai sen jälkeen yhdenjaksoisesti jatkuneen vähintään kuuden kuukauden työsuhteen perusteella;

4) muista vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläkkeistä, lukuun ottamatta lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 9 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti maksettavaa määrää, samoin kuin eläkkeiden niistä osista, jotka ylittävät 1—3 kohdan mukaiset määrät, osa-aikaeläkkeestä sekä maksujen tai rahastojen laskuperusteiden yleisestä muutoksesta ja 1 kohdan viimeisessä lauseessa tarkoitettua siirrosta johtuvista kustannuksista ja lyhytaikaissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 9 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua sanottuun lakiin perustuvan eläketurvan aiheuttamien kulujen osuudesta vastaavat eläkelaitokset yhteisesti sosiaali- ja terveystieteiden eri kululajeja varten antamien perusteiden mukaisesti; sekä

Kustannuksista, jotka johtuvat 4 §:n 6 momentista ja 4 b §:n 3 momentista, vastaavat eläkelaitokset noudattaen soveluvin osin, mitä työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeestä aiheutuvista kustannuksista on säädetty.

Ehdotus

eläkeiän, näihin eläkkeisiin luettuna myös lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain perusteella ehkä saatava eläkkeen osa, mutta ei 7 c §:n mukaista korotusta eikä eläkkeen alkamisen, työttömyyseläkkeen osalta kuitenkin 4 c §:ssä tarkoitettua työttömäksi joutumispäivän, jälkeen 9 §:n perusteella annettuja korotuksia, *sekä siitä kuntoutusrahan osasta, joka vastaa 6 §:n 3 momenttia soveltaen myönnetystä työkyvyttömyyseläkkeestä yllämainitulla tavalla määräytyvää eläkkeen osaa*, vastaa yksin se eläkelaitos, jonka toimintapiiriin työntekijä tai edunjättäjä kuului sanotussa momentissa tarkoitettua työsuhteen perusteella kuitenkin siten, että edellä tarkoitettua eläkkeestä tai eläkkeen osasta, jonka perusteena oleva eläketapahtuma on sattunut työntekijän 63 vuoden iän täyttämivuoden jälkeen, vastaa yksin se eläkelaitos, jonka toimintapiiriin työntekijä on viimeksi kuulunut ennen eläketapahtuman sattumista sanotun iän täyttämivuonna tai sen jälkeen yhdenjaksoisesti jatkuneen vähintään kuuden kuukauden työsuhteen perusteella;

4) muista vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläkkeistä, lukuun ottamatta lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 9 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti maksettavaa määrää, samoin kuin eläkkeiden ja kuntoutusrahan niistä osista, jotka ylittävät 1—3 kohdan mukaiset määrät, osa-aikaeläkkeestä sekä maksujen tai rahastojen laskuperusteiden yleisestä muutoksesta ja 1 kohdan viimeisessä lauseessa tarkoitettua siirrosta johtuvista kustannuksista ja lyhytaikaissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 9 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua sanottuun lakiin perustuvan eläketurvan aiheuttamien kulujen osuudesta vastaavat eläkelaitokset yhteisesti sosiaali- ja terveystieteiden eri kululajeja varten antamien perusteiden mukaisesti; sekä

Kuntoutukseen liittyvistä muista kuin kuntoutusrahan aiheuttamista kustannuksista vastaa yksin kuntoutuksesta huolehtiva eläkelaitos ja kustannuksista, jotka johtuvat 4 b §:n 3 momentin soveltamisesta, vastaavat eläkelaitokset noudattaen soveluvin osin, mitä perhe-eläkkeestä aiheutuvista kustannuksista on säädetty.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

Lakia sovelletaan kuntoutukseen, joka alkaa lain tultua voimaan.

10.

Laki

lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 9 päivänä helmikuuta 1962 annetun lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/62) 1 §:n 1 momentti, 7 §:n 1 momentti, 9 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdat sekä 11 §:n 3 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentti 11 päivänä marraskuuta 1988 annetussa laissa (923/88), 7 §:n 1 momentti 29 päivänä joulukuuta 1988 annetussa laissa (1324/88) sekä 9 §:n 1 momentin 2 kohta 26 päivänä toukokuuta 1989 annetussa laissa (476/89) ja 3 kohta 29 päivänä kesäkuuta 1990 annetussa laissa (600/90) sekä 11 §:n 3 momentti 16 päivänä joulukuuta 1966 annetussa laissa (640/66) sekä

lisätään lakiin uusi 4 b § sekä 7 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 14 päivänä heinäkuuta 1969, 18 päivänä kesäkuuta 1971 ja 31 päivänä joulukuuta 1985 annetuilla laeilla (470/69, 501/71 ja 1121/85) sekä mainitulla 29 päivänä joulukuuta 1988 annetulla lailla, uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4—7 momentti siirtyvät 5—8 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Työntekijälle, joka sen vuoden jälkeen, jona hän on täyttänyt 13 vuotta, työskentelee metsätyössä, uittotyössä, maatala- ja puutarhatalouden eri töissä, maa-, vesi- ja talonrakennustyössä, maanparannustyössä, turveteollisuustyössä, satamatyössä tai kotimaanliikenteen aluksessa taikka, sikäli kuin asetuksella säädetään, muulla sellaisella alalla, jolle lyhytaikaiset työsuhteet ovat luonteenomaisia, on työnantajan kustannettava eläketurva vanhuuden ja työkyvyttömyyden varalta sekä tällaisen työntekijän omaisille perhe-eläketurva tämän lain mukaan. Jos tässä laissa ei toisin säädetä, on soveltuvin osin muutoin voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 3 §:n 2—4 momentissa, 4 §:n 1, 3, 5 ja 6 momentissa, 4 a—4 d, 4 f ja 4 g §:ssä, 5 b §:n 3 ja 4 momentissa, 5 c, 7 a—10 ja 12 §:ssä, 13 §:n 3 momentissa, 14, 15 a—18 ja 19 a—23 §:ssä on säädetty.

1 §

Työntekijälle, joka sen vuoden jälkeen, jona hän on täyttänyt 13 vuotta, työskentelee metsätyössä, uittotyössä, maatala- ja puutarhatalouden eri töissä, maa-, vesi- ja talonrakennustyössä, maanparannustyössä, turveteollisuustyössä, satamatyössä taikka kotimaanliikenteen aluksessa taikka, sikäli kuin asetuksella säädetään, muulla sellaisella alalla, jolle lyhytaikaiset työsuhteet ovat luonteenomaisia, on työnantajan kustannettava eläketurva vanhuuden ja työkyvyttömyyden varalta sekä tällaisen työntekijän omaisille perhe-eläketurva tämän lain mukaan. Mikäli tässä laissa ei toisin säädetä, on soveltuvin osin muutoin voimassa, mitä työntekijäin eläkelain (395/61) 3 §:n 2—4 momentissa, 4 §:n 1, 3 ja 5 momentissa, 4 a—4 d, 4 f—4 n §:ssä, 5 b §:n 3 ja 4 momentissa, 5 c, 7 a—10 a ja 12 §:ssä, 13 §:n 3 momentissa, 14, 15 a—18 ja 19 a—23 §:ssä säädetään.

Voimassa oleva laki

7 §

Jos työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeutettu työntekijä on ennen työkyvyttömyyden alkamista asunut vähintään viisi vuotta Suomessa ja jos hän on työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä olevan sairauden vian tai vamman saamista lähinnä edeltäneen 540 päivän aikana tässä laissa tarkoitetussa työssä ansainnut vähintään 800 markkaa, luetaan eläkkeeseen oikeuttavaksi myös se palkka, jonka hän työkyvyttömyyden alkamisesta lukien olisi ansainnut eläkeikään mennessä. Edellä tarkoitettua 540 päivää laskettaessa jätetään huomioon ottamatta päivät, joilta työntekijä on saanut opintovapaalaisissa (273/79) tarkoitettua opintovapaata, sekä päivät, joilta työntekijä on saanut työttömyysturvalain (602/84) mukaista päivärahaa, viimeksi mainitut kuitenkin enintään siihen määrään saakka, joka vastaa työttömyysturvalain 26 §:ssä säädettyä niiden päivien enimmäismäärää, joilta voidaan maksaa ansioon suhteutettua päivärahaa. Samoin menettellään, jos naispuolisella työntekijällä on työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä olevan sairauden, vian tai vamman saamista välittömästi edeltäneen enintään yhdeksän vuoden ajan ollut työntekijäin eläkelain 4 §:n 5 momentissa tarkoitettu, kolmea vuotta nuorempi lapsi ja sanottuna aikana on päättynyt edellä tarkoitettu 540 päivän ajanjakso, jollei eläkeiän saavuttamiseen jäljellä olevaa aikaa tai sitä vastaavaa ansiota ilman sanotun lapsenhoitoajan huomioon ottamista ole luettava eläkkeeseen oikeuttavaksi muun työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella. Niin ikään työntekijän ilmoituksen johdosta jätetään huomioon ottamatta sellaiset päivät, joilta työntekijä on kolmen viimeisen vuoden aikana välittömästi ennen tässä laissa tarkoitettua työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä olevan sairauden alkamista saanut sairausvakuutuslain (364/63) mukaista päivärahaa, samoin kuin

Ehdotus

4 b §

Kuntoutuksen antaminen sekä kuntoutusrahan ja harkinnanvaraisen kuntoutusavustuksen saamisen edellytykset ja suuruus määräytyvät siten kuin työntekijäin eläkelaisissa säädetään. Sanotun lain 4 h §:n 2 momentissa tarkoitettua eläkeiän saavuttamiseen jäljellä olevaa aikaa vastaa tämän lain 7 §:n 1 momentissa tarkoitettu palkka.

7 §

Jos työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeutettu työntekijä on ennen työkyvyttömyyden alkamista asunut vähintään viisi vuotta Suomessa ja jos hän on työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä olevan sairauden, vian tai vamman saamista lähinnä edeltäneen 540 päivän aikana tässä laissa tarkoitetussa työssä ansainnut vähintään 800 markkaa, luetaan eläkkeeseen oikeuttavaksi myös se palkka, jonka hän työkyvyttömyyden alkamisesta lukien olisi ansainnut eläkeikään mennessä. Edellä tarkoitettua 540 päivää laskettaessa jätetään huomioon ottamatta päivät, joilta työntekijä on saanut opintovapaalaisissa (273/79) tarkoitettua opintovapaata, sekä päivät, joilta työntekijä on saanut työttömyysturvalain (602/84) mukaista päivärahaa, viimeksi mainitut kuitenkin enintään siihen määrään saakka, joka vastaa työttömyysturvalain 26 §:ssä säädettyä niiden päivien enimmäismäärää, joilta voidaan maksaa ansioon suhteutettua päivärahaa. Samoin menettellään, jos naispuolisella työntekijällä on työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä olevan sairauden, vian tai vamman saamista välittömästi edeltäneen enintään yhdeksän vuoden ajan ollut työntekijäin eläkelain 4 §:n 5 momentissa tarkoitettu, kolmea vuotta nuorempi lapsi ja sanottuna aikana on päättynyt edellä tarkoitettu 540 päivän ajanjakso, jollei eläkeiän saavuttamiseen jäljellä olevaa aikaa tai sitä vastaavaa ansiota ilman sanotun lapsenhoitoajan huomioon ottamista ole luettava eläkkeeseen oikeuttavaksi muun työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella. Työntekijän ilmoituksen johdosta jätetään huomioon ottamatta sellaiset päivät, joilta työntekijä on saanut työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön ja eläkesääntöjen tai kuntoutusrahalain (/) mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikenne-

Voimassa oleva laki

sellaiset päivät, joilta päivärahaa olisi suoritettu, jollei työntekijä olisi saanut sanotun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua sairaudesta, viasta tai vammasta johtuvan työkyvyttömyyden vuoksi maksettavaa vastaavaa korvausta jonkin muun lain mukaan. Edellä sanotun palkan vuotuinen määrä edellytetään samaksi työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaan korjatuksi markkamääräksi, josta työntekijän työsuhteen perusteella on keskimäärin suoritettu tämän lain mukainen vakuutusmaksu niinä kalenterivuosina, joina hän tässä laissa tarkoitettussa työssä on ansainnut vähintään 800 markkaa tai, jollei hän minään kalenterivuotena ole ansainnut vähintään sanottua määrää, samaksi kuin mainittu rajamäärä. Jollei työntekijällä ole oikeutta lukea tässä momentissa tarkoitettua palkkaa vastaavaa aikaa eläkkeeseen oikeuttavaksi muun työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella, markkamäärään lisätään edellä tarkoitetuilta kalenterivuosilta saadut työntekijäin eläkelain mukaiseen eläkkeeseen oikeuttavien aikojen ja niitä vastaavien eläkkeen perusteena olevien palkkojen mukaan lasketut ansiot. Ennen 23 vuoden iän täyttämistä ansaitut palkat otetaan kuitenkin huomioon vain, jos ne on ansaittu sinä kalenterivuotena, jona työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä oleva sairaus, vika tai vamma on saatu, tai jona edellä kolmannessa virkkeessä tarkoitettu 540 päivän ajanjakso on päättynyt tai kolmena sitä välittömästi edeltäneenä kalenterivuotena. Laskettaessa edellä tarkoitettua markkamäärää, josta keskimäärin on suoritettu vakuutusmaksu, ei oteta huomioon aikaa, jolta työntekijä on ennen eläketapahtumaa välittömästi edeltäneen kalenterivuoden alkua saanut työttömyysturvalain mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa. Markkamäärän laskemisesta säädetään tarkemmin asetuksella.

Ehdotus

vakuutuksen tai sotilasvammalain (404/48) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella. Niin ikään työntekijän ilmoituksen johdosta jätetään huomioon ottamatta sellaiset päivät, joilta työntekijä on kolmen viimeisen vuoden aikana välittömästi ennen tässä laissa tarkoitettua työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä olevan sairauden alkamista saanut sairausvakuutuslain (364/63) mukaista päivärahaa, samoin kuin sellaiset päivät, joilta päivärahaa olisi suoritettu, jollei työntekijä olisi saanut sanotun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua sairaudesta, viasta tai vammasta johtuvan työkyvyttömyyden vuoksi maksettavaa vastaavaa korvausta jonkin muun lain mukaan. Edellä sanotun palkan vuotuinen määrä edellytetään samaksi työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaan korjatuksi markkamääräksi, josta työntekijän työsuhteen perusteella on keskimäärin suoritettu tämän lain mukainen vakuutusmaksu niinä kalenterivuosina, joina hän tässä laissa tarkoitettussa työssä on ansainnut vähintään 800 markkaa tai, jollei hän minään kalenterivuotena ole ansainnut vähintään sanottua määrää, samaksi kuin mainittu rajamäärä. Jollei työntekijällä ole oikeutta lukea tässä momentissa tarkoitettua palkkaa vastaavaa aikaa eläkkeeseen oikeuttavaksi muun työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella, markkamäärään lisätään edellä tarkoitetuilta kalenterivuosilta saadut työntekijäin eläkelain mukaiseen eläkkeeseen oikeuttavien aikojen ja niitä vastaavien eläkkeen perusteena olevien palkkojen mukaan lasketut ansiot. Ennen 23 vuoden iän täyttämistä ansaitut palkat otetaan kuitenkin huomioon vain, jos ne on ansaittu sinä kalenterivuotena, jona työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä oleva sairaus, vika tai vamma on saatu, tai jona edellä kolmannessa virkkeessä tarkoitettu 540 päivän ajanjakso on päättynyt taikka kolmena sitä välittömästi edeltäneenä kalenterivuotena. Laskettaessa edellä tarkoitettua markkamäärää, josta keskimäärin on suoritettu vakuutusmaksu, ei oteta huomioon aikaa, jolta työntekijä on ennen eläketapahtumaa välittömästi edeltäneen kalenterivuoden alkua saanut työttömyysturvalain mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa. Markkamäärän laskemisesta säädetään tarkemmin asetuksella.

Jos tämän lain mukaista kuntoutusrahaa saaneelle työntekijälle myönnetään työkyvyttömyyseläke sellaisen työkyvyttömyyden perus-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

teella, joka on alkanut ennen kuin kuntoutusrahakauden päättymisestä on kulunut yksi vuosi, eläke määrätään niillä perusteilla, joiden mukaan se olisi määrätty, jos työkyvyttömyys olisi alkanut kuntoutuspäätöstä tehtäessä.

9 §

Tässä laissa säädetystä eläketurvasta vastaavat 2 §:ssä tarkoitetut eläkelaitokset sikäli kuin ne eivät ole toisin sopineet seuraavasti:

2) työkyvyttömyyseläkkeestä, joka on myönnetty 7 §:n 1 momenttia soveltaen, sellaisen työttömyyseläkkeen määrän 30:stä sadasosasta, joka on myönnetty 7 §:n 1 momenttia soveltaen, sekä myöhemmin kuin vuonna 1970 kuolleen edunjättäjän jälkeen suoritettavasta perhe-eläkkeestä, jonka perusteena on edunjättäjän 7 §:n 1 momenttia soveltaen laskettu työkyvyttömyyseläke, siltä osin kuin sitä on maksettu ajalta ennen sen kuukauden päättymistä, jona edunjättäjä olisi saavuttanut eläkeiän, näihin eläkkeisiin luettuna myös työntekijäin eläkelain perusteella ehkä saatava eläkkeen osa, mutta ei 7 c §:n mukaista korotusta eikä 9 §:n perusteella eläkkeen alkamisen, työttömyyseläkkeen osalta kuitenkin työntekijäin eläkelain 4 c §:ssä tarkoitetun työttömäksi joutumispäivän, jälkeen annettuja korotuksia, vastaa yksin se eläkelaitos, jonka toimintapiiriin työntekijä tai edunjättäjä kuului saadessaan 7 §:n 1 momentissa tarkoitetun sairauden, vian tai vamman taikka joutuessaan työttömäksi tai, jos hän ei silloin enää ollut tämän lain piiriin kuuluvassa työsuhteessa, se eläkelaitos, jonka piiriin hän viimeksi on kuulunut;

3) muista vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläkkeistä, lukuun ottamatta työntekijäin eläkelain 12 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti maksettavaa määrää, samoin kuin eläkkeen osista, jotka ylittävät 1 ja 2 kohdassa mainitut määrät, osa-aikaeläkkeestä sekä työntekijäin eläkelain perusteella maksettavista vastaavista vähimmäiseläketurvan mukaisista eläkkeistä ja eläkkeen osista sekä eläketurvakeskuksen kustannuksista vastaavat eläkelaitokset yhdessä työntekijäin eläkelain

2) työkyvyttömyyseläkkeestä, joka on myönnetty 7 §:n 1 momenttia soveltaen, sellaisen työttömyyseläkkeen määrän 30/100:sta, joka on myönnetty 7 §:n 1 momenttia soveltaen, sekä myöhemmin kuin vuonna 1970 kuolleen edunjättäjän jälkeen suoritettavasta perhe-eläkkeestä, jonka perusteena on edunjättäjän 7 §:n 1 momenttia soveltaen laskettu työkyvyttömyyseläke, siltä osin kuin sitä on maksettu ajalta ennen sen kuukauden päättymistä, jona edunjättäjä olisi saavuttanut eläkeiän, näihin eläkkeisiin luettuna myös työntekijäin eläkelain perusteella ehkä saatava eläkkeen osa, mutta ei 7 c §:n mukaista korotusta eikä 9 §:n perusteella eläkkeen alkamisen, työttömyyseläkkeen osalta kuitenkin työntekijäin eläkelain 4 c §:ssä tarkoitetun työttömäksi joutumispäivän, jälkeen annettuja korotuksia, sekä siitä kuntoutusrahan osasta, joka vastaa 7 §:n 1 momenttia soveltaen myönnetystä työkyvyttömyyseläkkeestä yllämainitulla tavalla määrättyä eläkkeen osaa, vastaa yksin se eläkelaitos, jonka toimintapiiriin työntekijä tai edunjättäjä kuului saadessaan 7 §:n 1 momentissa tarkoitetun sairauden, vian tai vamman taikka joutuessaan työttömäksi tai, jos hän ei silloin enää ollut tämän lain piiriin kuuluvassa työsuhteessa, se eläkelaitos, jonka piiriin hän viimeksi on kuulunut;

3) muista vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläkkeistä, lukuun ottamatta työntekijäin eläkelain 12 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti maksettavaa määrää, samoin kuin eläkkeen ja kuntoutusrahan niistä osista, jotka ylittävät 1 ja 2 kohdassa mainitut määrät, osa-aikaeläkkeestä sekä työntekijäin eläkelain perusteella maksettavista vastaavista vähimmäiseläketurvan mukaisista eläkkeistä ja eläkkeen osista ja 1 kohdan viimeisessä lauseessa tarkoitetusta siirrosta sekä eläketurva-

Voimassa oleva laki

mukaista toimintaa harjoittavien eläkelaitosten kanssa, niin kuin on säädetty työntekijäin eläkelain 12 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdassa; sekä

Ehdotus

keskuksen kustannuksista vastaavat eläkelaitokset yhdessä työntekijäin eläkelain mukaista toimintaa harjoittavien eläkelaitosten kanssa, niin kuin on säädetty työntekijäin eläkelain 12 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdassa; sekä

11 §

Mitä 1 ja 2 momentissa on säädetty, ei koske lainaa, joka myönnetään työntekijäin eläkelain 4 §:n 6 momentin mukaan.

Mitä 1 ja 2 momentissa on säädetty ei koske lainaa, joka myönnetään työntekijäin eläkelain 4 i §:n mukaan.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

Lakia sovelletaan kuntoutukseen, joka alkaa lain tultua voimaan.

Tämän lain 7 §:n 1 momentissa säädetty markkamäärä vastaa vuodelle 1962 vahvistetua palkkaindeksilukua.

11.

Laki**maatalousyrittäjien eläkelain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) 6 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 8 päivänä elokuuta 1986 annetussa laissa (605/86), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

6 §

Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen ja osa-aikaeläkkeen sekä perhe-eläkkeen saamisen edellytykset ja suuruus määräytyvät, jollei tästä laista muuta seuraa, siten kuin työntekijäin eläkelaisissa on säädetty, ja tällöin on tässä laissa tarkoitettuun työtuloon ja eläkkeeseen oikeuttavaan aikaan vastaavasti sovellettava, mitä edellä mainitussa laissa on palkasta ja eläkkeeseen oikeuttavasta palvelusajasta säädetty. Osa-aikaeläkkeen saaminen edellyttää, että maatalousyrittäjä vähentää tämän lain piiriin kuuluvan toimintansa puoleen tai lopettaa sen kokonaan ja että hänen jäljellä oleva ansiotyönsä täyttää työntekijäin eläkelain 4 f §:n 1 momentin 5 ja 7 kohdassa säädetty edellytykset. Maatalousyrittäjän on esitettävä

Ehdotus

6 §

Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen, *kuntoutuksen antamisen ja kuntoutusrahan sekä harkinnanvaraisen kuntoutusavustuksen* ja osa-aikaeläkkeen sekä perhe-eläkkeen saamisen edellytykset ja suuruus määräytyvät, jollei tästä laista muuta seuraa, siten kuin työntekijäin eläkelaisissa säädetään, ja tällöin on tässä laissa tarkoitettuun työtuloon ja eläkkeeseen oikeuttavaan aikaan vastaavasti sovellettava, mitä edellä mainitussa laissa säädetään palkasta ja eläkkeeseen oikeuttavasta palvelusajasta. Osa-aikaeläkkeen saaminen edellyttää, että maatalousyrittäjä vähentää tämän lain piiriin kuuluvan toimintansa puoleen tai lopettaa sen kokonaan ja että hänen jäljellä oleva ansiotyönsä täyttää työntekijäin eläkelain 4 f §:n 1 momen-

Voimassa oleva laki

eläkelaitokselle riittävä selvitys työaikansa vähentymisestä. Osa-aikaeläkkeen määrää laskettaessa maatalousyrittäjän vakiintuneena työtulona pidetään hänelle osa-aikatyöhön siirtymistä välittömästi edeltäneiden neljän viimeisen kalenterivuoden vahvistettua keskimääräistä työtuloa ja osa-aikatyön työtulona puolta tästä. Tämän lain mukaiseen eläkkeeseen ei kuitenkaan sovelleta työntekijäin eläkelain 5 a ja 7 b §:n säännöksiä. Varhennettua vanhuuseläkettä määrättäessä sovelletaan työntekijäin eläkelain 5 §:n 5 momenttia siten, että syntymävuoden 1937 asemesta käytetään syntymävuotta 1945 ja syntymävuodesta riippuva vähennys on seuraavien prosenttimäärien mukainen:

Syntymävuosi	Vähennys prosenttia kuukautta kohti
1930 tai aikaisempi	0,33
1931	0,34
1932	0,36
1933	0,37
1934	0,38
1935	0,39
1936	0,40
1937	0,41
1938	0,42
1939	0,43
1940	0,44
1941	0,46
1942	0,47
1943	0,48
1944	0,49

Ehdotus

tin 5 ja 7 kohdassa säädetyt edellytykset. Maatalousyrittäjän on esitettävä eläkelaitokselle riittävä selvitys työaikansa vähentymisestä. Osa-aikaeläkkeen määrää laskettaessa maatalousyrittäjän vakiintuneena työtulona pidetään hänelle osa-aikatyöhön siirtymistä välittömästi edeltäneiden neljän viimeisen kalenterivuoden vahvistettua keskimääräistä työtuloa ja osa-aikatyön työtulona puolta tästä. Tämän lain mukaiseen eläkkeeseen ei kuitenkaan sovelleta työntekijäin eläkelain 5 a ja 7 b §:n säännöksiä. Varhennettua vanhuuseläkettä määrättäessä sovelletaan työntekijäin eläkelain 5 §:n 5 momenttia siten, että syntymävuoden 1937 asemesta käytetään syntymävuotta 1945 ja syntymävuodesta riippuva vähennys on seuraavien prosenttimäärien mukainen:

Syntymävuosi	Vähennys prosenttia kuukautta kohti	Syntymävuosi	Vähennys prosenttia kuukautta kohti
1930 tai aikaisempi	0,33	1938	0,42
1931	0,34	1939	0,43
1932	0,36	1940	0,44
1933	0,37	1941	0,46
1934	0,38	1942	0,47
1935	0,39	1943	0,48
1936	0,40	1944	0,49
1937	0,41		

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

Lakia sovelletaan kuntoutukseen, joka alkaa lain tultua voimaan.

12.

Laki

yrittäjien eläkelain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun yrittäjien eläkelain (468/69) 5 §:n 1 momentti, sellaisina kuin se on 8 päivänä elokuuta 1986 annetussa laissa (606/86), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

5 §

Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen ja osaaikaeläkkeen sekä perhe-eläkkeen saamisen edellytykset ja suuruus määräytyvät, jollei tästä laista muuta seuraa, siten kuin työntekijäin eläkelaisissa on säädetty, ja tällöin on tässä laissa tarkoitettuun työtuloon ja eläkkeeseen oikeuttavaan aikaan vastaavasti sovellettava, mitä edellä mainitussa laissa on palkasta ja eläkkeeseen oikeuttavasta palvelusajasta säädetty. Osa-aikaeläkkeen saaminen edellyttää, että yrittäjä vähentää tämän lain piiriin kuuluvan ansiotyönsä puoleen tai lopettaa sen kokonaan ja että hänen jäljellä oleva ansiotyönsä täyttää työntekijäin eläkelain 4 f §:n 1 momentin 5 ja 7 kohdassa säädetty edellytykset, kuitenkin siten, että hänen jatkaessaan yrittäjätoimintaansa edellytetään, että hänen jäljelle jäävä työtulonsa on vähintään 1 §:n 3 momentin 2 kohdassa tarkoitetun markkamäärän suurinen. Yrittäjän on esitettävä eläkelaitokselle riittävä selvitys työaikansa vähentymisestä. Osa-aikaeläkkeen määrää laskettaessa yrittäjän vakiintuneena työtulona pidetään hänelle osaaikatyöhön siirtymistä välittömästi edeltäneiden neljän viimeisen kalenterivuoden vahvistettua keskimääräistä työtuloa ja osaaikatyön työtulona puolta tästä. Tämän lain mukaiseen eläkkeeseen ei kuitenkaan sovelleta työntekijäin eläkelain 5 a ja 7 b §:n säännöksiä. Varhennettua vanhuuseläkettä määrättäessä sovelletaan työntekijäin eläkelain 5 §:n 5 momenttia siten, että syntymävuoden 1937 asemesta käytetään syntymävuotta 1945 ja syntymävuodesta riippuva vähennys on seuraavien prosenttimäärien mukainen:

Ehdotus

5 §

Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen, *kuntoutuksen antamisen ja kuntoutusrahan sekä harjunnanvaraisen kuntoutusavustuksen* ja osaaikaeläkkeen sekä perhe-eläkkeen saamisen edellytykset ja suuruus määräytyvät, jollei tästä laista muuta seuraa, siten kuin työntekijäin eläkelaisissa säädetään, ja tällöin on tässä laissa tarkoitettuun työtuloon ja eläkkeeseen oikeuttavaan aikaan vastaavasti sovellettava, mitä edellä mainitussa laissa säädetään palkasta ja eläkkeeseen oikeuttavasta palvelusajasta. Osa-aikaeläkkeen saaminen edellyttää, että yrittäjä vähentää tämän lain piiriin kuuluvan ansiotyönsä puoleen tai lopettaa sen kokonaan ja että hänen jäljellä oleva ansiotyönsä täyttää työntekijäin eläkelain 4 f §:n 1 momentin 5 ja 7 kohdassa säädetty edellytykset kuitenkin siten, että hänen jatkaessaan yrittäjätoimintaansa edellytetään, että hänen jäljelle jäävä työtulonsa on vähintään 1 §:n 3 momentin 2 kohdassa tarkoitetun markkamäärän suurinen. Yrittäjän on esitettävä eläkelaitokselle riittävä selvitys työaikansa vähentymisestä. Osa-aikaeläkkeen määrää laskettaessa yrittäjän vakiintuneena työtulona pidetään hänelle osaaikatyöhön siirtymistä välittömästi edeltäneiden neljän viimeisen kalenterivuoden vahvistettua keskimääräistä työtuloa ja osaaikatyön työtulona puolta tästä. Tämän lain mukaiseen eläkkeeseen ei kuitenkaan sovelleta työntekijäin eläkelain 5 a ja 7 b §:n säännöksiä. Varhennettua vanhuuseläkettä määrättäessä sovelletaan työntekijäin eläkelain 5 §:n 5 momenttia siten, että syntymävuoden 1937 asemesta käytetään syntymävuotta 1945 ja syntymävuodesta riippuva vähennys on seuraavien prosenttimäärien mukainen:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

Syntymävuosi	Vähennys prosenttia kuukautta kohti	Syntymävuosi	Vähennys prosenttia kuukautta kohti	Syntymävuosi	Vähennys prosenttia kuukautta kohti
1930 tai aikaisempi	0,33	1930 tai aikaisempi	0,33	1938	0,42
1931	0,34	1931	0,34	1939	0,43
1932	0,36	1932	0,36	1940	0,44
1933	0,37	1933	0,37	1941	0,46
1934	0,38	1934	0,38	1942	0,47
1935	0,39	1935	0,39	1943	0,48
1936	0,40	1936	0,40	1944	0,49
1937	0,41	1937	0,41		
1938	0,42				
1939	0,43				
1940	0,44				
1941	0,46				
1942	0,47				
1943	0,48				
1944	0,49				

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

Lakia sovelletaan kuntoutukseen, joka alkaa lain tultua voimaan.

13.

Laki

eräiden työsuhteessa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 26 päivänä heinäkuuta 1985 annetun eräiden työsuhteessa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelain (662/85) 3 §:n 1 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

3 §

Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen sekä perhe-eläkkeen saamisen edellytykset ja suuruus määräytyvät, jollei tästä laista muuta seuraa, siten kuin työntekijäin eläkelaisissa (395/61) on säädetty. Työntekijällä on kuitenkin oikeus saada vanhuuseläkettä tämän lain mukaan siitä riippumatta, jatkaako hän 1 §:ssä tarkoitettua työtä.

3 §

Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen, kuntoutuksen antamisen ja kuntoutusrahan, harkinnanvaraisen kuntoutusavustuksen sekä perhe-eläkkeen saamisen edellytykset ja suuruus määräytyvät, jollei tästä laista muuta seuraa, siten kuin työntekijäin eläkelaisissa (395/61) säädetään. Työntekijällä on kuitenkin oikeus saada vanhuuseläkettä tämän lain mukaan siitä riippumatta, jatkaako hän 1 §:ssä tarkoitettua työtä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991. Lakia sovelletaan kuntoutukseen, joka alkaa lain tultua voimaan.

14.

Laki

merimieseläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 26 päivänä tammikuuta 1956 annetun merimieseläkelain (72/56) 25 § sekä lisätään lakiin uusi 3 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 a §

Tämän lain mukaisen eläkkeen työntekijäin eläkelain vähimmäisturvaa vastaavasta osasta ja kuntoutusrahasta eläkekassa on vastuussa seuraavasti:

1) työkyvyttömyyseläkkeestä, joka on myönnetty 12 §:n 3 momenttia soveltaen, sellaisen työkyvyttömyyseläkkeen määrän 30/100:sta, joka on myönnetty 12 §:n 3 momenttia soveltaen, sekä myöhemmin kuin vuonna 1970 kuolleen edunjättäjän jälkeen suoritettavasta perhe-eläkkeestä, jonka perusteena on edunjättäjän 12 §:n 3 momenttia soveltaen laskettu työkyvyttömyyseläke, siltä osin kuin sitä on maksettu ajalta ennen sen kuukauden päättymistä, jona edunjättäjä olisi saavuttanut eläkeiän, näihin eläkkeisiin luettuina myös työntekijäin eläkelain (395/61) ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/62) perusteella saatavat eläkkeen osat, mutta ei 15 d §:n mukaista korotusta eikä 18 §:n perusteella eläkkeen alkamisen, työttömyyseläkkeen osalta kuitenkin 15 e §:ssä tarkoitettua työttömäksi joutumispäivän, jälkeen annettuja korotuksia, sekä siitä kuntoutusrahan osasta, joka vastaa 12 §:n 3 momenttia soveltaen myönnettystä työkyvyttömyyseläkkeestä yllämainitulla tavalla määräytyvää työntekijäin eläkelain vähimmäisturvaa vastaavaa eläkkeen osaa, vastaa yksin eläkekassa; sekä

2) muista vanhuus-, työkyvyttömyys- työttömyys- ja perhe-eläkkeistä, lukuun ottamatta työntekijäin eläkelain 12 §:n 1 momentin 2 kohdan ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 9 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti maksettavaa määrää, eläkkeiden ja kuntoutusrahan niistä osista, jotka ylittävät 1 ja 2 kohdan mukaiset määrät, sekä eläkevastuun laskuperusteiden yleisestä muutoksesta ja 1 kohdan viimeisessä lauseessa tarkoitettua siirrosta johtuvista kustannuksista vastaa eläkekassa yhdessä työntekijäin eläkelain ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien

Voimassa oleva laki

25 §

Eläkekassan hallitus voi ansiomahdollisuuksien menettämisen ehkäisemiseksi tai niiden palauttamiseksi antaa lääkintähuoltoa, koulutusta ja työhuoltoa vakuutetulle tai eläkkeensaajalle, jolla ei ole oikeutta saada invalidihuoltoa yleisen invalidihuoltolain nojalla. Samalla tavoin voi hallitus erityisestä syystä menetellä, vaikka vakuutettu tai eläkkeensaaja jo olisikin saanut invalidihuoltoa yleisen lain mukaan.

Eläke tai sen osa voidaan 1 momentissa mainitun lääkintähuollon ja koulutuksen aikana pidättää sen yhteydessä annetun elatuksen korvaamiseksi.

Eläkkeensaaja, joka ilman pätevää syytä kieltäytyy hakemasta yleisen lain mukaista invalidihuoltoa tai vastaanottamasta hänelle tämän lain mukaan tarjottua lääkintähuoltoa, koulutusta tai työhuoltoa, menettää oikeutensa eläkkeen saamiseen joko kokonaan tai osaksi.

Ehdotus

työntekijäin eläkelain mukaista toimintaa harjoittavien eläkelaitosten kanssa siten kuin säädetään työntekijäin eläkelain 12 §:n 1 momentin 4 kohdassa.

25 §

Kuntoutuksen antaminen sekä kuntoutusrahan ja harkinnanvaraisen kuntoutusavustuksen saamisen edellytykset ja suuruus määräytyvät siten kuin työntekijäin eläkelaisissa (395/61) on säädetään. Lisäksi eläkekassan on noudatettava, mitä laissa kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä (/) on säädetty.

Eläke tai sen osa voidaan 1 momentissa mainitun kuntoutuksen ja koulutuksen aikana pidättää sen yhteydessä annetun elatuksen korvaamiseksi.

Eläkkeensaaja, joka ilman pätevää syytä kieltäytyy hakemasta tai vastaanottamasta hänelle tämän lain mukaan tarjottua kuntoutusta, koulutusta tai työhuoltoa, menettää oikeutensa eläkkeen saamiseen joko kokonaan tai osaksi.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

15.

Laki

valtion eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 20 päivänä toukokuuta 1966 annetun valtion eläkelain (280/66) 18 §:n 2 momentti, muutetaan 1 §:n 1 momentti, 5 §:n 2, 3 ja 8 momentti, sekä 6 §:n 1 momentin 3 kohdan e alakohta,

sellaisina kuin ne ovat 1 §:n 1 momentti sekä 5 §:n 2 ja 3 momentti 3 päivänä helmikuuta 1989 annetussa laissa (103/89) ja 8 momentti 16 päivänä kesäkuuta 1989 annetussa laissa (563/89) ja 6 §:n 1 momentin 3 kohdan e alakohta 23 päivänä joulukuuta 1982 annetussa laissa (1026/82), sekä

lisätään 15 a §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 19 päivänä huhtikuuta 1985 annetulla lailla (326/85) ja mainitulla 3 päivänä helmikuuta 1989 annetulla lailla, uusi 6 momentti, jolloin nykyinen 6 momentti siirtyy 7 momentiksi, lakiin uusi 18 b—18 e § sekä 19 §:ään, sellaisena kuin se on 16 päivänä tammikuuta 1987 annetussa laissa (8/87), uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Virka- tai työsuhteessa valtion olevalla henkilöllä on oikeus vanhuus-, työkyvyttömyys-,

Ehdotus

1 §

Virka- tai työsuhteessa valtion olevalla henkilöllä on oikeus vanhuus-, työkyvyttömyys-,

Voimassa oleva laki

työttömyys- ja osa-aikaeläkkeeseen siten kuin tässä laissa säädetään.

Ehdotus

työttömyys- ja osa-aikaeläkkeeseen ja muuhun etuuteen siten kuin tässä laissa säädetään.

5 §

Eläkeajaksi työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkettä varten luetaan myös työkyvyttömyyden tai työttömyyden alkamisen ja 63 vuoden eläkeiän tai tätä alemman eroamisiän saavuttamisen välinen aika, jos työkyvyttömyys tai työttömyys on alkanut ennen kuin palveluksen tai tämän lain mukaisen osa-aikaeläkkeen päättymisestä on kulunut 360 päivää. Edellä tarkoitettuja 360 päivää laskettaessa jätetään huomioon ottamatta päivät, joilta edunsaaja on saanut työttömyysturvalain (602/84) mukaista päivärahaa, kuitenkin enintään siihen määrään saakka, joka vastaa työttömyysturvalain 26 §:ssä säädettyä niiden päivien enimmäismäärää, joilta voidaan maksaa ansioon suhteutettua päivärahaa. Jos palvelus ei ole jatkunut yhdenjaksoisesti vähintään 4 kuukautta, luetaan sen perusteella eläkeajaksi eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika vain sikäli kuin edunsaajalla ei ole ennen tätä palvelusta alkaneen virka- tai työsuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella oikeutta sellaiseen työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeeseen, jota varten sanottu aika tai sitä vastaava ansio jo otetaan huomioon.

Jos edunsaaja on ennen työkyvyttömyyden tai työttömyyden alkamista asunut vähintään viisi vuotta Suomessa ja jos työkyvyttömyys tai työttömyys on alkanut ennen kuin palveluksen tai tämän lain mukaisen osa-aikaeläkkeen päättymisestä on kulunut 360 päivää, luetaan eläkeajaksi myös työkyvyttömyyden tai työttömyyden alkamisen ja 63 vuoden eläkeiän tai tätä alemman eroamisiän saavuttamisen välinen aika. Edellä tarkoitettua 360 päivää laskettaessa jätetään huomioon ottamatta päivät, joilta edunsaaja on saanut työttömyysturvalain (602/84) mukaista päivärahaa, kuitenkin enintään siihen määrään saakka, joka vastaa työttömyysturvalain 26 §:ssä säädettyä niiden päivien enimmäismäärää, joilta voidaan maksaa ansioon suhteutettua päivärahaa. Edunsaajan ilmoituksen johdosta jätetään huomioon ottamatta myös sellaiset päivät, joilta edunsaaja on saanut työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön ja eläkesääntöjen tai kuntoutusrahain (/) mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilasvammalain (404/48) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella. Niin ikään edunsaajan ilmoituksen johdosta jätetään huomioonottamatta sellaiset päivät, joilta edunsaaja on kolmen viimeisen vuoden aikana välittömästi ennen tässä laissa tarkoitettua työkyvyttömyyden tai työttömyyden alkamista saanut sairausvakuutuslain (364/63) mukaista päivärahaa, samoin kuin sellaiset päivät, joilta päivärahaa olisi suoritettu, jollei edunsaaja olisi saanut sanotun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua sairaudesta, viasta tai vammasta johtuvan työkyvyttömyyden vuoksi maksettavaa vastaavaa korvausta jonkin muun lain mukaan. Jos palvelus ei ole jatkunut yhdenjaksoisesti vähintään kuutta kuukautta, luetaan sen perusteella eläkeajaksi eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika vain sikäli kuin edunsaajalla ei ole ennen tätä palvelusta alkaneen virka- tai työsuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella oikeutta sellaiseen työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeeseen, jota

Voimassa oleva laki

Naispuolisen edunsaajan työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä luetaan eläkeajaksi työkyvyttömyyden alkamisen ja 63 vuoden eläkeiän tai tätä alemman eroamisiän saavuttamisen välinen aika, jos hänellä on 2 momentissa mainittujen 360 päivän täyttymisen ja työkyvyttömyyden alkamisen välisen ajan, joka saa olla enintään 9 vuotta, ollut valtion perhe-eläkelain 3 §:ssä tarkoitettu kolmea vuotta nuorempi lapsi, ei kuitenkaan jos eläkeikään jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio on ilman sanottua lapsenhoitoajan huomioonottamista luettava eläkeajaksi muun työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella. Jollei tällaisen naispuolisen edunsaajan palvelus ole jatkunut neljää kuukautta, on eläkeajan määrittämisestä *soveltuvin* osin voimassa, mitä 2 momentissa on säädetty.

Valtiovarainministeriö voi yksittäistapauksissa valtion edun vaatiessa määrätä, että eläkeajaksi luetaan kokonaan tai osaksi aika 23 ikävuoden täyttämisen jälkeen muussakin kuin 1 ja 5 momentissa mainitussa palveluksessa tai tehtävässä.

Ehdotus

varten sanottu aika tai sitä vastaava ansio jo otetaan huomioon.

Naispuolisen edunsaajan työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä luetaan eläkeajaksi työkyvyttömyyden alkamisen ja 63 vuoden eläkeiän tai tätä alemman eroamisiän saavuttamisen välinen aika, jos hänellä on 2 momentissa mainittujen 360 päivän täyttymisen ja työkyvyttömyyden alkamisen välisen ajan, joka saa olla enintään 9 vuotta, ollut valtion perhe-eläkelain 3 §:ssä tarkoitettu kolmea vuotta nuorempi lapsi, ei kuitenkaan jos eläkeikään jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio on ilman sanottua lapsenhoitoajan huomioon ottamista luettava eläkeajaksi muun työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella. Jollei tällaisen naispuolisen edunsaajan palvelus ole jatkunut *kuutta* kuukautta, on eläkeajan määrittämisestä voimassa, mitä 2 momentissa on säädetty.

Valtiovarainministeriö voi yksittäistapauksissa valtion edun vaatiessa määrätä, että eläkeajaksi luetaan kokonaan tai osaksi aika 23 ikävuoden täyttämisen jälkeen muussakin kuin 1 ja 5 momentissa mainitussa palveluksessa tai tehtävässä. *Samoin se voi erityisestä syystä päättää, että työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke määrätään 1 momentissa tarkoitettulla tavalla, vaikkei sanotussa momentissa säädetty asumista koskeva edellytys täyty.*

6 §

Eläkeajaksi ei kuitenkaan lueta:

3) aikaa, jonka työ tai virantoimitus palveluksen jatkuessa on ollut keskeytyneenä yhdenjaksoisesti enemmän kuin 30 päivää, ellei siltä ajalta ole suoritettu palkkaa eikä palkattomuuden syynä ole ollut:

e) sairausvakuutuslain 21 ja 23 §:ään perustuen myönnetty virkavapaus tai loma siltä osin kuin sairausvakuutuslain mukaan tuleva äitiysraha kohdistuu siihen; eikä

e) sairausvakuutuslain 21 ja 23 §:ään perustuen myönnetty virkavapaus tai loma siltä osin kuin sairausvakuutuslain mukaan tuleva äitiys-, *isyys- tai vanhempainraha tai tämän lain mukainen kuntoutusraha* kohdistuu siihen; eikä

15 a §

Jos edunsaajalle myönnetään työkyvyttömyyseläke takautuvasti samalta ajalta kuin

Voimassa oleva laki

Ehdotus

hänelle on maksettu kuntoutusrahalain (/) mukaista kuntoutusrahaa, suoritetaan eläkettä vain siltä osin kuin sen määrä ylittää samalta ajalta maksetun kuntoutusrahan määrän. Kuntoutusrahaa ei kuitenkaan oteta huomioon siltä osin kuin se on jo vähennetty muusta eläkkeestä. Työkyvyttömyyseläkettä ei suoriteta takautuvasti ajalta, jolta edunsaajalle on maksettu työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön ja eläkesääntöjen mukaista kuntoutusrahaa.

18 §

Jos työkyvyttömyyseläkeen saaja ilman hyväksyttävää syytä kieltäytyy valtion kustannettavasta hänen työkykynsä palauttamista tarkoittavasta lääkintähuollosta, koulutuksesta tai työhuollosta, hengenvaarallisena pidettävää hoitotoimenpidettä lukuunottamatta, eläkkeen maksaminen keskeytetään tai maksettavaa määrää alennetaan.

(2 mom. kumotaan)

18 b §

Työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi voidaan edunsaajalle ammatillisena kuntoutuksena antaa neuvontaa, tehdä kuntoutustutkimuksia sekä antaa työhön ja ammattiin johtavaa koulutusta, työhönvalmennusta ja elinkeinotukea sekä edellä tarkoitettua ammatillista kuntoutusta tukevaa lääkinnällistä kuntoutusta. Lisäksi on noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annetussa laissa (/) säädetään.

Kuntoutusta voidaan antaa edunsaajalle, jonka eläkettä tämän lain mukaan määrättäessä olisi eläkkeeseen oikeuttavana otettu huomioon myös aika työkyvyttömyyden alkamisesta eläkeikään, jos työkyvyttömyys olisi alkanut ajankohtana, jona kuntoutuspäätös tehtiin, tai edunsaajalle, joka päätöstä tehtäessä saa sanotulla tavalla määrättyä tämän lain mukaista eläkettä.

Ennen kuin valtiokonttori tekee päätöksen työkyvyttömyyseläkkeestä, sen on tarvittaessa varmistettava, että hakijan mahdollisuudet kuntoutukseen on selvitetty. Jos eläkehakemus hylätään, hakija ohjataan tarpeen mukaan hä-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

nen kuntoutustarvettaan vastaavaan kuntoutukseen tai muiden palvelujen piiriin.

18 c §

Edunsaajalla on oikeus kuntoutusrahaan niiltä kalenterikuukausilta, joiden aikana hän on estynyt tekemästä ansiotyötään 18 b §:ssä tarkoitetun kuntoutuksen johdosta.

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Tällöin kuntoutusrahaa maksetaan kuitenkin enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden kummankin syyn perusteella erikseen laskettuna.

Kuntoutuksen jälkeiseltä ajalta kuntoutusrahaa saaneelle edunsaajalle voidaan maksaa harkinnanvaraista kuntoutusavustusta, jos tämä on työllistymisen kannalta erityisen tarpeellista.

18 d §

Kuntoutusrahan suuruutta määrättäessä otetaan perusteeksi ne työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen eläkelakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaiset eläkkeet, joihin edunsaajalla olisi oikeus, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavasti työkyvyttömäksi ajankohtana, jona kuntoutuspäätös tehtiin. Kuntoutusraha on yhtä suuri kuin edellä tarkoitettujen eläkkeiden yhteismäärä korotettuna 33 prosentilla.

Jos edunsaaja saa eläkettä kuntoutuksen ajalta, hänelle maksetaan eläkkeen lisänä kuntoutusraha, jonka suuruus on 10 prosenttia hänelle maksettavien 1 momentissa tarkoitettujen eläkkeiden ja hänen kansaneläkkeensä pohjaosan, lisäosan ja lapsikorotuksen yhteismäärästä. Kansaneläke lisineen otetaan huomioon sellaisena kuin se oli kuntoutusrahan alkaessa.

Edellä 18 c §:n 3 momentissa tarkoitettu harkinnanvarainen kuntoutusavustus on enintään kuudelta kuukaudelta lasketun kuntoutusrahan suuruinen. Harkinnanvarainen kuntoutusavustus määritellään kertasuorituksena ja maksetaan yhdessä tai useammassa erässä. Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta ei makseta ajalta, jolta edunsaajalla on oikeus saada työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahaa.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Edunsaajalle voidaan maksaa korvaus kuntoutuksen aiheuttamista välttämättömistä ja tarpeellisista kustannuksista.

18 e §

Kuntoutusrahasta ja sitä koskevasta päätöksenteosta on soveltuvin osin voimassa, mitä tässä laissa on säädetty eläkepäätöksestä, sitä koskevasta muutoksenhakumenettelystä, eläkkeensaajan ilmoitusvelvollisuudesta sekä eläkkeen maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Valtiokonttorin on välittömästi ilmoitettava 18 b §:ssä tarkoitettusta kuntoutustoimenpiteestään ja kuntoutusrahapäätöksestään kansaneläkelaitokselle.

Jos virkamies tai työntekijä saa kuntoutusrahan lisäksi samalta ajalta palkkaa, palkan määrää vastaava osa kuntoutusrahasta maksetaan työnantajalle.

19 §

Jos tämän lain mukaista kuntoutusrahaa saaneelle edunsaajalle myönnetään työkyvyttömyyseläke sellaisen työkyvyttömyyden perusteella, joka on alkanut ennen kuin kuntoutusrahakauden päättymisestä on kulunut yksi vuosi, eläke määrätään niillä perusteilla, joiden mukaan se olisi määrätty, jos työkyvyttömyys olisi alkanut kuntoutuspäätöstä tehtäessä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

Lakia sovelletaan kuntoutukseen, joka alkaa lain tultua voimaan.

Tämän lain 5 §:n 2 momentin vaatimus Suomessa asumisesta ei koske sellaista työntekijää, joka ennen tämän lain voimaantuloa on saavuttanut oikeuden työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeeseen, jota määrättäessä otetaan eläkkeeseen oikeuttavana huomioon myös eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika.

16.

Laki

kansaneläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/56) 34 §,
muutetaan 22 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 28 päivänä heinäkuuta 1989 annetussa laissa (738/89), sekä
lisätään 36 §:ään uusi 2 ja 3 momentti sekä 39 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 30 päivänä joulukuuta 1965, 12 päivänä tammikuuta 1973, 23 päivänä heinäkuuta 1982 ja 18 päivänä tammikuuta 1985 annetuilla laeilla (705/65, 8/73, 572/82 ja 53/85), uusi 7 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

22 a §

Sen estämättä, mitä 22 §:ssä on säädetty, on 55 vuotta täyttäneellä vakuutetulla oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä, jos hänen työkykynsä, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet, on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään. Eläkkeen saamisen edellytyksenä on lisäksi, että vakuutettu on joko lopettanut ansiotyön tai että hänen ansiotulonsa voidaan arvioida kuukaudessa keskimäärin pienemmiksi kuin 689,58 markkaa. Työn lopettamisen tai ansiotulojen vähentymisen tulee olla tapahtunut aikaisintaan 360 päivää ennen yksilölliseen varhaiseläkkeeseen oikeuttavan työkyvyttömyyden alkamista. Tällöin jätetään huomioon ottamatta päivät, joilta vakuutettu on saanut opintovapaalaissa (273/79) tarkoitettua opintovapaata, *sekä päivät, joilta vakuutettu on saanut* työttömyysturvalain mukaista päivärahaa, viimeksi mainitut kuitenkin enintään siihen määrään saakka, joka vastaa työttömyysturvalain 26 §:ssä säädettyä niiden päivien enimmäismäärää, joilta voidaan maksaa ansioon suhteutettua päivärahaa. *Lisäksi jätetään huomioon ottamatta ne päivät, joilta vakuutettu on* kolmen viimeisen vuoden aikana välittömästi ennen tämän pykälän tarkoittaman työkyvyttömyyden alkamista saanut sairausvakuutuslain (364/63) mukaista päivärahaa, samoin kuin sellaiset päivät, joilta päivärahaa olisi suoritettu, jollei vakuutettu olisi saanut sanotun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua sairaudesta,

Ehdotus

22 a §

Sen estämättä, mitä 22 §:ssä on säädetty, on 55 vuotta täyttäneellä vakuutetulla oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä, jos hänen työkykynsä, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet, on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään. Eläkkeen saamisen edellytyksenä on lisäksi, että vakuutettu on joko lopettanut ansiotyön tai että hänen ansiotulonsa voidaan arvioida kuukaudessa keskimäärin pienemmiksi kuin 689,58 markkaa. Työn lopettamisen tai ansiotulojen vähentymisen tulee olla tapahtunut aikaisintaan 360 päivää ennen yksilölliseen varhaiseläkkeeseen oikeuttavan työkyvyttömyyden alkamista. Tällöin jätetään huomioon ottamatta päivät, joilta vakuutettu on saanut:

1) opintovapaalaissa (273/79) tarkoitettua opintovapaata;

2) työttömyysturvalain (602/84) mukaista päivärahaa enintään kuitenkin siihen määrään saakka, joka vastaa työttömyysturvalain 26 §:ssä säädettyä niiden päivien enimmäismäärää, joilta voidaan maksaa ansioon suhteutettua päivärahaa;

3) kolmen viimeisen vuoden aikana välittömästi ennen tässä pykälässä tarkoitetun työkyvyttömyyden alkamista sairausvakuutuslain (364/63) mukaista päivärahaa, samoin kuin sellaiset päivät, joilta päivärahaa olisi suoritettu, jollei vakuutettu olisi saanut sanotun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua sairaudesta, viasta tai vammasta johtuvan työkyvyttömyy-

Voimassa oleva laki

raudesta, viasta tai vammasta johtuvan työkyvyttömyyden vuoksi maksettavaa vastaavaa korvausta jonkin muun lain mukaan.

Ehdotus

den vuoksi maksettavaa vastaavaa korvausta jonkin muun lain mukaan; tai

4) kuntoutusrahalain (/) tai työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetyskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikenevakuutuksen tai sotilasvammalain (404/48) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella, tässä kohdassa tarkoitettut päivät kuitenkin vain vakuutetun ilmoituksen johdosta.

34 §

Pysyvän työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn palauttamiseksi eläkelaitos voi antaa vakuutetulle lääkintähuoltoa, koulutusta ja työhuoltoa.

(Kumotaan)

Eläke tai sen osa voidaan 1 momentissa tarkoitetun lääkintähuollon ja koulutuksen aikana pidättää sen yhteydessä annetun elätyksen korvaamiseksi.

36 §

Ennen kuin eläkelaitos tekee päätöksen työkyvyttömyyseläkkeestä, sen on tarvittaessa varmistettava, että vakuutetun mahdollisuudet kuntoutukseen on selvitetty. Jos eläkehakemus hylätään, eläkelaitos ohjaa vakuutetun tarpeen mukaan hänen kuntoutustarvettaan vastaavaan kuntoutuksen tai muiden palveluiden piiriin.

Lisäksi on noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annetussa laissa (/) on säädetään.

39 §

Jos vakuutetulle myönnetään työkyvyttömyyseläke takautuvasti ja hänelle on maksettu kuntoutusrahalain mukaista kuntoutusrahaa, niin samalta ajalta kuin hänelle on maksettu kuntoumisrahaa eläkkeen pohjaosasta, lisäosasta ja lapsikorotuksesta vähennetään kuntoutusraha ja eläkettä suoritetaan vain siltä osin, kuin sen määrä ylittää samalta ajalta maksetun kuntoutusrahan määrän. Kuntoutusrahaa ei kuitenkaan oteta huomioon siltä osin, kuin se on jo vähennetty muusta eläkkeestä. Mitä tässä pykälässä säädetään, ei koske 22 §:n 2 momentin mukaista työkyvyttömyyseläkettä.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

Tämän lain 22 a §:n 1 momentissa mainittu markkamäärä vastaa työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaan vuodelle 1985 vahvistettua palkkaindeksilukua.

17.

Laki**työttömyysturvalain 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 24 päivänä elokuuta 1984 annetun työttömyysturvalain (602/84) 5 §:n 1 momentin 10 ja 11 kohta, sellaisina kuin ne ovat 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa (98/90), sekä lisätään 5 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 27 päivänä helmikuuta 1987 ja 20 päivänä tammikuuta 1989 annetuilla laeilla (226/87 ja 69/89)) sekä mainitulla 9 päivänä helmikuuta 1990 annetulla lailla, uusi 12 kohta seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

5 §

Työttömyyspäiväraha-oikeuden rajoitukset

Työttömyyspäivärahaan ei ole oikeutta henkilöillä:

10) joka on katsottava päätoimiseksi opiskelijaksi; *tai*

11) sellaisen vapaan ajalta, joka perustuu lain tai työehtosopimuksen mukaiseen työajan lyhentämiseen.

10) joka on katsottava päätoimiseksi opiskelijaksi;

11) sellaisen vapaan ajalta, joka perustuu lain tai työehtosopimuksen mukaiseen työajan lyhentämiseen; *tai*

12) joka saa kuntousrahain (/) tai työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaista kuntousrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilasvammalain (404/48) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

18.

Laki**sairausvakuutuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 60 §:n 2 momentti, *muutetaan* 19 §:n 4 momentti, 22 §:n 1 momentti ja 23 e §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 19 §:n 4 momentti 26 päivänä kesäkuuta 1981 annetussa laissa (471/81), 22 §:n 1 momentti 11 päivänä tammikuuta 1985 annetussa laissa (32/85) ja 23 e §:n 1 momentti 22 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa (1255/89), sekä

lisätään 15 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 4 päivänä heinäkuuta 1969 ja 7 päivänä tammikuuta 1982 annetuilla laeilla (464/69 ja 19/82), uusi 5 momentti ja 18 a §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 22 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa, uusi 2 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

15 §

Päivärahan ei ole oikeutta siltä ajalta, jolta vakuutettu saa kuntousrahalain (/) tai työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilavammalain (404/48) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

18 a §

Jos vakuutettu on päivärahan alkamista edeltävän kuuden kuukauden aikana saanut kuntousrahalain tai työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilavammalain kuntoutusta koskevien säännösten perusteella, päiväraha on vähintään sen suuruinen, kuin se olisi ollut kuntoutusrahakauden alkaessa, korotettuna siinä suhteessa kuin päivärahan alkamisvuodelle vahvistettu työntekijäin eläkelain 9 §:ssä tarkoitettu palkkaindeksiluku poikkeaa kuntoutusrahan alkamisvuodelle vahvistetusta palkkaindeksiluvusta.

19 §

Jos vakuutettu saatuaan päivärahaa on tämän jälkeen ollut kykenevä tekemään työtä, lukuun ottamatta sellaisia työkyvyttömyys-

Jos vakuutettu saatuaan päivärahaa on tämän jälkeen ollut kykenevä tekemään työtä 12 kuukauden ajan, lukuun ottamatta sellaisia

Voimassa oleva laki

jaksoja, joilta hänellä 1 momentin mukaisesti ei ole ollut oikeutta saada päivärahaa vähintään 12 kuukauden ajan, hänellä on oikeus saada 3 momentin mukaisesti päivärahaa ottamatta huomioon sanottua 12 kuukauden ajanjaksoa edeltäneeltä ajalta saatua päivärahaa. Vakuutettua, jolle on myönnetty kansaneläkelain 22 §:n 1 momentin nojalla sanotun lain mukainen työkyvyttömyyseläke tai työntekijäin eläkelain (395/61) 8 §:ssä tarkoitettu täysi työkyvyttömyyseläke, ei tänä aikana pidetä työhön kykenevänä.

22 §

Äitiys-, isyys- vanhempanrahan määrä päivää kohti on yhtä suuri kuin 16 §:ssä tarkoitettu päiväraha.

23 e §

Erityishoitorahan määrä päivää kohti on yhtä suuri kuin 16 ja 17 §:ssä tarkoitettu päiväraha. Erityishoitorahaan suoritetaan lapsikorotusta siten kuin 18 §:ssä on säädetty.

60 §

Sairausvakuutusrahaston varoista on käytävä vuosittain määrä, joka vastaa kahta prosenttia vakuutettujen sairausvakuutusmaksuina kertyneestä määrästä sairauksien ehkäisemistä ja vakuutettujen kuntouttamista tarkoittavaan toimintaan, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Ehdotus

työkyvyttömyysjaksoja, joilta hänellä 1 momentin mukaisesti ei ole ollut oikeutta päivärahaan, hänellä on oikeus saada 3 momentin mukaisesti päivärahaa ottamatta huomioon sanottua 12 kuukauden ajanjaksoa edeltäneeltä ajalta saatua päivärahaa. Aika, jolta vakuutettu on saanut kuntoutusrahalain tai työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen tai sotilasvammalain (404/48) kuntoutusta koskevien säännösten nojalla rinnastetaan edellä tarkoitettuun työkykyisyysaikaan. Vakuutettua, jolle on myönnetty kansaneläkelain 22 §:n 1 momentin nojalla työkyvyttömyyseläke tai työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukainen täysi työkyvyttömyyseläke, ei pidetä tänä aikana työhön kykenevänä.

22 §

Äitiys-, isyys- vanhempanrahan määrä päivää kohti on yhtä suuri kuin 16 ja 17 §:ssä sekä 18 a §:n 2 momentissa tarkoitettu päiväraha.

23 e §

Erityishoitorahan määrä päivää kohti on yhtä suuri kuin 16 ja 17 §:ssä sekä 18 a §:n 2 momentissa tarkoitettu päiväraha. Erityishoitorahaan suoritetaan lapsikorotusta siten kuin 18 §:ssä on säädetty.

(2 mom. kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

19.

Laki**eläkkeensaajien asumistukilain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 27 päivänä heinäkuuta 1978 annetun eläkkeensaajien asumistukilain (591/78) 6 §:n 2 momentin 5 kohta, sellaisena kuin se on 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (112/82), seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

6 §

 Vuosituloksi ei kuitenkaan lueta:

 5) työ- tai ansiokyvyn palauttamiseksi tai parantamiseksi annettavan tahi työllisyyskoulutuksesta annetun lain (31/76) perusteella koulutuksen ajalta maksettavaa etuutta;

5) työ- tai ansiokyvyn palauttamiseksi tai parantamiseksi annettavan *kuntoutuksen tai koulutuksen ajalta* maksettavaa etuutta *eikä työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/90) nojalla* maksettavaa etuutta;

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

20.

Laki**perhe-eläkelain 15 b §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 17 päivänä tammikuuta 1969 annetun perhe-eläkelain (38/69) 15 b §:n 3 momentin 9 kohta, sellaisena kuin se on 5 päivänä helmikuuta 1988 annetussa laissa (126/88), seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

15 b §

 Vuosituloksi ei kuitenkaan lueta:

 9) työ- tai ansiokyvyn palauttamiseksi tai parantamiseksi tahi työllisyyskoulutuksesta annetun lain (31/76) perusteella koulutuksen ajalta maksettavaa etuutta;

9) työ- tai ansiokyvyn palauttamiseksi tai parantamiseksi *annettavan kuntoutuksen tai koulutuksen ajalta* maksettavaa etuutta *eikä työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/90) nojalla* maksettavaa etuutta;

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

21.

Laki
rintamasotilaseläkelain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä tammikuuta 1977 annetun rintamasotilaseläkelain (119/77) 8 §:n 3 momentin 11 kohta, sellaisena kuin se on 18 päivänä tammikuuta 1985 annetussa laissa (55/85), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

Vuosituloksi ei lueta:

11) työ- tai ansiokyvyn palauttamiseksi tai parantamiseksi tahi työllisyyskoulutuksesta annetun lain (31/76) perusteella koulutuksen ajalta maksettavaa etuutta;

11) työ- tai ansiokyvyn palauttamiseksi tai parantamiseksi *annettavan kuntoutuksen tai koulutuksen ajalta maksettavaa etuutta eikä työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/90) nojalla maksettavaa etuutta;*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

24.

Laki
tapaturmavakuutuslain 14 ja 22 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 20 päivänä elokuuta 1948 annetun tapaturmavakuutuslain (608/48) 14 §:n 2 momentti ja 22 §:n 1 momentti,
sellaisina kuin ne ovat, 14 §:n 2 momentti 20 päivänä joulukuuta 1968 annetussa laissa (695/68) ja 22 §:n 1 momentti 10 päivänä heinäkuuta 1981 annetussa laissa (526/81), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

14 §

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa on sanottu, annetaan vahingoittuneelle korvauksena invalidihuoltoa, niin kuin siitä on erikseen säädetty.

Sen lisäksi mitä 1 momentissa on säädetty, *korvataan vahingoittuneelle kuntoutusta* niin kuin siitä on erikseen säädetty.

22 §

Työntekijä on velvollinen ottamaan vastaan lääkärin määräämää hoitoa, joka tarkoittaa hänen työ- ja toimintakykynsä parantamista, ei kuitenkaan hengenvaaralliseksi katsottavaa

22 §

Työntekijä on velvollinen ottamaan vastaan lääkärin määräämää hoitoa, joka tarkoittaa hänen työ- ja toimintakykynsä parantamista, ei kuitenkaan hengenvaaralliseksi katsottavaa

Voimassa oleva laki

hoitotoimenpidettä, samoin kuin invalidihuoltoa mukaan kuin siitä on erikseen säädetty. Jos työntekijä ilman hyväksyttävää syytä kieltäytyy mainitusta hoidosta tai invalidihuollosta, voidaan hänelle annettavan päivärahan, tapaturmaeläkkeen ja haittarahan suorittaminen keskeyttää.

Ehdotus

hoitotoimenpidettä, samoin kuin *kuntoutusta* sen mukaan kuin siitä on erikseen säädetty. Jos työntekijä ilman hyväksyttävää syytä kieltäytyy mainitusta hoidosta tai *kuntoutuksesta*, voidaan hänelle maksettavan päivärahan, tapaturmaeläkkeen ja haittarahan suorittaminen keskeyttää.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.

25.

Laki**maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 9 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 23 päivänä joulukuuta 1981 annetun maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/81) 9 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

9 §

Korvauksen hakemisesta, korvausvelvollisuudesta, korvauksesta, korvausasian käsitteystä, korvauksen saajan puhevallan käyttämisestä, tapaturmavakuutuslaitoksen päätöksen alistamisesta, osallistumisesta tapaturmalautakunnan toiminnasta aiheutuviin kustannuksiin, muutoksenhausta tapaturmavakuutuslaitoksen päätökseen ja vakuutusmaksun maksuunpanoon, tapaturmavakuutuslaitoksen takaisin-saantioikeudesta sekä tiedoksiantovelvollisuudesta on, jollei tästä laista muuta seuraa, soveltuvin osin voimassa mitä tapaturmavakuutuslaissa, ammattitautilaissa ja tapaturmakorvausta saavien invalidihuollosta annetussa laissa (592/63) on säädetty. Mitä näissä laeissa on säädetty työntekijästä ja vakuutuslaitoksesta, on vastaavasti sovellettava maatalousyrittäjään ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaitokseen.

Ehdotus

9 §

Korvauksen hakemisesta, korvausvelvollisuudesta, korvauksesta, korvausasian käsitteystä, korvauksensaajan puhevallan käyttämisestä, tapaturmavakuutuslaitoksen päätöksen alistamisesta, osallistumisesta tapaturmalautakunnan toiminnasta aiheutuviin kustannuksiin, muutoksenhausta tapaturmavakuutuslaitoksen päätökseen ja vakuutusmaksun maksuunpanoon, tapaturmavakuutuslaitoksen takaisin-saantioikeudesta sekä tiedoksiantovelvollisuudesta on, jollei tästä laista muuta seuraa, soveltuvin osin voimassa mitä tapaturmavakuutuslaissa, ammattitautilaissa ja *tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetussa laissa (/)* säädetään. Mitä näissä laeissa *säädetään* työntekijästä ja vakuutuslaitoksesta on vastaavasti sovellettava maatalousyrittäjään ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaitokseen.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991.